

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Pars Prima Controversiis & Quæstionibus heterodoxis, etiammodernis,
aliisque, facili methodo decisis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447

PARS PRIMA.
RESOLUTIONES
THEOLOGICÆ POLEMICÆ

DE
MODERNIS CONTROVERSIIS, ET QUÆSTIONIBUS,
facili methodo decisis.

TRACTATUS I.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

CAPUT I.

Vera Religio commonstratur horum temporum Libertinis.

ARTICULUS I.

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. I.

Dico Primò; Ex Serie, & Dependentiâ Creaturarum colligitur necessaria Dei existentia & Religio illi debita.

Demonstratur clarè & breviter hoc modo. Sicut mihi manifestū est meipsum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita mihi certò innotelet existere aliquam Causam primam & supremam, cui ego quod sum, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quæ confuso corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo profilire: multò minus ego primus illius artifex esse potui, ac meipsum è spatis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere: Si enim existere deberè antequàm existerem, & creare antequàm essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v. g. à meo parente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquot existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiat. Nam contra, ut rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in Catenâ ferrea ex alto pro-

A tenis

Prima ad salutem remota est effrenata vitæ licentia: hæc uti Mentem cæco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitiâ, & cultu creatoris: facile enim error excæcat, quos libido demerit. Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creaturarum Idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles casus ignaræ plebis, sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, & ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantum litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimum summa, aut unica Religio est. Homines sic affectis, ut sopor ille lethargicus excutiatur, ante omnia necesse est, ut vivâ summi Numinis, æternique iudicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frustra enim hos, Catholicos reddere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoscumque Sectarios, imò & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci supremi Numinis, rerumque æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Arsde
kin

Theo-
logia

Tom. I.

Art. I.

tenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuo ſuſtentantium, neceſſario tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſupremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena annulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſario tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur univerſa, ut ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia derivare.

Unde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipſo creationis jure, ſinceram fidem, cultumque debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio ejus arbitrio plectendum eſſe.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus univerſi machinam, ſine alio principio, mo e tantum ſua ab æterno ſubſiſtiſſe, nec niſi ex varia corpufculorum mixtura, motu, ſymmetria, novas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane ſigmentum. Si enim Mundus hic adeo longævus foret, fatiſ ſanè ætatis haberet, ut ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Jam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamur, ſic inter ſe conſentiunt univerſi, ut ultra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes & ſcientias, & regiones præciſis ſæculis incomperatas, non ita pridem inventas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiam ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non ſuffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſæculorum memoriam intercidiffe, ex aliqua præſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta & monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura inſtitum eſſe ſolet, quam ſua, majorumque ſuorum decora, monumentis perpetuo duraturis, toti poſteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hitoriis, ſed etiam in vivis marmoribus, ac maſoleis omni ſtudio ab oblivione vindicatis. Quod ſi ante præteritorum temporum memoriam ultimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extiſſent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſſet. De his verò ultra primum Adami ævum ſilent omnium gentium hitoriæ, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt contra æternam mundi durationem, inſonare clariuſ teſtimonium, quam altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

II. Fruſtra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſſeculis, conſuges ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus præteritas omnia prioris ævi veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſſe. Hæc enim commenta, cum nulla fide, aut hitoriæ fulciantur, ad fabulas & chimæras facile relegantur.

Sed age, ut rem preſſius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperſuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſervare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſtite, harum eluvionum notitia pervenit? An non vides bellum iſtud eſſe commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus potro tecum per hujusmodi eluviones, & orbis univerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſſe, nullo ſuperſtite, qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, ulterius inquiri, quo pacto poterint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuo comparere? Vis ut more *Deucalionis* novum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar glirum aut ranarum, novi iterum homines è terra proſilière. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides? Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiuntur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpufculorum mixtura profeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſtudu miſcetur, & agitantur: neque tamen hæc ætenuſ unum nobis maſculum, aut embriõnem in orbe univerſo, extra atheorum cerebrum, protuliſſe memorantur.

En quo tandem evaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicem ſortem abſciant, & mundum ipſum flammis & undis pænè evertant, ne ſic quidem ſupremum univerſi Conditorum effugiunt.

Cum igitur hæc ætenuſ oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extiſſe, neque potuiſſe in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conſtititur, à prima rerum omnium cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeat.

§. II.

Dico Secundò: *Ex ipſa Hominiſ conſcientia, & rerum caterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceſcit.*

IV. A C primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſſe deprehendimus, ex ſtimulis *Conſcientia*, ſive tacita formidine, quâ admiſſo gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitro aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen reſtetur, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortalium ſceleris ſui conſcium fuiſſe: & tamen tacitus illi tremor, & ſolicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præſentem, Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuunt, & metuendo agnoſcunt quem

quem nempe, ut auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præfenti, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Judicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

V. Secundo: Si transfero oculos à me ipso in hunc *Orbem aspeclabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua consisto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo sustentante, librata. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, splendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem immensam, & motum præcipientem, tot tamen millibus annorum, absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitus contempleremur, comperiemus magnitudinem Solis plusquam centies & quadragies totius terræ globum superare: imò alii ad millies septingentes cum Tacquetio nostro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram plusquam quadragies excedunt. Distantiam autem immensam Stellarum Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipse Sol, multò nobis vicinior, distet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra septuagies mille miliaria Belgica. Movenitur autè astra firmamenti singula velocitate tam stupendâ, ut in singulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad ampliore longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte G. Hesius, alique viri accuratissimi.

Nunc inquirò, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc quæ recentius univèrsâ? Non eo pertingit Hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum defudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis, ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existunt illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula cum nondum essent, ex nihilo produxit, producta inter se aptissimo ordine disposuit, & sic disposita in eodè tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendi; multòque minus absque ejusdem dispositione ac consilio in eam, quam descripsi, formam ordinemque fortuito consurgere. Ut si in vasta solitudine occurreret palatium amplissimum, optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui illic non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab Artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coaluisse.

Eodem modo ulterius investigandum, quonam moderante dirigatur *Motus Solis* perpetuus in suo ac-cessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstas, ætati autumnus, ordi-

R. P. Arsdæ. Tom. I.

ne ac lege nunquam aberrante succedat? Non possunt sanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque cæteras ab interitu conservare. Sol enim, cum sit mentis & rationis expertus, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad earum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enim, verò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclero, nec Currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines adeo admirandos cæco impetu insecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentiâ gubernari. Inops ipse sit mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia spontè aberrare?

VI. Quod si etiam in *Homine* (qui meritò *microcosmus*, sive, parvus mundus, dicitur) consideres partium singularum ad se mutuo, suasque operationes *Proportionem* & *symmetriam* admirandam; si etiam in singulis animalculis tot *Insectis*, tam solerit inditos ad suam, suæque speciei conservationem; si in ipsis Arboribus, & plantis, imò in unico *Flosculo* adertas partium singularum ad suos fines ordinatissimam texturam; feminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; stipitis unde flos superius consurgit varius, & æquabilis plexus; si denique singularum particularum mirabilem, sibi que semper constantem ordinem & æconomiam penitus perspicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei est, hic sapientia sublimissima, hic supremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes si pergas ad Animantia singula, ac tantum inquiras, quorum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, rostrumque habeant longissimum? In promptu causa est, partium debita ad suos fines proportio. Quia cum animantia ista præ cæteris pedes habeant oblongos, necessaria etiam fuit colli, rostrique longitudo sic proportionata, ut ad alimentum sibi ex terra desumendum extremum rostri porrigere valerent: hæc verò longitudine carent passeret, columba cæteraque; volucres quæ pedes habent breviores, adeoque rostrum terræ vicinias.

Quorsum *Animalia terrestria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus sustentantur, *volatilia* tantum duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ insunt, gramine aluntur, & graviori constant corporis mole, quæ ad sui sustentationem quatuor pedes veluti toridè columnas requirit. *Volatilia* verò, cum maximè aërem incolant, muscis pro alimento captandis alas potius, quam tot pedes deposcunt. *Piscibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, sed squamæ dense, instar lorice, aquarum frigori obsistentes; ac branchæ tenues aquam dividentes, corpusque in ea libantes solertissimè attribuuntur.

Ac ne in singulis ad alia minuttiora, qualis est unius oculi fabrica admiranda, latius excurram, de solo corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Averroes*, adeo eminentem esse illius in particulis singu-

Arsdæ
kin

Theo-
logia

lis structurâ ac symmetriam, ut non possit ab alio, quàm à supremo profus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obviùm & aspectabile, si quis attentè contempletur, scalam habet expeditissimam, quâ ad supremâ atque increatâ Sapientiâ non tantùm notitiâ, sed etiam summam illius admirationem, amoremque facilè conscendat.

§. III.

Dico Tertio: *Spiritus à corporeo sensu separati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinâ Potentiâ notitiâ, cultumque manifestè adducunt.*

VII. PRIMò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac dæmões, qui in oblectis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri.* Nihil enim certius est, quàm dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere *Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus, qui omnem potestatè naturæ visibilis longissimè transcendunt.* Sicut ergo inficiari non possumus existere hos *Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, et illum nec visu, nec alio sensu percipimus.*

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pœnæ sacrilegis, ac perjuris repentiè irrogata.

VIII. Quarto enim, A qua virtute aut potestate prodierunt supra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum divinis instar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Israëliticus, duce Moysè, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit: aut dum Josue invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem solis cursum extemplo frenavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentiè suscitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostra usque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt. Potuerunt scilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujusmodi miracula sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam ea opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigatis, hæc omnia ut historias falsas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubescas. Verùm non advertis te pariter infano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarium undenobis nisi ex conscriptis majorum monumentis recensere? At, si tecum insanire velim, reptu diabo universa. Proferes testes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illico, falsas historias, fictas tabulas, omnia

hominum astu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residet. Quod aliud non est, quàm necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo rollere fidem divinam; omnem pariter destruit fidem humanam.

§. IV.

Dico Quarto: *Ex prædictis apertè evincitur, quemlibet Dei agnitionem cultumque liberè avertentem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

IX. Hoc ut demonstrum, assumo principium à Philosopho traditum *jo. Ethicorum*, & ab omnibus summo consensu receptum: *Quod universis videtur, id verum esse debet.* Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse: Nam ut verissimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debità religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi invente fuerint nationes, quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum commodo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe reperiatis, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quaerendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenta omnibus luce proficiscitur; id absq; dubitatione verum certumque à quovis ratione prædico judicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum laeso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

X. Atque hinc ulterius conicio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similibus cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuiuslibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis cœcitas, quam nos aliquid certi cognoscere? id tamen: præfractè negatur. Veritas est lumine natura præstita, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeò lucida est, ut ad eam proterva quorundam ingenia non caligent; quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine,

mine, communem orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religionem, quam quisque ex sola natura luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censentur, qui contra veritatem adeo apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc iudicio impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus & pluribus infra confirmandum erit.

§. V.

Dico Quintò: *Ex argumentis hætenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi penam ignis æterni.*

XI. **P**rimò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, Omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitata in tulere sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æternò, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Majestas & excellentia, cujuscumque Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quo modo potero ego ad hanc totius Universi vocem obsistere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem, cultumque persolvam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finiendæ, omni studio remedia quaruntur tutissima, quanto magis id agendum est in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius nature vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & novissimè locutus est nobis in Christo Filio suo, qui in testimonium *Hujus veritatis à se revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate visum, claudis incessum, mortuis plurimis vitam momento restituit.* Qui in demones, in elementa, in morbos omnes, solâ voce, aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cujus morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densa tenebrarum caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute referatis. Qui denique post mortem redivivus, pluribus palam inspectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce resurgens, coram multis testibus, in cælum propriâ virtute conscendit.

Quæ omnia, pariter cum sua doctrina probatissimis *divinarum Scripturarum monumentis*, & innumeris per Evangelii præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, sed apertâ veritatis luce adaucta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi 25, v. 51.* Ite maledicti in ignem æternum, & v. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

XII. Dura, inquit, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta unquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse

Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, si quis eam ritè propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud te ipsum expendere. Quantum hætenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia jucunda, cum ipsa veritas moneat *Matth. 7, v. 14.* Angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare.

Interroga igitur te ipsum iis verbis quibus à Christo interrogaris *Matth. 17, v. 26.* Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? Cras fortè stabis ante tribunal supremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam sententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac studium, quòd seriò à te adhibitum non fuisse, ferò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultrò errare, aliud non est quam æternum perire.

ARTICULUS II.

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

I. **R**espondebunt pro sua, suorumque errorum defensione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex jure & dignitate nature suæ in res sublunares liberum dominatum, usumque obtinere. Durum proinde videri, à superiori aliquo Numine, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum usu maximè præjudicant: ideoque nolle se ex doctrina sibi incerta, de libertatis suæ certa possessione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo consulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejusque legibus doctrinam abjicere, quæ si vera sit, absque ullo in futurum remedio, tibi allatura est calamitatem perpetuò duraturam; si verò falsa, nihil eam profecti in hac, aut altera vita nocitura est? si enim nullum existat Numen, nullus quoque erit hominum qui post hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem existente, unâ cum spreti Numinis ultione, consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque vesania, quod à communi orbis sensu ultrò aberraveris, meritisimo jure insultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis iudicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis iudicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihil reddes deteriore. Amens ergo sis si doctrinam omnibus ad-

eo compertam amplecti recuses, quæ te pœnæ securum, ac perpetuò felicem reddere potest, miserum non potest.

II. At, inquires, quo modo in totius vitæ decursu possum esse non miserimus, si in omni actione vindicem supremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoscam, à quo dum in libero rerum creatarum usu, aut abusu futura supplicia pertimesco, statum præsentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miseriam formidinem, quam præsentium illecebrarum spectra injiciunt, si haud minorem esse hominis Christiani quam Athei, etiam in præsentis vitæ, felicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, sive Libertini divinum cultum aspernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac dissidium, dum adverteit se, in repudiando Numinis obsequio, à communi orbis sensu dissidère. Nullum habet in Dei providentia solatium aut asylum, ad cujus præsidium in adversis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac post mortem nullam alterius vitæ felicitatem expectat. His autem solatiis ac gaudiis homo Christianus in præsentis vitæ jucundè perfruitur, usque intra conscientie sinum suavissimè oblectatur.

Liberum verò rerum creatarum usum si spectes, hic quoque usus in homine Christiano, quantum necesse est ad bene beatèque vivendum, nulla ex parte desideratur. Præstò illi abundè sunt oblectationes innumeræ divinâ lege concessæ, quæ tantò suavius ac securius mentem explent, quantò magis defæcatur sunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipsa natura, & ratio abhorret. Non arceat illum sua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica in honoribus, ab opibus legitime acquirendis, à clari nominis fama ad posteritatem transmittenda, in nulla denique parte felicitatis humanæ Christianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc semper dispares, quòd homo Libertinus habeat plurimum quod post hanc vitam timeat, nihil omnino quod sperare possit.

III. Si fortè dicas, Onus tibi maximum, & quavis Etnâ gravius apparere; captivum tradere intellectu ad obsequiû fidei, in rebus capti difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut est Deus unus & trinus; Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei mysteria. At quid si ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil absq; sensuum experimento credere profiteris, assumpsisse te onus credendi mysteria multo magis abstrusa, & ab omni sensu & ratione remota, quam quæ tibi per Atheismum excussisse vidèris?

Age imprimis? Homo Christianus credit existere Deum, qui sub ejus sensum aut aspectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonstrationem enervet, admittit seriem causarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concursu omnia coalescant: hanc autem seriem infinitam, has atomos occultas, hunc concursum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi visus, nec sensus, nec ratio ulla unquam spectandum exhibuit.

Secundò, Christianæ fidei professor Animam hominis, quam nunquam spectavit, immortalem agnoscit: Atheus animam post mortem in nihilum abire profiteretur, quam tamen nunquam suis oculis in nihilum

evanescere conspexit. Christianus asserit omnia in hoc orbe suprêmâ Dei sapientiâ disponi: Atheus è contra sustinet res universas à solo Fato gubernari; neque amen arbitror ipsum ullo hæcenus sensu Fatum magis, quàm Deum percepisse. An non adverteis, Libertine, quàm recondita, & ab omni sensu aliena dogmata tu in Atheo admittas, qui tamen profitetur, se nihil agnoscere velle, nisi quod aperto sensuum testimonio comprobatur. Quod si in his figmentis tam abstrusis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis existentia remoratur? Quam ratio demonstrat, quam Doctorum auctoritas probat, quàm Gentium panè omnium consensus aperte testatur.

IV. Nunc tandem, ut te propius conveniam quaero; An hanc doctrinam pro tua agnoscas; *Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, justitiam, honestatera pervertit: Falsitas optimum in mundo ordinem, justitiam, honestatem inducit.* Haud dubito, maleficanum hoc doctrinæ monstrum confestim averfaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum averfantis fatum esse agnoscas. Si enim verum est hoc quod supponit Atheus, Non est Deus, non est Providentia, non est Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quascumque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggesterit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, sublata autem lege, omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pœna penitus evanescit. Quinimò si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude dignissima: utpote conformis primæ Atheorum veritati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimericum arbitrantur.

V. Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspiciamus, si Atheo credis, Falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsissimum, *Deus existit.* Et tamen ex Dei existentia ab hominibus credita, profluunt actiones honestissimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoscunt homines à Deo justo judice severè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari potest, quàm rectissimam bene agendi normam ex errore falsissimo enasci, primam omnis æquitatis regulam, iniquissimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, pessimo totius naturæ monstrò deberi? An non aperte vides, quo pacto ex universo cerebri tui judicio, totius universi ordo evertatur.

Neque dicas, sepositâ cognitione, ac lege divinâ, ipsi Naturæ humanæ innatum esse hunc æqui, rectique amorem, ut sponte sua actiones cum flagitio conjunctas averfetur, eamque esse legem quandam non aliunde acceptam, sed ipsi naturæ per se impressam.

Nam ego ex adverso demonstro, illam rectè agendi legem non posse naturæ inesse, nisi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuisse agnoscas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam

Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quicquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concursu fabricare.

VI. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpusculorum congerie, quibus ex natura sua nihil rationis inditum est, provenire possint illa perfectissimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctantæ naturæ singulos homines docent: *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis insita non est corporibus ex se stupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipsa penitus destituuntur. Certissimum namque totius naturæ axioma est, Nullam causam posse producere effectum seipsa perfectiorem. Quomodo ergo suprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à sola symmetria, motuque corporum elementarum, quibus nihil magis proprium ac congenitum est, quam casus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magistro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo scientiam hausit indubitam, & omnis erroris expertem, ita necessarium erit desicere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certissimis habentur, nisi à suprema ac perfectissima quadam intelligentia deriverentur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras necesse est.

Atque hinc ut arbitror satis manifestè deprehendis, ipsam naturæ vim, in qua effugium quærebatur, te ad supremum ac perfectissimæ intelligentiæ Numen sua sponte adducere, dum invictè demonstrat, hæc ipsa rationis principia, quæ naturæ attribuit, non posse homini inexistere, nisi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impressit, ut primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoscas.

ANIMÆ IMMORTALITAS.

Ex demonstrata Dei existentia, & ratione naturaliter deducitur.

VII. Probatur primò, ex divina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere non potest, in Scripturis sacris à se dictatis animæ nostræ immortalitatem disertè declarante. Patet *Matthæi 10.* Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: Ubi verba illimitata, non possunt occidere, satis etiam declarant animam ex natura sua, non ex solo Dei decreto absolute esse immortalè. Patet idem *Matth. 15.* Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Idem denique *Ecclesia* universa, Verbi divini interpres à Deo constituta, declarat in Concilio *Lateranensi III. Sess. 8.* his verbis. Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de naturâ animæ rationalis, quod mortalis sit; sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes, animam intellectivam esse mortalem, &c. cum illa non solum verè & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis &c.

Probatur secundò, ex Iustitia Dei perfectissimæ ac sapientissimæ, quæ proinde plectere debet improbos, & remunerari probos. Atqui id sapè non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delictis, probos verò miseris multis affligi. Ergo id præstare debet post decessum huius vite mortalis. Unde etiam sequitur post illam debere animam ad minimum pro

aliquâ temporis duratione supervivere. Si autem post separationem à corpore permaneat aliquo tempore superstes, nulla est causa cur unquam postea intereat, cum ex natura sua nullum habeat contrarium à quo destruat, neque per se sit naturæ fluxæ, nec aliud assequatur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contra expetitur animæ humanæ à natura insitum esse appetitum quendam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adedque perpetuam: hic autem appetitus frustraneus & chimericus foret, cum nulla beatitudo possit esse perfecta nisi sit cum perpetuitate conjuncta. Hoc argumento utum fuisse S. Petrum adversus Simonem Magum, ad evincendam animæ immortalitatem, astruit *D. Clemens lib. 3. Recognitionum.*

VIII. Probatur tertio, ratione naturali. Ex eo quod Anima nostra naturam habeat spirituales, sive incorporeas, quæ proinde ex se nulli est obnoxia corruptioni. Incorpoream autem esse Animæ nostræ substantiam, convincunt *i. Cogitationes humane*, quæ sunt operationes animæ, & talis naturæ, ut nequeant illæ per se à potentia corporea exerceri. Versantur enim cogitationes nostræ circa res absentes, imò nullo modo existentes, circa rationes universales, & abstractiones mathematicas quæ sub sensum non cadunt, circa res merè spirituales, circa spatia imaginaria, circa mundos alios possibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos profus incorporeos, & circa ipsum Deum.

Atqui corpus tantum potest versari circa id quod existit, & ipsi præsens est, ut patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quavis alia vi corporea, quæ non agit nisi in certa spatii determinatione. Sicut & in singulis sensibus corporeis, manus tantum potest tangere, oculus videre, gustus, odoratus, & auditus tantum percipere id quod actu existit, imò quod sic est præsens ut sensum afficiat.

Ergo Anima nostra, quæ est principium effectivum talium Cogitationum & operationum, non potest esse corporea, sed purè spiritualis, & ex natura sua incorruptibilis, juxta axioma commune Philosophorum, *modus operandi sequitur modum essendi*, sed modus operandi est incorporeus, uti probatum est, ergo & modus essendi.

Probatur quartò, & validissimè ex hominis Libertate: quia indifferentia quâ Anima se determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendum, item ex deliberatione præviâ modò ad hoc, modò ad illud discernendum, concludendum, &c. non potest esse actus corporeus, qui semper est ad unum determinatus, neque versatur circa consequentias, divinationes, abstractiones, & multò minus circa ea quæ sunt æterna, aut supernaturalia. Hinc etiam ipse *Plotinus* antiquissimum Scholæ Platonice lumen *Enneade 2. cap. 4.* animam esse incorpoream ac immortalem necessariò concludit.

Idem convincit *Imperium absolutissimum* quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: uti dum contra naturalem appetentiam corporis, compescit illius oblectationes, frenat gustum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribilissimam pro Deo, ac virtute ultrò appetit. Quod sane vim maximam contra, & ultra omnem corpoream evincere, agnoscit ipse *Boetius*, & alii inter ethnicos Philosophos naturæ exploratores accuratissimi. Idque in simili manifestè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, sine dubitatione.

Arde
kin

Theo-
logia

bitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & navigio resistentis, illius motum in partem adversam ulterius impelli, sed alia quadam validiori, sive remorum, sive ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra obliquantem corporis sensum & appetentiam clarè elucescit: ab alio scilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipse qui divinus dicitur *Plato in Phadone* Animam humanam primo rectori, sive Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo assimilatur.

IX. Sed ne ad demonstrandam hanc animæ immortalitatem, hic preliis deductam, latiori stylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipso natura lumine, & priscorum seculorum Philosophis, multa paucis complectentem hic breviter subijcio, libro de *Senectute circa finem*. Sic, inquit, mihi persuasi, sic sentio, cum tanta celeritas sit animarum, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot scientiæ, tot inventa, non posse eam naturam quæ reasas contineat, esse mortalem: cumque semper agitur animus, nec principium motus habeat, quia se ipse movet, nec finem quidem habiturum esse motus, qui nunquam se ipse sit relicturus: & cum simplex animi sit natura, neque habeat in se quidquam admixtum dispar sui, atque dissimile, non posse eum dividi; quod si non possit, non posse interire.

Horum singula multo evadent clariora, si latius expendas *Intellectus* humani *Inventiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nullisque penè limitibus circumscriptas, circætor vocum, & idiomatum dissimiliorum institutiones, tot scripturarum species, tot picturarum delineationes subtilissimas, tot musicæ organa, vocumque inflexiones ordinatissimas, tot artium, totque scientiarum subtilissimarum acquisitiones, in astrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quam divinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodo illimitatam.

Et quidem quod concernit solam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius* lib. 7. cap. 14. illum linguarum viginti duarum adeo fuisse peritum, ut cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ statim affixos habebat libros omnes quos legendo pervolvebat, uti tradit *Gellius* lib. 17. cap. 17.

De *Seneca* constat, quod duo millia nominum consequenter recitaverit eo ordine quo ipsi recitata fuerunt. Hoc ipse de seipso testatur in *Declamationum* lib. 1.

De quodam adolescente Paduæ à se cognito & viso tradit *Marcus Antonius Muretus*, adeo admirandæ fuisse memoriæ, ut triginta & sex millia nominum eodem tempore & decursu recitare potuerit, quæ ipsi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita testatur ipse *Muretus* *lectionum variarum* lib. 3.

Cyrus Rex Persarum, cujus exercitus constabat sexcentis millibus hominum, noverat singulos milites proprio nomine ac cognomine compellere. Ita *Plinius* supra lib. 7. cap. 14.

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, ut singulos cives Romanos, qui prope innumeri fuerunt, proprio nomine consulare potuerit: uti testatur idem *Plinius* de *viris illustribus*.

X. Hinc non immeritò perpexit Doctor perspicacissimus *S. Augustinus*, Memoriam hominis esse

instar Abyssi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ nostræ perspicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atque alia non tantum sensibus objecta, sed etiam in supernaturalia, ac divina, ut nunquam in bonis corporeis suum finem, aut quietem perfectam obtineat; unde facilè intelligitur Animam nostram omnem naturam corpoream longissimè transgredere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non nisi bono æterno ac infinito tanquam suo fine ultimo expleri. Idque omni ævo ab orbe condito non tantum Doctores, ac populi fidei lumine illustrati, sed etiam summi Gentilium Philosophi, *Plato*, *Aristoteles*, *Socrates*, alique, ex ipsa naturæ luce agnoverunt.

ARTICULUS III.

Ex admitta Dei existentia, facili methodo demonstratur progressus ad divina attributa, & ex his ad reliqua mysteria fidei, ejusque Analyfim.

UTI ex conmonstratis scientiarum principiis, conclusiones quædam obscuriores facilè elucescunt, ita ex demonstrata supremi Numinis existentia, mirum quanta menti humana lux oboriatur, ut per solida rationis principia ad reliqua fidei mysteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem solidissimam fidei nostræ Analyfim perveniat.

§. I.

DICO igitur primò: Ex eo quod *Existat Deus* rerum omnium prima causa & origo, necessariò sequitur illum esse, *Ens à se*, hoc est, à nulla causa dependens, sed vi naturæ suæ in se ab æterno subsistens. Quia apertè implicat illum esse rerum omnium primam causam, & simul existere aliquam causam naturæ priorem à qua ipse dependeat, sic enim esset causa prima, & non prima.

Dico secundò: Ex eo quod Deus in existendo à nulla causa productiva dependeat, sequitur esse, *Ens in sua essentia Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali dispositione causæ, quæ non potest communicare effectui perfectionem ampliorem, quam ipsa in se contineat. Cum ergo Deus à nulla causa habeat quod existat, nihil omnino est, quod ipsi perfectionis suæ limites circumscribat; ac proinde ultra omnem quæ mente concipi potest entis creati speciem ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil autem enti à se, & nullius egentis, prodesse potest mendacium.

Dico tertio: Ex hac *Naturæ divinæ Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere esse sine fide perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c. Quia hæ proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non potest proprietates ex se profuentes ullo fine coarctare. Secundò, cum hæc Dei attributa non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa Dei essentia cum ordine ad varias quas producere potest operationes à nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quam ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa re-

ipsa

ipsa in unam, ac penitus indivisam entitatem coalescunt.

II. Dico quartò, Ex attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis aperte concludimus, illum esse *Omnis boni & perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas univèrsa quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo necessariò agnoscimus ac veneramus *Summam Sapientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucet, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliæ rerum species sine fine perfectiones, quas solo voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia perscrutantem Dei cognitionem momento latere.

Hinc Sapientia, ut perfectissima sit, responderet divina *Omnipotentiâ*, per quam in quantavis multitudinè ac perfectione producere potest quicquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenita virtutis miramur in astris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio est illius potentia, quam Deus in se nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc est potestas illa suprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ penas nunquam terminandas infligit; hæc eadem est, ad cuius præsidium quisquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præsentem, aut futura vita, omnes hominum, demonumque insidias pertimescat.

III. Hanc omnipotentiam comitatur thesaurus *Bonitatis*, in omni genere entis infinitus, sic ut nunquam desit copia inexhausta cælestium donorum, quæ possit ac velit in omnes, suos præsertim cultores, largâ manu perpetuò dispensare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis est larva, aut deformis umbra, si cum purissimo bonorum omnium fonte, & liquidissima ejus voluptate conferatur. Ex hoc amplissimo divinæ bonitatis thesauro proveniunt omnia illa nature, & gratiæ dona, quibus Homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate sibi innatâ adactus, creavit Deus ad hominis usum ingentes cælorum orbés, eosque variâ astrorum luce ad stuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitiæ, sustentandæ hominum vitæ destinavit. Quos non tantum ad necessitatem, sed etiam usque ad delicias adnavit, dum tantâ volucrem, piscium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum sibi ab æterno propositum habuit, hominem ad suâ agnitionem, cultumque adducere, eumque suo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. II.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, ut sapientia Dei perfectissima hominem ad hunc ultimum, beatissimumque finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam extrinsecâ aliqua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo sine ut con-

R. P. Arjdek. Tom. I.

ditori suo cultum idoneum persolveret. Ne verò noverrit homo quem à se cultum conditor deponat, cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri, necesse erit per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc commercii errori obnoxium foret, necessariù insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adjungi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit, illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus ab initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cælestibus prodigiis, ac signis tam admirandis illustravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina is oraculis expressa, à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque propalavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse Scriptoribus sacris dictavit tanquam publica instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, in progressu seculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per *Christum*, ejusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimoniis, ac prodigiis suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi loquentem totus pæne orbis agnoscere non dubitaverit.

§. III.

Dico sextò, His fundamentis hæcenus stabilitis innitur tota Fidei divinæ veritas certa & inconculsa. Præstat enim fidei nostræ certitudinem falli nesciam revelatio divina, quæ Deus hominibus mentis suæ sensa manifestat. Nititur autem ipsa revelatio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem potest fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim summam Dei bonitatem dedecere facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia, omnia fidei nostræ mysteria reducuntur, ex his in singulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. IV.

Dico septimò, Intellectus noster his fundamentis sine motivis instructus, facile pertingit ad *Analysim* fidei, quæ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim articulo fidei, ut ad solida principia reducatur, quæri potest hoc modo:

Cur credis fidei divinâ v. g. Deum esse trinum in personis? Ideò hoc credo, quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse: Scio autem Deum non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ, neque velle homines fallere, cum sit infinite bonus. Sed quomodo constat Tibi Deum revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi sanè, dum Ecclesiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nosti Ecclesiam non errare, dum affirmat se Dei nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse Deus Ecclesiam hoc affirmantem afficiat notis ac signis soli Deo propriis, quibus testatur illam suo nomine, & se auctore id hominibus annunciare; quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiam hominibus loqui, &

B de

Arjdek
kin

Theo-
logia

DI
25

1811

1811

1811

de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem sive per se, sive per alium loquens errare non potest. Unde patet, singula fidei nostræ mysteria non nisi testimonio tantum humano, sed in ipsa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

IV. Si quaeras, quanam sint signa, quibus Deus Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cælestia, vicinia rerum futurarum, Ecclesie docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exsuperantia, à Christo, ab Apostolis, aliisque Ecclesie membris omni ævo exhibitæ, ad comprobandam Ecclesie Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Ecclesia Dei nomine loquens, & totnotis soli Deo propriis insignita, esset errori obnoxia, hoc ipso adimeret Deus omnem sibi auctoritatem & facultatem hominibus loquendi, sive per externa signa mentem illis suam sine erroris suspitione propalandi. Si enim liceat mihi suspicari hanc Dei locutionem, adjunctasque illi notas tam multas, tamque admirandas non esse à Deo, sed ab alia quapiam causâ profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia ipsius locutione quibuslibet notis ac prodigiis insignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui, ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne permittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis insignitam, nisi per eam velit suam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur, tantam esse certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Ecclesiam propositæ, ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsam Dei potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.

In quo autem cæti hominum inveniatur illa Ecclesia per quam Deus mentem suam, fidemque ad salutem necessariam mundo manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipimus.

CAPUT II.

Ostendatur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua Fide & Secta salvari.

ARTICULUS I.

Status controversie, & Argumenta proponuntur.

I. **P**ost Libertinos ante omnes expugnanda est Secta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt. Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porro fidei Christianæ necessitatem agnovèrè, nihil sibi ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt. His sanè validò docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut lethalis iste veteris excutatur. In hujus verò erroris barathrum duo potissimum hominum genera absorbentur. Primò, homines plebei, qui solo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quam domicilium commutant, eamque sibi Sectam arripiunt, quam domi natam reperiunt.

Alterum genus est hominum politicis simulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam error abducit, quam propria cupiditas excæcat: his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris, favoris umbra, omnem Religionis veræ, falsaque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam Sectam, quam novam vestem affumere.

II. Ut verò in foveam adeò latam plures præcipitentur, post *Serranum*, & plures præsertim in Hollandia, & Germania, non dubitavit nuper in Anglia *Thomas Hobbesius* in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temerario ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò: Non potest quisvis, qui se Christianum profiteretur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum Literarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apostolus ad *Ephes. cap. 4.* Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & ad *Hebr. cap. 13.* Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides, nunquam enim agnosceret Lutheranus se habere eandem penitus Fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes illæ Sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est, extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur secundò evidenti ratione. Qui enim asserit quemlibet credentem in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatum originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò ejusque divinitatem semper admiserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum ut Deum, & hominem, & salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad penitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni ævo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quam eorum doctrinam aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore aliquem ex iis, qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum, aut asserere dæmones aliquando ad cælum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianæ Fidei dogmata retinere.

Dico

Dico secundò: Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratus sis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitime proponuntur.

III. Probatur, ex aperto primæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronuntiat S. Augustinus contra Faustum lib. 13. cap. 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Consentit S. Athanasius in suo Symbolo: Quicumque (inquit) vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Atqui symbolum fidei quod recitat Athanasius, & Evangelium cui integrè credendum asserit Augustinus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione æternæ salutis iacturam incurrit.

IV. Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribuntur, quorum Apostolus Gentium propter fidem Circumcisionis tam acerbâ sententiâ Galatas percussit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem refecabant, totam Christi fidem, legemque pronò assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat, quod insuper crederent, cum fide Christi circumcissionem sibi ad salutem esse necessariam. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad Galatas primo: Quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Ergo admittit Symboli doctrinâ, unicuique error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Hujus ratio cuius consideranti manifesta, hæc est. Ideò admittis necessarium esse ad salutem credere in Christum, aut ea quæ in Symbolo Apostolico continentur, quia illa sunt à Deo hominibus revelata: Divina enim auctoritas & revelatio unicuique fidei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergo necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis factis continentur, cum illa æquè sint à Deo asserta, eisque auctoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe litam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit auctoritatem legislatoris; sic qui liberè negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso viciat primam ac supremam Dei revelantis auctoritatem.

V. Quam verò facilis fallendi prætextus captari possit ex ipso Symbolo privatis sectæ alicujus sensibus accommodato, manifestè docet solidissimum illud Ecclesiæ oraculum S. Augustinus lib. 3. contra Donatistas cap. 14. Fieri potest ut aliquis perversus integre teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, sive de ipsâ Trinitate, sive de Resurrectione &c. Idemque sedulo monet de Fide & Symbolo cap. 1. tom. 3. Sub ipsis ergo paucis in Symbolo constitutis, plerumque Hæretici venena sua occultare conati sunt. Unde manifestè patet hanc quam præcedunt Adversarii in Articulis Fidei determinandis normam, devium esse tramitem à rectâ credendorum fide ac salute æterna fallaciter abducentem.

Ex quo ulterius deducitur, illum qui existimat si-

bi fatis esse talimodo in Christum credere, nequidem credere in Christum fide divinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & auctoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesiâ ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque vera fide Christo adhæret, neque divinæ auctoritati acquiescit, sed suæ voluntati, ac lubentia, per quam fidei articulos sibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam suo genio, ac commo magis conformem esse deprehendit.

VI. Dices, Christus Patrem cælestem sic alloquitur Joan. 17. v. 13. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum; & quem misisti Jesum Christum.* Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut sectæ adhæreas.

Respondeo, ex illo argumento sequi, ne quidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem respondendi ad alias hujusmodi Scripturas in hæc & sequentibus controversiis, vide infra. cap. 9. methodo 2. §. 4.

Ad extremum hujus infausti dogmatis Architectos, atque affectas paucis interrogo: Si cuius sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, quorsum intra ipsa Sectariorum castra tanta exardescunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Angliâ Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentantur? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere: quid igitur tantâ animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphorista) Sectas ipsas quas tueri præ tendis, suo tibi factò, ac judicio adversari: teque causam tam infelicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te sollicitum existimo, tuæ te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis, è commo tuo non esse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam, quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: at cave quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS II.

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantum, dividentium articulos fidei in Essentialiales, & Accidentales ad salutem non necessarios.

VII. **D**UM Sectarii his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimâ sibi aliquam aperiant novum fingunt discrimen, inter Articulos fidei divina credendos, ut alii sint qui

substantiam fidei constituent, alii verò sint accidentales sive levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salvâ fidei integritate. Hanc autem distinctionem moliantur eo consilio, ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in fidei fundamentis quæ culibet ad salutem sufficiant. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectariis recentioribus Antonius de Dominis Apostata lib. 7. de republ. Ecclesiastica cap. 9. & 10. cujus hodie vestigiis fermè insistit in Angliâ Stillinsetus, & in Hollandiâ passim moderni Novatores. Hos ut ex suis latibulis, in clarâ veritatis lucem educamus.

Dico primò: Hæc distinctio circa articulos fidei nullâ veritatis specie defendi potest.

Probatur, quia omnia, quæ Deus loquitur & hominibus proponit sunt æqualiter vera & certa: Quia infinitâ Dei revelantis autoritate nituntur. Atqui omnes articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis autoritate proponuntur: hoc enim si neges jam frustra supponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis autoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatum discrimine Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à Deo revelatum, admittere recusat. Nec minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorii pœnis, quam qui Sanctos à cœlesti gloria excludit.

VIII. Quin & ulterius assero, prorsus impossibile esse, ut Deus velit, aut possit nos eximere ab obligatione, firmissimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo aperte repugnant Deum homini aliquid asserere, & hominem sine gravi injuria rem à Deo assertam rejicere ac repudiare, in quo deducit futilis illa & chimerica distinctio, quâ volunt Novatores omnium sectarum coluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquires, integra foret fides Christiana, etsi multa levioris momenti dogmata in sacris literis revelata non fuissent. Quid enim attinet fidei divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolorum, quod Martha fuerit soror Magdalenæ, & alia his similia in sacris literis exarata? Ergo nihil fidei præjudicat, si quis pro arbitrio ejusmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abste, quid attinet credere, Christum passum esse sub Pontio Pilato, quod tamen in symbolo inter articulos fidei fundamentales admittis?

Respondeo igitur, ineptam esse argumenti sequentiam: Quamvis enim sua fidei constaret integritas, etsi ista leviora non fuissent à Deo dictata; postquam tamen constat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sapientia asserti, tradi, proponi; fieri non potest ut patiar sine gravi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc enim tantum est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam inhumani errore totam fidei fabricam labefacturum? Si enim vel in minimo liceat divinam autoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmi-

tas aut constantia permanebit: Omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamentum nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare satagas, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

IX. Dico ulterius Secundò: Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales, & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probatur primò, Quia quisvis Sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non potest illum articulum quem constat in Scripturis contineri à sua fide excludere: aliis profiteretur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in Scripturis revelatum repudiaret. Hæc autem esset fides fatua & planè chimerica; non minus quàm si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se, aut alios designaret à motiendi necessitate eximendos.

X. Secundò, ut sectarius articulos fundamentales à cæteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies volvas, ac revolvas nusquam numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam: hanc enim cupis ex omnibus Sectis constare, quæ nunquam hæc tenus in sensu scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenire, ut latius infra ostendam. Superest igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugas: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum discrimine non assequeris.

XI. Hinc mirum videri possit, hoc tempore in Angliâ Bramhallum, & Stillinsetum, qui se præ cæteris synceos arbitrantur, adeo in suis scriptis halucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant: dum liberè asserunt, Religionis suæ articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia, etiam Romana, comprobari. Undè manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere fidei suæ articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentiâ Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illa prout à cæteris condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiam requiruntur, Tales sunt articuli Protestantium purè negativi, Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & alia ejusdem farinae assertiones, extra fidei substantiam constitute, in quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponuntur.

XII. Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo, Protestantium Cætui, ab Ecclesiâ Romana cæterisque sejuncto, nihil omnino aliud superesse, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulsâ, doctrinam adia-phoram, articulos ad salutem non necessarios, uti illos vos ipsi nuncupari non recufatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam

necessariam, & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis: quæ vestro etiamnum iudicio propriis fundamentis destituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTICULUS III.

Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas in Articulis etiam fundamentalibus non convenire.

XIII. Dico primò, Lutherani non consentiunt Calvinistis in articulis quos ipsi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; In confessio est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apostolorum symbolo continentur, inter quos enumeratur, Descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quam Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpeffum fuisse, idque docet Calvinus lib. 2. instit. cap. 16. §. 10. & Beza in cap. 26. Matth. v. 37. At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam vere ad inferos descendisse, teste etiam Danæo Lutheranò in Respons. ad Osiandrum, & Epimò in Psal. 16. aliisque.

Secundò, ad fidei Christianæ substantiam, quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptismum iustos ac sanctos esse, filios verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus in Annotato Conc. Tridentini sess. 6. cap. 5.

Tertiò, A Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ac salutem dependere pronunciat Christus Joan. 6. v. 33. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. De hoc autem Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino lib. 4. instit. cap. 17. pernegant Calvinistæ Christi Corpus aut Sanguinem contineri, solâ ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locuples est testis ipse Lutherus contra articulum Lovaniensium Thesi 2. Anno 1545. Hæreticos (inquit) serios censemus & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt Adversarii. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistia, ut aperte loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præsentia Christi in venerabili Eucharistia, in qua sectæ illæ dissentiunt, est articulus fidei fundamentalis. Præter igitur noctem diei conjunges, quam has sectas in fundamentis fidei consociabis.

XIV. Dico secundò, Protestantes in Anglia, etsi Calvinistis in Cæna Domini, & pluribus adhæreant, in aliam tamen fidei fundamentis ab iisdem recedunt.

Probatur hic dissensus, primò, in articulis de vero descensu Christi ad inferos, & Baptismo parvulorum omnibus necessario, quos supra ostendimus esse fundamentales: in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevenfibus, ac Puritanis dissentire aperte protestantur.

Secundò, quid potest ad substantiam veræ Fidei

magis spectare, quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ? De hoc verò negant Calvinistæ Genevenfes, posse ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione fidei nomine Genevensium ab ipso edita Cap. 5. §. 15. At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac timent, Regem sive etiam Reginam in suo regno jure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo corpus Ecclesiæ coagmentatū esse ex Episcopis, Archiepiscopis, Decanis, Archidiaconis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

XV. Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ suæ Capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in necessariis fidei fundamentis coalescent? Dissident igitur toto cælo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvini adhaerentibus, atque interim cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesiis in punctis ad salutem necessariis Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatrias esse non dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptistas, aliaque Sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimò fœdere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adegit sectarum sibi similium confusa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, malumque videri cum omnibus esse, quam nullibi tutò consistere.

XVI. Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumque inconstantiam modernam pugnaque innumeras, graphicè describit, & acerbè deplorat D. Samuel Marefius in suo Tractatu, de afflictio statu studii Theologici in Belgio confederato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia nostra tot monstris opinionibus ad eò deturpata est, ut si Pastores & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos revertentur (Rivieri, Polyandri, Thyfii, Spanhemii, Triglandi, Demassii, Schotani, Amelii) putarent se in alterum orbem tempestate delatos, cujus idioma non assequerentur &c. Vide igitur (mi Sectariè) ex oraculo etiam tui doctissimi Marefii, quam perditò loco tua secta, & salus consistat.

Declarantur porro prædicta, ex ipsarum Sectarum confessione, & verbis manifestis, & notatu dignissimis pro aliis etiam controversiis.

XVII. Maximum operæ pretium est, ut securis proptremi Effugii sive Figmenti, quo moderni Sectarii milleas animas ad Catholicam & securam salutis viam aspirantes miserè seducunt, hoc fucò fallaci. Nos à Catholicis, & aliis sectis non discrepamus in articulis fidei substantialibus ad salutem requisitis. Ergo non minus apud nos, quam apud illos poteris salutem adipisci. Si igitur Sectarii illi nostræ in oppositum demonstrationi quantumvis evidenti non confidunt, saltem acquiescent illis

Arde
kin

Theo-
logia

D IV

PLA...

PLA...

lis, quos Sectæ suæ Authores & Duces agnoscunt.

Lutherus ejusque *assecta* profitentur apertè se repugnare Calvinistis de reali Christi præsentia in Eucharistia, quod ad articulos fidei essentielles sine dubio pertinere supra ostendimus.

Joachimus Westphalus Minister Lutheran. cum aliis Calvinistas *Vulpes* appellant, eo quod subdole asserant se à Lutheranis in adiaphoristis tantum dissidere.

Albertus Graverus Doctor in Saxonia, librum suum inscripsit, *Absurda absurdorum absurdissima, absurda Calvinistica*. Hoccine est in fundamentalibus per omnia convenire.

Henricus Ecardus in Præfatione Illustrissimo Electori Saxoniæ Christiano, post multa de calliditate Calvinistarum, & quod titulum inanem Ecclesiæ circumferant, asserit illos, *Lutheranorum consensum mentiri, & Confessionis Augustanæ societatem simulare: cum tamen non sit tanta distantia inter cælum, & imam terram, quanta inter Augustanam Confessionem, & Calvinistarum sectam*. Idem in Epistola ad Electorem Joannem Georgium sic pronuntiat: *Si Calvinista una cum pane & vino, verè substantialiter, & præsentè, ibi corpus & sanguinem Christi sumi, etiam ab indignis, ex præse non affirmabunt, & errorem suum valere non jucebunt, nullam nobiscum concordiam in Fide habebunt*. Quomodo possunt illi magis apertè in substantialibus discrepare, quàm nullam in Fide concordiam habere? Rursus graviore tono in fine concludit. *Nugantur Calvinista, cum dicunt, dissidere à nobis, sed in rebus levioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne unum quidem nobis Theologia Calvinistica inviolatum reliquerit*. Quanam possit esse ex ore propria Sectæ confessio luculentior?

XVIII. Gravius etiamnum idem intonat *Andreas Jacobus Smidelinus* Lutheranus, contra *Grinaum* Calvinistam, nec non *Joannes Schutzius* libro 50. *causarum*, cap. 48. qui asserunt, *Calvinismum, Arianismum, & Mahometismum, fratres esse & sorores, tres caligas ejusdem panni, camerinam in quam multa hereses confluxerunt; dentis Satanae iram ultimam*. Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere se cum Calvinistis in substantialibus, ut frater, aut soror, aut quarta caliga profusus coalescere.

Joannes Modestus Luther. In suis Demonstrationibus docet, *Calvinistas non esse Christianos, sed Judeos baptizatos*. Christianos negatis, & fratres in substantialibus fidei articulis agnoscitis.

Conradus Schlüsselburgius in tribus libris Theologiæ Calvinisticæ, ex publicis Calvinistarum scriptis, verbis & Authorum nominibus adductis plusquam ducentos viginti duos illorum errores quasi in viva tabella depingit: demonstrans ibidem, illos de nullo Fidei Christianæ articulo rectè sentire: denique lib. 2. art. 1. pronuntiat, *Calvinisticam fidem esse hæresim Sacramentariam, & Satanicam blasphemiam*. Sed & ibidem affirmat, à Calvinistis vice versa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schismaticam & sectariam, Lutheranos verò omnes diaboli incantatione esse exccatos*. Ergo in eo utrimque conveniunt, quod in articulis fidei substantialibus ad salutem necessariis minimè conveniant.

Omitto brevitate studio alios *Lutheranorum* Doctores innumeros, qui profusus similia in suis scriptis apertissimè pronuntiant: quorum plurimi ex *Adamo Contzen* in Jubilo Jubilorum Jubilæi Evangelici, & ex

Georgio Tiskewicio in Theologia antologica facilè possunt deprehendi.

XIX. Nunc ex parte *Calvinistarum* illorū Doctores, talem in Articulis Fidei substantialibus Concordiam ut figmentum inane reprobantes, breviter adduco.

Joannes ipse Calvinus sectæ istius Princeps, in admonitione secunda, contra *Joachimum Westphalum*, ait, tales esse cum Lutheranis inimicitias, *ut citius in rebus fidei cum Turcis & Papis, quàm cum Calvinistis pacem & concordiam sint habituri*. Et in admonitione tertia, Lutheranos ait esse, *vertiginosos, superbos, bestias, desperatè impudentes, falsarios, ignorantes quod in Catechismo tractatur*. Demùm in admonitione ultima, denuntiat Westphalo, nisi circulum de Cœna Domini aliter credat quàm Lutherus & Lutherani, *eo loco posthac habendum esse, quo pertinaces Hæreticos habebat Paulus*. Si ut Hæreticos pertinaces, ergo in articulo fidei substantiali à Calvinianis dissidentes, ipso teste Calvinio.

Accedat proximè pro sua dignitate *Jacobus Rex Angliæ*, qui in regni sui primordiis isto concordie errore à suis miserè seductus, in sua Apologia asseruit, *Lutheranos & Calvinistas in quibusdam tantū apicibus dissentire*. At demùm in suo Basilico Doro perפיציatus pronuntiat, *Puritanos, sive puros Calvinistas, Hæreticos esse, & puros ac puros Pharisæos*. Idemque libros *Joannis Vorstij* Calviniani Lugduni Batavorum publici Professoris, decreto Regi non tantum damnavit tanquam hæreticos & impios, sed & flammis in foro Londinensi publicè exuri jussit. Ergo si ut Hæretici damnantur illi, & ut Pharisæi, non possunt cum ulla vera Ecclesia in substantialibus convenire: idque ex ipsa serenissimi Regis Definitione, quem *Angliæ suæ Ecclesiæ Caput* agnoscit.

Carollusadius inter præcipuos Calvinii Athletas rotundè asserit, *Fidem Lutheranam esse similem magicæ fidei, ariolorum, & demonum*. Nec minus ille inter primos Calvinistas magni nominis *Theodorus Beza* Lutheranorū dogma pro præsentia Christi in Eucharistia, appellat, *Satanae excrementum, Canam verò canum, in qua vorant fursureum numen: ipsos proinde esse Antichristi nepotes, Christificidas, carnivoros, &c.* Nec dissimilia de illis pronuntiat *Bucerus & Paræus* ad suam controvertiam de Eucharistia, cujus hæc aperta confessio est: *Nonagesimus annus labitur infelicitis illius dissidij de sacra Eucharistia, quod Ecclesiæ Evangelicæ fatigat, debilitat, & lacerat, Papa verò regnum stabilis, & sustinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum hæresumque reductores*. En qualis utriusque Sectæ inter se & cum Papis in substantialibus concordia!

XX. Denique ad dogma hoc summè perniciosum cuius non obeccato stirpitus evellendum, sufficit audire ipsos sectarum modernarum primos Patriarchas illud suis in se mutuo censuris penitus evertentes. Et *Calvini* quidem in hoc de Lutheranis effata nunc supra exhibuimus. *Martinus* porro *Lutherus* in Tom. 2. *VVitttemberg*. concordiam istam cum Calvinianis ita execratur, ut contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis per omnia sæcula sæculorum: cui execrationi Calviniani vicissim Amen sæpius accinerunt, ut supra vidimus*. Iterum *Lutherus* vehementius insurgens in suis quæ scripsit *Colloquiis mensibus*. *Non aliam* (inquit) *potest sperari concordiam inter nos, & Calvinistas, quam qua inierit Christum & Judam intercessit*. Rursus in

In Theſi 27. contra articulos Lovaniensium: Et in Confessione postrema de Cena Domini aperte asserit, Hereticos à se censeri omnes Sacramentarios, qui negant verè corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in Eucharistia. Ibidemque propter articulum eundem contra Calvinistas sententiam extremam pronuncians ait: Illos esse Sacramentorum hostes, aeternumque damnatos.

Siguitur Calvinista toties à Luthero & Lutheranis, & vicissim Lutherani à Calvinistis proſcribuntur ut Heretici, ut Sacramentorum hostes, & inde ut aeternum damnati; quænam potest esse umbra Concordiæ inter illos, aut sectas ab iis profuantes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad salutem necessariis. Unde manifestè concluditur, illum salutis aeternæ jacturam facere qui permittit tam palpabili errore sibi illudi, & in iſectorum secta detineri. Quam verò facile sit se ab errore expedire, & ad veram Religionis notitiam devenire, in sequentibus dilucidè ostendemus.

ARTICULUS IV.

Potest vera Religio à falsis Sectis facile discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

I. Sed ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conſciunt speciosum sui erroris præſidium, aut potius desidia latibulum. Intanta, inquam, Religionum inter se dissidentium colluvie, non ego talis sum Ædipus, ut possim certo divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim investigare, non ea sum tinctus literaturâ, aut eo præditus ingenii acumine, ut possim cunctas sectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quam dispersas toto orbe Sectas convenirem, ac singularum causas, originem, & coherentiam sine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, sed Doctorum iudicio standum esse: Nescio ego cui Doctorum concessum sit, filium veritatis adeò implexum ita evolvere, ut me ex multiplici tot sectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam sectæ Ecclesiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet secta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem seligere possim, Doctor ipse maximus esse deberem. Quid ergo superest, quam ut ego meæ sectæ inhæream, cui à teneris innutritus sum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo stat apud me diurni temporis possessio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in scyllam detergiorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucata veritatis specie depingitur.

Dico primò; Admissâ Dei providentiâ, vera Religio iis notis insignita esse debet, ut à quovis intellectu benè disposito facile discernatur.

II. Probatur primò, Si Deus mundum gubernat, evidens est illum Religionem veram instituisse, quâ ab hominibus coli debeat, ut supra initio demonstra- vi. Frustra autem illam instituisse, si non ordinasset signa & argumenta idonea quibus facile vera illa Religio à Sectis falsis discerneret: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi statuere de mediis qui-

bus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret, si pro denotanda vera Religione non extarent signa multa illustriora, quàm quæ possint pro quacunque falsa exhiberi. Nam si signa illa ullo modo permanerent æqualia, nullum superesset medium quo possit vera Religio à falsâ discerni, atque adeò hominum errores ex hac parte in ipsum Deum referendi essent, quod de perfectissima, ac humanæ salutis moderatrice Dei sapientia existimare impium foret.

Probatur secundo, ex obligatione certa quæ quemvis obstringit, ad veram Religionem præ falsâ amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorsus foret, si vera Religio non esset præ Sectis falsis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli causâ, ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facile contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi. Unde conſciuntur, infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contradicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

III. Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facile importabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quàm in novo Testamento, insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moysè, Daniele, & Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ facile omnem adversæ partis probabilitatem elidere poterunt.

Hic proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere possit, non idèò in suscipienda quoque novâ Religione sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neque deest homini non oſcitantis modus, quo diligenti investigatione facile ad veræ Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus constituta non reperitur.

IV. Querunt hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinæ?

Respondeo, ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus in hoc statu haberi nequit, ergo non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adeò certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse asserit Suarez hic, disp. 3. sect. 8. n. 5. Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimò paucis doctorum contingit ad absolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omni ex parte evidens, possit dici supernaturalis; De hoc varie sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum posse esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recenter

Arde
kin

Theo-
logia

D IV
L E

PLA
BIBL

recenter tradit *Gonet disp. 1. art. 7. n. 201.* & pro eadem sententia *Scotum* citat Di Castillio, quos sequitur *Herim* ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis *Bona spei*, & ex *Noftris Vasques, Ariaga, Ripalda, & plures alii.*

Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum inter evidentiam & supernaturalitatem nulla ostendatur repugnantia, ut patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est, & supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentia revelationis, sed perperam cum quodam assensu, hanc evidentiam ad fidem nostram esse necessariam.

VI. Sufficit ergo articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificent, ut non possimus de ea prudenter dubitare. Ad assensum huiusmodi præstandum nulla modernarum Sectarum sufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur secundò neque Protestantes, neque alii horum temporum Sectarii possunt in sua conscientia, aut divino tribunali excusari, quamdiu certiores veræ Ecclesiæ notas non inquirunt.

VII. Probat, non potest aliquis excusari, aut bona fide in ea Secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Ecclesiæ signa certiora, quam habeant alie sectæ, quas ipse devias & falsas esse agnoscit. Atqui neque Protestantes, neque alii Sectarii possunt in suo Cætu ostendere ulla signa aut fundamenta certiora veræ Ecclesiæ, quam habeant alie sectæ tam modernæ, quam antiquæ, quas ipsi pro falsis reprobant, & à sua communione rejiciunt. Quinimò à Protestantium confessione de Primatu Ecclesiæ in Regibus, de Hierarchia & potestate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi iudicio gravissimis, reliquæ totius orbis Ecclesiæ dissentiant. Quo igitur modo poterit horum aliquis sine ulteriori examine in sua secta securus conquirere, quam facile advertit, præ cæteris sectis à se reprobatis, nullo speciali Dei testimonio, nullo explorata veritatis fundamento subniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhaereat: Quæro ex quovis Protestantium Ministro; An reliquas horum temporum Sectas veras iudicet, an falsas? Si dicat veras; jam Ecclesiam suam agnoscit falsam, utpote quæ à cæteris Ecclesiis, quas pro veris habet, ut falsa rejicitur. Si verò reliquas Sectas falsitatis arguat, suam quoque inter falsas numeret necesse est, cum nullum prorsus cohibere possit speciale signum, aut apertum Dei testimonium, quo Ecclesiam suam, præ cæteris à se reprobatis, melioris conditionis esse demonstret.

VIII. Ex his quæ hæcenus deduximus apertè conficitur, quemlibet suæ salutis prospicere volentem, debere Religionem veram, & unicam sedulò investigare, neque posse sine summa imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vite gravissimo, quale est jactura salutis æternæ, quæ sine vera fide obtineri non potest. Ut enim à salute aberres, perinde est an quæ culpâ falsam fidem, an nullam profitearis.

Ostenditur ex dictis, qualis ignorantia excuset ab Hæresi formali.

Dico igitur primò: Ignorantia invincibilis circa articulos fidei excusat ab Hæresi formali. Quia cum ignorantia invincibilis sit ea quæ nullâ diligentia aut inquisitione hic & nunc ab ignorante vinci & de-

poni potest, non relinquat illa libertatem sufficientem ad veritatis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non est homini liber & voluntarius, quod ad hæresim formalem requiritur.

IX. Dico tamen secundò: Ignorantia ista invincibilis non sufficit in homine adulto in ordine ad justificationem in punctis fidei requisitis necessitate Medii, ut est credere in Deum ut Creatorem, Mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum mysteriorum, est fundamentum, & prima dispositio ex Dei ordinatione requisita ad actus amoris Dei, vel alios quibus possit homo ad justificationem pervenire, juxta illud Apostoli ad *Hebræos cap. 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia est; & quia inquisiventibus se remunerator sit.*

Dico tertio: Nulla ignorantia vincibilis sive, ex inquirendi negligentia graviter culpabilis, excusare potest ab hæresi formali, hoc est, à tali errore in fide qui illum apud Deum constituat reum hæresis, & inexcusabilis. Hæc est sententia communior & verior apud *Valentiam de fide disp. 1. quest. 11. puncto 1. Thomam Sanchez lib. 2. in decalogum cap. 7. Scotum. Lud. Lopez, Sayrum, Navarram, Cordubam, Canum &c.* contra aliquos apud *Card. Lugo de fide disp. 20. sect. 6.* qui quamvis admittant talem contra fidem graviter peccare, negant tamen esse formaliter hæreticum.

X. Probat nostra assertio. Error hominis Christiani circa aliquod mysterium fidei, ortus ex quacunque ignorantia vincibili est simpliciter voluntarius, & graviter contra fidem culpabilis, uti patet utraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganismum vel Judaismum: cum homo Christianus sic errans adhuc retineat Religionis Christianæ professionem. Ergo error ille pertinet ad Hæresim, cum infidelitas æquatè in tres species dividatur, Paganismum, Judaismum, & Hæresim.

XI. Dices, Tantum ille censetur absolute & formaliter hæreticus, qui scienter dissentit ab Ecclesia, recedendo ab illis articulis quos ea sufficienter proponit. Atqui ab ea non scienter dissentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantum vincibili. Ergo talis non est absolute & formaliter hæreticus.

Respondeo distimajorem. Censetur tantum absolute & formaliter hæreticus qui sic scienter dissentit scientiæ formali, vel etiam æquivalenti, concedo: scientiæ præcisè distinctæ & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis & voluntaria æquiparatur scientiæ formali in ordine ad affectum, sive errorem subsecutum, & inde proveniente. Censetur enim sic ignorans noluisse scire veritatem, quando diligentiam sciendi debitam volens omisit: ac proinde voluisse ignorantiam & errorem inde consequentem.

Ex his demùm apertè deducitur primò: Non rectè modò in *Anglia* viros in speciem politos pro sua in hæresi persistentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus sum fidem Romanam amplecti, si Rex, & Parlamentum eam esse præferendam declaret. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter resolvo illorum sensum communem, meo privato iudicio præponendum. Ergo errorem in divino tribunali mihi imputabilem non incurro.

XII. Sed facile demonstratur, factum illum prorsus inanem esse in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc sui Regis ac Parlamenti sensum ab aliis Regibus, ac Regnis

Regnis amplissimis toto pæne orbe improbari. Neque ignorant Notas manifestas antiquitatis, & confortis omnis ævunitatis veræ ac Catholicæ Religionis, si velint opera non difficili animum ad illas advertere. Quod si prætextus ille coram divino tribunali ponderis aliquid haberet, quoslibet hætenus omnino, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in suis erroribus excusaret; quorum & Imperator, & imperium, & sensus, maximam orbis nostri partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minime admiserint.

XIII. Deducitur Secundo, paritione Ordines Barbaricos, & alios alibi variarum Sectarum cætus, nullam sibi ex illo prætextu erroris sui excusationem posse prætere.

His annexa sunt aliquæ quæstiones Theologica, que reperuntur infra ad finem Tomi 2. in novo Supplemento Theologiae universæ, in Secunda secunda, Tract. de Fide.

Ut autem vera & unica Religio, in qua voluit Deus salutem æternam obtineri, à Sectis falsis securè discernatur, Argumenta hic sequentia, sepositis Partium studiis; sincero propriæ salutis, ac veritatis desiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debite præstandum præmittenda sunt à Curatore sive propriæ, sive alienæ salutis Media sequentia. De quo vide & alia in praxi Conversationis cum Hæret. Tomo 3. circa finem cap. 2. §. 1.

PRÆPARATIO ANIMI.

Ad Considerationes sequentes pro sincera veræ Religionis suscipienda desiderio.

XIV. **C**um vera Fides sit donum Dei singulare, necesse est primò, ad illud obtinendum cor Deo sincerum & apertum exhibere. Secundo, removenda sunt impedimenta huius divini beneficii, ut est, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, divitias, amicos, promotiones, humanos respectus, ac favores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ divini. Tertio, Deponenda sunt Præjudicia hausta ex dictis Adversantium Religioni Romanæ, & animus ad æquilibrium revocandus, quo statuat nullo alio respectu duci, quam motibus solidæ veritatis, & suæ salutis. Quarto, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus sincerus illi offerendus, ac postulandum cum humilitate gratiæ divini adiutorium. His mediis dispositus Cornelius Centurio meruit à Deo ad veram fidem singulariter illustrari Actuum. 10. In hunc finem Oratio sequens, sic formata ut præparationem animi prædictam, cuilibet Christiano necessariam, breviter complectatur, admodum erit opportuna.

ORATIO

Disponens ad veræ Fidei notitiam, & susceptionem sinceram.

Deus meus! & in Te recedè credentium salus æterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam ut in æternum ad te perveniam, per veram fidem, spem & caritatem.
R. P. Arsdék. Tom. I.

charitatem, sine quibus nulla est spes salutis, sed certa ad ignem æternum damnatio. Scio autem evidenter sicut unus est Deus, ita unicam posse esse Fidei veritatem, unicam veram Ecclesiam, unicam viam salutis æternæ. O quam effem ego nunc infans, & postea in perpetuum infelix, si pro ulla illecebrâ huius vitæ mortalis, ab illa via unica veritatis, & salutis me impediri, aut abduci permitterem.

Protestor igitur nunc coram divina Majestate, hoc mihi propositum esse, hoc firmissimum decretum, illam fidem & Ecclesiam unicam amplecti, quam præ aliis veram, & à Deo constitutam esse, sincero corde deprehendam.

Protestor insuper, me ab hoc decreto sincero nolle abduci, sive huius brevis vitæ fluxu solari, sive cupiditate opum aut honorum, sive humanâ quacunque gratiâ, aut respectu. Nihil enim mihi huiusmodi prætextus coram iustissimo DEI tribunali sunt profuturi.

Scio me à veritate DEI æternæ præmonitum in sacris Scripturis Matthæi 24. Quod, Multi Pseudo-prophete surgent, & seducunt multos: Et Matthæi 7. Cavendum nobis esse à falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium, Ac proinde, non omni spiritui credendum: Sed probandos spiritus si ex Deo sunt l. i. Joan. 4. Non ignoro tales plurimos seductores omni ævo à vera Christi Ecclesia defecisse, & multos etiamnum per tales ab unitate fidei abduci: à quibus mihi omni modo cavendum esse firmissimè decerno. O quos Martyres Christi ab exordio Ecclesiæ & deinceps omni tempore, se illis ita opposuerunt, ut non tantum fortunas omnes, sed etiam per immania tormenta sanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis sua, quam mihi mea salus necessaria est. Hinc, mi DEVS, mihi omnino decretum est, & erit, monitis tuis obtemperare, viam salutis securam sedulo investigare, & illam semel inventam ad extremum usque spiritum conservare.

Tu igitur splendor Patris, & lux æterna, que illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne huius mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducatur in perditionem: cum impossibile sit tibi sine vera fide placere, & ignis æterni supplicia evadere. Effice per gratiam tuam ut Ecclesiæ tue unica, quam veram deprehendero, semel aggregatus, tibi firmiter adheream in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CAPUT III.

Argumenta que evincunt, Solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.

ARGUMENTUM I.

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

I. Illa sola est vera Christi Ecclesia, que ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo & illius

Arsdék

Theologia

& illius Apostolis accepisse, & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Haec enim successione omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illà destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minus explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicae Coronae Successorem proclamet, contra illam familiam quae continuà successione se in legitima Regni hereditate perennare demonstrat.

II. Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quae à centum circiter annis emerferunt, ac sibi veram Ecclesiam nomen vindicarunt. Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendes, quae seipsam per mille quingentos post Christum annos orbi ostendere non potuit?

Cùm igitur hanc successionem apertè careant Congregationes modernae, sola Lutheri, Calvini, aliorumque recentiorum auctoritate institutae, carent etiam necessariò eorum Ministri *Jurisdictione* à Christo derivatam in gubernanda ejus Ecclesia, carent ejus Ordine pro administratione Sacramentorum, carent ejus *Missione* pro verbi divini praedicatione, quam apertè requirit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo predicabunt nisi mittantur.* Nunquam enim ostendet ullus ex Sectis modo nominatis quā auctoritate, aut quo modo primùm missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad praedicandam doctrinam oppositam Ecclesiae Romanae, à qua sua tantum sponte defecerunt; aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

III. Si dicant, se accepisse à Christo potestatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & instituentiam novam Ecclesiam.

Respondeo, nulli prudenti posse sufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui Haeresiarum idem de se dudum testati sunt, nec ideo minus haeretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Necessè est igitur suae missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri resignabis, quòd minus Ecclesiam Dei, quam Christus à tot saeculis aliis possidendam & gubernandam consignavit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo missos esse toti orbi manifestè comprobaverunt. An igitur ego cum salutis aeternae discrimine sine alio signo, aut testimonio hos ut Ecclesiae antiquae reformatores, & animae meae in aeternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clara ratione deprehendo?

Ex his ritè expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quae potest ostendere, se Christo & Apostolis ad haec usque tempora continuò successisse. Sed sola superest Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi: ergo &c. Jam enim probatum est, alias Sectas illa successione penitus esse destitutas.

IV. At in Romana Ecclesia, Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediate à suis Episcopis praesentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui per continuam

praecedentium Pontificum seriem, suam in Sede Petri successionem toti orbi apertè demonstrat.

V. Haec enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni aeo consignata exhibetur, quam ullum Regum jure successionis Regni sui thronum possidere. Imò illa Pontificum successio praeter ceteris tanto majori pollet evidentiā, quòd frequentiori omnium Gentium curā ac studio universalis Ecclesiae historia à tot tantisque Auctoribus, ac SS. Patribus conscripta & ad posteritatem continuò transmissa reperitur.

Nullus itaque est Ecclesiae Romanae Minister, qui Fidem populo & Sacramenta administrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuà serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum auctorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivae Ecclesiae Patres discernabant, ac imprimis *S. Augustinus contra Epist. fundamenti*: "Tenet, me in Ecclesia Catholica, ab ipsa Sede Petri Apostoli usque ad praesentem Episcopum successio Sacredotum. Accedit *S. Hieron. epist. 2. ad Damasum*. Hic, inter tres partes scilicet Ecclesia ad se rapere me festinat, ego interim clamo, qui Cathedrae Petri jungitur, meus est. Idem disput. contra Luciferianos, Brevem tibi apertumque animi mei sensum proferam, in illa, permanendum esse Ecclesia, quae ab Apostolis fundata usque in hanc diem perdurat.

VI. *Dilemmate* inde confecto, modernum sectarium hoc modo premet. Argumentum illud *S. Augustini*, *S. Hieronymi*, & primorum Ecclesiae Patrum contra haereticos sui temporis, ex successione perpetua Praelatorum in sola Ecclesia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuisse veros haereticos, vel non. Si id non probat, errant ergo primi, summique Doctores primitivae Ecclesiae; quod tamen ipsi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse haereticos, idem profus convincit de Sectariis nostri temporis, qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Praelatorum successionem, quam illi Haeretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

VII. Obijciunt illi, ne profus exarmati videantur: Ut Ecclesia aliqua Christi per *successionem* dicatur *Apostolica*, sufficit sola successio *Doctrinae* Apostolicae, non verò Praelatorum sive Pontificum Apostolis succedentium. Probatur, quia Ecclesia Christi dicta est *Apostolica* in Symbolo antequam esset Pontificum successio.

Respondeo, successionem certam totius Doctrinae Christianae non posse per tot à Christo saecula certò conservari & innoscere, nisi per successionem personarum quae ostendere possint se legitimam & certam illius tradendae potestatem à Christo derivare. Nam alias sola successio doctrinae, figmentis omni aeo innumeris exposita fuisset, uti tot exorta de ea haereses etiamnum apertè demonstrant. Ad probationem dico, Ecclesiam Christianam *Pontificum Successionem* dictam fuisse Apostolicam in actu primo, sive quae ex institutione Christi Apostolicam in Pontificibus successionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta est Catholica, quamvis nondum actu per orbem diffusa, sed postea tantum diffundenda.

Hujus

Hujus successiois defectus. *Anglia* Ministros gravissime remordet, qui sepius postulati de legitima ordinatione *Parkeri*, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit, nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo Ordinis, aut potestatis judicium legitimum unquam profere potuerunt.

VIII. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesie humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit, de *Parkero* in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesie Episcopos in Præfulem consecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nuper Præful illustrissimus, qui calamo suâ eruditione digno commentum illud aperte dissolvit, & ad vivum resecurit, uti attingemus infra tra. 3. c. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes moderna Secte sunt nova.

IX. **E**cclēsia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Ecclesie Lutheri & Calvinii est nova; Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clarè probatur. Quia possumus assignare ipsam locum, & tempus, quo recēter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & ostendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia spontè defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ aperte demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de aliis novis) non posse dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua: originem habuisse à Lutherò postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

X. Si dicas, Ecclesiam Lutheranam olim quidem extitisse, sed hæcenus per 1500. annos ante Lutherum *occultam & invisibilem* latuisse. Responso illa per se frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse visibilis & conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit se audire, dic Ecclesie;* his enim Christus Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitisse, ergo est Religio novitia, ac proinde non potest esse Religio Christi, quam constat esse antiquam.

XI. Sola itaque superest *Ecclesia Romana*, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro cuius Sedem per suos Successores continuo possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco aut tempore post Petrum assignari potest, quæ sunt antiquæ & veræ Christi Ecclesie manifesta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus est ipse *Lutherus*, dum Zuinglianòs recēter emergentes oppu-

R. P. Arjdek. Tom. I.

gnaret in *Epist.* ad Ducem Borussie, & haberet in ejus tom. 2. impresso *VVittenberga fol. 362.* "Periculosum, inquiet, & terribile est audire aliquid aut credere contra, tra concors testimonium, fidem, & doctrinam totius sanctæ Christi Ecclesie, quæ jam supra mille quingentos annos per universum orbem concorditer statuit &c. Telum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis nos videt contra ipsum Lutherum, alioque horum temporum Sectarios validissimè retorqueri? Quomodo igitur ego salutem æternam, quæ solum in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest, inter novos horum temporum Sectarios sperare poterò? Hoc si expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Alie omnes Secte docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

XII. **O**mnis illa Religio falsa est quæ continet hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvinii, &c. continent hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Ergo eorum Religio debet esse falsa, & primitivæ Ecclesie contraria.

XIII. Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tã Lutherus quam Calvinus docet, Bona opera non esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi, teste antiquissimo S. Irenæo l. 2. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Ecclesia damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino hæresi 54.

Lutheri, & Calvinii Doctrina est, Traditiones esse rejiciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscoro, uti patet ex S. August. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione.

Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscripta est, teste antiquissimo Cypriano lib. 4. epist. 2.

Docet Lutherus & Calvinus, Ecclesiam olim visibilem postea periisse, & illam in suo tantum cœtu existere. Fuit hæc quoque hæresis Donatistarum contra primitivam Ecclesiam, uti testatur August. lib. de unitate Ecclesie cap. 12.

Asserit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Christi, aut Sanctorum esse idololatriam. Idem asseruit Vigilantius hæreticus teste Hieronymo, & olim Iconomachi ab Ecclesia damnati, teste Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

XIV. Negat cum Luthero Calvinus, orandum esse pro defunctis, observandum jejunium Quadragesimale, aut aliud ab Ecclesia præscriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teste Epiphanio & Augustino de hæresib. cap. 33.

Quid igitur manifestius quam hæreses olim ab Ecclesia Christi damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem plerasque ante tempora S. Augustini. Cum tamen ipsi fateantur veram & primævam Christi Ecclesiam, quæ eas hæreses damnavit, ab omni erroris suspitione immunem fuisse. Illas autem hæreses dum reprobavit, necessarò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas esse declaravit.

C 2 XV. Ex

Arjdek
Kin

Theologia

XV. Ex his autem cæterisque articulis à primitiva Ecclesia olim damnatis nullum omninò recipit *Ecclesia Romana*, aut unquam admisit, & quemvis admittere volentem à suo corpore resecurit. Deposita Fidei à Christo & Apostolis sibi traditum tam firmum & inviolatum semper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quàm ab horum temporum Sectariis gravissima bella, rapinas bonorum, exilia, & morte ipsam sustinere, quàm vel unicum articulum à primitiva Ecclesia damnatum admittere uti hodie in Angliæ, Hollandiæ & maxime in antiquissimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hæcenus ideò laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, si seriò lubeat reflectere, fieri non potest, quin hodiernas Sectas à vera Christi Ecclesia facillè discernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæresim vel unicam à vera Ecclesia olim damnatam admittere, tam implicat illam esse Ecclesiam Christi, quam falsum esse verum, aut album esse nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoste conspirans, hoc ipso fit Regirebellis, sic cum damnatis Hæreticis unico in errore consentiens, Deo sit inimicus ac perduellis, & extra salutis tramitem exul aberrat.

ARGUMENTUM IV.

Communis omnium Gentium consensus pro Fide Romana.

I. Illa judicanda est vera Christi Ecclesia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium testimonio & consensu comprobata est, potius quàm illa, quæ exiguo spatio circumscripta, & à paucis admissa fuit. Quis enim æquus iudex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet testes multò plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

II. Atqui omnium gentium commune testimonium stat pro una & sola *Ecclesia Romana*, quæ proinde *Catholica* & universalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus imaginum, &c. plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè timentur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota penè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim regnum Britanniarum, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliisque Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quorum incolæ, uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobantur.

III. Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Re-

ligione Romana, toto orbe vixerunt per *sedecim sæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantum unius sæculi spatio emerferunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvâ æquitate pro altera, quàm Religione Romana, ferre sententiam. Neque poterit supremus Iudex in extremo iudicio aliud pronunciare, quàm me iustè ac sapienter egisse, quod communem & constantem orbis penè universi consensum, paucorum, ac malè inter se coherentium hominum iudicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim huius argumenti ipsâ experienciâ comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facillè veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris summo ingenii & iudicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & aliis de nobilitate & famâ nobilissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.

I. Certum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fateamur: Atqui hoc certum non est, si vera foret fides Sectæ Lutheranae aut Calvinianæ. Ergo illa est à veritate profus aliena.

Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quàm Calviniana doceat, veram Ecclesiam à Christo institutam potuisse deficere, & eam in Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defecisse, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Ecclesiam permanere. Quod si verum est, posse deficere veram Christi Ecclesiam: & tu afferas tuam Calvinianam, vel Lutheranam esse veram Christi Ecclesiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non est aliquam veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri. Sicut enim asseris defecisse olim veram Christi Ecclesiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus esse potes, quod actu non defecerit: nulla enim promissio Lutheranae vel Calvinianæ Ecclesiæ facta est, aut fieri potuit, supra veram Christi Ecclesiam.

II. Quod si dicas, tantum posse deficere Ecclesiam Christi *visibilem*. Infero, ergo tibi non constat, an Ecclesia Calviniana vel Lutherana visibilis, quam profiteris, sit vera Christi Ecclesia.

III. Idem breviter alio Argumento demonstratur: Non potest esse vera Christi Ecclesia sine vera *Scriptura*: hoc Sectarii omnes admittant. Atqui nulla est vera Scriptura in mundo nisi eam habet Ecclesia Romana. Patet, quia Scripturam suam Lutherus, Calvinus, &c. ab Ecclesia Romana primò acceperunt, ex qua ipsi prodierunt. Ergo nulla est vera Christi Ecclesia in mundo si Romana non sit vera; & Scripturarum divinarum custos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Calviniana, & sic de cæteris modernis. En quomodo dum volunt illi Ecclesiam Romanam confodere, per illius latus seipfos interimunt.

Adde & alterum: Vera Christi Ecclesia debet esse *perpetua*. Hoc enim Christus ab initio suæ Ecclesiæ promissit. Atqui nulla præter Romanam potest perpetuam illam à tempore Christi successionem per umbram in se ostendere: Non tua Luthere, non tua Calvine,

quæ

que tantum postremo sæculo velut fungus hesternus in terris comparuit, & sic de aliis Sectis modernis. Ergo nulla est in terris vera Christi Ecclesia, nisi vera sit Romana. Vide igitur, Sectarie profuge, quo te convertas ut veram Christi Ecclesiam in toto mundo reperias, nisi cum Prodigio revertaris in domum Patris, sive Matris tuæ Ecclesie Romanæ, à qua velut in regione longinqua profugus aberras.

IV. Hic igitur aliud dici non potest, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifestè falsam esse, & se evertere; dum docet Ecclesiam olim à Christo institutam potuisse aliquando deficere. Unde clarè sequitur Ecclesiam Romanam, quam ipsi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. sæculis, fuisse veram Christi Ecclesiam, non potuisse errare, & à vera fide deficere: aliàs enim jam non constaret, ullam in mundo existere veram Christi Ecclesiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt; vel ut certa agnoscenda est Fides Romana Ecclesie.

SI Secta Lutherana vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare.

Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Ecclesiam Romanam à vera fide aberrare, adeoque impiam & sacrilegam esse. Ac proinde Christianos, qui vixerunt à tempore, quo ajunt defecisse Ecclesiam, nempe per integra duodecim sæcula ante Lutherum, in æternum periisse, ac omnes nostros, vestrosque Majores, qui per tot sæcula Ecclesiam tantum Romanam agnoverunt, à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quis impiè fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invincibili veræ Fidei ignorantia altè sopitam jacere.

Hæcine sunt promissa Christi de duratione suæ veræ Ecclesie; *Porta inferi non prævalebunt adversus eam* &c. quam ipsi Sectarii admittunt saltem 4. primis sæculis fuisse Romanam. Hic igitur non minus ipse Christus, quam Ecclesia Romana inculatur.

II. An ergo à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, tot Tempia, tot Cænobia, tot Collegia, tot Religionis Christianæ monumenta per duodecim sæcula summâ pietate, ac studio erexerunt? Qui sua bona, ac se ipsos totâ vitâ divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cælestibus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt, nisi fortè aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quam Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profiterentur.

III. Hinc igitur ut dixi, sequeretur ulterius, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim sæcula deseruisse; cui tamen dixit:

Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi: Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satana, cui tamen promisit; Porta inferi non prævalebunt adversus eam: Er per Apostolum, eam fore columnam & firmamentum veritatis.

Frustrâ igitur duodecim illis sæculis à Romana Ecclesia prædicatum est toto orbe Christi Evangelium: Frustrâ tot Gentes à Paganismo ad Ecclesiam Romanam convertæ: Frustrâ fuere tot sæculis Sacramenta, & alia salutis media à Christo instituta: Frustrâ fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesie Romanæ Sacerdotium, & Cælibatum deseruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolvit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam cæli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Denique donec in castissima illa universalis Ecclesie *Susanna* novas Fidei labes confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus saxo excucullatus, & Calvinus publicè stigmaticus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctissimi, nec tot Concilia per tot sæcula, eam unquam accusarunt. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non insana, non merissima figmenta judicabit?

IV. Quod si tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci; necessarium erit te hoc modo ulterius ratiocinari:

Omnes omnino tam Catholici, quam Sectarii fatentur, in Ecclesia Romana posse salutem obtineri: Omnes autem Catholici qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergo, si volo esse certus & securus de salute æterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur, me posse salvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolute negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum, à Christo veræ Ecclesie promissa.

Miraculis Ecclesie Romanæ quasi conjuratione factâ novum bellum nuper indixit *Stillingfleetus* in Anglia, *Zuickerus* in Hollandia, *Danhaverus* in Germania. Sed eorum impetum validè repressit, fregit, protulit ex Anglia noster *Worlæus*, ex Germania *Cornæus*, aliique germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invictò miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

Christus eodem modo contulit veræ Ecclesie potestatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula *Mat. 16. v. 19. Euntes in mundum universum prædicare Evangelium omni creatura.* Et statim subdit: *Signa autem eos crediderint hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient... super agros manus imponent, & bene habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cum enim absque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesie concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cum nullo modo ostendi possit quo modo, aut quo tempore

Ars de Kin

Theologia

Div

pore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet, potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

II. Ex his porro conficitur hoc argumentum cuius sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicaverunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promissit ea in sua Ecclesia permanens, ut jam ostensum est. Atqui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana: Ergo hæc sola est vera Ecclesia Christi. Alias nulla in terris dabitur Christi Ecclesia: cum nulla prorsus alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

Frustra autem ex odio Religionis Romanæ cum Sæculariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes: sic enim Judei olim Christi miracula calumniabantur; in *Beelzebub Principe demoniorum eiecit demonia*, quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa Fidei certissima. Deinde innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem dæmonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cæcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere. Uti non ita pridem coram multis testibus factum constat Cæsaraugusta in Joanne Pellicero Aragonio viro notissimo, cui integra tibia dudum amputata divinâ virtute subito restituta est. Mortuos à *S. Martino*, & à *S. Dominico* tres, à *S. Xaverio* supra viginti, ab aliis nostro ævo plurimos *vita restitutos*, iis testimoniis comprobatum invenies, quibus nihil potest esse in rebus humanis certius aut evidentiùs. Teste autem *D. Augustino* l. 22. de Civit. c. 4. miraculum vel unicum, quod constat à Deo factum, ad certissimum veræ Fidei testimonium sufficere debet.

III. Ad hæc frivola prorsus sunt Doctoris *Stillingfletii* responsa, Miracula scilicet hæc esse longinqua, intervallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos crescere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero publico prodigio restitutam, sufficit illi per ludibrium reponere, Isto intervallo loci, & temporis quo fama hujus præsentis miraculi ex Hispania in Angliam transibat, facile potuisse Pelliceri stipitem ligneum in tibiam excrescere.

IV. At si liceat hujusmodi facta publica, & severo iudicio subjecta, & juratis testibus comprobata, unius Stillingfletii inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæso, ne suum quoque nomen, & personam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis aure fumos posteris transmittat. Quæro enim, si illius iudicio insistas, quis hominum post pauculos annos crederet extitisse Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigensi studuisse, legitime examinatum fuisse, Doctoris lauream consecutum esse? Dicam ego, dicent posteris, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & testibus consignatum, solo populi rumore Stillingfletio accrevisse.

At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturam posita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento testari, auctoritate publicâ & indubitata consignare, hæc nihil habent præter consuetas naturæ leges, & normam communem, quæ solent res gestæ certâ fide comprobari. Mirum ut re tam aperta halucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non est, pro solidis argumentis, inanes jocos, & facietas venditare.

V. Ne verò ad labefaciendum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Ecclesia Romana; an id faciat potestate divinâ, an virtute propriâ? Non potestate divinâ, quia si Religio Romana sit falsa, non potest Deus illam miraculorum testimonio tanquam suo sigillo comprobare: Hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos: quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut in eam magno suo lucro homines induceret. Ergo miraculorum gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest, ut hoc signo & testimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

VI. Et verò ut in ea inveniendâ homines essent inexcusabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus faciliè conspicua, si Angli & Baravi eâ curâ, quæ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Testimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipso Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus seire volentibus perpetuò conspicuum. Neapoli ampullam sanguinis S. Januarii Martyris, qui in præsentia Corporis constitutus miraculosè ebullit. Compostella in Hispania reliquias S. Jacobi ob probatissimam in dies miracula à toto orbe Christiano frequentatas. Ut præteream in Belgio Virginem Africollensem, Hallensem, & alia ejusmodi loca manifestis Dei miraculis continuò illustrata, ex quibus Ecclesiæ Romanæ Adversarii redduntur prorsus inexcusabiles.

Postremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonstrandum veram Ecclesiam, ipsi Adversarii suo calculo sapius comprobarunt. Quid enim? Si nostri, aut superiores ævi miraculis, nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvinii fraudes in illis fabricandis tanto studio insudarunt?

Nota est apud Staphylum, qui actioni interfuit, & testatam reliquit, *Libro* qui inscribitur *Absoluta responsio*, historia Lutheri, qui ut à miraculi testimonio, Prophetæ à Deo missi sibi nomen usurparet, feminam à dæmone possessam Dei nomine à se liberandam multo apparatu suscepit. Sed post ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipse à dæmone in eas angustias redactus fuit, ut ab eo congressu validiorem dæmonis insultum vix vivus evaserit.

VII. Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquid suæ doctrinæ præsidium emendicare, de tota Ecclesia suo iudicio triumphaturus, si vel unicum impetrasset. Itaque teste Cochleæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Neseum in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit; sacra carmina de mortui auribus infurrat, sed & hæc surdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm spectantium risum, & opprobria impetravit; qui in hoc Martini facinore, nullum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectare.

VIII. Alia his similia, nec dissimili eventu, tentarunt alii Lutheri a seclæ apud Cochleum ad ann. 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extre-

mi iudicii à se designatum præ foribus adesse prænunciatur. His Prophetis creduli nimis agricolæ ferere & arare desierunt, sed & vivere brevi desinissent, nisi inani expectatione tandem edocti, in Ministris suis vanos vates agnovissent.

IX. Neque his cedunt artes & machinamenta Calvinii, qui in hoc erat sedulo intentus, ut aliquo patratu miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste Bolsco in vita Calvinii cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Osluno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenignè, si illi vicissim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum simulat, Ministri pro concione agrum populi precibus commendant. Paulo post miser ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti personam induit. Monetur Calvinus, & quasi reusignatus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fuis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari; atque apprehensa ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in ferias lachrymas & querelas effusa, inausaus Calvinii technas omnibus ex ordine referavit. Interea remansit mulier infelix sine viro, & Calvinus infeliciores sine miraculo.

X. His adde, Sectarios qui obijciunt Miracula omnia tanquam incerta Notam fidei certam non constituere, *sepsos* manifestè jugulare.

Nunquam enim ostendunt illi, pro autoritate infallibili Scripturarum quibus credunt notam se habere certiore quam miracula Christi, & Apostolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te patris (Sectarie) quomodo ipsum Christum ut Filium Dei, quomodo Apostolos ut certos veræ fidei præcones admittes, si omnia omnium temporum miracula excludas? Hic certò vacillabis, hic hærebis, hic demum prima Fidei fundamenta convelles, nisi miraculorum Notam ut certum fidei firmamentum admittas.

Quod si potius ad Spiritus tui privati testimonium recurras, iterum tibi eodem teste fauces ocludis. Si enim ista publica miracula prorsus omnia, ut notam fidei incertam, excludis, quæ veri specie spiritum tuum privatum & ignotum, ut testimonium fidei indubitatum ulli sanæ mentis homini persuadebis? Hæc certè pro intellectu rationem non averfante manifestè concludunt: sed de fucato spiritus Privati testimonio pluribus infra Cap. VI.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & decisionem controversiarum.

XI. **V**ERA Christi Ecclesia debet habere infallibilem fidei suæ Regulam, quæ possit dirimere controversas in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac sententiæ à se prolatae rationem, ac fundamentum assignare, in quo possit intellectus certò & securè acquiescere. Nam sine tali Regula & Judice controversiarum omnia erunt incerta, ac plenatibus in-

terminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet esse rerum omnium certissima.

XII. Atqui Ecclesia Lutherana & Calviniana nullam possunt talem suæ fidei Regulam exhibere, potest autem Ecclesia Romana. Ergo hæc sola potest esse vera Christi Ecclesia.

Minor probatur, quia talis Regula non potest esse sola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis Sectariis prætenduntur, ut de singulis à sequenti cap. 4. ostendemus: hic enim agitur de ipso veræ Ecclesiæ fundamento, sine quo ejus fidem nutare, ac corruiere necesse est.

Atque eadem operâ dissolventur objectiones & effugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hæctenus demonstratam se miserè involvi patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Ecclesiæ Notas in prædictis contentas hic breviter colligamus.

CONCLUSIO.

De Notis veræ Ecclesiæ, cum quarundam Objectionum dissolutione.

I. **E**X argumentis hæctenus à cap. 4. in forma deductis facile convincitur, Solam Ecclesiam Romanam habere quatuor illas certissimas veræ Ecclesiæ Notas ab initio à Patribus, & Conciliis, in Symbolo eriam Nicæno, & Constantinopolitano receptas. Nempe quod sit *Una* unitate doctrinæ fidei, unitate Capitæ à Christo instituti, unitate Membrorum in participatione Sacramentorum & in professione etiam externa ejusdem fidei. Quod sit *Sancta* per doctrinam, & media quæ à peccatis abducant, ac per miracula veram morum sanctitatem confirmantia. Quod sit *Catholica*, sive universalis, per extentionem sui ad omnia tempora, & ad omnia loca saltem successivè, uti Christus suæ Ecclesiæ in scripturis promissit. Quod sit *Apostolica* per successionem continuam, ordinationem, & jurisdictionem suorum Ministrorum à Christo & Apostolis. Quæ omnia simul sumpta in sola Ecclesia Romana reperiri, in argumentis à cap. 4. deductis supra demonstratum est. Sed & hic pauca de his porrò objecta breviter diluemus.

II. Obijciunt primò, contra *Unitatem* in Ecclesia Romana, Etiam Mahumetanos posse illam unitatem in suo cætu & sua doctrina prætere: ac proinde in illa unitate non posse constitui aliquam notam veræ Ecclesiæ.

Resp. distinguendo assumptum: Possunt illi prætere aliquam unitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Respublicæ, etiam Ethnicæ, quæ hæc non pertinet, transeat assumptum: Possunt prætere unitatem illam *specificam* Religionis Christianæ, de qua hic agitur, negatur assumptum. Hic enim agitur de unitate quam Christus in propria Ecclesia requisivit, quæ nempe sit unitas ejusdem Fidei, Capitæ, & membrorum Ecclesiæ Christianæ, quæ vera Christi Ecclesia discernatur à Sectis falsis quæ Ecclesiam illam sibi vindicant, & pro qua in particulari discernenda Christus eas Notas in scripturis designavit. Adde: Et si Mahumetanis, aut aliis una aliqua ex illis quatuor Notis concederetur, nihil inde contra nostram doctrinam posse inferri, cum non habeant illi copulativè omnes quatuor simul conjunctas, quod ad veram Christi Ecclesiam à falsis sectis discernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulativè designatur:

Arde
kin

Theo-
logia

signatur: *Credo in unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.*

III. Obijciunt secundò: In Ecclesia Romana varias esse Scholas, quæ in plurimis controversiis (& hodiè vel maximè) inter se opponuntur. Ergo Ecclesia illa definitur notâ Unitatis.

Resp. neg. consequentiam: Scholæ enim illæ consentiunt Ecclesiæ in omnibus quæ circa suas controversias definit: si qui autem contumaciter nolit consentire (ut olim Lutherus, alique) hoc ipso à corpore Ecclesiæ separantur, & desinunt esse illius membra. Nemo autem potest tollere unitatem Ecclesiæ qui jam est extra Ecclesiam, non magis quam Ethnici, aut Judæi.

IV. Obijciunt terriò, contra notam *Sanctitatis*: Ecclesia Catholica comprehendit tanquam membra tam justos, quam peccatores, qui magnam illius partem constituunt: Ergo non competit illi nota sanctitatis.

Resp. neg. consequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Ecclesiæ sanctam profitentur, sunt illius membra sanctitate *professionis*, quamvis non sanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ sanctitatem morum præscribit, etsi suo vitio in actionibus moralibus illius præscriptum non observent. Sic Schola dicitur docta, aut sancta, quæ tradit ac profitetur doctrinam solidam, & sancta morum præcepta, quibus plurimi ex discipulis insigniter perficiuntur, etsi non pauci discipuli aliqua ex his præcepta non exequantur. Ridendi hic potius Adversarii, qui jactant Ecclesiam suam totam esse sanctam, sed sanctitate tantum internâ, & *invisibili*, quia complectitur solos prædestinatos. Sed quid hoc aliud est quam latebras captare, & Ecclesiam suam manifestare per notam maximè ignotam & omnibus invisibilem.

Obijciunt quartò, contra notam *Catholicæ* sive universalis: Nulli Ecclesiæ magis competit hæc nota quam Atheismo, aut Turcismo, utpote qui maximam orbis partem occupavit. Ergo Catholicam esse, non est nota veræ Ecclesiæ.

Resp. neg. antecedens: Nam Religio Romana non tantum alias orbis partes, sed etiam Græciam, & alias regiones Turcæ nunc subiectas pridem pervasit, uti ex historia Ecclesiastica manifestum est, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America sese extendit, imò assiduò magis magisque ad Sinas usque propagatur. Oculos quæso erigant, & cum his orbis partibus amplissimis suos angulos metiantur Sectarii.

V. Obijciunt quintò, contra notam *Apostolicæ* successionis: Successio illa Pontificum Romanorum sæpe fuit spatio temporis interrupta, vacante sede Pontificia. Sæpe etiam fuerunt simul aliquo tempore plures Antipapæ, sic ut de legitimo non constaret. Ergo successio illa ab Apostolis non est continua & certa, cum fuerit intervallo temporis sæpius interrupta.

VI. Resp. neg. consequentiam: Quia successio tot seculorum, ut dicatur continua, non excludit quamlibet temporis interruptionem, sed tantum mortalem ac diuturnam, respectivè ad durationem tot seculorum; uti cernitur in *præscriptionibus* etiam rerum privatarum, quæ requirunt lapsum temporis respectivè diuturnum. Quomodo hujus continuæ ab Apostolis successionis umbram aliquam præterendit nostri Sectarii, qui à suis incunabulis vix primi seculi jubilæum celebrarunt.

Quæres, Quas igitur Notas præterendant Sectarii

moderni ad comprobendam suæ Sectæ veritatem?

Resp. Quoniam quatuor istas Notas Romanæ Ecclesiæ proprias in sua Secta non reperiunt, Asserunt illi duas præ omnibus notas requiri ac sufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, sive sacræ Scripturæ: 2. Legitimum usum Sacramentorum.

VII. Sed utrumque prorsus ineptè: neutrum enim potest pro Nota inservire, cum neutrum possit esse homini notius, quàm ipsa veritas Ecclesiæ de qua inquiritur. Adcoque contra prima Philosophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non est, quàm probare idem per idem, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, sive id quod in questione versatur. Tam enim in questione est, in quo hominum Cætu sit verbi Dei sincera prædicatione, & Sacramentorum usus legitimus, quàm quæ sit præcæteris vera Ecclesia.

Cum porrò in vera Ecclesia necessariò requiratur legitimus *Judex controversiarum Fidei*, de illo hic oportunè agemus.

CAPUT IV.

Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei, aut Iudicem controversiarum.

I. Probatur primò: Si sola Scriptura sufficeret pro Regula Fidei & Judice controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte stet Scripturæ sententia, eoque judicio acquiescerent: Sed hoc sola Scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut iudex pro dirimendis fidei controversiis.

Minor apertè pater vel ex eo, quod ipsi Lutherani & Calviniste de variis fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendunt, & ad mentem Scripturæ magno studio utrimque recurrunt. Et tamen hætenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit, sed pergunt adhuc eo, quo caperunt, ardore & incertitudine auctoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergunt usque in diem iudicii, si pro declarando Scripturæ sensu, de quo utrimque litigatur, alium iudicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura est, sententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illustrem: Scriptura refert Christi verba in ultima cæna. *Comedite & bibite ex hoc omnes: & eodem loco Christus dicit, Et vos debetis alter alterius lavare pedes.*

II. Undè quæso sciemus, quod priora verba continent præceptum sumendi Eucharistiam, & posteriora non contineant simile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expressè per modum præcipientis Christus dicat, *Et vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, sed ex iudicio, & consuetudine Ecclesiæ constare potest. Et si quis modò contenderet posteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam posset lis illa ex sola Scriptura decidi.

Secundò. Aliquæ sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla pænè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò iudex est necessarius. Controversia olim erat, An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi. Assumavit S. Cyprianus, negavit

negavit S. Augustinus: suam tamen sententiam quavis sit vera, & fidei, non potuit Augustinus sufficienter ex Scripturis probare; Sic enim scribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Consuetudo illa, que opponatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium, summissis credenda est.*

Uterius quarto, Quo loco Scriptura statuit, ut forma Baptismi pronuntietur lingua patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanti in Baptismo Nomen imponatur? Utmersio trina adhibeatur? Aut ut Christiani non Sabbathum, sed diem Dominicum colere debeant? Alia sunt hujusmodi plurima extra Scripturas decisa aut constituta, quorum aliqua non nisi admodum obicere, alia nullo modo in sacris Pagineis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisâ & certis habentur: ergo illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

III. Tertio, In Republica Civili non sufficienter Codices legum, sed requiruntur alius Judex qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Ecclesiastica non sufficienter Codices Scripturarum sine alio Judice qui exorientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in repub. Civili sæpè his est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesiâ sæpe controversia est de ipso sensu & explicatione Scripturarum, uti aliud videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non potest per se litem decidere, ita neque Scriptura potest de seipsa sententiam ferre sine alio Judice, quem Deus ordinare debuit, ne alias Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversiis, à nullo profus visibili Judice determinandis.

IV. Neque refert primò, quod Joan. 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam Judices debent etiam legum studio incumbere: non ideo tamen in omni judicio solæ leges sine Judicis sententia sufficientur.

V. Neque refert 2. quòd Scriptura sit Regula, & norma veritatis. Nam licet in se sit norma veritatis, ubi tamen de ejus sensu litigatur, non semper constat hominibus ex qua parte stet illa veritas. Ideo necessaria est alia veritatis Regula sive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi potestatem infallibilem, & Spiritus sancti assistentiam, promissam & collatam esse à Christo suæ Ecclesiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPUT V.

Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.

PROBatur enim contrarium, primò, ex ipsius Scripturæ testimonio. Nam Act. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis quæ legis? Respondit, *Et quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. asserit S. Petrus quædam contineri in epistolis D. Pauli *Difficilia intellectu, qua indocti & instabiles depravant.*

Neque dicas difficilia esse solis improbis & indoctis. Nam S. Augustinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. disertè fuerit sibi intellectu difficillimum esse locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis super aedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, sanum stipulam, uniuersusque opus manifestum erit.*

II. Qui autem aliter sentire præsumit, interrogandus est in particulari. An ipse, & alii ejusdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15.

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Quid facient qui baptizantur pro mortuis si mortui omnino non resurgunt? Item quomodo consistit id quod Jacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & vivet.* Et Psalmo 1. *Non resurgent impij in judicio,* cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem resurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Christus *crucifixus hora sexta*, cum tamen scribatur Marci 15. v. 25. *fuisset horam tertiam quando crucifixi erunt eum.*

III. Denique scriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,* cum tamen postea in eodem capite legatur, *Responde stulto juxta stultitiam suam.* Et alia hujusmodi: quæ si adversario proponas, Scripturam per se non esse claram, præfenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum est, & clarè, & sine hæsitantia respondemus.

IV. Probatur secundò ratione. Ille liber non potest esse per omnia clarus cujus materia, & modus scribendi sæpe est obscurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus scribendi frequenter est obscurus. Ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim mysteria supra naturam posita, & ab hominum sensibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumque invisibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædestinatione ac reprobatione, aliisque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Judicia Dei abyssus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui solent esse difficiles; multos hebraïsmos, & modos loquendi hoc tempore obsoletos & incompetos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypses, tantum symbolicè, & quasi sub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura sua in quovis scripto magnam parium intelligendi obscuritatem. Quia ergo præfidentia potest quicquam affirmare, hæc profus omnia in tota Scriptura sibi esse certissima, nunquam occurrere dubium, aut controversiam?

V. Probatur tertio eadem obscuritas, ex tot commentariis sanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Ecclesiæ ad nostra usque tempora Scripturis explicandis insudarunt, quod minimè opus erat, si per se sint claræ & apertæ. Certè aliud sensit S. Hieron. in epist. ad Algatham qu. 8. *Omnis, inquit, epistola ad Romanos nimis obscuris artibus involuta est.* Et candidè de se fatetur D. August. ad Januarium: *In ipse sacris Scripturis nescio multo plura, quam scio.* Qui modò contrarium de se affirmat, necesse est admittat, aut se supra Augustinum sapere, aut id falsò præsumere.

VI. Idem apertè confirmant tot controversiæ Sectariorum omni tempore tam inter se mutuò, quam cum Ecclesia Romana de vero Scripturæ sensu. Quomodo de ipsa vera Christi Ecclesia, quod est punctum Fidei primarium, & ad salutem maximè necessarium, tot annis ex Scripturis strenuè disputant inter se ipsi Sectarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei sibi esse clarum & apertum? Quod minimè fieret, si Scripturæ sensus de vera Ecclesia ipsis esset manifestus, cum omnes se veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, factò, scripto se ipsos condemnant.

VII. Frustrà autè pro Scripturæ claritate adferunt Pl. 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum.* aut Pl. 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neq; hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neq; aliud important quàm Scripturam, quando cognita & intellecta est, esse lucernam,

D

nam,

Arde kin

Theologia

nam, quã viã, & operationes hominum rectè diriguntur.

Frustra etiam fingunt Scripturam clarã esse prædestinatis, solis autem reprobis obscurã. Nam sic vel maximè clarã Scripturã sensus manet hominibus perpetuò obscurus: cum nulli constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas sibi obscuras esse profiterentur, ut supra ostendimus.

CAPUT VI.

Frustrã recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

I. **D**Um ex argumentis hæcenus allatis evincitur, Sectarios, qui Ecclesiã Romanã autoritatem rejiciunt, destitutos esse sufficienti regula fidei & judice controversiarum, eumque extra Scripturas querendum esse: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interius in anima divinitus edoceri, ut possint singuli de vero Scripturã sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti testimonium non potest sibi contradicere, Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sectarii. Ergo Spiritus interni testimonium, quod prætendunt, est vanum & merè fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Jacobi non esse veram Scripturam, sed potius inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus: Calvinistã autem ex eodem Spiritus instinctu affirmant eam Epistolam esse Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani ajunt per hæc Scripturã verba, *Hoc est Corpus meum*, significari realem Christi præsentiam; Calvinistã contra per eadem verba intelligunt solam figuram Corporis Christi. Hæc autem est manifesta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè strenuè allegat internum Spiritus privati testimonium.

II. Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars necessariò debeat esse falsa, sequeretur primò, Spiritum Sanctum esse auctorem falsitatis, quod est prorsus impium. Sequeretur secundò, nullum à Christo relictum esse modum convincendi aut judicandi hæreses, quas tamen ipse prævidit necessariò emerituras. Nam quis Hæreticus non minus facillè affirmabit se habere internum Spiritus testimonium, quam quisvis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, præter Spiritum privatam, nullum admittas judicem in controversiis fidei, nullus omninò supererit modus hæreses judicandi; aut convincendi. Poterunt enim singuli semper prætere se habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatam æquè arcanum & obscurum debite refelletur, nunquam enim potest aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

III. Quando itaque Sectarius articulum aliquem suã fidei, aut verum Scripturã sensum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio debet esse verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet esse vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio debet esse verum; sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio: ergo mea debet esse vera. Quid jam restat Sectario, quo veritatem suã fidei mihi declarer, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Petri 3, monet Fideles quod debeant esse *Parati ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est* &c.

IV. Quod si dicat, se potius quàm me possidere internum Spiritus Sancti testimonium; quia scilicet est in vera Ecclesiã, vel quia est prædestinatus, vel quia Scriptura id testatur. Respondetur, hoc ipsum nunc esse in quaestione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quaritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiã, aut verum Scripturã sensum? Respondete id scire ex interno Spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potius quàm me habere illud internum Spiritus testimonium? Respondes, quia sum in vera Ecclesiã. Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controversiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta *Tremulorum*, qui sibi persuadent se interno quodam Spiritus Sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus est quàm argumento, ut sanato cerebro, vaneant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.

I. **E**xistimant Sectarii omnem doctrinam ad salutem necessariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto contineri, ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones omni conatu rejiciunt. E contra Traditiones necessariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primò: Quia multa sunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesiã traditione. Ergo Traditiones sunt necessariae ut habeatur Regula fidei adæquata. Assumptum probatur, ex eo quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsiis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fide divinã ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei quod errare non potest. Sicut etiam in Alcorano Mahometi sæpe asseratur, ipsum Alcorani librum à Deo cælitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesiã traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

II. Secundò. Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbatum esse colendum: Baptizatos ab hæreticis, non esse rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum rationis, internum fidei actum elicerè, &c.

re, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo necessarium est admittere aliquod Verbum Dei non scriptum quo hæc credenda proponuntur.

III. Tertio, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipue, ex S. Pauli Epist. 2. ad Thessal. caput 2. *Itaque fratres tenere Traditiones, quas accepistis sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à fidelibus non minus observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solo autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem suum ab epistola scripta distinguit, apertè dicens sive per sermonem, sive per Epistolam. Ex hoc loco manifestè probari Ecclesiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chrysost. in eundem Apostoli locum. *Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolam tradiderunt, sed multa etiam sine litteris, eadem vero fide digna sunt tam ista, quam illa.* Quid clarius? Eodem profus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilus, Oecumenius, Theophilactus, Damascenus.

Quarto, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensus. S. Dionysius Areopagita, Pauli Apostoli Discipulus, Ecclesiasticæ Hierar. cap. 1. Primi, inquit, illi Sacerdotibus muneris Duces summa illa & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.

IV. S. Basilus cognomento Magnus anno post Christum 369. doctrinam hanc apertissime exponit lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraq, eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurum experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non scriptas continuò subiungit, ut Symbolum esse Apostolorum, Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

V. S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. *Admonitos, inquit, nos scias ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aqua offeratur.* De aqua in Calice miscenda, certè nuppiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoscit in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos, inquit, unam Quadragesimam ex Apostolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profertentis breviter studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipso requirunt ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen qui suo tempore Ecclesiæ primitivæ Conciliis interfuit, plurimasque hæreses debellavit, pro indubitata Traditionum auctoritate sententiam ferentem audiamus in epist. 118. *Illæ, inquit, non scriptæ sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi ea vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Dominica Passio & Resurrectio, & Ascensio in Cælum, & Adventus Spiritus S. Anniversariâ Solemnitate celebrantur.* Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, postea distinguit illam contra observationes quasdam particulares, & non necessarias, dum subiungit, *Alia vero quæ per loca terrarum Regionum, quæ variantur liberâs habent observationes.*

R. P. Arjdek. Tom. I.

VI. Ex hoc Augustini loco colligitur Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritu S. assistentia institutæ sunt; & alias immediate à Christo per Apostolos traditæ, & idèò *Divinæ* nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ usu & auctoritate Ecclesiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni repub. rectè instituta non minorem vim habent consuetudines legitime approbatæ, quàm leges conscriptæ. De harum auctoritate ibidem sic pronuntiat Augustinus, *In solentissima insania est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequenter Ecclesia.*

VII. Ad cognoscendum autem quænam Apostolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem August. lib. 4. de Baptismo cap. 24. *Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissime creditur.*

Doctrinam hæc tenus traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in Conciliis Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Nicæno 11. t. 4. art. 7. *Si quis Traditionem Ecclesiæ sive scriptam sive consuetudine valentem non curaverit, anathematis.* Et Trident. primitivæ Ecclesiæ doctrinam insistentem Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonis sic declarat; Traditionem, inquit, tam ad fidem quàm ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ sancta Synodus veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Isaia 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum,* Et Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram.* Denique 1. Pet. 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paterne Traditionis.* Sed hæc omnia frustra adducuntur, cum nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysen acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludit, *Id fecerunt Judæi, ergo idem facit Ecclesia Christiana.*

VIII. Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei necessario admisisse, sine quibus nequidem constare posset aliquas Scripturas à Deo dictatas esse, aut has quæ in manibus versantur & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola Traditione fundata.

IX. Non sufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Judice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam, & iudicem infallibilem controversiarum Fidei.

Veram Christi Ecclesiam (quam solam esse Romanam supra ostendimus) non posse subsistere sine Regula & iudice visibili controversiarum fidei, quo Sectarii omnes destituuntur, probatum est c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiit iudicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus.

Arjdek
kin

Theologia

§. I.

Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.

Illa debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiam promisit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesie in Petro ejusque Successoribus talem assistentiam promisit. Ergo Ecclesia tam in Petro quam in ejus Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

X. Probatur minor ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se aedificaturum Ecclesiam supra fundamentum omnino firmissimum, quod labi & deficere non potest: deficeret autem si definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Ecclesia integritas in integra fidei veritate consistit: hæc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiam deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis iterum confirmare: *Er porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Prævaleret autem potestas inferorum adversus Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversiis in hæresim incideret, quod nunquam eventurum Christus aperte pollicetur.

XI. Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est, vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promisit enim fundamentum Ecclesie futurum stabile, & tamen nullis labile, promisit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæresim prolapsa infernus triumpharet.

Hanc Ecclesie visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clarè intellexit, & declaravit Apostolus 1. ad Tim. 3. *Ut scias quomodo te oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est columna firma, imò ipsum firmamentum veritatis, quomodo potest in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentia conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *visibilem*. Nam eadem Ecclesia contra quam porta inferi nunquam prævalerunt, dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur Saginæ pisces tam bonos, quam malos congreganti: ac Lucernæ super candelabrum, & Civitatis supra montem positæ, Mat. 5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sensit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16.

„XII. Non est, inquit, Ecclesia operata, quia non est „sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus „qui in domo sunt; sed Donatistis velut operata est qui „audiunt tam lucida testimonia, quæ illum toto orbe „demonstrant; & malunt clausis oculis offendere in „montem, quam in eum ascendere.

§. II.

Eadem infallibilitas Ratione manifestâ comprobatur.

XIII. **H**æc ratio imprimis, independentè à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, ut ipsi Senatorii admittunt.

Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora quam ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successione Ecclesie Catholicæ Romanæ. Ergo ex his signis ac testimoniis certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proinde in materia fidei ejus doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulterius demonstrò, Deus non tantum verbis, sed etiam aliis signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat; uti patet ex illis signis ac prodigiis, quibus Apostolos in novo, Moysen in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Jam verò Deus vult, aut permittit sciens & prudens Ecclesiam Romanam suo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac signis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem designari. Nam illa signa pro Divino testimonio communi iudicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admisere, & ex illis se obligari ad recipiendâ Christi Ecclesiam tanquam infallibilem agnovere.

XIV. Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homines pii ac prudentes passim judicant se debere assensum præstare. Atqui non potest Deus Ecclesiam illam proponere sub illis signis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, nisi per hæc velit mentem suam pro ea verè manifestare. Quo enim modo potest de re aliqua mentem suam hominibus declarare, nisi exhibendo signa ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo sibi proponi, & revelari? Nam talia signa & miracula, quibus solitus est Deus res veras declarare, apponere rei falsæ, aliud non esset quam homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non potest.

XV. Declaratur vis hujus argumenti in simili. Si Rex aliquis sciens & prudens permetteret mandatum aliquod aut diploma suo nomine, & sigillo consueto muniti, & coram suis subditis, se præsentè & inspectante, publicè promulgari: sine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc esse mandatum Regis, eumque vellet id subditis significare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui semper posset impedire miracula, aliaque notas, ex quibus tanquam proprio Dei sigillo judicant homines Ecclesiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & divinâ auctoritate proponi. Quod si Ecclesia sic proposita esset falsâ & fallibilis, ulterius sequeretur Deum sibi esse contrarium. Vellet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsâ.

XVI. Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omnino in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret, ipsas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemæ, quod olim conscripserit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesie testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde quam ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergo si Ecclesie auctoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibili nixa testimonio.

§. III.

§. III.

Vicarius infertur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controversiis suprema & irrefragabilis auctoritas.

XVII. Demonstrata tam evidentibus argumentis Ecclesie hujus infallibilitate, facile declaratur Pontificis Romani auctoritas irrefragabilis in definiendis fidei controversiis, sic enim ulterius argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis haberi infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis falli non posse.

Id potest ex declaratione Ecclesie probant superius allata Scripturae Sacrae testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam &c.* Quod necessario intelligendum est de Petro cum suis Successoribus, cum noverit Christus Ecclesiam cum Petri vita extingui, sed per successionem Monarchicam perpetuo gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

XVIII. Quod autem Christus Petro cum Successoribus (supra) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Joan. ult. *Pasce agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi grex Petro, ejusque Successoribus verae Doctrinae pabulo nutriendus traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

XIX. Denique ex perpetua Ecclesie etiam primitivae praxi & consuetudine aperte constat, plurimas Hereses a Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse, ut Pelagii, Priscilliani, Joviniani, Vigilantii, aliorumque multorum. Has vero hoc ipso pro certissimis Heresibus tota Ecclesia rejecit, quod a Romano Pontifice damnatae essent: Testatur id disertè S. Augustinus de Heresi Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Jam, inquit, de hac causa duo consilia (particularia) missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particularia, notat cum ceteris *Sinnichius* in Goliathimo cap. 21. Audiatur quoque coævus Augustino S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Non aliunde Hereses orta, aut nata sunt Schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.*

§. IV.

Objectiones aliqua breviter dissolvuntur.

Objiciunt Sectarii primò: Homines possunt errare, ut dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex est homo. Ergo Pontifex in rebus fidei potest errare.

Respondeo primò, retorquendo in adversarios argumentum. Homines possunt errare: Sed Lutherus est homo: ergo Lutherus potuit errare, deserendo Romanam Ecclesiam in qua baptizatus & professus fuit, & novam sibi sectam fabricando. Imò eodem

modo probarent Apostolos & Evangelistas, cum essent homines, in tradenda Ecclesiae doctrina errori obnoxios fuisse: atque ita adversarii incaute illam primitivae Ecclesiae navem perforant, in qua ipsi se navigare gloriantur.

Respondeo igitur secundò, disting. consequens, Pontifex in rebus fidei potest errare, sine assistentia divina, concedo: cum assistentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Ecclesia Christus illi promisit, ut ostensum est supra §. 3.

XX. Objic. secundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non sunt ab omni errore immunes.

Resp. disting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam personae privatae, & in rebus quas è Cathedra non definiunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices sive Christi Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, Nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis ceteris tanquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed tantum in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

XXI. Objic. tertio: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judaeorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nusquam enim aperte reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagoga Judaeorum; quam Christus Petro ejusque Successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & supra hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam &c.*

Objic. 4. Quando Christus dixit, *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantum supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque Successoribus infallibilem in definiendo auctoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam prerogativam dedisset Petro, magis quam cuivis Apostolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin per illa verba ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum ceteris communi, dici potuit, *Tu es Petrus: Tibi dabo claves regni caelorum: Quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis &c.* Cum autem Petrus esset mortalis, & Ecclesia semper duratura, debuit potestas illi concessa ad Pontifices ejus Successores derivari.

XXII. Objic. 5. Sola Christi persona est verum Ecclesiae fundamentum. Ergo non potuit Ecclesia infallibilitas supra Petrum ejusque Successores aedificari.

XXIII. Resp. Solam Christi personam esse fundamentum Ecclesiae primum, personam verò Petri esse fundamentum Ecclesiae secundarium, cum potestate vicaria à Christo tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis auctoritas, quam in Petro ejusque Successoribus stabilitam, ab ipso Ecclesiae exordio tota semper antiquitas agnovit.

Hæc igitur est via regia quam tenuerunt Patres nostri, hæc Petra immobilis cui in omni controversia firmiter

Ars de
Kin

Theo-
logia

114
25

114
25

firmiter adhererunt, hæc Regula certissima, cui nunquam se, moreque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuo circumagi? Respuunt Fidei Regulam, deserunt firmam Petram, viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controversia.

Methodus prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profiteretur esse Reformatæ Religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, si velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis Sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis Reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei & judicem controversiarum, seponendo auctoritatem Ecclesiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei verbum nihil omnino esse audiendum.

II. Sed contra oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei verbum: Quæro abs te primò: In qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformatæ, an verò in Editione vulgata quam admittit Ecclesia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondebit, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana. At contra, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum, potius quam Romanam? Si dicat, id declaratum esse à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile. Peto iterum, ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei verbum? Hæc cum in Scripturis ostendere prorsus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti, & præstare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformatæ, quæ id profiteretur, convincitur esse erronea. Hæc primâ methodo, si rectè urgeatur, necessariò constrictus tenetur Adversarius absque ulteriori progressu.

Secunda Methodus.

Sed ut ulterius procedamus, per me jam licet, ex Editione & versione v. g. Anglicana clarè ostendatur me errare credendo cum Ecclesia Romana, verbi causâ, Realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

III. Quando Adversarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatus aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro sua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

IV. Ergo ut tuam mentem sequar, rejectâ Ecclesiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explanationi esse adherendum, & camque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus v. g. an tua explicatio de reali præsentia sit vera, nostra autem falsâ; omnia autem puncta fidei debent ex sola Scriptura constare, uti ipse doces & profiteris. At nusquam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ, & omnis Sectæ ibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse tuæ doctrinæ aut Sectæ adherere; cum tua fides doceat, nullum fidei articulum esse recipiendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quòd si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quaestio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cum illum adversarius pro sua doctrina, alii pro sua illi contraria stare intelligant.

Quòd si extra Scripturæ verba, aliquam Glossam opponat, aut spiritum suum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum, aliorum verò erroneum, nusquam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ, aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

V Postquam Sectarius coactus est fateri, Scripturam nullibi in terminis asserere suam mentem & explanationem cuius alteri esse præferendam; restat tantum ut dicat sibi constare ex ipsis verbis Scripturæ per claram consequentiam suum sensum esse verum, aliorum falsum. Exempli gratiâ, contra Realem præsentiam sic argumentabitur. Christus accipiens panem benedixit, ac fregit dicens, *Hoc est corpus meum.*

VI. Sed non potest illic esse Corpus Christi realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergò Scriptura dicit Corpus Christi ibi tantum esse figurativè; vel ut infert Lutherus, tantum in actuali sumpptione. Item in alio Exemplo, Scriptura dicit *Joan. 6.* Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam invobis. Ergo communicio sub utraque specie est necessaria, per legitimam consequentiam.

Sed quaero ex Adversario, an non sciat, multas consequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in specie aperta, sed reipsâ sunt falsæ, ex hac consequentia in speciem aperta: *Pater major me est.* Ergo Verbum divinum est minus Patre, in hæresim inductus est cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas consequentias ex Scriptura per errorem deductas incidunt plures alii in hæreses innumeras.

Peto igitur ut ostendat mihi in Scripturis dici *Omnem consequentiam quam ipse ex Scripturis deducet esse infallibilem & divinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipse tamen nefas esse contendit. Manifestum autem est hoc nunquam ostensurum, cum nulli privato homini in Scriptura promissum sit omnes ejus consequentias fore infallibiles.

Itaque

VII. Itaque Adversarii fidem non esse divinam, sed merè humanam, & ambiguae veritatis sic ostendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel auctoritati humanae est articulus fidei divinae. Sed omnis articulus quem Adversarii per solas consequentias deducit ex Scriptura nititur motivo fallibili, vel auctoritati humanae. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura, est articulus fidei divinae. Ac proinde non divinam Scripturam, sed suam Dialecticam, non Verbum Dei, sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimam constituit. Nulli enim Scriptura definit omnem Adversarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

VIII. Si dicat primò, sæpè consequentiam esse bonam & certam, etsi id in Scripturis non asseratur.

Sed contrà, sæpè etiam contingit esse malam & incertam, fides autem omnino certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsus est, consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei: multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me esse hominem, non ideo sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solum Dei Verbum, nihil autem est Verbum Dei, nisi quod in Scriptura continetur, secundum adversarium: sed jam habemus nusquam in Scriptura contineri quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quæ illi innitur, non constituit articulum fidei divinae.

Si dicat secundò, multa apud Catholicos esse fidei, quæ tantum deducuntur ex verbo Dei per legitimam consequentiam, v. g. me esse conceptum in peccato originali, vel hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest etiam Adversarius fidei articulos per consequentias ex Scripturis declarare.

Respondetur, negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adversarius. Non enim habent Catholicis pro fidei suæ articulo, quod sola Scriptura sit tota Regula fidei, cum admittant traditiones, & definitiones Ecclesiæ, ad cujus infallibile iudicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrent, neque solà earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent, sistendum esse in sola Scriptura, & tamen ulterius pergunt ad consequentias à se formatas, & errori obnoxias.

IX. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiæ, cui Christus in iudicando infallibilitatem promissit, ut supra cap. 8. ostendimus.

X. Si dicat tertio, Christum aliquando articulos fidei ex Scripturis per consequentias deduxisse, ac proinde se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quam facile sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientiam consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci: An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundò independentè ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipso erat fidei divinae, quod de se, uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit: eoque minus quod sibi ex professo adimit potestatem agendi per consequentias, sed

in solo Dei verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

XI. Restat ergo ut Adversarius fateatur primò, Fidei nostræ articulos non posse ex sola Scriptura iudicari, aut reformari. Secundò, Sectam suam esse erroneam quæ hoc tanquam fidei punctum proficitur. Tertio, in controversiis fidei, & ipsius Scripturæ, necessariò recurrendum esse ad iudicium Ecclesiæ, quam restat ipsa Scriptura à Christo institutam esse iudicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibi clarissimè exponentem lib. 1. contra Crescon. cap. 33. „Scripturarum à nobis tenetur veritas, cum id facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commentatur dat authoritas: & quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, hujus obscuritate questionis, Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Methodus Quarta.

XII. Possunt & alià viâ infringi argumenta syllogistica, quæ Sectarii in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo totum syllogismum qui proponitur ad rem non pertinere; sive singulas argumenti propositiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum syllogismis in materia fidei esse commune. Horum singula in ipsa disputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ: Si verba Christi, Hoc est Corpus meum, statuerent Christum præsentem in Eucharistiæ, Corpus Christi esset simul in cælo & in terra. Sed idem Corpus non potest esse simul in cælo & in terra, Ergo Verba Christi, Hoc est corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistiæ.

Item, contra cultum imaginum. Committit idololatriam, qui facit sibi sculpsit, ut adoret illud, Deur. 4. Sed Catholicis adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholicis committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra absolucionem Sacramentalem. Fides docet solum Deum peccata remittere. Sed Catholicis credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confessione Sacramentali. Ergo Catholicis (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possunt in aliis controversiis ab hereticis formari.

XIII. Cavebit hic Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, aliàs prolixa nimis disputatione se intricabit, & facile Adversario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut præcludat, & adversarium breviter & clarè constingat.

Respondet ad syllogismum propositum hoc modo: transeat major, minor, & conclusio. Sive uno verbo, *Transeat totum*. Quia nihil facit ad rem: Nupiam enim in terminis legitur in scriptura hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistiæ. Ut verò sit articulus fidei, debet aperte in Scriptura contineri, juxta Sectarios.

XIV. De hoc autem disputamus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit

Aristide
 Kin
 Theologia
 P. IV
 28

facit hæc conclusio secundi syllogismi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii syllogismi, Ergo Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundò, responderi potest ad eundem, vel alium quemlibet Sectarii syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de fide, quod non potest expressè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi potest quodlibet Sectarii argumentum cujus singulæ partes in Scriptura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego majorem, secundum Scripturas*, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa, parum refert, quia illa non est veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarii. Eadem ratione procedendo. *Nego minorem, Nego consequentiam, secundum Scripturas*. Quia nec minor, nec consequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in verbo Dei expressè revelatur.

XV. Si clamet Adversarius, Majorem, Minorem, aut consequentiam esse claram, esse legitimam &c. Responde, Est clara Tibi, transeat; Est clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, sed Scripturis Fidem adhibere, cum in questione fidei sola Scriptura sit iudex & regula infallibilis, uti ipse profiteris.

XVI. Si forte Adversarius ulterius contendat, Majorè, & Minorem posse ostendi ex Scripturis, de hoc ne litem intricatam moveas, Responde, sed quomodo probas Scripturam cogitasse de illa conclusione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imò nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præmissis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam conclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non scimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse. An non vides quàm longè à tuo proposito & scopo aberras, dum conaris tua somnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ inferitur ex Majori & Minori revelata, habendam esse pro articulo fidei. Responde: Prius probandum esset ex puro Dei Verbo tuam conclusionem ex duabus præmissis revelatis in debita forma à te illatam esse; hoc autem in Scriptura non ostendes.

XVII. Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipsum inter optimos Theologos incertissimum esse, An conclusio quatenus deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant disertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alii complures in Philosophia & Theologia versatissimi. Quia inquit, sola revelatio & autoritas divina non movet ad assensum istius conclusionis: illi enim assentimur ex parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexionem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & connexio non est in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est multorum Theologorum cum Cajetano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simplici actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v. g. revelatam esse in

Scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod illud credatur propter discernum & formam syllogisticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali: Quæcumque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: atque ita fides nostra, ex vi hujus motivi, non esset certior quavis scientiâ naturali.

XVIII. Cum igitur hæc sit questio incerta, & inter Theologos disputata, & in Scripturis non contenta aut decisa, debet Adversarius exhibere Articulum de quo disputatur, non in consequentia à se formata, sed in claro & aperto Scripturæ sacre testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem Testimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias procedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & iis qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio artem disputandi compendiosam, facilem, & iis quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos itesum monco, ne ullo modo permittant Adversarium extra hanc formam divagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil se credere profiteretur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abjurare. Hanc verò respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiat se ad alia perarga abduci, facile Adversario, responstone inexpectatâ perculso, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

XIX. Valdè usitatum est Hæreticis, quando cum Catholicis conversantur, variis de fide questionibus ex improvîso eos laceßere, quas ut refellere possint, methodum supra tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quædam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico subministrare, quibus insultantem adversarium facile compefcet, & ex quovis responso constrictum teneat, cum que adigat, ut sine ambage affirmando, vel negando præcisè respondeat, hoc modo.

Dilemma I.

XX. Quæro, An tua Ecclesia v. g. Lutherana, sit antiqua, an nova? Si respondeat est antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos à Christo usque ad Lutherum? Si dicat esse novam; Infer, ergo non est Ecclesia Christi, quæ antiqua est, ante mille sexcentos annos ab eo constituta.

Dilemma II.

XXI. Quæro. Vera Christi Ecclesia est ne fallibilis, an infallibilis? Si respondeat, est infallibilis. Quomodo ergo falsa est Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera Christi Ecclesia, ut ipsi Sectarii admittunt. Si dicat, esse fallibilem. Quomodo ergo tibi constat tuam Ecclesiam Lutheranam non esse hodie falsam, si vera Ecclesia possit esse fallibilis, & à fide deficere.

Dilem-

Dilemma III.

XXI. Quæro, Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesie temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possunt in Romana salvari, cur Lutherus & ejus Sectarii eam deseruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum, vera autem Christi fides prius defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundum adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi fidem, si vera est Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarii suam patriam improvido errore afficiant.

Dilemma IV.

XXII. Quæro, Ecclesia Lutherana, si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis. Si asseras fuisse visibilem, dic quæso, quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptiste, dicent novi Tremblantes, sive Tremuli, an idèò illis credemus?

Dilemma V.

Quæro, Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla historia sacra, aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, ergo non fuit Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tor habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dilem. VI.

XXIII. Quæro, Scriptura sacra non est nata cum Lutherò, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Ecclesia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram: damnandus est Lutherus & omnes ejus asseclæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse falsam, quomodo ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam Scripturam, cum illam acceperit à falsa Ecclesia, quæ multò facilius potuit occultè Scripturam, quam publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodo ergo potest Lutheranus gloriari se puro Dei Verbo credere & adherere.

Dilemma VII.

XXIV. Quæro, Religio Lutherana quæ talis consistit ex articulis purè negativis v. g. Non est Purgatorium; Nò est Papa; Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari. Ergo Lutheranismus quæ talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

R. P. Arsdel. Tom. I.

Si respondeas illos non esse Lutheranismi articulos essentielles, sed tantum accidentales. Quæro iterum, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minus essentialiter sunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: Omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè sunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis auctoritatem, ac proindè necessarium est æqualiter esse credenda. Si autem dicas, in Scriptura non reperiiri: ergo jam cogetis admittere articulos tuæ fidei esse extra fidem, hoc est extra Scripturam, in qua sola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheranismi in illis fidei articulis quos sibi de novo fabricavit, & in quibus dissidet ab Ecclesia Romana.

Dilem. VIII.

XXV. Quæro. Asseris Ecclesiam Romanam defecisse à vera fide circa annum Christi quingentesimum, hoc enim docent Sectarii. Quæro, an defecerit illa tota simul, an successivè per partes. Non tota simul. Quia hoc tantum esset, ac si omnes qui toto orbe sunt in Ecclesia Romana hodie decumberent Romani, & cras surgerent Lutherani. O figmentum! dic quæso, quænam historia rem tam prodigiosam commemorat?

XXVI. Neque dici potest quod Ecclesia Romana defecit successivè, hoc est, una pars ceperit negare aliquem articulum fidei, quem Ecclesia eatenus affirmavit. Nam omnes quæ id fecerunt à reliquo Ecclesie corpore tanquam hæretici semper separati fuerunt. Ergo non potuit ipsum Corpus Ecclesie Romanæ à vera fide successivè defecere. Exemplum sit in Berengario, quando circa annum Christi millesimum cepit negare in Eucharistia realem Christi præsentiam, statim reliqua Ecclesia se illi opposuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit Historia Ecclesiastica, quæ omnia Ecclesie dissidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omnino in ulla historia reperitur publicè in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit, adèòque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successivè defecisse. Hujus dilemmatis evidentià convictus traditur in Gallia Comes Turrenius generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tor bellica trophæa publica Romanæ fidei professione coronavit.

Dilem. IX.

XXVII. Quæro. Donum Miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesie, vel non est certum ejus signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesie; jam accusas Christum fraudis & imposturæ, qui Miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesie proposuit *Matthæi 11.* Cæci vident, claudi ambulat &c. & *Marci 16.* Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient &c. & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

E

Si

Arsdel
Kin

Theo-
logia
D. IV
28

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum vere Ecclesie; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula præcis familia reperiuntur.

Dilem. X.

XXXVIII. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoscat antiquos hæresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primævam Ecclesiam quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit Lutherus Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit Arius, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut Lutherus citat pro se Scripturas, ita multo magis urgentes pro suo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis esse Patre minorem: Pater major me est. *Joan. 14.* Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, Arius explicat de metaphorica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendit Lutherus eodem jure pro se dicit, aut olim dixit Arius. Ergo necesse est (Lutherane &c.) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CONTROVERSIE
RECENTIORES
DE AUTHORITATE
PONTIFICIS ET CONCILIORUM.

Quoniam Authoritas Ecclesie docentis, quam supra stabilivimus, exire solet in actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, necessarium est difficultates modernas que de his moveri solent latius explanare, ut curatores animarum in quavis particulari questione sanam Ecclesie doctrinam discernere, ac tueri valeant.

QUÆSTIO I.

An authoritas Concilii generalis sit supra authoritatem Pontificis?

Affirmativam partem sustinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant, Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesie, id tamen intelligunt de Ecclesia ut est singillatim ac sparsim sumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitime congregata. Ita docuit Gerson lib. de potestate Papæ; Almainus de author. Ecclesie, Tostatus defensorii *part. 2. cap. 72.* & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum est, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fuscè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *lib. 2. cap. 15.* Cajetano, aliisque.

III. clarius hoc breviusque probetur, assumo id primò, quòd adversarii ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac sejunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in Corpus Concilii, Ecclesie particulares non desinunt esse oves Christi, quas discretè ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subjecit, dum dixit Petro: *Pasce oves meas: Confirma fratres tuos.* Non enim desinunt esse oves, aut degenerant à natura suarum per mutuum conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediate à Christo collatam esse authoritatem, sed illam quam habet potestatem à Pontifice derivare, cum Christus nulli præter Petrum reperitur gubernandæ Ecclesie authoritatem concessisse.

II. Probatum secundò hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemnè ac legitima declaratione, quæ summi Pastoris authoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis, quam Latinis conflatum, summo consensu sic decernit P. II. Collat. 22. *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, ET TOTIVS ECCLESIE CAPUT, & omnium Christianorum Patrem, ac DOCTOREM existere, & in universum orbem tenere primatum, & in B. Petro pascenti, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.* En Decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicarium totius Ecclesie Caput: & in universum orbem tenere Primatum: Pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati se subducere, nisi forte ultra universum orbem ad spatia ignota se recipiat.

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranensis ultimi, sub Leone X. sess. II. ubi postquam declaratum est decreta Concilii Basileensis contra Pontificis authoritatem nullius esse roboris, ita subjungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tanquam AUTHORITY TEM SUPRA OMNIA CONCILIA HABENTEM, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenam jus ac potestatem habere, nedum ex sacra Scriptura testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.* Facit horum Conciliorum in propria causa tam luculenta confessio, ut supervacaneum putem prolixiora eam in remargumenta coarcescere, quibus facile est tractatus integros implere.

III. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilii Constantiensis *Sess. 4.* & Conc. Basileensis *Sess. 2.* quæ videntur Concilio generali asserere authoritatem Pontificis majorem.

Respondeo, Concilia ista quoad hoc confirmata non fuisse, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranensi, in qua declaratur, utrumque Concilium

in hoc negotio errasse, ipsumque Concilium Basileense Conciliabulum appellatur, quod fufius ostendit hic Bellarminus, ac Turcremata qui tunc vixit, aliique.

Oppones secundò, In primo Concilio ab Apostolis Hierosolymis celebrato, non Petrus, sed totum Concilium dixit; *Visum est Spiritui Sancto, & nobis &c.* Et decreta istius Concilii authoritate Ecclesie propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam transmissa fuere.

Respondeo, hæc quidem gesta fuisse authoritate totius Concilii, sed non excluso Petro ejus Capite, à quo decreta illa vim & robur accipere, sicut dum modò decreta Concilii Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertio Matthæi 18. Christus dixit ipsi Petro. Si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesie. Ergo ipsa Ecclesia in Concilio congregata, potestatem judicandi à Christo accepit.

Respondeo, præceptum illud non intelligendum de Ecclesia in universali Concilio congregata, aliàs enim impleri non posset trecentis annis post Christum quo tempore nullum in Ecclesia fuit Concilium generale. Per Ecclesiam igitur Christus hic aliud non designat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Ecclesia legitimum judicium exerceat; rectè enim dicitur fieri ab Ecclesia, quod fit à persona publicam in ea habente potestatem.

IV. Postremò, hic extorquendum est telum quibusdam qui hoc tempore in Partibus hæreticorum se vocant Missionarios Apostolicos, nec dubitant tamen, ut evehant potestatem Principum secularium, Apostolicæ sedis authoritatem infra Concilium deprimeret: ac confidenter asserere, hanc esse Ecclesie Gallicane certam & indubitam doctrinam.

Verùm in hoc produnt crassam Gallicarum ignorantiam, dum suam, & paucorum labem, omnibus Gallie Theologis affricare nituntur. Testatur id celebris scholæ Sorbonicæ Doctor Andreas Duvalius agens de ea sententia quæ asserit Pontificem esse supra Concilium generale, Tract. de Rom. Pont. potestate P. 4. q. 7. *Totus (inquit) orbis, exceptis pauculis Doctoribus, eam (sententiam) amplectitur; & rationibus validissimis, cum ex Scriptura, Concilio, & Patribus, tum ex principis Theologia petitis confirmatur.* Atque ita Doctor luculenter ostendit in Anteloquio §. quo pacto. Concilium Basileense, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab universa Ecclesia explosum semper rejectumque fuisse, nec aliam in hoc esse fidem Gallie, quam universalis Ecclesie.

Hujus rei præclarum præbuere argumentum Episcopi Gallie, & Doctores Sorbonæ, quando Pariliis anno 1611. Prodiit libellus Anonymus de Ecclesiastica & Politica potestate, qui cum in hac questione videretur Pontificiæ authoritati adversari, Cardinalis Perronius, unâ cum Episcopis Provinciae Senonensis, & postea Aquensis Provinciae Antistites, gravi censure libellum notarunt, ac suo decreto condemnarunt. Quorum sententiam ipse Author libelli postea amplexus est, suumque errorem debite retraxit.

Designat ergo talium Missionariorum inanis illa cre-

R. P. Arsdæ. Tom. I.

dulitas, qui ut inter heterodoxos cupiditatibus suis aliquando vellicentur, nimis facile ad tales persuasiones animum convertunt.

QUÆSTIO II.

An Pontificis definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii generalis.

I. Respondeo, & dico, Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro universa Ecclesia, etiam absque Concilio generali. Hæc doctrina communis est passim inter Theologos: Contra Gersonem, & Almainum in lib. de potestate Ecclesie, Alphonsum de Castro, & Toftatum defensorii p. 2. cap. 30. Adrianum VI. antequam esset Pontifex, quæst. ult. de Confirmatione, & quodlib. 2. q. 1. cum quibus sensisse videtur Bajus, uti patet ex ejus Epist. ad Doct. Gravium data an. 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etfi fallibili obtemperandum esse. Sed istorum sententia ab aliis Theologis variâ censurâ notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæresi proximam, & plures recentiores absolute hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumentis quibus supra ostendi Pontificem esse supra Concilium, & nulli omnino à Christo, præterquam Petro, immediate collatam esse authoritatem infallibilem regendi, & docendi universam Ecclesiam, dum soli Petro cum successoribus determinatè, & in singulari dixit Luc. 22. *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Et Joan. 21. *Petre amas me? Pascere oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus & supra hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.*

II. Sed ne quis ulterius dicat, soli quidem Petro & successoribus collatam fuisse potestatem immediatam docendi universam Ecclesiam; potuisse tamen Christum requirere assensum Concilii generalis, tanquam conditionem sine qua Spiritus Sanctus Pontificis definitioni non assisteret.

Contrarium evincunt verba Christi superius allata, quæ cum sint absoluta, non patiuntur ullam hujusmodi conditionem opponi: præsertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba restringendum judicatur. Et verò parum Ecclesie usibus consentanea fuisset in Pontifice hæc docendi, & definiendi authoritas, si non esset ab erroris periculo libera absq; Concilio generali, quod nunquâ sine ingenti labore ac molimine, imò aliquando, obstantibus Principu dissidiis ex toto orbe Christiano nullo modo cogi potest. Hunc igitur Ecclesie universæ cætum requirere ad decidendum quamlibet fidei controversiam, ne quidem prudentiæ est humanae, multò minus providentiæ divinæ.

Sed age, si lubeat Ecclesiam universam tot itineribus toties fatigare. Demus jam grandævos illos Concilii Patres per mille viarum discrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum suo Capite convenisse. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controversia, iur in suffragia. Sed ecce, ut sæpè factum, aliud sentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hic sententiæ standum erit? Non solius Concilii, cum fatearis hujus assensum tantum requiri per modum conditionis, ut Pontificis definitio sit infallibilis.

Arsdæ
kin

Theo-
logia

Div

1720

Neque admittas standum esse sententiae definitivae solius Pontificis. Quid ergo Ecclesiae in hoc Concilio consilii erit? Si tuae innitatur sententiae, re infecta iter remetiendum, & de controversiis fidei decidendis desperandum erit.

III. At ne id unquam eventurum formidemus: Probarur secundò nostra assertio, ex testimonio Conciliorum generalium, quae in Pontifice res fidei per se definitivae hanc auctoritatem erroris expertem ultro agnoscunt. Illam in Leone I. iubens admittit Synodus Calcedonensis IV. Nam priusquam Synodus illa Calcedone congregata fuisset, Leo Pontifex damnaverat Eutichetem Epistolâ Flaviano Constantinopolitano inscriptâ, quae verius encyclica sive universalis fuit. Haec cum Concilio lecta esset actione 2. Patres acclamant; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus est.* Hanc itaque Leonis Epistolam ac sententiam definitivam, tanquam certissimam fidei regulam acceperunt, eique Actione quartâ in Concilio subscripserunt. Quinimo postquam aliqui Episcopi Aegyptii, qui prius in reprobando Eutichete regeverlati fuerunt, tandem dixissent, *Anathema Euticheti, & credentibus ei*, nondum acquiescere Patres, sed iudicantes rem ex sola Pontificis sententia decernendam, denuò inclarant, *Subscribant Epistola Leonis, qui non ei subscribit hereticus est.* Ulque aded, ex sola Pontificis immobili sententiâ, iam iudicatum esse pronuntiarunt, ita ut quemlibet ei obstantem pro haeretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone postulavit, ut suâ confirmatione decretis Concilii firmum robur adiceret: satis in hoc aperte professâ, inconcussam Decretorum firmitatem à sola Pontificis auctoritate dependere.

IV. Neque alia ceterorum Conciliorum mens & sententia fuit: patuit ea in Constantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in causa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18. erga Agathonem, de cuius ibi litteris tota Synodus ait, *Quos, ut à summo Apostolorum vertice divinitus conscriptus agnoscimus.* Nec in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 5. de sententia Photii sic denunciatur: *Neque nos sanè novam de illo iudicii sententiam ferimus, sed iam olim à Sanctissimo Papa Nicolao, & successore illius Adriano pronuntiatam, quam nequaquam possumus immutare.* Si Synodus Pontificis sententiam immutare non potuit, ergo agnoscit eam immutabilis esse veritatis. Sed ne in proferendis aliorum Conciliorum monumentis sum prolixior, tantum adjungo brevem Concil. Trident. confessionem de Baptismo Sess. 7. can. 3. *Ecclesia Romana autem non nisi ratione Pontificis est Magistra ceterarum.* Quid verò aliud hoc est, quam soli Pontifici competere infallibile in docenda Ecclesia magisterium.

At, inquit, quaedam Pontificum definitiones inter se pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Conciliis, imò in Sacris litteris antilogias in specie apparere: an ideo his, aut illis sua concidit auctoritas? solvit illas facile Bellar. & Amicus tom. 4. disp. 7. sect. 2.

V. Postremò; vim habet insuperabilem constans Ecclesiae toto orbe diffuse consensus in acceptandis omni aëvo Pontificum decretis, quibus graviore quaedam haereses profligatae fuerunt, etsi ea nullius fuerint generalis Concilii assensu corroborata. Constat enim primò, iam inde à tempore Apostolorum, nullum in Ecclesia coactum fuisse Concilium generale usque

ad Nicenum I. sub Sylvestro Papa, quartò demum post Christum saeculo: & tamen primi Pontifices ante Sylvestrum, contra emergentes haereses plurimas fidei, morumque controversias irrefragabili auctoritate definirunt. Damnarunt enim illi, & haereticos declararunt Cataphrygas, Montanistas, Marcionistas, Novatianos, ac Sabellianos, eosque ab Ecclesiae corpore separarunt.

Post tempora Concilii Niceni, quis ignorat quam graves in Ecclesia haereses fuscitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priscillianista, Berengarius, Petrus Oxoniensis, alique, quorum errores soli Pontifices absque Concilio generali proscripserunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide sibi suscipienda esse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem haeresi profliganda suum, sui que aevi sensum ac sententiam aperte depromit Gelasius Papa *Epistola 4.* Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc haeresim de qua loquimur, ab Apostolica dudum sede per beatae memoriae Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Celestinum, Sixtum, continuè ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam.

His superiori saeculo successere Leonis X. decreta contra Lutheri errores sancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, consensu recepta. Subierunt & nostro aëvo, contra Janseii dogmata, Urbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. nota satis orbi Christiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, si boni Ecclesiae filii esse velimus, ut Gelasius, pronuntiare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc haeresim (de qua loquimur) ab Apostolica dudum sede per beatae memoriae *Urbanum* ac deinde *Innocentium & Alexandrum* continuè ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam. Hec illius primævi & aurei saeculi, aurea vox, & doctrina fuit: nescio quid ferreum, ac priscis incognitum subinde minatur nostra aetas, quoties contra supremi Pastoris vocem obdurefcit. Desicere non potuit in Romanis Pontificibus pristina illa, & à Deo promissa in docendo auctoritas, an ergo defecit in obluantibus primæva observantia?

VI. Admittunt igitur more majorum passim Doctores Catholici, Pontificis etiam absque Concilio auctoritatem erroris expertem, supra assertam: & hanc extendunt ad decisionem indubitam omnium controversiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro universa Ecclesia definit.

Emerferunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pontificiae potestatis novos limites apponere moluntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Juris quaestione errare non posse, volunt tamen in Quaestione facti, etiam quando Ecclesiam universam è Cathedra docet, errori obnoxium esse. Et ut securi sint ne ab hac doctrina validiori freno cohibeantur, negant etiam Concilio generali auctoritatem indubitam in *Facti* quaestiones concedendam. Hinc si quando de alicujus Personæ erroribus, de sensu Libri, de mente Autoris, & alius hujusmodi, controversia nova oboritur, ut sententiam sibi metuendam declinent, liberè pandunt ad *Facti* quaestiones effugium, hoc se clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tuos arbitrantur.

VII. Sed

VII. Sed levius ferendum foret, si hujus doctrinæ lumen tantum, quibus nata est, finibus contineretur. Latè nimium illa serpit, dum transit oceanum, & ad Apostolicos quoque Missionarios penetravit, quorum aliqui suis etiam Scriptis hoc contagiosum virus insperferunt. Nec dubitarunt, in alio genere causæ ac controversiæ, contra Pontificum decreta ac censure, hanc Facti quæstionem obtendere; & ipsos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ potestati in multis subducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum sibi ulteriores aperiant, hic brevis hujus controversiæ expositio illis opportunè obijcitur.

QUÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat se ad omnes tam juris, quam Facti quæstiones?

RESPONDEO & dico, Nullum errorem cadere posse in doctrinam quam Pontifex auctoritate summâ definit, & proponit universæ Ecclesiæ, sive illa Juris, sive Facti quæstionem contineat.

Nolo probare hanc assertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam stabilito rem hanc dilucidè breviterque conficiam.

Certum est fide divinâ omnibus Catholicis, Ecclesiam universam, cujus caput est Romanus Pontifex, non posse in credendo errare; quod supra contra Sectarios firmavi. Atqui si definitio Pontificis in doctrina Facti esset obnoxia errori, in eundem errorem trahe-retur universæ Ecclesiæ. Ergo in proponenda Ecclesiæ hujusmodi doctrinâ non potest Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex summâ potestate aliquid definiens in quæstione facti, distinctè, & sub anathemate mandat id credi & recipi ab universâ Ecclesiâ, eo tenore quo procedit in quæstione juris; & tota Ecclesiâ tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo si Pontifex in definiendo Facti quæstione esset fallibilis, absolute posset, imo deberet universâ Ecclesiâ in eundem errorem induci.

En quo pertingat noxius error! qui dum in Facti quæstione Pontificis auctoritatem convellit, eadem ruinâ involvit universam Ecclesiam, ipsam columnam, & firmamentum veritatis.

II. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæstiones inviolabilem potestatem ab Ecclesiâ agnitam semper, receptamque fuisse, ex suis ipsâ monumentis testabitur, ex quibus sufficit pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæc Facti quæstiones: An cum corpore Christi remaneat panis substantia in Sacramento Eucharistiæ: An Christus aquam vino miscuerit in ultima cena: An per Baptisimum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis: An Ecclesiâ antiquissimis temporibus usâ fuerit Indulgentiis: An Deipara semper Virgo permanserit: An eadem per totam vitam ex speciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæstiones Leo X. Pontifex per suam Bullam contra modernos Hæreticos resolvit, ac definivit, suamque definitionem universæ Ecclesiæ sub anathemate credendam proposuit, idemque postea in Concilio Tridentino præstitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus accepit, nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæstionibus sine erroris periculo deciden-

dis, præter Sectarios, summi Pastoris auctoritatem in dubium revocavit.

III. Hanc igitur semitam in aliis Facti controversiis teneat necesse est, qui non cupit novo exemplo à præcis Patrum vestigiis, & veritate deviare: quod ni faciat nullum fidei controversiis, nec in Romana quidem Ecclesiâ, exitum inveniet. Faciamus enim, insurgente novâ adversariorum oppugnatione, Pontificem aut Ecclesiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccasse: nunquâ contraxisse maculam originalem: Lutherum non fuisse à Deo missum. Quam facile foret omnem hujus definitionis vim evertere, opponendo, hic involvi quæstionem Facti, hanc non esse materiam fidei, Pontificem in his summâ auctoritate decidendis potestatis suæ limites excessisse. Sæpe enim, an quæstio aliqua factum involvat, à sola nominis lite dependet. Quisquis igitur non inanes lites, sed potius expeditam fidei semitam inquirat, huic Regulæ insitit necesse est: Pontifex aliquid definivit, & Ecclesiæ credendum proposuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Ecclesiâ perpetuò mansurus, si permitteret Christi Vicarium suo nomine, & summâ auctoritate aliquid universæ Ecclesiæ proponere, quod per suam assistentiam ab erroris periculo non vindicaret.

IV. Neque huic doctrinæ adversatur Bellarminus Lib. 4. de Pont. c. 2. aut Doctores alii qui tradunt Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum Concilio generali errare posse in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependent. Non enim admittunt illi quod Pontifex summâ potestate pro universâ Ecclesiâ aliquid definiens possit esse obnoxius errori: sed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare posse in controversiis facti particularibus, uti dum aliquem excommunicat, suspendit, damnat, aut absolvit, potest fieri ut innocentem damnet, aut nocentem absolvat: quia in hujusmodi judicio non exercet officium Pastoris universalis, neque in his, si erret, tota Ecclesiâ in errorem inducitur, quia veritas talis sententiæ non proponitur definitivè tanquam ab universâ Ecclesiâ sub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex quia robur suum habent à Pontificia potestate, à cujus sententiâ ad aliud tribunal appellari non potest. Hoc igitur sensu intelligendus est Bellarminus, nec non Baronius, & Spondanus, dum in historia Honorii admittunt Pontificem & Concilia in quæstione facti errare posse. Et de Bellarmino quidem satis id aperte colligitur ex verbis, quæ loco supra citato præmittit, ubi tradit sententias Pontificum interdum, *Versari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controversiæ facti, ut an talis sit promovendus ad Episcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus &c.* Harum enim quæstionum decisio ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus sancti assistentia, quæ tantum Pontifici definiendi, & universam Ecclesiam docenti, promittitur.

Ex dictis hæctenus dilucidè sequitur, Nunquam fieri, aut sperari posse, ut aliqua eadem propositio live in materia juris, live facti, semel ab Ecclesiâ aut Pontifice damnata, postea definiatur ut vera, vel contra, ut præclare deducit P. Bruno Neusser vir eximie doctus, in suo Prodromo Velitari p. 1. cap. 3.

QUÆ-

Arsde
kin

Theo-
logia

D. IV

28

QUÆSTIO QUARTA.

An possit error cadere in Ecclesia, aut Pontificis definitionem de sensu Scriptura Canonica, aut de doctrina alicujus libri Catholici.

Ico primò, De fide est Ecclesiam, aut Pontificem non posse errare, dum alicujus Scripturæ sensum definit, & universis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur ex ipsa Scriptura, & ratione manifesta, quibus supra *Cap. 8.* contra Sectarios ostendimus Ecclesiam & Pontificem, esse judicem infallibilem controversiarum in materia fidei. Sed quæstio quæ oboritur de legitimo sensu Scripturæ sacræ, manifestè verificatur in materia fidei: verus enim Scripturarum sensus nititur Dei revelantis autoritate, estque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando necessarium est sententiam Ecclesiæ aut Pontificis ab omni errore immunem esse. Aliàs nulla superesset via, quæ possint hæreses contra verum Scripturæ sensum exortæ ex comperta veritatis luce dissipari.

Et verò si prisca Patrum vestigia relegamus, hac autoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Nestorium, Eutichetem, quos de vero Scripturæ sensu sibi præfidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem summâ potestate declararam ab Ecclesia segregarunt. Nec aliò telo Patres Tridentini confixerunt hæreticos contra veram Christi in Eucharistia præsentiam sese effertentes, quàm interpositâ suâ autoritate, quæ declarat, illos contra Scripturæ sensum aberrare, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum &c. *Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra univèrsæ Ecclesiæ sensum detorquerent.* Si quis igitur hoc interpretandi magisterium infallibile Ecclesiæ denegeret, hic nondum convictos Lutheri errores, nondum prostratam Calvinii hæresim fateatur necesse est. De quo ne quis fidelium possit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Sess. 4.* Ecclesiæ esse, judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum. Neque existimo hanc doctrinam ab aliis, quàm apertis Ecclesiæ hostibus in dubium posse revocari.

II. Dico secundò: Falli nequit iudicium Ecclesiæ aut Pontificis, autoritate summâ approbantis alicujus Libri doctrinam ut veram & Catholicam.

Probatur primò: Negari non potest quin Ecclesia & Pontifex sit infallibilis in aperiendo sensu Scripturæ sacræ, uti jam inter orthodoxos compertum esse demonstravi: ergo eâdem pollent facultate in approbando alterius libri doctrinam ut Catholicâ, & absque erroris periculo recipienda. Eandem utrobique rationem militare sic ostendo. Sensus ille quem Canonicus Scriptor suis verbis expressit, potest ab alio Authore dissimili verborum ordine & apparatu consignari, sic ut nullum subsit nisi in idiomate, & verbis discrimen. Quid quæso cause est, cur sensum verum sub novo verborum apparatu latentem non possit Ecclesia deprehendere, si valeat eundem sub prioris scribendi forma dignoscere? Certè ad fidelium institutionem, & ad dimittendas controversias omninò facit, veritatem Fidei non tantum in facris Litteris sed etiam in quovis Libro, de quo lis oritur, sine errore designare.

Probatur Secundò; Si Pontifex, aut legitimum Ecclesiæ Concilium possit errare in approbando alicujus Libri doctrinam, ut vera & Catholica, jam ferè omnes Ecclesiæ definitiones suum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam persona conscripta & concinnata fuit, ac postea Pontificis aut Concilii iudicio subiecta. Quod si in iudicando de istius Scriptoris sensu, Pontifex aut Ecclesia infallibilis non fuit, jam corrumpunt istæ definitiones ab universis Fidelibus pridem receptæ. Exemplo sint Canones illi duodecim, quos Ephesinos vocant, quibus anathema dicitur doctrinæ Nestorii; conscripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex synodis Epistolis, quos demum ut Catholicos Ephesina synodus approbavit, uti apertè patet *actiōne 4.* in initio Concilii Calcedonenis. Hæc autem approbatio nullius esset roboris, si non possit Synodus illa sine periculo erroris judicare de Catholico sensu scriptiois à Cyrillo confectæ. Non enim de solis verbis, ac vocibus iudicat Ecclesia, sed de sensu quem verba illa conficere debent.

III. Probatur tertio: Et argumentum desumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipuè oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem esse in approbandis S. Augustini libris, in ea præsertim parte quæ Pelagianos ac Semipelagianos confutavit. De probatissima horum librorum veritate vel minimum hæsitare summi piaculi loco habent: ipsum proinde S. Augustinum Patrem Patrum, Doctorem post Canonicos Scriptores primum depradicare non dubitant. Hominem tamen fuisse S. Augustinum, & in scribendis libris erròri obnoxium nemo est qui inficiabitur.

IV. Unde ergo istis S. Augustini Scriptis autoritas tanta accessit, ut ab omnibus veneratione summâ instar oraculi suscipi debeant? In promptu ratio est, quia scripta illa plures Pontifices aut Concilia approbavere: Illis exploratæ veritatis testimonium apposuit Concilium Constantinopolitanum II. Gelasius Pontifex in Synodo Romana, ac postea Cælestinus, Hormisdas, Joannes Papa, eadem contra Pelagii errores amplectenda esse declaravit. Certa igitur tibi est summa & inconeussa autoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbando S. Augustini doctrina vera ac Catholica; neque subit vereri ne hic vel ex quæstione facti, vel ex alia quapiam causa aliquod erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum Scriptis sententiam Pontifices ferunt, lapsus illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Augustini sensum divinus Spiritus Ecclesiæ assistit, satis illi lucis est, ut ad alios ea sese diffundat; nec est cur lapsu temporis moderni Pontifices lucis hujus deliquium patiantur; Christus Jesus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

QUÆSTIO QUINTA.

An possit Ecclesia aut Pontificis definitio esse erronea, de sensu Libri hæretico, cujus doctrinam condemnat?

Ico primò; Non licet inter Catholicos dubitari de Ecclesiæ, aut Pontificis autoritate infallibili in iudicando de alicujus Libri sensu hæretico.

Probatur hæc assertio, ex doctrina jam à nobis in superiori

superiori §. stabilita. Sine ullo erroris periculo potest Ecclesia, aut Pontifex approbare alicujus libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo potest condemnare alicujus Libri doctrinam ut falsam, & hæreticam. Nulla hic dispar ratio, omnia utrinque eadem concurrunt.

II. Si in judicio de sensu libri Catholico, vel nulla est quæstio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obstat, idem omninò statuendum erit de sententia, quæ sensus libri hæreticus declaratur. Si pro conservanda fidei veritate necessaria est in Pontifice Romano autoritas erroris expertis ad discernendam in libris S. Augustini Catholicam veritatem, non minus eadem opus erit ad designandam in aliquo Pseudo-Augustino doctrinæ falsitatem. Si denique ad officium spectat summi Pastoris, cui Christus oves suas pascendas commisit, salutaris doctrinæ pascua illis demonstrare, non minus ad ejusdem munus pertinebit, herbas nocentes, id est, doctrinam non sanam absque errore designare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, sui Pastoris curâ & autoritate arceantur.

Ad argumentum hoc à Pastoris officio desumptum, opponit *Simichius, in Galiato*, sufficere ut pastor sciat se salutare tantum herbas, non autem venenatas Ovis apponere, etsi interea ignoret in quo agro herba illæ creverint, aut quis fuerit agriculator: atque eodem modo laborandum non esse, etsi summus Ecclesiæ pastor nequeat scire aut definire, ex quo libro, vel auctore doctrina sana, aut noxia desumpta fuerit, modò provideat ut oves sanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

III. Displiceret non immeritò hæc responsio, nisi esset Scriptoris nostræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem forte à pascuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc scribimus, Quæro ergo, quid magnoperè profit Fidelium omnium Pastorem docere generatim, quid salubre sit, quid noxium, nisi fideles suos coëceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, si non possit libros illos absque errore designare?

IV. Hoc si Pastor præstare non valeat, quomodo oves pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt pestifera doctrinæ periculum evitare, dum ad vendendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cælestis doctrinæ Ambrosiâ se potari existimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juvat deducta illa à quadrupedum Pastore nonnihil clauda similitudo, qui compactum in stabulo gregem selectis herbis securè pascit, licet pratium ignoret unde demessum fuerat alimentum, Clauda, inquam, erit similitudo, nisi pariter doceatur, quo pacto grex Christi toto orbe diffusus, alicujus stabuli repagulis sic compingatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præsentibus liberar manus, aut oculos admove. Artem hanc meliori compendio docet Ecclesia, dum indubitata supremi Pastoris voce, & oraculo, ipsos potius libros pestifera doctrinæ feraces designat, ac designatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò subducuntur.

V. Probatum invictè eadem veritas, ex perpetua consuetudine Pontificum & Conciliorum in ferenda

sententia de librorum sensu, aut doctrina perversa; & ex Fidelium consensu in amplectenda illa Pontificum sententia. Clariora ex plurimis exempla summam refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus jussu Justinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius primus in Epistola 26. ad Episcopos Africanos de Scriptis Pelagii sic refert: Librum sanè, qui ejus esse diceretur, nobis à Charitate vestra transmissum evolvimus, in quo multa blasphemia, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò Rescriptum de sensu libri Pelagiani, unum est ex illis de quo ipse Augustinus non dubitat pronuntiare, Romæ rescripta venerunt, causa finita est. Divinum nempe aliquid & infallibile hujusmodi Pontificis sententiæ, præ cæteris omnibus, inesse agnovit.

VI. Neque fuisse satis doctrinæ damnatæ, abstractendo ab Auctore ejusque sensu, anathema dicere, uti voluerunt aliqui moderni, constat ex processu habito in prima Synodo Nicæna. Ubi cum Eusebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Ari dicebantur subscriberent, detrectabant tamen ipsi Ario, ejusque doctrinæ anathema dicere. *Quod minime crederent eum qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse, qui eos errores doceret*: atque hoc unum satis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio multaret, uti memoriæ proditum est in Socratis hist. Eccles. lib. 1. cap. 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Calcedonenfis *actiõne 8.* Ubi Synodus universa Theodoretum, post abjuratam Nestorianam hæresim, absolvere recusavit, nisi disertè diceret, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus.* Durum Theodoro non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Nestorium, cui plurimum studebat, eorum auctorem non agnosceret. At Patres ex adverso, quamdiu id apertis verbis fateri recusabat, consonâ voce inelamarunt; *Ille hæreticus est, Nestorianus est, hæreticum foras misce.* Sed ubi Theodoretus tandem absque ambage dixit, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus*: Tum demum in Concilio Episcopi omnes pronuntiarunt: *Theodoretus dignus est sede Ecclesiæ, Orthodoxum Ecclesiæ Pastorem recipiat.* Mutato tantum nomine, aliis in simili causa eandem sententiam quadrare, consideranti manifestum est.

VII. Non ignoravit hunc Ecclesiæ morem, & in eo Pontificis potestatem Doctor olim in Belgio celeberrimus Michael Bajus, cujus cum sententiæ variæ damnatæ essent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento; nullo quæsito à Facti quæstione præsidio, suam confessionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expressit. „*Fateor plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam sedis Apostolicæ super iis censuram, conscriptis, & in lucem editis, contineri & defendi, Etiam in eo sensu in quo reprobantur.* Denique „*declaro me in præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à sede Apostolica factæ acquiescere, neque posthac ulla docere, afferere aut defendere velle.* Actum die 24. Maii 1580. quo tempore hæc etiam in Academicis Fastis conscripta fuere.

VIII. Quin

Ardekin

Theologia

VIII. Quin & ipse Jansenius nullam suis scriptis, contra Sedis Apostolicæ judicium, superesse defensionem apertè profiteretur in Proæmio ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid, inquit, ab ista Petri Cathedra, ab isto Ecclesie universa Capite, moderatore, Pontifice præscriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc nisi supremo Pastori, majorum exemplo, auctoritatem erroris expertè concedimus, quid Calvinus, quid Lutheri Libros à Sede Apostolica proscriptos execramur? Hæresim, inquit, libri illi continent manifestam. At negabit aliquis id sibi perspicuum esse, non enim omnes eâ pollent mentis acie, ut damnata dogmata in Lutheri libris illico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum pascua devenimus, nisi Pastoris vocem saluferam omni ambage remotâ sequamur.

Dico nunc ulterius secundò. Quæstio de alicujus libri doctrina hæretica, & in sensu authoris, vera est quæstio Juris, non Facti.

IX. Quid enim est inquirere, An doctrina libri v. gr. à Jansenio vel alio authore conscripti sit hæretica, quam quærere, spectato Jure & Legibus humani sermonis, quem sensum conficiat contextus verborum qui in illo libro continetur? Hoc autem spectat ad legem quâ societas humana, verba aut scripta in certis circumstantiis usurpari & intelligi voluit, et si interea contingeret Scriptorem velle aliquem sensum verbis suis difformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Respublica monetæ constituit, qui debet publicè usurpari, et si is qui monetam profert cupiat illam aliter acceptari, vel etiam, quærere, An sensus ille, quem verba communi lege conficiunt, sit hæreticus? Quæ etiam est quæstio clara juris divini: resolvitur enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an sensus illi repugnet eloquiis divinis, sive doctrinæ quem Deus pro revelata haberi voluit?

X. Sic jam subsumo: Atqui ea quæ constatur ex duabus quæstionibus juris, necessariò debet ad quæstionem Juris pertinere, Ergo quæstio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti, sed Juris quæstionibus annumerari debet.

Ex quo patet talem hic de sensu libri hæretico subesse Juris quæstionem, qualis reperitur in aliis articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propositio aliqua ut hæretica declaratur v. gr. hæc: *Mandata aliqua Dei sunt etiam justis impossibilia;* non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehensam hæresim continere: quid verò hoc aliud est, quam sensum illi sermone subjectum hæreticum esse, attentis Legibus quas homines communi institutione humano sermone statuerunt. Sensus enim ab authore aliquo intentus, in arcano ejus pectore non occultatur, sed ille esse Scriptoris sensus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo tribunali, & communi hominum Judicio conficere solent. Hæc igitur manifesta juris quæstio est, de hac Ecclesia, de hac Pontifice, uti de illa priore, sine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, sive ad Facti sive ad Juris quæstionem nullus datur effugio locus, luci-

dior est hæc veritas quam ut latebras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, sapienti consilio, ex Regis Christianissimi, & Episcoporum Gallie desiderio, Alexander VII. decrevit, ut universus ordo Ecclesiasticus huic Professioni cum juramento subscriberet.

XI. Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobr. 1656. summorum Pontificum, me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen Augustinus excerptus, & in sensu ab eodem authore intento prout illas per dictas Constitutiones sedes Apostolicæ damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QUÆSTIO VI.

An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.

Dico primò. Errare non potest Pontifex aliquid pro universa Ecclesia definiens circa Morum honestatem, vel inhonestatem; v. gr. contractum quempiam esse licitum. Ita Bellarm. de Pont. l. 4. cap. 5. aliqui Doctores Catholici.

Probat: Quia Pontifex non est obnoxius errori aliquid definit in materia Fidei ut jam supra ostendimus. Atqui doctrina morum non est diversâ à materia fidei, nisi in eo quod illa morum non sit doctrina purè speculativa, sed insuper dirigatur ad praxim, & usum actionum humanarum, quarum ordinatio spectat etiam ad regimen Ecclesiæ, ac supremi Pastoris officium. Ergo debet hic esse non tantum Fidei, sed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Ecclesiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Tridentino Sess. 6. can. 31. *Si quis dixerit justificationem peccare, dum intuitu aeternæ mercedis bene operatur, anathema sit.*

II. Hinc etiam sequitur, quando ab Ecclesia aut Pontifice religiosus Ordo approbatur, de fide esse, ejus institutum non tantum esse conforme divinis præceptis, sed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quam in ordinario Christianæ vite statu reperitur, & ad Consilia Evangelica idonea media continere.

III. Dico secundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex potestate summâ aliquid Ecclesiæ prohibet, certum est illud non esse ad salutem necessarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum est id esse honestum.

Probat prima pars: Quia ad officium supremi Pastoris pertinet, pabulum valdè utile, aut necessarium gregi non subtrahere, quod ne eveniat debet Christus suo Vicario in rebus prohibendis assistere, cui dixit, *Pasce oves meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honestate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honestum, hoc ipso docet illud honestum esse. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid sub præcepto acceptandum ab universa Ecclesia, docet & definit illud honestè fieri, quæ definitio, cum sit in negotio pertinente ad salutem, debet esse à falsitate immunis, ne tota Ecclesia in errorem inducatur.

Dico tertio: Dum Pontifices solemnè ritu aliquem referunt in Canonem Sanctorum sine erroris periculo definiunt, eum de facto frui cælesti gloriâ. Hæc doctrina

doctrina apud Theologos adeo communis est, ut non dubitent oppositam graviter censurare: quamvis *Simeonis* in suo Saule a §. 258. ad 299. contendat Pontifices non semper definire illum quem Sanctum declarant, de facto ad cœlestem gloriam pervenisse.

Probatum est contra nostra assertio: Quia quamvis vox *Sanctus* late accepta significet hominem mortuum in gratia, etsi nondum ad cœlum pervenerit, ut patet in *Elia* nondum mortuo, qui *Sanctus* vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum strictius accipitur *Sanctus*, pro illo solo qui de facto cœlestem gloriam obtinuit.

IV. Patet hoc ex terminis quibus solent aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Francisci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciscum de Paula in cœlesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternæ gloriæ donatum fuisse.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senensem in cœlesti gloria fuisse receptam, & æternæ gloriæ coronâ donatam.* Et eodem modo sonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur. S. Antonius, S. Bernardus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuariensis, Sanctus Petrus de Alcantara, & complures alii.

V. Atqui nullâ veri specie sustineri potest, his actum de cœlesti gloria, idem verò de aliis Sanctis non constare, etsi eorum in cœlo præfens gloria, in Bullis Pontificum iisdem omnino verbis non astruatur, cum forma verborum quâ unus declaratur, Sanctus, censetur cæteris esse communis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim cause est cur in his, & illis vocem *Sanctus* æquivocè accipiamus, aut gloriæ cœlestis possessionem indubitatam uni potius quam alteri contra communem fidelium sensum, astruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quacumque formâ declarantur, etiam ut patroni & intercessores à fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Est autem omnino incertum, teste *Bellarmino*, an animæ in Purgatorio detente pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, si ipsi cœlo extores, etiamnum pro suis delictis piaculari carcere detineantur? In eo sanè statu iustorum manes illic versantur, cui magis competit Fidelium suffragia exposcere, quàm se pro iisdem advocatos præstare. Si igitur pro certo habeas omnes solemnè ritu Sanctorum factis adscriptos nostros apud Deum patronos infallibili autoritate declarari, eadem ratione cogaris sine dubitatione affirmare, illos cœlesti gloriæ donatos esse.

VI. Ad hæc cum nulla sit in promptu idonea responsio, recurritur ad Joannem XXII. qui, cum existimaverit animas Sanctorum non visitas Deum ante extremum iudicii diem, & tres ipse solemnè ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra suam sententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conspectum admissos fuisse.

Sed hic cavendum ne aberremus à recepto Juris axiomate, distinguenda esse tempora, ut conciliantur jura. Ut demus, Joannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita sensisse, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuisse aut docuisse eo tempore quo Sanctos illos ritu solemnè colendos proposuit.

VII. Hoc enim fecit in primo septennio sui Pontificatus, cum autem novendecim annis Pontifex

fuerit, potuit postremis tantum annis opinionem illam animo agitalle: quod non obscurè colligitur ex Annalibus Baronii, qui de illa Joannis sententia tantum meminit ad annum decimum sextum quo in Pontificatu versatus fuit. Quinimò nihil repugnat, Pontificem simul eam sententiam privatâ opinionione tenuisse, simul contrariam definivisse; non enim voluit definire juxta suum sensum aut iudicium privatum sed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

VIII. Frustra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præfidii ex sanctissimo Doctore Augustino sperari potest, dum scilicet asserit multa corpora honorari in terris quorum anima torquentur in inferis. Si enim de pœnis inferorum S. Augustinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipse Author oppositæ sententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Ecclesia in Sanctorum numerum relatum, in statu saltem gratiæ, & pœnæ æternæ securum versari. Itaque sanctus Doctor sententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, sed viro- rum Principum, quorum anima quandoque dum in inferno torquentur, splendidis interea sepulchris eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi potest, qui privato cultu per errorem à quibusdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Ecclesia Sanctorum numero adscripti fuerunt. Maneat ergo sine exceptione, omnibus solemnè ritu in Sanctorum Canonem relatis, præfens & indubitata gloriæ possessio, nullâ facti, nullâ veri specie contra communem fidelium sensum protelanda.

Dico quartò; Quando Pontifex aut Ecclesia, solum declarat aliquem esse Beatum, non definit illum de facto in cœlesti gloria versari, quamvis tali Beato præfentem gloriæ statum negare, temerarium foret.

IX. Ratio est, quia declaratio illa, non est decretum ultimo decisivum beatitudinis obtentæ, cum novum examen institui solet antequam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, sed tantum est decretum permissivum, ut defunctus possit in Ecclesia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit ut certo die, & loco, & à determinatis personis Officio, & Missâ coli possit. Ne autem hic cultus suos limites excedat, varia sunt constituta in decreto sacre Congregationis Rituum, habitæ coram Sanct. Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi solius Beatificationis, non semper conceditur simul potestas faciendi de Beato Missam aut Officium, nisi id discretè exprimat. Et sic B. Aloylio Gonzaga prius concessum fuit nomen Beati, quàm Missa aut Officium, ut testatur Turrianus disputat. 17. dub. 3.

Illæ etiam personæ, quibus conceditur certo anni die de Beato recitare officium, non ideo possunt alio die celebrare de eodem Missam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus sit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Ecclesia beatificatum?

Respondeo, licitum esse talem colere cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cœlesti gloriâ, ut docent Theologi communiter cum S. Antonio, & Sylvestro, in Summa verbo, *Canonizatio*. Il-

Ardekin

Theologia

217

licitum autem est illi deferre cultum publicum, sine Sedis Apostolicæ facultate, ut est publica lectio Officii Canonici, aut precum solemnium.

X. Quædam etiam speciatim prohibita sunt ab Urbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus sepulchrum, pingere illum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere nisi approbata ab Ecclesia, aut ejus Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen est tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v. g. in testimonium miraculi, jubet Pontifex, cum Ordinarii approbatione, in loco secreto, non autem in templo, servari.

QUÆSTIO VII.

Quæ sint alie Pontificis Romani prærogative.

I. **S**unt alie actiones non paucae in Jure canonico expressæ, in solius Romani Pontificis potestate constitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus. Plures in fine hujus Tractatus.

Primò: Solus Pontifex potest per sententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Ecclesiæ corpore segregare: & quem ipse anathemati subjicit, nemo alius potest isto vinculo, sine ejus facultate, liberare. Uti patet ex cap. *Inferior* dist. 21. Et cap. *Nuper*. de sent. excom.

Si quem Pontifex sciens & prudens salutari, hoc ipso censetur ab omni interdicti & anathematis vinculo solutus. Clement. *Si Summus*. de sent. excom.

Solus Pontifex potest plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Uti consentiunt Doctores in C. *Cum ex eo*. de privileg.

Solus potest Pontifex novos Religiosorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. sub Innoc. II. cap. *ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide est institutum illud nihil habere fidei, aut morum honestati contrarium: nihilque illi deesse perfectionis necessariæ ad statum Religiosum ut est à Christo institutus, ut probatum est in quæstione superiori.

II. Solus Pontificis est authenticè interpretari quæ dubia sunt in Jure canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, ministrum &c. Uti habetur ex cap. *Majores*. De Baptismo, & quæst. 1. C. *Quoties*. &c.

III. Denique institutio Episcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio soli Sedi Apostolicæ reservantur, quorum plurima recensentur in Extravagante Joannis XXII. Ex *debito Pastoralis*. De *Electio*.

Quæstiones singulares porro notandæ de Pontificibus Romanis.

Queritur primò; Quot Pontifices Romani post S. Petrum continuato ordine successerint, usque ad Innocentium XI. qui nunc Ecclesiam gubernat?

Respondeo, successisse ducentos quadraginta quatuor, calculo communiori: Et hi totidem sunt testes, ac publici præcones potestatis à Christo derivatæ, ac continuâ serie ad hodiernum Pontificem transmissæ, quorum seriem infra dabimus.

Queritur secundò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confessores?

Respondeo, Martyrio coronatos fuisse *triginta duos* pro Romanæ fidei defensione. Inter sanctos Confessores numerantur *triginta septem* absque ulla controversia, alii plures recensent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ suo sanguine, doctrinâ, ac miraculis confirmarunt.

Queritur tertio; Quod fuerint Pontifices Romani ex Religiosis Ordinibus assumpti.

Respondeo, assumptos fuisse *quingenta duos*, ut numerat Azorius, alios invenio qui facile ad *septuaginta* extendunt, quorum primus fuit Dionysius Monachus, sive ut alii Eremita, quos recensito eâ fide quâ computantur ab Azorio *Instit. mor. pag. 2.* nihil repugnans si forte alii suorum calculum in aliquo magis accuratum inveniunt.

IV. Ex ordine S. Benedicti creatos *ottodecim* Pontifices, tradit Trithemius in lib. de viris illustribus sui Ordinis Benedictini, quorum primus fedit Gregorius istius nominis primus, alii Pontifices hujus Ordinis universim usque ad numerum trigessimum extendunt.

V. Ex Ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam *decem & octo* Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. usque ad Innocentium III. Et de aliquibus est contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex Ordine Cluniacensium, *quatuor* ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. Urbanus V.

Ex Ordine Cisterciensium creati *duo*: Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici *tres* assumpti: Innocentius V. anno 1276. postea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1266. nuper solemnè ritu Beatorum fastis adscriptus.

Ex Instituto S. Francisci *quatuor* ad minimum, ad Pontificatum evecti fuerunt: Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. an. 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet satis recepta computatio, quibus alii plures adjungunt, qui habitum S. Francisci saltem in morte tulerunt. Prætermitto assumptos ex aliis institutis minus notis.

Tantum hic observo, Ecclesiam gubernatam fuisse per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex solis Religiosis assumptos; Gregorium VII. Victorem III. Urbanum III. Paschalem II. & Gelasium II. rarò deinceps exemplo.

Queritur quartò; *Quinam* fuerint ex variis Nationibus Pontifices electi?

Respondeo, in Cathedra Petri sedisse Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ sub cælo est; ut vel inde videas solam Ecclesiam Romanam verè dici Catholicam, sive universalem.

VI. Ex natione *Gallica* creati fuerunt Pontifices ad minimum numero *quindecim*, inchoando à Sylvestro II. ut illos recenset Azorius *inst. mor. pag. 2. lib. 5. cap. 44.*

Ex *Germania* fuerunt *quatuor*: Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suecia. Clemens II. etiam è Saxonia. Damasus II. ex Bavaria.

VII. Ex *Hispania* etiam *quatuor* assumpti: Damasus I. & Joannes XXII. Lusitani. Callistus III. & Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hispaniæ vindicant.

Ex *Anglia* electus est Adrianus IV.

Ex

Ex Belgio Flandrico unus electus est ad summum Pontificatus fastigium. Adrianus VI. Ultrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus sufficit summam annotasse, ex *Græcia* ad Pontificatum delectos *quindecim*, initio ducto ab Anacleto. Ex *Syria* creati Pontifices *septem*, ab Evaristo inchoando usque ad Sergium I. Ex *Africa* numerantur *tres*, Victor I. Melchides, & Gelasius I.

Ex *Sardinia*, duo, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices sibi vindicat *Sicilia*, Agathonem, & Leonem II. sed horum patriam alii in controversiam vocant. Reliqui ex *Italia* assumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Ecclesiæ Romanæ osculandi pedes summorum Pontificum, insectantur nostri temporis hæretici, tanquam summum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac factum redarguit è toto orbe Christiano omni ævo summorum Imperatorum, Regumque pia, ac prudens consuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, sed supremum in terris Christi Vicarium.

Ad omnimodam hujus Materie scientiam: Si quæstio aut discursus *singularis* moveatur, *Primo*, De Bicipiti Ecclesiæ sub SS. Petro & Paulo. *Secundo*, de Corona aurea super Mitram Romani Pontificis. *Tertio*, de Agno cereo Pontificia benedictione consecrato. *Quarto*, de Rosa Mediana à Pontifice Principibus domino missa. *Quinto*, de Gladio & Pileo à Pontifice Benedicto. Horum singula diffusè ac studio singulari tractantur à P. Theophilo Raynaudo in Tomo X. cui Titulus, *Pontificia*.

VIII. Nos ulterius in omni genere Pontificis Romani titulos & prærogativas. SS. Patribus & Doctoribus diffusè in hujus Tomi sine exhibemus.

ORDO SUCCESSIONIS PONTIFICUM ROMANORUM.

Item Scriptorum sex primis sæculis primitivæ Ecclesiæ. Item rerum in Ecclesiâ magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

Postremò, ne quid desit studio Lectori, præter prolixitatem inflituro nostro contrariam. Hic attemus seriem summorum Pontificum qui hæc tenent in Apostolica S. Petri Sede successerunt: Item Patrum ac Scriptorum primitivæ Ecclesiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maxime convincit, & mitificè juvat nostram memoriam in accurata rerum, ac temporum noticia. Quia verò recordatio nostra ultra recentiora tempora sese difficiliter extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum gestarum per ducentos ferè postremos annos usque ad hæc tempora in quibus modo versamur.

Primo Sæculo.

Petrus Apostolus, Christi Successor. Postea Linus natione Tuscus. Cletus Rom. Clemens I. etiam Rom.

Inter *Scriptores* primi sæculi post Apostolos, horuit præcipuè S. Dionysius Areopagita. S. Ignatius martyr. S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacleto Græcus. Evanistus Græcus, Alexander I. Rom. Xistus Roman. Telesphorus Græcus. Higinus R. P. *Arsdekin*. Tom. I.

Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Justinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegesippus. Pantænus Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Urbanus I. Rom. Anterus Græcus. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius... Stephanus Rom. Felix I. Eutichianus Tuscus. Cajus Dalmata.

Scriptores præcipui, Origenes. Ammonitus. Julius Africanus. Minutius Felix. S. Cyprianus. S. Hippolytus. S. Cornelius Pontifex, S. Gregorius Thaumaturgus. S. Victorinus. Scripta Laëtantii, Methodii, Arnobii habentur in quibusdam suspecta.

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Eusebius Græcus. Melchides Afric. Sylvester Rom. Julius I. Rom. Liberius... Felix II... Damascus Hispanus.

Scriptores præcipui, S. Athanasius. S. Hilarius. Pictav. S. Ephrem. S. Optatus. S. Basilus. S. Gregorius Nazianzen. S. Gregorius Nyssenus. S. Theophilactus. S. Cyrillus Hierosol. S. Epiphanius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladii, Eusebii Cæsariensis habentur in quibusdam suspecta.

Quinto Sæculo.

Syricus Rom. Anastasius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozinus Græcus. Bonifacius I. Rom. Celestinus I. Campan. Xistus III. Leo I. Tuscus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui, S. Augustinus Hippon. Episc. S. Cyrillus Alexandrinus. Orosius. Severus Sulpitius. S. Isidorus Pelusiota. S. Leo Maximus. S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lirin. S. Chryfologus. S. Maximus. S. Patricius. Salvianus, & Genadius. Scripta Cassiani, & Fausti Rhegenensis sunt in aliquibus suspecta.

Sexto & 7. Sæculo.

Felix III... Gelasius Afer. Anastasius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormisda Trufion. Joannes I. Tuscus. Felix. III. Samius. Bonifacius II. Rom. Joannes II. Agapitus I. Sylverius Campan. Viglius... Pelagius I. Joan. III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magn. Rom. Sabinian. Tuscus. Bonifacius III... Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Camp. Honorius I. Camp. Severinus I. Rom. Joannes IV. Dalmata. Theodorus Græcus. Martinus I. Tuder. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus Rom. Agatho Siculus.

Scriptores præcipui Sæculi sexti. S. Fulgentius S. Anastasius Sinaita. S. Victor Capuanus. Primasius, Climacus, Cassiodorus. Hefichius. S. Gregorius Turonensis. Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

NOTA.

Sectarios modernos docere, sub hoc Pontifice Gregorio defecisse Ecclesiam Romanam à vera Christi doctrina. Hinc in controversiis fidei admittere debent auctoritatem & testimonium anteriorum Scriptorum, cum illi potuerint, etiam ex Sectariorum confessione, testari de vera & incorrupta primæ Ecclesiæ doctrina: id eoque, illos qui sex primis sæculis præcipue floruerunt ordine temporis hæc tenemur annotavimus.

Octavo saculo.

Pontifex primus 8. seculi, Leo II. Siculus. Benedictus II. Joannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Joannes VI. Græcus. Joannes VII. Græcus. Sifinnius Syrus. Constantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Constantinus II. .... Constantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus,

Nono saculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV. ... Pascalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II. ... Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Adrianus II. Rom. Joannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo saculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formosus Portuenfis. Bonifacius VI. Tuscus. Stephanus VI. Romanus. Theodorus II. Romanus. Joannes IX. Romanus. Benedictus IV. Romanus. Leo V. ... Christophorus. ... Sergius III. ... Anastasius III. Lando Romanus. Joannes X. Romanus. Leo V. ... Stephanus VII. Stephanus VIII. Germanus. Martinus III. Agapetus I. Joannes XII. Leo VIII. Joannes XIII. Benedictus V. Rom. Dominus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Joannes XIV. Joannes XV. Joannes XVI. Gregorius V. Joannes XVII. Sylvester II.

Undecimo saculo.

Joannes XVIII. Joannes XIX. Sergius IV. Rom. Benedictus VII. Trullus. Joannes XX. Benedictus VIII. Sylvester III. Gregorius VI. Clemens II. Damasus II. Bavarus. Leo IX. Germanus. Victor II. Stephanus IX. Lotharingus. Benedictus IX. Campan. Nicolaus II. Sabaudus. Alexander II. Mediol. Gregorius VII. Hetruscus. Victor III. Urbanus II. Pascalis II.

Duodecimo saculo.

Gelasius II. nat. Cajetanus. Callixtus II. Burgundus. Honorius III. Immol. Innocentius II. Celestinus II. Tuscus. Lucius II. Bonon. Eugenius III. Pisanus. Anastasius IV. Rom. Adrianus IV. Anglus. Alexander III. Senonensis. Lucius III. Tuscus. Urbanus III. Mediol. Gregorius VIII. Beneventanus. Clemens III. Rom. Celestinus III. Innocentius III.

Decimo-tertio saculo.

Honorius III. Rom. Gregorius IX. Celestinus IV. Mediol. Innocentius III. Genuensis. Alexander IV. Campanus. Urbanus IV. Gallus. Clemens IV. Narbon. Gregorius X. Placent. Innocentius V. Burgundus. Adrianus V. Genuensis. Joannes XXI. Hispanus. Nicolaus III. Rom. Martinus IV. Gallus. Honorius III. ... Nicolaus IV. Longobardus. Celestinus V. Bonifacius VIII. Benedictus XI. Italus. Clemens V. Gallus Burdegalensis.

Decimo-quarto saculo.

Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Lemov. Innocentius IV. Urbanus V. Gregorius XI. Lemoviensis. Urbanus VI. Bonifacius IX. Innocentius VII. Sulmonensis.

Decimo-quinto saculo.

Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Celestinus VI. Hispanus. Pius II. Senensis. Paulus II. Venetus. Sixtus IV. Innocentius VIII. Genuensis. Alexander VI. Valentinus.

Decimo-sexto saculo.

Hic usque ad finem, addemus ad singulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuanum eorum tempore occurrentium.

Pius III. Italus, patria Senensis, ex familia Piccolomini, cui respondet illud in Prophetia S. Malachia, *de parvo Homine*. Sedit in Pontificatu completo Christi anno 1500. post Petrum ordine successionis XII. Vix seculum 16. in throno Pontificio inchoavit cum vitam hanc mortalem in eodem absolvit, 26. tantum diebus superstes, relicto successoribus ne hoc culmen ambirent, brevis ævi documento.

Julius Savonensis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Gallia contra Venetos gessit; & Venetis postea junctus contra ipsum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9. mensibus 3. diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hispania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum esset 30. circiter annorum. Sedit annis septem mensibus 10. Hujus tempore cœpit Martinus Lutherus insurgere contra Indulgentias & Ecclesiam Romanam anno 1517. cujus libros jussit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII. postea apostata, titulum Defensoris Fidei. Sub illo absolutum Conc. generale Lateranense quintum anno 1517. Dicitur obuisse ex vehementi gaudio de Gallorum expulsiōe ex Ducatu Mediolanensi.

Adrianus VI. Belga Trajectensis, patre naupego, ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanii Doctor, Professor, Decanus. Cardinalem unicum creavit nomine Guilielmum Belgam Campiniensem. Divorum albo inscripsit Bennonem Episc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantum anno uno, mensibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Erasmus Roterodamus, & Carolstadius anno 1522. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus*: fuit Florentii filius, & ejus insignia Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis ferè undecim, vel ut alii, annis 9. 10. mensibus, &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Jesu, & ejus institutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino anno 1545. quod sæpius interruptum demum anno 1563. feliciter absolutum est.

Paulus III. Farnesius Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo sedente Hæreticis accedit Bucerus, Osiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Jesu, & ejus institutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino anno 1545. quod sæpius interruptum demum anno 1563. feliciter absolutum est.

Julius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decursu prodiit Joannes Calvinus: habitata Passaviensis transactio, Comitata Augustana, aliique conventus. De eo dictum S. Malachia, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Joannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit: vit tantæ integritatis, ut confanguineis

languineis suis Curia Apostolica ingressum interdixerit.

Paulus IV. Neopolitanus, Episcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum auctor & alumnus fuit. Sedit annos 4. menses 7. dies 27. Carolus V. se abdicat Imperio 25. Jan. anno 1558. Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater; in regnis Philippus II. ejusdem filius. Incipit post Henricum VIII. (mortua Reg. Maria) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antistitum Cathedralium ad quatuordecim extensa fuerunt.

Pius IV. Mediolanensis. Sedit annos 5. & menses tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protrahum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus propè Alexandriam, Ordinis Prædicatorum. Sedit 6. annos, menses 4. Ejus tempore habita Comitibus Augustana, & Spirensis, & victoria Joannis Austriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Missæ, legi debere Evangelium S. Joannis. Beatus post mortem dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononiensis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio succedit Maximiliano: promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxta veterem Nicenæ Synodi rationem, anno 1582. ablati è mense Octobri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps assignato die 21. Martii; & Epactis ad designandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri substituitis.

Sixtus V. Italus Minorita ex Marchia Anconitana, patre villico, alii subulco, sed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurii* mirè fastum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admissus, Generalis electus, Episcopus consecratus, purpurâ donatus, & tandem ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacus Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Ecclesiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. mensibus 4. diebus 12. Hujus tempore à Duce Parmensi Antverpia hæreticis erepta: sed infeliciter classis Hispana Angliam invadens à Draco profligata.

Urbanus VIII. Romanus, post dies 2. ante coronationem obiit anno 1590.

Gregor. XIV. Mediolanensis post menses 10. Innocentius IX. Bononiensis post menses 2. à folio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum absolverunt. Quam verè inanes spes mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico stratagemate erepta est.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis, alii scribunt 13. Anno sæculari 1600. Jubilæum solemnissimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. Illo se-

dente bello Turcico in Hungaria urbes variæ Christianis ereptæ. Motus ab Hagonotis in Gallia. Ostenda post trienni obsidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hispaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad folium Pontificium vix ascendit, cum descendit ad sepulchrum post dies 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis, minus mense & medio. Sanctis addidit Franciscam Romanam, & Carolum Boromeum. Composuit Controversiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Instituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cæpi motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus III. Imperator anno 1612. Succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Jubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus III. Rex Hisp. moritur: cui succedit Philippus IV. anno 1621.

Gregorius XV. Bononiensis. Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junii biennio nondum expleto. Sanctorum fastis adscribitur S. Ignatius Loyola, Xaverius, Isidorus, Teresa, Phil. Neri.

Urbanus VIII. Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum annum & mensem unum in Pontificatu explevit, obiit anno 1644. Anno insequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuariensis, & Pro-Rex Hiberniæ, & postea Rex ipse Carolus Primus anno 1649. Andream Corsinum Carmelitam Sanctis adscripsit. Post S. Petrum III. tantum Pontifices Urbano diutius federunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis sedens numerum sui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Editâ Constitutione anno 1655. Jansenii doctrinam damnavit, & iterum illius successor.

Alexander VII. Senensis, anno 1655. evectus ad Sedem Apost. eam tenuit 12. circiter annis. Franciscum Salesum Sanctis adscripsit.

Clemens IX. Pistoriensis dictus Rospigliosus, Pontificatum adiit mense Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta est.

Clemens X. Romanus; antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus est Pontifex 29. Aprilis anno 1670. Sanctorum fastis adscripsit Bertrandum, Cæteranum, Benitium, Rosam, Franc. Borgiam; ac postremò Pium V. Beatum declaravit. Obiit an. 1676.

Innocentius XI. Mediolanensis, antea Cardinalis nomine Odeschalcus, creatus est Pontifex anno 1676. qui pergit Ecclesiam feliciter gubernare. Hæc postremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis gestæ facillè adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

SPECIMEN PROPHETIÆ
S. MALACHIÆ
ARCHIEPISCOPI ARMAGANI
DE SUCCESSIONE FUTURA
SINGVLORVM PONTIFICVM AD FINEM MVNDI.

Fuit hic S. Malachias Archiepiscopus Armaganus & Primas Hiberniæ, discipulus S. Bernardi, cujus hic vitam conscripsit. Inter alia admiranda extat apud authores probatos vulgata S. Malachiæ Prophetia, quâ exprimitur unico Lemmate sive sententiâ congruente de singulis Pontificibus successuris, à tempore S. Malachiæ ulque ad extremum mundi iudicium. Quoniam verò, præter institutum nostrum, prolixum foret hic omnes ab initio adducere, tantum de postremi ferè sæculi Pontificibus usque ad finem specimen aliquod exhibemus. Tota autem series hujus Prophetiæ, præter alios, reperitur apud Arnoldum Wion lib. 2. Ligni vitæ cap. 40. pag. 307. Vixit S. Malachias anno 1158. adeoque centum & amplius annis ante institutum ordinem Minoritarum: adverte tamen in sequenti Sixto IV. sub initium ferè Sæculi 16. à quo hic inchoamus, quàm proprium de illo Lemma appofuerit, quia assumptus est ex ordine Minoritarum, & piscatoris filius fuit, paulò ante initium sæculi decimi sexti.

Piscator Minorita. SIXTUS IV. *Piscatoris filius & Minorita Franciscanus.*

Præcurfor Sicilia. INNOCENTIUS VIII. *Qui vocabatur Joannes Baptista, & vixit in curia Alphonsi Regis Sicilia.*

Bos Albanus in portu. ALEXANDER VI. *Episcopus Cardinalis Albanus & Portuensis, cujus insignia Bos.*

De parvo homine. PIUS III. *Senensis familia Piccolominea, quod parvum hominem importat.*

Fructus Jovis juvabit. JULIUS II. *Ligur, ejus insignia quercus Jovis Arbor.*

De craticula Politiana. LEO X. *Filius Laurentii Medices, & scholaris Angeli Politiani.*

Leo Florentius. ADRIANUS VI. *Florentis filius, ejus insignia Leo.*

Flos Pilei ægri. CLEMENS VII. *Florentinus de Domo Medicea, ejus insignia Pila & Lilia.*

Hiacinthus medicorum. PAULUS III. *Farnesius, qui Lilia pro insignibus gestat, Cardinalis fuit SS. Cosmi & Damiani Medicorum.*

De corona montana. JULIUS III. *Antea vocatus Joannes Maria de Monte.*

Fruentum floccidum. MARCELLUS II. *Cujus insignia cervus & frumentum, ideo floccidum quod paucis tempore vixit in Papatu.*

De fide Petri. PAULUS IV. *Antea vocatus Petrus Caraffa.*

Esculapii Pharmacum. PIUS IV. *Antea dictus Joannes Angelus Medices.*

Angelus nemorosus. PIUS V. *Michael vocatus in oppido Boschi.*

Medium corpus pilarum. GREGORIUS XIII. *Cujus insignia medius draco, Cardinalis creatus à Pio IV. qui pila in armis gestabat.*

Axis in medietate signi. SIXTUS V. *Qui axem in medio Leonis in armis gestat.*

De rore cæli. URBANUS VII. *Qui fuit Archiepiscopus Rossanensis in Calabria ubi manna colligitur.*

De antiquitate orbis. GREGORIUS XIV. *Utroque Parente antiquissima Familia, ipse antiquitatum urbis restaurator.*

Pia civitas in bello. INNOCENTIUS IX. *Nemo huc usque explicavit.*

Crux Romulea. CLEMENS VIII. *Cujus insigne Trabs argentea tribus segmentis interstincta ad modum crucis Pontificis Romani.*

Undosus vir. LEO XI. *Paralyti obnoxius.*

Gens perverfa. PAULUS V. *Nemo explicavit.*

In tribulatione pacis. GREGORIUS XV. *Sub quo Imperium maxime turbatum nunquam huc usque restitavit.*

Lilium & Rosa. URBANUS VIII. *Florentinus, cui urbi Lilium pro insigni, ipsi vero tres Rosæ amicissima Artes. Caterum respici ab Octavo videtur Urbanus IV. Cujus insignia Lilium & Rosa.*

Jucunditas Crucis. INNOCENTIUS X. *Cujus insignia Columba suavem pacis Olivâ gestans electus Festo S. Crucis.*

Montium custos. ALEXANDER VII. *Cujus insignia montes quibus sidus cæleste velut oculus vigili & custos, supereminet.*

Sidus olorum. CLEMENS IX. *Dicitur in cubiculi ipsius fornice pictus Olor cum Cruce in pedore.*

De flumine magno. CLEMENS X. *Explicatum non reperit.*

Bellua infæciabilis. INNOCENTIUS XI.

PONTIFICVM QVI SEQVENTVR SYMBOLO EIVSDEM
S. MALACHIE.

Pœnitentia gloriosa.
Rastrum in porta.
Flores circumdat.
De bona Religione.
Miles in bello.
Columna Excelsa.
Animal rurale.
Rosa Umbria.
Urfus velox.
Fides intrepida.

Peregrinus Apostolicus.
Aquila rapax.
Canis & Coluber.
Vir Religiosus.
De balucis Æthiopia.
Cruce de cruce.
Lumen in Cælo.
Ignis ardens.
Religio depopulata.
Fides intrepida.

Pastor Angelicus.
Pastor & Nauta.
Flos Florum.
De medietate Luna.
De labore Solis.
Gloria Olivæ.

In persecutione extrema S. R. E. Sedebit Petrus Romanus qui pascet oves in multis tribulationibus, quibus transactis Civitas septecollis diruetur, & Judex tremendus judicabit populum suum. Finis.

Quæ ad Pontifices pro explicatione sunt adjecta, non sunt ipsius S. Malachie, Sed R. P. F. Alphonsi Giaconis Ordinis Prædicatorum hujus Prophetiæ interpretis, usque ad GREGORIUM XIV. Cætera ex Wion.

QUESTIONES RELIQUÆ

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum
varia eorum notitia.

§. I.

Spektantia ad convocacionem, normam, ac potestatem Concilii generalis.

Cum de Conciliis, eorumque potestate pleraque Theologo necessaria hæcenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adjungere, quæ ad uberiorem eorum notitiam non tantum in Controversiis fidei, sed etiam in Theologicis, ac Canonicis resolutionibus ulum frequentissimum habere solent. Suppositis ergo assertionibus quas hæcenus stabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel eum ejus assensu convocetur, aut saltem ab ipso ejus convocario rata habeatur.

Quia si Christus in terra conspicuus suam Ecclesiam per se gubernaret, haud dubiè ad illum spectaret Concilia generalia convocare. Ergo Christo in cælum recepto munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Imperatores, aut magistratus sæculares, uti contendunt hæretici. Unde factum ut Concilia ab his absque Pontificis consensu coacta, hæcenus in Ecclesia pro illegitimis habita fuerint, nisi postea subsecuta sit Pontificis approbatio.

Secundò requiritur, ut per se, vel suos Legatos Pontifex Concilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus postea suppleatur, uti in Synodo generali 2. & 5. factum constat.

Tertiò, necesse est ut convocentur ex orbe Christiano quantum fieri potest omnes Episcopi, sic ut nullus ex Episcopis, qui diocesim habet, positivè excludatur, nisi per excommunicationem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolute ad integritatem Concilii, ut saltem ex potioribus orbis Christiani partibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu cæterorum vices, & vota supplere; uti docet Suar. hic disp. 11. Sect. 2. n. 7.

Obtinuit etiam consuetudo, ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonnulli Abbates, qui omnes cum Episcopis exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum, ideoque cum illis signant, *Definiens subscripsi*. Alii verò Theologi qui advocantur ut consultores, tantum signant, *Consentiens subscripsi*. Adfunt etiam plerumque Imperatores, Reges, auc

eorum Legati, tantum ut testes, & Concilii defensores: his positus.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes sunt definitiones Concilii generalis absente etiam Pontifice conceptæ, si postea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo absentes decisæ, æquivaler Pontificiæ definitioni. Atqui hæcenus ostendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias esse. Certa igitur est sequela.

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice sic approbante definens repræsentat totam Ecclesiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non potest. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni I. decretum à S. Cyrillo *lib. 1. de Trinit.* vocetur Sanctissimum & divinum oraculum: & S. Gregorius *cap. 1. Epist. 24.* Dicit se quatuor Concilia generalia, quæ ipsum præcesserunt, suscipere ac venerari sicut quatuor Dei Evangelia.

Dico tertiò, Concilium generale in suis definitionibus errare non potest, si neque Patres Concilii Legatis Pontificis repugnent, neque ipsi Legati contradicant mandato & instructioni quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli sunt Doctores Catholici qui hanc assertionem pro certa non admittunt, nisi Pontifex per se rem prius definiat. Bellarminus tamen *libro 2. de Concil.* dicit assertionem nostram videri certam: & Suar. hic *disp. 5. Sect. 7. n. 10.* certam censet, & inter Authores communem. Ratio est, quia hic concurrat totum quod requiritur ad Ecclesiam Dei nomine definientem; nempe universalis Concilii definitio, simul cum instructione, assensu & mandato Pontificis ut res summâ potestate decernatur, quæ videtur positivè Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic desideratur, quo minus Deus per totam Ecclesiam hoc modo legitime congregatam & consentientem loqui censeatur. Dico, *per totam Ecclesiam*, quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum instructione, non debet necessariò censeri ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium particulare universam Ecclesiam non repræsentet.

Dico quartò, Concilium generale congregatum absque autoritate Pontificis indubitati, potest in errore prolabi. Certa est ex prædictis hæc conclusio.

Et pro-

Arde
kin

Theo
logia

P. IV

Et probatur, Quia assistentia Dei excludens errorem promissa est soli Pontifici, & Ecclesie universae. Concilium verò sic congregatum, neque est Pontifex, neque Ecclesia universa, cum non includat auctoritatem Pontificis, qui est Ecclesiae caput & pars praecipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum sit pro aliqua necessitate Ecclesiae, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, suberit isti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis quae requiruntur, ut praesenti necessitati subveniatur.

Quia nisi in hoc casu auctoritas suprema & ab errore libera Concilio competeret, non satis prospexisset Christus gubernationi Ecclesiae dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schismatis, quando inter plures contententes de vero & indubitato Pontifice non constaret.

Dico sextò, Concilium generale, etsi auctoritate Pontificis congregatum, errare potest, si neque Legatis suis, neque Concilio exposuerit Pontifex mentem suam de controversiis in unam partem decidendis, etiamsi cum Episcopis Legati firmiter consenserint. Haec est communior sententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib. 2. cap. 11. contra Bannez, Amicum &c.*

Quia in tali definitione deest Concilio auctoritas Capituli simul docentis. Legati autem non ita repraesentant Pontificem, ut illis docentibus censeatur Pontifex idem docere, cum neque Pontifex per suam instructionem id mandaverit, neque necessaria gubernatio Ecclesiae id requirat; pro rebus enim sic decis postea Pontificis approbatio postulari potest. Non parum confirmatur haec doctrina ex facto Concilii *Calcedonenfis Act. 3.* quod in epistola ad Leonem Pont. ubi postulat decretorum confirmationem, aperte fatetur se eam petere, quoniam praeter decretum fidei contra Dioscorum, alia etiam quaedam statuta erant sine expressa Pontificis sententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem, Concilia quosdam haereticos damnaverint, ex eo quod suis Decretis non obtemperassent, id enim factum est ex eo quod Decreta illa manifestè Scripturis sacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. II.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diocesanicum.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & auctoritas Concilii Provincialis, ac Diocesani, quae maxima ex parte formam modumque Concilii generalis imitari solent; in quibus, praeter ea quae haecenus resolvimus.

Observandum primò, Metropolitanum teneri statutis temporibus celebrare Concilium provinciale, nisi ob legitimum impedimentum à summo Pontifice dispensationem obtineat.

Concilium verò hujus celebrandi tempus, causas, modumque praescribit Tridentinum *Sess. 24. de reform. cap. 2.* Provincialia (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis, renoventur. Quare Metropolitanam per seipsum,

vel illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior... quolibet saltem Triennio post octavam Paschae, seu alio commodiori tempore pro more Provinciae, non praetermittat Synodum in Provincia sua cogere, ita Trid. In India tamen, ob distantiam Episcoporum comprovincialium, hoc triennii tempus ad Concilium celebrandum usque ad sextum annum à Sede Apostolica prorogatur.

II. Concilio Provinciali tenentur interesse Episcopi omnes, & alii qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates, & Priores, & quicumque alias jure vel consuetudine interesse solent, nisi obsterit itineris grave periculum. Possunt quoque ex deputatione Pontificis adesse aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & simul definiendi jus habere, ut factum est in Synodo sub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi subscripserunt; est enim hic actus non ordinis, sed jurisdictionis, quae vel consuetudine, vel alio modo obtineri potest. Alii verò exempti, ubi consuetudo contrarium non obtinuit, cogi non possunt à Metropolitanano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbatibus commendatariis, & Capitulum deputati obtinent vocem dumtaxat consultivam, Episcoporum verò absentium procuratores possunt etiam habere vocem decisivam, si Concilio provinciali visum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium sint specialiter ad Concilium invitanda, & possint etiam iustas ob causas Laici quidam admitti, in eo tamen votum sive suffragium merè consultivum habere possunt, ut diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

III. Decreta quae in Concilio provinciali conduntur, non debent inconsulto Pontifice Romano publicari.

IV. Ad observationem decretorum Concilii provincialis obligantur omnes qui Episcopali jurisdictioni subduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut sunt Regulares, in casibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, specialiter Episcopis in eos potestas attributa est: & contra refractarios per juris remedia procedi potest.

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem posita est in arbitrio Metropolitanam. Cessantibus tamen iustis impedimentis, non esse relinquendam Ecclesiam Metropolitanam censuit Sacra Congregatio Concilii.

V. Synodum Diocesanicam quotannis celebrandam statuit Tridentinum supra *Sess. 24. de reform. cap. 2.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, quia alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur. Ratione parochialium Ecclesiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod si Episcopus fuerit legitime impeditus, potest celebrare Synodum Diocesanicam per procuratorem, aut suum Vicarium generalem sufficienti mandato instructum.

VI. In Constitutionibus autem legitime faciendis non requiritur consensus & approbatio Cleri, sed tantum assensus Capituli, sed neque hunc sequi necesse est, praeterquam in quibusdam casibus à jure expressis.

§. III.

Exponitur series & gesta Conciliorum Generalium, quæ pro Legitimis, aut Illegitimis haberi debent.

Amplioris scientiæ causâ, peculiari studio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium quæ hæcenus in Ecclesia celebrata fuere, prout recensita reperiuntur, cum notitia rerum in iis præcipuè gestarum, ubi & Concilia probata ab improbat, ac legitima ab illegitimis, cum varia in iis observatione, discernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad distinctionem temporum quibus singula celebrata sunt, ad variorum dogmatum decisionem, ad peritiam Ecclesiasticæ historiæ, ad resolutiones Controversiarum plurimarum, quæ ab accurata horum observatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præsertim annorum, non contendimus omnia ad amulum sibi constare, cum in multis necesse sit sequi Chronologos, qui in signando tempore ac numero non raro discrepant.

Concilia generalia quæ hæcenus legitima fuerunt octo-decim numerantur.

Primum est Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 325. & absolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio, anno 325. & cœptum, & absolutum. Præsides hujus Concilii fuerunt Pontificis Legati Osius Episcopus, Virus & Vincentius, Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio subscripta. Convocatum fuit Concilium Nicænum à S. Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, qui Concilium ingressus non nisi annuentibus Episcopis federe voluit, dein habitâ ad eos oratione latina, professus est non esse deinceps suum, sed Episcoporum judicare, ac proinde, post omnes Episcopos subscripsit, uti refert Basilius Imperator sub fidem Synodi 8. Actione 20. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Christi divinitatem negabat, quæ in Concilio definita est, & alia circa diem paschatis controversia. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiæ Episcopis à S. Sylvestro approbata fuere. De numero Sessionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta, sed tantum viginti Canones supersint.

Secundum generale Concilium numerari solet Constantinopolitanum primum, quamvis alii Sardiense præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præfedit in hoc Concilio Damasus Pontifex per se, aut per suos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teste Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantum hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Intersuerunt Episcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani sive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodosio seniore Imperatore ex mandato Damasi Pontificis, uti patet ex Epistola Concilii ad Damasum apud Theodoretum lib. 5. hist. Eccl. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Causa hujus Synodi convocandæ præcipua fuit, i. ut fidem Concilii Nicæni con-

R. P. Arsd. Tom. I.

firmaret, 2. ut Gregorium Nazianzenum Constantinopoli Episcopum stabiliret: sed firmavit insuper Spiritus Sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium est Concilium Ephesinum primum, in quo numerati Episcopi plusquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque autoritate Cælestini Papæ, cujus vice præfedit Cyrillus Alexandrinus aliique Legati, & opera Theodosii Imperatoris Junioris, qui Candidianum Comitem misit ad Synodi defensionem, eâ conditione ut non immisceret se negotiis fidei, & Ecclesiasticis, conditionem tamen non servavit Candidianus. Damnatus est à Synodo Nestorius, quem Pontifex non voluerat de novo subijci examini, sed damnari juxta sententiam à se Anno præcedenti latam in Concilio Romano, Confirmata fuit, inquit Binnius, ut constat ex Epistola Cælestini II. ad Synodum scripta, & ex actis Concilii in causa Nestorii Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem causam hæresiarcha damnatus fuit.

Quartum est Chalcedonense, 630. Episcoporum contra hæresim Dioscori, & Eutycheis Archimandritæ, qui unam tantum in Christo naturam asserbat, celebratum in suburbiiis Chalcedonenfibus in templo S. Euphemie anno 451. juxta Baronium aliosque. Confirmavit Synodum id petentem, gesta que ejus, in sola tamen causa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus Epistola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Nicæno Secundo Actione prima) fuit Constantinopolitanum Secundum, contra Origenem & tria Capitula, 355. Episcoporum, inchoatum est anno 553. ut Bellarminus, Baronius, aliique Kalendis Maji, finitum quarto Non. Junii ejusdem anni, habitis collationibus octo. Convocatum fuit à Justiniano Imperatore consensu quidem Vigili Papæ, sed non observatis à Vigilio præscriptis, cui, contra voluntatem suam convenienti, nec per se, nec per Legatos præfedit, morbum allegans, etsi in eadem civitate esset: sed præfedit non Imperator, non Mennas, sed Mennæ successor Eutycheis Patriarcha Constantinopolitanus. Quod Synodum probare noller in exilium missus Vigilius, inte tamen redux post medium annum eam probavit Epistola ad Eutychem, quæ antehac ignota, opera Petri de Marthâ ex Regia Parisiensis bibliotheca desumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impressionis Parisiensis pag. 262.

Sextum est Constantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Episcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata est prima actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17. Septembris anni sequentis. Convocatum fuit Concilium consensu Agathonis Papæ ab Imperatore Constantino Pogonato, qui omnibus ferè actionibus interfuit quide, & eminentiori loco præfedit, sed non ut Judex, verum ut propugnator. Reverâ enim præfederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, subscribunt primi, Imperator autem sententiam non tulit, & ultimo subscripsit. Acta ibi sunt omnia ex præscripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus: obtinuisse dicitur comunitè à Leone Secundo, sed Epistola Leonis confirmatoria quæ circumfertur spuria videtur Baronio, Binnio, aliisque.

G

Septi-

Arde
kin

Theo-
logia

DIV
25

Septimum est Nycænum Secundum, contra Iconomachos, Episcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Kal. Octob. 7. & ultima 3. idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Constantinus & Irene ejus mater consensu Adriani I. Papæ, cujus Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbe præfederunt, & nominantur, & subscripserunt primi. Omnia ibi acta sunt ex præscripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teste Binnio.

Octavum est Constantinopolitanum quartum, in causâ Photii per vim intrusi in Patriarchatum Constantinopolitanum, Episcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarii sequentis. Convocatum est mandante Adriano Papa industriâ Basilii Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, sed in fine protestatus est non esse suum, nec ullius Laici Ecclesiasticis negotiis se immiscere. Tandemque post Patriarchas omnes ante Episcopos ita volentes subscripsit non definiens, sed Synodum suscipiens, protestansque se post Episcopos debuisse subscribere: primi autem subscripserunt qui præfederunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Episcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epistolæ ad Adrianum quæ exstat ad finem actionis decimæ, testatur nil statutum à se esse nisi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem esse testatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in suis notis suis ostendit.

Prædicta Concilia in Oriente, sequentia in Occidente celebrata fuere.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranense, 300. & amplius Episcoporum, convocante, præfidente, & confirmante Callisto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Ecclesiam & Imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranense secundum, Episcoporum ferè mille, convocante, præfidente, confirmante Innocentio II. Papa, anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem Antipapas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis acta intercidisse dicuntur.

Undecimum, Lateranense tertium, Episcoporum amplius 300. convocante, præfidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenses & Albigenses aliqui appellant) & Schismaticos ab Antipapis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, ubi additur appendix Actorum per partes 50. in alia capita distributa.

Duodecimum Lateranense quartum, Episcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum conventualium 800. Convocante, præfidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreses Albigenium, ac errores Abbatis Joachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ, &c. Acta exstant apud Binnium in capita 70. distincta.

Decimum tertium, Lugdunense primum, Episcoporum 140. convocante, præfidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. causâ Friderici Imperatoris deponendi, expeditionesque in terram Sanctam suscipiendæ. Tertiâ sessione depositus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunense secundum Pa-

trum, ut ait Bellarminus, ferè mille, convocante, præfidente, confirmante Gregorio X. præfente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta est unio cum Græcis, maxime operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & amplius; convocante, præfidente, confirmante Clemente V. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinorum hæreses, extinctus in eo est Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum constitutiones exstant in jure Canonico.

Secutum est anno 1414. Concil. Constantiense, & Basileense, de quibus infra inter illegitima.

Decimum sextum, Florentinum anno 1438. rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præfedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis sessionibus 16. propter pestem translatum Florentiam, sed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, sed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ sunt plus quam octo sessiones illæ, quæ præter relatas 16. reperiuntur solum apud Binnium, tum verò translatum Romam ubi duravit saltem usque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Justinianum Oratoriam, postea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non satis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Julio I. qui quinque primis sessionibus partim per se, partim per suum Legatum præfedit. Sessio autem 6. habita præfide Leone X. successore Julii anno 1513. sub quo post habitas alias sex sessiones finitum etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum schisma propagatum per Conciliabulum Pisatum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cceptum anno 1545. sub Paulo III. sub quo octava sessio habita est Tridenti 11. Martii an. 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem anno sessio 9. & 10. Tum verò sub Julio III. anno 1551. habita item Tridenti sessio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita sessio 15. & 16. Tum verò sub Pio IV. anno 1562. ibidem sessio 17. 18. 19. 20. 21. 22. anno 1563. sessio 23. 24. & 25. ultima. Non semper iidem præfedere Legati Pontificii tot annorum spatio. Non semper iidem, aut æque multi interfuere Patres. In fine Concilio subscripsere Patres 255. Denique à Pio IV. anno 1563. 7. Kal. Februarii confirmatum est hoc Concilium, quod est postremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreses, & pro morum reformatione, summo Ecclesiæ bono celebratum.

Concilia septem generalia dicta, sed illegitima.

Constantius Imperator Orientis anno 341. Antiochiam convocavit 90. vel amplius Episcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, sed Arium, ut simulabant, abjurantes: finitæque dedicatione ab illis celebratum Concilium illud quod dicitur Antiochenum, præfente Constantio, in quo ab Arianis damnatus est Athanasius, successorque ei statutus, & via patefacta ad eversionem Concilii Nycæni primi per 4. subdolas fidei for-

formulas. Non apparet cur hoc Concilium debeat dici generale.

Secundum, Mediolanense plusquam 300. Episcoporum ferè Occidentalium, plerisque Orientalium impeditis. Anno scilicet 355. permisso Constantii Imperatoris generalem Synodum Mediolanum convocavit Liberius Papa, eoque miserat Luciferum Episcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo absente Imperatore, sed Valens & Ursatius Ariani recusantes fidei Nicenæ subscribere, populumque veriti, simul cum aliis Arianiis, imò & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatium Imperatoris, qui omnes Episcopos per vim coëgit subscribere damnationi Athanasii, cujus causa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recusantes Legatos, & virgis prius cæsum Hilarium aliosque in exilium relegavit. Unde etiam Concilium hoc legitime fuerit inchoatum, in progressu tamen & exitu omninò illegitimum fuit.

Tertium, Ariminense, Episcoporum 600. sub Constantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, alique distinguunt duo Concilia Ariminensia, unum generale legitimum plusquam 400. Episcoporum, qui omnes ferè Catholici & Occidentales anno 359. sub Liberio Papa, qui per Legatum suum Vincenium Episcopum Capuanum aliosque præfedit. Comprobata in illo est communi Patrum decreto Nicenæ fides, damnatique præfentes Ursatius, Valens, alique Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore missionem petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum post aliquot menses à dissolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præsertim Ursatii & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes ferè Episcopi Catholici, sed diutissimè resistente Servatio, subscribere formulæ fidei, in qua nomen hominiosum omisum est, quamque Arianam esse deinde jactarunt Ariani. Unde illud Hieronymi, Ingenuit orbis terrarum, & se Arianum esse miratus est.

Quartum, Ephesinum secundum anno 449. Episcoporum 128. convocatum in scio Pont. Leone ab Imperatore Theodosio, qui Præsidentem Concilii constituit Dioscorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi quos vellet Episcopos. Convocavit verò, qui Eutychemis sententiæ faverent, omnes qui maxime resisterent. Citatus Papa non comparuit, sed Legatos misit Julianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non sunt permisso præsidere. Omnia vi & minis ibi acta, Eutyches absolutus, ejusque heresis confirmata; occisus Flavianus Constantinopolitanus Episcopus; fugati Legati Pontificii. Unde prædatoria Synodus, & latrocinium merito vocatum fuit, & à Chalcedonensi Concilio, cui illius acta inserta sunt, prorsus reprobata.

Quintum, Constantinopolitanum, fuit tempore Gregorii II. & Leonis Isaacii Iconomachi anno 730. contra sacras Imagines; ita Bellarminus: hujus tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur esse œcumenicum.

Sextum, Constantinopolitanum pseudoseptimum dictum, sub Constant. Copronimo tempore Stephani II. anno 754. Fuit 338. Episcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum sacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde

R. P. Arjdek. Tom. I.

Synodus Œcumenica Nicæna 2. quæ fuit omninò legitima.

Septimum, Pisanum contra Julium II. anno 1510. aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schismaticis, & paulò post in Lateranensi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata septem enumerantur.

Primum Sardicense Episcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. alique, duo fuisse Sardicensia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum, qui Concilium quod Philippopolim dilapsi ibidem celebrarunt, Sardicense vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde rejectum, & nunquam pro Legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmiese anno 356. vel ut Baronius 357. addens potius fuisse conventiculum satanæ convocatum à Constantio Imperatore, damnatus quidem in ea fuit Photius, & edita prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit, cui tandem nimis eedens subscripsit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini-seximum Constantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Unde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit in scio Roman. Pontifice Sergio, qui ideo ei ne quidem per Legatos præfedit, sed illud statim reprobavit, teste Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus ex illa auctoritate habent, admissis tamen à Catholicis aliquibus, quia per se sanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordiense 300. circiter Episcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præfentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiserat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non est, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale esse voluerit Pontifex, sed provinciale vel nationale fuisse dicunt Binnius, alique. Ea quæ de filiatione Christi naturali in eo definita reperiuntur, sine dubio ab Ecclesia sunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliisque, per Ecclesiam reprobata esse damnatio Synodi Nicenæ secundæ quam fecisse fertur hoc Concilium, sed putat Binnius Concilium hoc nil statuisse contra Nicenam, eo quod alia pars decretorum illius, ut pote particularis Concilii, approbata non fuisset.

Quintum, Pisanum Anno 1409. ad tollendum schisma, Gregorio XII. & Benedicto XIII. se pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriusque Obedientiæ præfentibus Episcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omnibus sessione 15. depositus est uterque Antipapa. Sess. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui post sessionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo successit deinde Joannes XXIII. Concilium hoc fuisse illegitimum volunt aliqui, legitimum putat cum aliis Spondanus, sanè inter Pontifices veros computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Constantiense Anno 1414. ratione ejusdem schismatis, & contra Hus & Wiclef, convocatum est rogatu Sigismundi Imperat. à Joanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. sessione interfuit unâ

Arjdek
kin

Theo-
logia

D. IV
28

TH. 3. 1. 1.

TH. 3. 1. 1.

cum Imperatore, & sessione 2. habita 2. Martii 1415. promisit, vovit, juravit se cessurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus simpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii precedente prædictus Joannes clam aufugit, quare sessio 3. habita est 26. Martii absente Joanne, fugam suam per litteras excusante. Quarta sessione declaravit Synodus quod ipsa potestatem à Christo habeat immediatè, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis etiam si Papalis existat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam intelligi videtur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in constitutione, *Moyse* &c. illam non esse accipiendam in sensum generalem, ita ut Concilium quandoque sit supra quemcumque Pontificem, sed ita ut illud Concilium esset supra Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contententes. Nota secundò Concilium illud sess. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuisse Concilium generale, cum tantum interesset obedientia Joannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus consensit Pontifex.

Sessio 8. ab iisdem damnatus Wiclef. Sessione 12. tandem Patrum sententia Pontificatu depositus Joannes XXIII. qui sententiam auditam approbavit, & re ipsa cessit Pontificatu, quæ facta sessione Pontificatu omnino excidit.

Sessio 14. postquam sponte Papatu cessisset Gregorius XII. absens, Cardinales ipsius obedientiam in Concilium admissi cum reliquis. Sess. 15. damnatus præfens Joannes Hus, vivusque combustus.

Sessio 37. tandem definitiva sententiâ Pontificatu depositus Benedictus XIII. cedere nolens: & sess. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui sess. 45. Concilium dimisit. Editâ autem constitutione quæ incipit, *Inter cunctas*, sacro approbante Concilio, solum approbavit quod gestum erat contra errores Wicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ sess. 4. & 5. declarata retuli, imò in eadem constitutione statuit, inter alia interrogatoria de hæresi suspectis proponenda, etiam hoc, utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, sit successor B. Petri, habens supremam potestatem in Ecclesiâ Dei. Certum autem eam non habere si non sit major Concilio. Quod ergo sess. 4. statutum erat de Concilio supra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Basileense à Martino V. indictum, & sub Eugenio IV. legitime inchoatum anno 1431. sed in progressu variâ inciderunt controversiæ de auctoritate Papæ, &c.

Prima sessio habita est 14. Decemb. præfidente Juliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium illud quod Basileæ congregatum videretur dissolvit. Patres autem Basileæ congregati de hoc Eugenio decreto publicas ad universos fideles litteras dedere, quibus declarant decrevisse se concilium Basileæ continuare, quod & fecerunt.

Sessio itaque secunda, quam celebrarunt 15. Kal. Martii anni sequentis, præfidente etiam Juliano, confirmarunt in primis decreta sess. 4. Constantiensis, sta-

tueruntque Concilium esse supra Pontificem. Aliis deinde sessionibus Eugenium IV. citarunt, accusarunt, contumacem declararunt. Sess. 16. litteræ Eugenii recitantur, in quibus pacis studio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuisse, & irritas iussit esse priores litteras Concilii dissolutivas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quævis, ad hanc sessionem à Concilio gesta sunt legitima esse, imò positivè reprobare ea omnia quæ contra ipsos Cardinales &c. decreta erant, ipsum Concilium tantum approbavit, iussitque legitimum esse.

Sessio autem 18. nullo Præsidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Constantiensis. Non constat quibus deinde sessionibus legati præfederint, constat ipsos decretis Concilii se opposites non fuisse auditos sess. 21. & 24. imò opus deinde fuisse Tarentino armis se tutari. Deinde à sessionis 31. tempore, id est anno 1438. Kalend. Febr. dilapsus Basileæ Julianus, qui olim Concilio faverat, alique omnes Cardinales, uno excepto Arelateni, quem deinde Præsidentem Concilii crearunt. Hoc itaque Præsidente Concilium ita segregatum à Romano Pontifice, ut neque speciem Pontificiæ auctoritatis præ se ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Episcoporum, paucissimi enim aderant, suffragii jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquæ sess. 33.

Sessio 34. Eugenium Pontificatu deponunt. Sess. 39. in Anti-Papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudia, qui dictus fuit Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. successor dedit hoc novæ concordia, ut confirmaret acta quædam Basileensia ad beneficia Ecclesiastica, & censuras pertinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex ejus Bulla satis apparet. Cæterum non tantum Eugenius, sed & deinde Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 11. decreta Basileensia damnarunt, & ad proinde nullum possunt ab auctoritate hujus Concilii robur habere.

CONTROVERSIÆ GALLICANÆ RECENTIORES

De Pontificis Potestate.

HARUM Controversiarum Propositiones singulas, progressum, ac fundamenta avido Lectori breviter exponemus, ne in materia tanti momenti hoc loco eâ notitiâ destituatur: illas fideliter ex ipsis Actis, cum aliis eodem pertinentibus exhibemus.

Cleri Gallicani Declaratio.

ECCLESIA Gallicanæ decreta & libertates à majoribus tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris Canonibus & Patrum traditione nixa, multi diruere moluntur, nec defunt qui earum obtentu privatum Beati Petri ejusque successorum Romanorum Pontificum, à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedi que Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus Majestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque, nihil prætermittunt quo eam potestatem qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam & gravem Regibus & populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ matris, Christianique ad eam communionem dissocient. Quæ ut incommoda propulsemus: Nos Archiepiscopi & Episcopi Parisiis mandato regio congre-

congregati, Ecclesiam Gallicanam representantes, una cum cæteris Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito hæc faciendæ & declarandæ esse duximus.

I.

Primum Beato Petro ejusque successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesie rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino: *Regnum meum non est de hoc mundo: & iterum: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Ac proinde stare Apostolicum illud; *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo ordinata sunt: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subijci, neque auctoritate clavium Ecclesie directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesie quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam.

II.

Sic autem inesse Apostolicæ sedis ac Petri successoribus Christi vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistant sanctæ œcumenicæ Synodi Constantiensis, à sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesie usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetuâ Religione custodita Decreta de Authoritate Conciliorum generalium, quæ Sessione quarta & quinta continentur; nec probari à Gallicana Ecclesia qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint authoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

III.

Hinc Apostolicæ Potestatis usum moderandum per Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos: valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno & Ecclesia Gallicana recepta; Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ sedis, ut statuta & consuetudines tantæ sedis & Ecclesiarum consensione firmata propriam stabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, ejus decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesie consensus accesserit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Ecclesias Gallicanas atque Episcopos Spiritu Sancto auctore presidentes mittenda decrevimus; ut id ipsum dicamus omnes, simulque in eodem sensu & in eadem sententia.

Sequitur edictum Regium, quo prohibetur primo, cunctis subditis & externis qui sunt intra Regnum, Secularibus ac Regularibus cujuscunque Ordinis, Congregationis & Societatis, docere in suis Do-

mibus, Collegiis & Seminariis, aut scribere aliquod contrarium doctrinæ contentæ in declaratione præcedenti.

II.

Ordinatur ut qui deinceps erunt electi ad docendam Theologiam in quovis Collegio singularum Universitatum sive sæculares illi fuerint, sive regulares, dictæ declarationi subscribant Gressariis facultatum Theologiæ, antequam munus hoc in Collegiis, aut domibus Regularium & Sæcularium obire possint: Præterea ut submittant se ad eam profitendam doctrinam quæ exposita ibidem est, utque Theologiæ facultatum Syndici, ordinariis locorum, & nostris Procuratoribus Generalibus dictarum submissionum exemplaria per Gressarios earundem facultatum signata nominibus tradant.

III.

Ut in collegiis omnibus ac domibus dictarum Universitatum, in quibus Professores plures fuerint, sive sæculares si sint sive Regulares, uni eorum annis singulis incumbat, doctrinam dictæ declaratione contentam tradere, in Collegiis autem in quibus unus tantum Professor fuerit tenebitur is, uno eam ex tribus consequentibus annis profiteri.

IV.

Syndicis Theologiæ facultatum injungimus, ut annis singulis ante lectionum initium, Urbium in quibus eæ præleguntur, Archiepiscopis aut Episcopis, uti & Procuratoribus nostris Generalibus, eorum Professorum tradant nomina, quibus doctrinæ illius tradendæ cura fuerit demandata; Professoribus verò ipsis ut iisdem Prælati, dictisque Procuratoribus Generalibus ostendant scripta sua (cum scilicet petitur hoc fuerit) quæ scholasticis suis sunt tradituri.

V.

Nolumus ut quis deinceps Bachalaureus sive Sæcularis sive Regularis, tam Theologiæ quam Juris Canonici creetur Licentiatus, aut in Doctorem admittatur, nisi ante in una suarum Thesium, quam iis quibus in Universitatibus gradus illos conferendi jus est ostenderit, dictam doctrinam propugnarit.

Circa illas controversias quæ concernunt Pontificis authoritatem supra Concilium generale, infallibilitatem definiendi, & declarandi in quæstionibus juris & facti &c. Videri poterunt quæ pridem, ante istam declarationem editam, deduximus supra de authoritate Pontificis & Conciliorum quæstione 1. 2. 3. &c. Recentius verò circa ipsam declarationem, inter alios D. Nicolaus du Bois in Academ. Lovan. Sacrar. Litter. Professor primarius, edidit Consultationes Theologico-juridicas, in quibus ex Canon. & Hist. Ecclesiastica systus deducit. 1. Ab ipso exordio nascentis Ecclesie illam fuisse amplitudinem sanctæ Sedis, Gallicarum Ecclesiarum perpetuâ consuetudine & consensione firmatam, ut in materiis fidei & morum ad salutem necessariorum Prælati consulerent sanctam Sedem, & illius judicium expectarent. Quod demonstrare pergit per singula sæcula progrediendo:

Et sæculo quidem secundo Eleutherius Pontifex in Epistola ad Galliæ provincias, de usu etiam primi sæculi testimonium ferens, ita scribit: „De accusationibus Clericorum, super quibus consulti sumus,

Arde
kin

Theo-
logia

, sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad Sedem Apostolicam deferre, finitiva tantum Episcoporum judicia huc deferantur, ut hujus Sanctæ Sedis autoritate fiantur, sicut ab Apostolis eorumque successoribus multorum consensu Episcoporum jam definitum est. De hac Epistola agit Baronius ad annum Christi 181.

Sæculo *Tertio* Felicem Pontificem consuluit Benignus Episcopus: & extat responsum quod incipit, *su-
scipientes &c.*

Sæculo *Quarto* initio Quæstiones motas ad Eusebium Pontificem Gallie Episcopi retulerunt.

Sæculo *Quinto* Exuperius Episcopus Tolosanus de septem diversis articulis consuluit Innocentium primum, cujus & extat responsum *Dilectio tua &c.*

Sæculo *Sexti* initio Symmachus Pont. Cesareo Episcopo Arelatensi respondit, *Qui veneranda &c.* Sicut & Anitus Episcopus Viennensis de rebus fidem concernentibus consuluit Hormisdam Pont. cui respondet in Epist. 10. *Quid de his.*

Circa sæculi *Septimi* initium vixit Gregorius, primus qui uti ab aliis per orbem, ita à Gallis consultus fuit, cujus responsales Epistolæ in libris 12, extant plurimæ.

Sæculo *Ottavo*, S. Bonifacius, qui Gallie partes varias illustravit, Decreta sua retulit ad Zachariam Pont. & si illi iusta viderentur confirmari postulavit. Habetur hoc in Codice Canonum B. Isaac Lingonenis Episcopi, *Ego Isaac &c.*

Sæculo *Nono*, in Concilio Aquisgranensi, cui plurimi intereant Gallie prælati, mota est quæstio, de processione Spiritus Sancti, & aliis gravibus causis. Judicavit Concilium quæstiones illas esse remittendas ad Leonem III. tunc Pontificem. Uti hæc Ado Viennensis in Chronico, *Synodus magna &c.* Reperiuntur etiam hoc sæculo plurimæ Episcoporum, etiam Gallie relationes ad Benedictum III. Nicolaum I. Adrianum II. quæ in Conciliorum tomis exprimitur.

Sed præterire non oportet, quo pacto eodem sæculo se gesserint Britannie Episcopi dum de materia simoniae ab iis relatum esset ad Leonem IV. uti patet ex ipsius Epistola in qua sic pergit: „Legationem, denique communem omnium Episcoporum Reverendissimorum nobis propositam delinquentes requiritis de his qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimescunt, & sua acta improbâ temeritate Simonis hæresi conjungunt, utrum possint in ordine pœnitentium agere, aut tantummodo extra Ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum.

Sæculo *Decimo*, Heriveus Rhemenis Archiepiscopus Joannem IX. consuluit qualiter agendum esset cum Northmannis recenter ad fidem conversis, quorum alii baptizati fuerant & rebaptizati, post baptismum gentilitate vixerunt. Ad quem extat Pontificis responsum, *Quod de his &c.*

Sæculo *undecimo*, in Gallia & Hispania exorta fuerunt Quæstiones in materia simoniae, aliisque: De his Victorem II. Pont. ad rem determinandam consuluerunt varii Episcopi, cujus resolutio constat ex Concilio Toletano in præfatione, *Anno incarnationis &c.*

Sæculo *duodecimo*, Pontifices erant Alexander III. Urbanus III. &c. Nec omiserunt illius temporis E-

piscopi in causis gravioribus sanctæ Sedis iudicium requirere & expectare. Uti fecit Canonianensis, cui Alexander III. in cap. 1. de Clericis peregrinis, *Tua nos duxit &c.*

Sæculo decimo tertio, inter alios Pontifex erat Innocentius III. & Honorius III. ad quos etiam recursum habuerunt Gallie Episcopi in causis gravioribus, uti docent juris Canonici varii ex cap. 11. de *ante & qualitate*, cap. 13. de *foro competenti &c.*

Sæculo decimo quarto, Prælati & Rectores Ecclesiarum etiam Gallie recurrerunt ad Joannem XXII. pro obtinenda interpretatione constitutionum Bonifacii VIII. & Clementis V. quas dicebant à Religiosis mendicantibus infringi, qui id negabant. Unde emanavit ejusdem constitutio quæ incipit, *Frequenter &c.*

In hujus sæculi decursu exortum est schisma illud gravissimum, pluribus de Pontificatu diuturno tempore contententibus, quod demum sæculo decimo quinto in Constantiensi Concilio finem habuit, Martino V. tunc in Pontificem electo. Quomodo autem tempore sæculo decimo sexto errores Lutheri & Calvinii ad Leonem X. ut deciderentur undique delati fuerint, omnibus eruditus notum est, & patet ex ejus Bulla de his edita quam adducimus supra Tract. 3. Art. 5.

Hoc autem sæculo decimo-septimo in quo verisimam, patet in hoc puncto, uti ceterorum, ita vel maxime Prælatorum Gallie sensus circa propositiones Jansenii, quas communi consensu tam ad Innocentium X. quam ad Alexandrum VII. irrefragabili autoritate definiendas retulerunt.

Horum 85. Prælatorum Litteras in ea causa ad Pontificem juvat hic subjicere ad perpetuam Ecclesie Gallicanæ, suorumque Prælatorum gloriam, adjuncto etiam, ordine alphabetico, singulorum nomine, dignitate, & diocesi, unde & Lector illius Ecclesie ac regni multiplicem in particulari notitiam brevi compendio haurire poterit.

LITERÆ

GALLICANORVM EPISCOPORVM

Ad Pontificem Maximum

INNOCENTIIUM X.

BEATISSIME PATER.

Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solemnem Ecclesie mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Acquisitum huic legi obsequentes, de gravissimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum esse censuimus. Decennium est ex quo vehementissimis turbis Gallia magno nostro dolore commoveatur ad librum posthumum & doctrinam Reverendi Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi. Tales quidem motus sedari oportebat cum Concilii Tridentini Autoritate, tum Bullæ illius, quæ Urbanus VIII. Felicis memorie adversus Jansenii dogmata pronuntiavit, & decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo quidem diplomate vindicasti. Sed quia nulli sigillatim propositioni certa censura nota inusta fuit, locus etiamnum aliquis quorum,

quorundam cavillis & effugio relictus est. Intercludendam autem penitus speramus si, ut precamur, Sanctitas tua quid hac in re sentiendum sit clarè distinctèque definiat. Obtestamur ergo ut has præsertim propositiones; de quibus disceptatio periculiosior ac contentio ardentior est Sanctitas tua expendat ac perspicuam & certam de unaquaque sententiam ferat. Tum subiungunt illas quinque propositiones tum maxime controversas, & postmodum ab Innocentio X. damnatas, quas cum suis censuris hic supra relatas repetit. Quibus subiungunt sequentia.

Expectata est nuper Beatitude tua quantum Apostolicæ Sedis in gemini Ecclesiæ capitis errore profligando valuerit autoritas: continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem & imperium venti & mare obediunt: Quamobrem flagitamus, Beatissime Pater, ut clarè, firmèque de propositionum istarum sensu prolata sententiâ, cui Reverend. ipsè Janfenius morti proximus opus suum subiecit, caliginem omnem discutias; animos fluctuantis componas, dissidia prohibeas, Ecclesiæ tranquillitatem splendoremque restituas. Dum hæc spes mentibus nostris affulget, Sanctitati tuæ multos & prosperos annos, sæculoque beatissimam æternitatem Rex sæculorum immortalis adjiciat, optamus ac volumus. Subscripserunt, ut supra annotavi octoginta quinque Episcopi, quorum nomina & nomina Alphabeti tantum ordine hic recenseantur.

Ademarus de Montheil de Grignan, Archiepiscopus Arelatensis. Alanus de Solniac, Episcopus Cadurcensis. Annas de Levi de Ventadour, Archiepiscopus Bituricensis. Anthinius Dionysius Cohon, Episcopus Dolensis. Benedictus Theophilus Archiepiscopus Tarentasensis. Claudius d'Anghires Episcopus Adurentis. Carolus Augustus Episcopus Genevensis. Claudius de Rebe Archiepiscopus Narbonensis. Carolus de Rolmadec, Episcopus Venerensis. Claudius Aubri Episcopus Constantiensis. Claudius de la Magdelene de Ragnii, Episcopus Eduensis. Claudius Mallier Episcopus Tarbensis. Clemens Bonifius Episcopus Bitterensis. Dionysius Sanguin, Episcopus Si. vaneletensis. Dominicus Segnies Episcopus Meldensis. Eduardus Melè Episcopus Bajocensis. Eustachius de Cherri Episcopus Nivernensis. Ferdinandus de Neufville Villeroy Episcopus Maclouviensis. Franciscus à Lotharingio Episcopus Verdunensis. F. Franciscus Frauce Episcopus Glandavensis & nominatus Ambianensis. Franciscus de la Fayette Episcopus Lemovicensis. Franciscus Fonquet Episcopus & Comes Agathensis. Franciscus de Harlay, Episcopus Rotomagensis. Franciscus de Harlay nunc post mortem Patris, Archiep. Rotomagensis. Franciscus Pericad Episcopus Engolismensis. Franciscus de Perrochel, Episcopus Boloniensis. F. Franciscus Suarez Episcopus Memphisiticus. Franciscus de Vissdeloup, Episcopus Madaurensis. Coadjutor Cornubiensis. Gasparus Daillon Episcopus Albrensis. Harduinus de Beaumont Episcopus Rubenensis. Henricus Barbarianus Episcopus Mevensis. Henricus de Barradax Episcopus & Comes Neviomensis. Henricus de Bethune Archiepiscopus Burdegalenis. Henricus de Laval nominatus Episcopus Leonensis. Henricus de Maupas Episcopus & Comes Aniciensis. Henricus à Sabaudia nominatus Archiep. & Dux Remensis. Jacobus Episcopus Aquensis. Jacobus Episcopus Sancti Flori. J. V. De Tulles Episcopus Vaurensis. Jacobus de Grignau Episcopus Tricastinensis. Jacobus Lescot Episcopus Carnorensis. Jacobus de Marlij Episcopus Tolo-

nensis. Jacobus de Neuschèzes Episcopus Cabillonensis. Joannes Antonius Delingendes nunc Episcopus Matiscouensis. F. Joannes Episcopus Aulensis suffraganeus Claromontensis. Joannes de Gordon de Genoillac de Vailiac Episcopus Tuellenensis. I. I. De Flerres Episcopus Sancti Pontij. Joannes De l'Estrade Episcopus Condomensis. Joannes de Passelaigne Episcopus Bellicensis. Joannes de Plantavit de la Pause Antiquus Episcopus Lodovensis. Isaacius Habert, Episcopus & Comes Vabrensis. Leonorius d'Estampes de Valencay Archiepiscopus & Dux Remensis. Leonofius de Matignon Episcopus Lenovienensis. Ludovicus Dinet Episcopus Mariscouensis. Ludovicus d'Estain Episcopus Claromontanus. Ludovicus Domus d'Attichy Episcopus Rejenensis, nunc Eduensis. Ludovicus de Suze Episcopus Vrvariensis. Ludovicus Episcopus Mirapicensis. N. Le Clerc, Episcopus Glandavensis. Nicolaus Boyleve Episcopus Abrimensis. Nicolaus Grillet Episcopus & Comes Vsericensis. Nicolaus de Sanguin, Episcopus Si. vaneletensis. Nicolaus Levin, Episcopus Sarlatensis. Paulus Episcopus Manrianiensis. Petrus de Broc Episcopus Antissiodorensis. Petrus Fenoillet Episcopus Monsteliensis. Petrus Marca Episcopus Conferanavorum. Petrus Scarron Episcopus & Princeps Gratianopolitanus. Philibertus Brandon, Episcopus Petrocoriensis. Philibertus de Brichanteau de Nangis Episcopus & Dux Landunensis. Renatus de Lœuet Episcopus Canubiensis. Robertus Cuppif, Episcopus Dolensis. Rogerius d'Aumont Episcopus Abriucensis. Samuel Martineau Episcopus Vasatensis. Simon le Gras Episcopus Suelsonensis.

Præter hæc, quæ tantum ad Controversiarum elucidationem aliunde adduximus, videri possunt plura in Consultatione Theologico-Juridica D. Nicolai du Bois supra memorati, ubi plurimis anteriorum temporum testimoniis & exemplis deducit jura competentia, & auctoritatem Sedis Apostolicæ tam in temporalibus, quam in Spiritualibus, ac plura alia studioso Lectori idonea, si de his controversiis prolixior tractatum desideret.

Ad notitiam in hoc genere magis generalem & maxime pro Heterodoxis instituendis, peculiari studio adjectimus sequentia.

PRÆROGATIVÆ SPECIALES PONTIFICI ROMANO

A Sanctis Patribus, ac Conciliis omni ævo attributa, & hic in ordinem Alphabeticum redacta.

Primus & sanè singularis hujus Annotationis usus est, per illam demonstrare omnis ævi, in toto mundo, consensum communem pro auctoritate perpetua Pontificis Romani in singulis suis Titulis ac Prærogativis, & consequenter infallibilem veritatem Ecclesiæ huic Capiti annexæ. Atque eadem operâ penitus convellere infames Titulos, hic in fine memorandos, quibus moderni Sectarii Pontificis Romani, & Ecclesiæ illi subiectæ Auctoritatem apud ignarum populum opprimere nituntur: in quo & seipfos segregare à vera Ecclesia, & illius Capite toti mundo semper agnito, hinc manifestè convincuntur.

Secundus usus est, in his, & aliis dogmatibus à Pontifice Romano definitis ipsos Catholicos constabillire, si qui forte in istis minus essent roborati.

Tertius est, in Quæstionibus particularibus huc spectantibus, in promptu habere facilem recursum ad ipsos Patres, & Concilia in particulari, quæ in hoc distincto ordine commo distimè reperiuntur.

A. Pon-

Arde
kin

Theo-
logia

A.
 Pontifex Romanus. *Abraham Patriarchatu*, *Aaron Dignitate*. S. Bernardus lib. 2. de Confid. cap. 8.
Abel primatu. Idem ibid. cap. 2.
Antistes venerabilis Apostolica Sedis. S. Augustinus Epist. 157.
Antistes Pontificalissimus Apostolica summitatis. Sexta Synodus Actio 18. In prophonetico ad Imperatorem.
Apex Pontificatus. Justinianus Novella 131.
Apex divinus. Basil. & Conc. Ephes. Actio 11. Concilii Chalcedon. initio.
Apex sublimissimus Apostolatus. Lactantius Epistola ad Nicol. 1. Pont.
Apostolatus Principatus cuilibet Episcopatus præferendus. S. August. lib. 1. de Baptis. contra donat. Cap. 1.
Apostolicus universalis Ecclesia, & *Episcopus omnium Ecclesiarum*. Synod. Chalcedon. Actio 6.
Arbiter Ligandorum, Solvendorumque. S. Leo Serm. 2. de sua assumptione.

B.
Basis fidei. Chrysoftom. homil. 2. in Psal. 50.
Basis Immobilis. Chrysoft. homil. de Petro & Elia.

C.
Cacumen ac vertex humani generis. Petri Damiani Opusc. 23. Cap. 1.
Caput & Princeps omnium Patriarcharum. Conc. Nicænum cap. 39. apud Pisanum lib. 3.
Caput Sacerdotii omnium Christianorum. Petrus Damiani. In Odilone.
Caput Ecclesia adamantie naturam firmitate superans. Chrysoft. homil. 55. in Matth.
Caput fidei. Sanctus Gregorius II. registri Epistola 42.
Cardo summus totius mundi. Petrus Damiani Opusc. 30. cap. 1.
Claviger cali. Cyrillus Hierosolym. Catech. 6. & 17. Anastasius Biblioth. in præfatione ad vitam S. Joannis Eleëmof. Nicolaus 1. ad consulta Bulgar. cap. 5.
Columna Ecclesia, fundamentum fidei. Chrysoft. homil. 3. in Acta Apost.
Columna incorrupta Ecclesiarum fidei Basis. Chrysoft. Hom. 1. in Psal. 50.
Consiliarius necessarius Christianorum. Chrysoft. in encomio SS. Petri & Pauli.
Curator Vicarius Ovis Christi. S. Fulgentius serm. 57.
Custos vineæ à Salvatore ipso deputatus. Conc. Chalced. in fine, & Actio 3. in relatione Synodica ad S. Leonem.
Custos fidei. Petrus Chrysofolog. serm. 107. Conc. Ephes. Tomo 2. cap. 15.

D.
Discipulus crucis, & successor piscatoris. S. Hieronymus Epistola 57.
Doctor supremus orbis terrarum. S. Damascenus in histor. Barlaam cap. 11. juxta Græcum Codicem ab Hieronymo Donato exhibitum in Apologetico de Romanæ Sedis principatu.
Dominus & Pater totius Ecclesia in terra peregrinantis. S. Anselmus lib. de incarnatione verbi c. 7.
Dominus Sanctus & Apostolici culminis, venerandus S. Roma & Apostolica Sedes atq. universalis Ecclesia Papa. S. Athanasius & Episcopi Ægypti ad Marcum Papam.
Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum 1. Canone 44. è veris ex Arabico.
Dux discipulorum Christi. S. Epiphanius hæresi 151.
Dux universalis Ecclesia. Damascenus Orator. de transfiguratione.

E.
Episcopus orbis. Petrus Blefensis Epistola 145. S. Bernard. Epist. 239.
Episcopus Patriarcharum. Cassiodorus Epistola 15. l. 9.
Episcopus Universalis. In tribus epistolis quæ habentur in Concil. Chalcedon. Actio 3. S. Leo sic denominatur.
Episcopus solus universalis omnium Ecclesiarum. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

F.
Fastigium sublime Sacerdotij. S. Cyprianus Epistola 52.
Firmamentum omnium. S. August. serm. 16. de Sanctis.
Firmamentum à Deo fixum & immobile. Athanasius & Episcopi Ægypti ad Felicem.
Forma & fundamentum Ecclesiarum à quo omnes Ecclesia principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat. Vigilius Papa epistola ad Euther.
Fundamentum æternum fidelium. Sanctus Chrysofomus homil. in 12. Apostolos.
Fundamentum Ecclesia. S. Dionisius ad Timoth. S. Clem. epist. 1. ad Jacob. S. Hilari. in Psal. 137.
Fundamentum supra quod adificii Ecclesiastici altitudo confurgit. S. Augustinus sermon. 15. de sanctis.

G. H.
Gubernator Throni Apostolici. Conc. Chalced. Actio 1.
Heres Apostolorum. S. Bernardus de confid. cap. 8.
Heres Sancti Petri. Petrus Blefensis Epistola 145. S. Leo serm. de annivers. suæ assumptionis.
Homo hominum præcipuus. Petr. Damiani Opusc. 23. c. 1.

I.
Janitor calorum. Petrus Chrysofologus sermon. 127. Urbicus apud Sanctum Augustinum Epistola 86.
Janitor ovium Christi. S. Ambrosius cum Synodo Mediolanensi ad Syricum.
Interpres vocis B. Petri omnibus constitutus. Concilium Chalcedonense Epistola ad Sanctum Leonem.
Index celi in terreno judicio. Sanctus Hilarius in Psal. 137.
Index omnes judicans, ipse à nemine judicandus. Synodus Romana sub Nicolao I. contra Photium colloq. 1.

L.
Lingua calorum. Petrus Damiani serm. 26.
Lumen supremum, & Princeps Sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. Epistola 12. & 13. ad Pascalem.

M.
Magister orbis terrarum. Chrysofomus homil. de Petro, & Elia.
Mater & caput omnium Ecclesiarum Romana. S. Athanasius cum Conc. Epistola ad Marcum Papam.
Mater & Magistra universorum Christi fidelium Romana Ecclesia. Conc. Lateran. sub Innocent. III. cap. 5.
Moderator & Rex universæ Ecclesia. Damasc. Orat. de transfig.
Murus inexpugnabilis contra hæreses. Rupertus lib. 2. offic. Cap. 22.

O.
Origo Christiana religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis Apostolica Sedes. Episcopi German. ad Joan. VIII.
Os Apostolorum, & Princeps, ac vertex catus. Chrysofomus homilia 87. in Joan.

P.
Papa Cathedra Apostolica. Octava Syn. Actio 10. c. 11.
Papa universalis ser beatissimus. Tertia Syn. Actio 17.
Pastor unus ovium, & Pastor omnium. S. Bernard. 2. de Consideratione cap. 8.
Pater Christiana plebis. Sanctus Augustinus Ep. 162.
Pater orbis. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Patriar-

Patriarcha universalis. Conc. Calced. Actio 3, in acclamationibus ad S. Leonem.

Petra fidei. Damascenus in Histor. Barlaam.

Petrus potestate. S. Bernardus 2. de consideratione cap. 8.

Petra Ecclesiarum. S. Augustinus ferm. 26. de Sanctis, olim apud Ambros. ferm. 47.

Petra e qua fons salutifera confessionis emergit. Sanctus Maximus homilia 1. in Nat. SS. Petri & Pauli.

Pontifex Summus magna Sedis Apostolica. Synodus 2. Constantinopol. Actio 4.

Portus Fidei. Chrysostomus homil. de Petro & Elia.

Portus tuisissimus Catholica Communionis. Sanctus Hieronymus Epistola 16.

Prætor supremus Ecclesia. Cyrill. Hierosol. Catech. II.

Præfectus toti orbi terrarum, claviger caelorum, cujus arbitrio & potestati cuncta Deus permisit. Chrysostomus hom. de Sancto Ignatio.

Præfides Ecclesia totius orbis terrarum. S. August. lib. 1. contra Julian. cap. 2.

Præfides Ecclesia divina Providentia præordinatus. Damascenus orat. de transfigur.

Præsul Apostolicus in summitatis arce constitutus, cui Deus omnium Ecclesiarum curam habere præcepit. S. Athanasius cum collegis Epistola ad Felicem Papam.

Primas omnium Episcoporum. S. Leo ferm. 2. de sua assumpt.

Primas Diaceses. Concilium Chalcedon. 9.

Primas omnium, & Præfatus orbis. Theophylactus in cap. 22. Lucae.

Princeps communis Christianorum omnium. Michael Palæologus Imperator Græcorum ad Gregorium X. R. S.

Radix & matrix Catholica Ecclesia. S. Cyprianus Epist. 45.

Rektor omnium Gentium. Concil. Nicænum can. 44.

Rex Regum & unicus Christianorum Princeps. Ladislaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. apud Cochleum lib. II. hist. Hussitarum.

Robur & Petra Ecclesie. Theophylactus in Luc. 22.

Sacerdos summus. S. Hieronymus in præfatione Evangel. ad Damascum.

Sacerdos unus. S. Cyprianus Epist. 55.

Saxum immobile, totius Christiani operis compagem molemque continens. S. Augustinus ferm. 16. de Sanctis.

Sedes in qua semper extra maculam servata est Catholica Religio. Justinianus ad Agapetum Papam.

Sedes unde Religionis nostra fons & origo manavit. Episcopi Gallicani ad S. Leonem.

Servator aurea fidei catena, præcepto Legislatoris ad nos usque deducta, omnibus B. Petri vocis constitutus interpret. Synodus Chalced. Epistola ad Pontificem Rom.

Servus servorum Dei. S. Gregorius titulum hunc modestissimum usurpavit, & ceteri post illum Pontifices.

T.

Tenens principatum Sedis in Ecclesia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus Epist. ad Agathonem.

Thronus supremus verticalis in quo Christus fidei claves posuit, adversus quem non prævalerunt usque ad condemnationem porta inferi, ora scilicet hæreticorum. Theodoros studita Epistola ad Naveratium.

V.

Verrex Apostolicus Præsulum, cujus cuncta sollicitudo

R. P. Arjdek. Tom. I.

est tam mala damnare, quam revelare laudanda. Episcopi Africani Epistola ad Damascum.

Verex membrorum omnium Ecclesia. S. Augustinus ferm. de tempore.

Vicarius amoris Christi ab eo in calum elevato relictus. S. Ambrosius in Luc. ult.

Vice Christi fungens, & summo Pastorem in Apostolica dignitate succedens. Petri Damiani Opusc. 17. cap. 4. Et S. Gregorius l. 2. Epist. 33. Propriè igitur dicitur Pontifex Vicarius Christi, sed non propriè successor Christi, sed Petri in Ecclesia Sacerdotio, quia Christus Sacerdotium habet sempiternum.

CONCLUSIO

EX PRÆDICTIS.

Audis, O sectarie, vocem & assensum unanimum Patrum, Conciliorum, Sanctorum, Doctorum Ecclesie universæ Orientis & Occidentis, in toto orbe, & in omni ævo, à quibus Christiani omnes se intemperatam Christi fidem, & doctrinam accepisse gloriantur. Hi omnes uno ore Pontificem Romanum, ut Christi Vicarium, Ecclesie caput, interpretem fidei, cum reliquis prærogativis semper agnoverunt, coluerunt, prædicant. Tu ab horum vestigiis, ab orbis universi, ab omni ævi fide, consensu, ac testimonio ab uno novo Luthero, aut Calvino Apostatis te miserè abduci & excæcari pateris. Neque contra illos universos exhortatiscis credere Pontificem Romanum esse Antichristum, Sedem illius Apostolicam esse *Cathedram pestilentiam*. Ecclesiam quam ille regit esse *Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, Sedem iniquitatis, Synagogam Satanae*, ut alia omittam effata rabida, & totius orbis verè Christiani sensus è diametro contraria, ut tuis ipse oculis supra aspexisti. Quid hoc aliud est, quam ultro insanire, & cæco impetu in interitum ruerè voluntarium?

Collige igitur animum, vias tuas tam obliquas seridè tandem considera, ac detestare. Et si forte probra tam iniqua, & impia in Christi Vicarium, quæ etiam in Christum ipsum redundant, te hæcenus verè fidei lumine indignum reddiderunt, tandem per humilem orationem, ut perfectè illustreris, ad Dei gratiam ac misericordiam recurre, juxta brevem formulam hic subjunctam, & sincero corde sapius iterandam.

ORATIO.

Deus meus, & salus mea aterna! in medio positus quo me securè verterem hæcenus nescivi. Video nunc de Christi in Terris Vicario, & consequenter de Ecclesia illi adhaerente, consensum unanimum illorum quos ab initio, & omni deinceps ævo Fidelibus tuis verè Fidei Duces, ac Præcones concessisti. Ex toto igitur corde pro gloria tua, & salute aterna anima mea supplex imploro, ut condonatis delictis meis, mihi verè Fidei lumen, animique robur firmum concedas, ut Ecclesia sic rectè constituta veritatem plene agnoscam, & agnitæ veritatis tuæ in perpetuum constanter adheream. Hoc, inquam, suppliciter efflagito per Iesu Christi merita, passionem, ac sanguinem, qui est omnibus sincerè se requirentibus fidei Author, & fidelis Remunerator in sæcula sæculorum Amen.

H TRA.

Arjdek

Theologia

TRACTATUS SECUNDUS
DE
CONTRORSIIS
PARTICULARIBVS
MODERNIS ET QVINQUE JANSENIANIS.

CAPUT I.

Explicatur Methodus in sequentibus Controversiis præcipue observanda.

Statuenda sunt hic quatuor Principia ab ipsis Sæctariis communiter concessa, & necessario admittenda: ex quibus singulas Controversias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sæctarius veritatem Catholicam admittere, vel suis principiis contradicere per viam argumentandi brevem, & cuius legenti apertam.

Primo admittunt nobiscum Sæctarii Scripturæ sacræ autoritatem esse infallibilem: ac proinde in quavis Controversia ab ea parte stare victoriam, pro qua verus Scripturæ sensus declaratur.

Secundo, Docent ipsi ut fidei suæ dogma indubitatum, Ecclesiam primitivam, quæ duravit post Christum annis circiter quingentis, sanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuisse: ac proinde verum Scripturæ sensum tenuisse, ac fideliter docuisse. Nam nisi admitterent Ecclesiam saltem primitivam non errasse, fateri deberent nunquam post Christum veram Ecclesiam in mundo fuisse, cum prorsus impossibile sit veram Ecclesiam sine vera fide existere: aliàs enim esset vera, & non vera, quod aperte repugnat.

Hinc tertio, admittunt Patres primitivæ Ecclesiæ veram Christi fidem tenuisse & docuisse, atque in ea docenda verum Scripturæ sensum cognovisse. Unde sequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum autoritatem & communem consensum, in quavis fidei controversia recipiendum esse: quos & ipsi pro suis dogmatibus omni studio adducere conantur.

Et pariter primo, quia cum Patres illi fuerint primitivæ Ecclesiæ Pastores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac sensum ignorare. Si enim ipsi Ecclesiæ Doctores ejus doctrinam ignorassent, multo magis alii ignora fuisset: unde sequeretur nullam fuisse in primitivæ Ecclesiæ legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipsi Sæctarii primariam veræ Ecclesiæ notam agnoscunt.

Patet secundo, Quia illorum Patrum Scripta in primitivæ Ecclesiæ passim recepta, & perpetuo usu approbata fuerunt. In Scriptis autem sic approbatis Ecclesiæ tunc approbantis autoritatem, sensum, & testimonium possidemus. Præterea, eorum Libri ad impugnandos errores & hæreses à primitivæ Ecclesiæ perpetuo adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, nisi doctrinam in iis contentam, veram, solidamque

agnosceret; non enim potest per doctrinam quæ erronea est, error debite impugnari.

Patet denique ex eo, quod SS. Patres in primitivæ Ecclesiæ pro Sanctis agniti fuerint, & ipsi Sæctarii pro talibus eos agnoscant. Unde necessario sequitur eos veram & communem fidem profiteri debuisse; vera enim sanctitas sine vera & saltem communi fide nullo modo subsistere potest; quinimodo docent Sæctarii, solam esse fidem, quæ per se hominem verè justum & sanctum constituit.

Hic igitur primæ Ecclesiæ Patres, in suis Scriptis unanimi consensu posteritati traditis, sunt indubitati testes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Christi Ecclesiæ, cujus ipsi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum testimonium & consensus non sufficiat, nulli prorsus Ecclesiæ primitivæ idonei testes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modo sint arbitri maxime sinceri, & incorrupti, ut sententiam ferant de exortis hoc ævo controversiis, de quibus olim nihil audierunt, sed absque omni partium studio doctrinam à vera Ecclesiæ acceptam, solo veritatis amore, posteris suis puram, sinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro autoritate Patrum, qui se in primitivæ Ecclesiæ antecesserunt, adducit ipse Augustinus contra Julianum hæreticum l. 1. cap. ult. Nondum vobiscum apud illos Judices (Patres) alii, quid agebamus, & apud eos acta est causa nostra; nec nos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latus contra vos sententias citamus; nondum vobiscum certabamus, & eis pronunciantibus vicimus.

Quarto, Principium certum est etiam apud Sæctarios: Hæreticam esse eorum doctrinam, quos primitivæ Ecclesiæ pro hæreticis damnavit. Nam si eorum doctrina erronea & hæretica non esset, vera & primitivæ Ecclesiæ eam reprobando in fide errasset, & hoc ipso vera Christi Ecclesiæ non esset.

Ex his igitur principiis, quæ ipsi Sæctarii pro manifestis agnoscere debent, procedemus ad doctrinam cum Ecclesiæ Romana controversiam ipsis perspicue demonstrandam, hoc modo:

Illam doctrinam & sensum Scripturæ debet esse verus, quem tradidit primitivæ Ecclesiæ per suos Patres & Doctores, qui veram Ecclesiæ fidem præ omnibus perspectam habuerunt, aliis prædicarunt, & librorum suorum monumentis posteritati consignarunt, uti pluribus ostensum est.

Atqui doctrina Ecclesiæ Romanæ, quam in sequentibus controversiis proferemus, est talis, ut in singulis ostendemus. Ergo Ecclesiæ Romanæ doctrina necessario debet esse vera.

Item,

Item, illa doctrina necessario est falsa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Ecclesia damnavit.

Atque doctrina Romanæ fidei opposita est talis, uti infra patebit. Ergo illa necessario est falsa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis principiis desumpta, cuius Sectario facilis esse debet, & eorum quibus hæc seribo captui, & utilitati maxime accommodata.

Quod si Adversarii hæc methodo convicti, contentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem supra assignatam part. I. cap. 9.

CAPUT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & Prædestinatione.

§. I.

Sectarii resolluntur.

Docent primò Catholicici, Fidem, & bona Opera peccatorem disponere ad justificationem, & gratiam primam, quæ transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent secundò, per Fidem, & bona opera justum mereri justificationem secundam, sive augmentum gratiæ, & justitiæ semel acquisitæ, adeoque digna esse mercede, mediante tamen semper gratiâ & meritis Christi, *Trid. sess. 6. cap. 8.*

Contra docent tam Lutherani, quam Calvinistæ, solam Fidem ad salutem & justitiam sufficere. Bona opera ad salutem neq; necessaria neq; utilia: Imò omnia justorum opera esse peccata, & illos tantum esse justos per justitiam Christi illis imputatam.

Visa sunt Voetio cum quibusdam modernis Sectariis, nimis cruda, ac rigida hæc suorum Prophetarum Lutheri, & Calvinii oracula. Illa igitur ipsi novo Spiritu afflatu sic reformanda censuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua justitio, non quidem in hac vita, sed saltem in futura. Sed hoc ipsum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Marcius, & acerbe exprobrat Voetianis, *Illis plus quam mediâ partem Victoria Papiæ concedere.* Ita loquitur in suis Diatribis de statu afflictio modernæ Theologiæ apud Confederatos p. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipsis Calvinii verbis referentis tam suam, quam Lutheri doctrinam *lib. 1. de libero arbitrio pag. 141.* Peccare justos etiam in operibus bonis, & bona opera esse ex se mortalia peccata (ait): nihil est in istis verbis quod non simpliciter, & circa ullam figuram verum sit. Item Lutherus, *in consut. Latomi fol. 220.* Omnis justitia est immunda, omne opus bonum peccatum. Denique Calvinus *in antidot. pag. 291.* In eo differt à Lege Evangelium, quia non sub conditione operum, sicut illa, sed ex fide vitam promittit. Et hæc est communis Sectariorum confessio, quæ juxta traditam cap. I. Methodum clarè & solidè confutatur hoc argumento.

II. Illa doctrina est hæretica quæ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ, ut omnes Sectarii admittunt. Sed hæc doctrina adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ: Ergo hæc doctrina est hæretica.

Scripturæ adversari ostenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur observatio Mandatorum.

R. P. Arsdæ, Tom. I.

Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Et de mercede dicitur Matth. 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Et Matth. 5. v. 12. Gaudete & exaltate quia merces vestra copiosa est in caelis. Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apost. ad Rom. 2. v. 6. Deus reddet unicuique secundum opera sua. Et 1. ad Cor. 3. v. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Frustra insuper diceretur 1. Joan. 3. v. 14. Qui non diligit manet in morte, si sola fides ad vitam, & salutem sufficeret.

Denique Apostolus Jacobus suæ Epist. cap. 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem sine operibus mortuam esse. .... Et ex operibus justificari hominem, & non ex fide. Si dicat Sectarius Epistolam D. Jacobi Canonicam non esse, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam supra assignatam.*

3. Si in oppositum adferat Apostolum Paulum ad Rom. 2. ubi dicit, *nos gratis justificari, & sine operibus legis.* Respondetur Apostolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Judæi se coram Deo justos reddi, falsò existimabant. Nostram autem doctrinam apertè tradit idem Apostolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.*

4. Sensus primitivæ Ecclesiæ circa has Scripturas Lutheri & Calvinii è diametro contrarium esse; ex testimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, nunc manifestè declaro.

S. Augustinus *lib. de fide & operibus cap. 14.* Jam, inquit, illud videamus quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne malà securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam solam fidem sufficere putaverint.

Idem *in epist. 105. ad Sixtum.* Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.

S. Cyprianus *libro de unit. Eccles. circa medium.* Justitiæ opus est, ut promereri quis possit Deum, præceptis & monitis ejus obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.

S. Ambrosius *lib. 1. de offic. cap. 35.* Nonne evidens est meritum aut præmia aut supplicia post mortem manere.

S. Basilii *Orat. in init. proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium comparantes.

S. Cyrillus *lib. 10. in Joan. cap. 18.* Quod autem fides ad salutem non sufficiat, Christus etiam discipulis ostendit, tu credis quia unus est Deus.

5. Ex his adeo manifestis hoc tantum modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Ecclesia, vel nunc errat doctrina Lutheri & Calvinii in terminis tam illi, quam illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Ecclesia errarunt, ut ipsi fatentur. Ergo erronea est hæc Lutheri & Calvinii doctrina, & consequenter tota eorum Secta, quæ huic doctrinæ adheret.

§. II.

Prædestinatio Calviniana exponitur, & refutatur.

Docent Calvinistæ, Primò, Homines independentes à suis meritis, vel demeritis æterno Dei decreto

creto prædestinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas aternas: etiam independenter à prævisione peccati originaalis.

II. Ut Deus prædictum Decretum executioni mandaret, illum absolute ordinasse, ut Adam cum tota posteritate peccaret, ut inde haberet occasionem exercendi suam *justitiam* circa reprobos, & suam *miseri-cordiam* erga prædestinatos. Sed hæc manifestè ad-vertantur Scripturis omnes homines sine exceptione excitantibus ad virtutem, hortantibus lapsos ad pœnitentiam, & testantibus Deum ex parte sua nullius hominis perditionem desiderare, ut illud *Ezechielis 18. Nolo mortem peccatoris dicit Dominus, sed magis ut convertatur & vivat*, & alibi locis innumeris. Unde cum torrente Patrum clarum est illud Augustini, *Omnium quidem hominum Deus creator est, sed nemo ab eo ideo creatus est, ut pereat, quia alia est causa nascendi, alia pereundi. Ut enim nascantur homines, est beneficium, ut autem pereant, prævaricationis est vitium.*

III. Docent Christum pro omnibus mortuum non esse, sed pro solis electis & prædestinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Cor. 5. v. 15. *Christus pro omni-bus mortuus est.*

IV. Deum non omnibus dare gratiam, sed solis prædestinatis. Contra illud Apost. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, quantum est ex parte auxilii divini.

V. Hominem in statu naturæ lapsæ, perdidisse libertatem arbitrii, sic ut concupiscentiæ, aut gratiæ internæ non possit resistere. Cum tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritus sancto resistitis.*

VI. Deum hominibus præcipere impossibilia, adeoque omnia mandata non posse servari. Contra Apostolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo qui me confortat.*

VII. Hinc porro fieri, ut solis prædestinatis detur fides in Christum, quæ illi amittere non possunt, reprobi autem ad fidem non vocentur, nisi forte voce externa, nec ad hanc habeant gratiam sufficientem.

VIII. Hinc solos prædestinatos esse per fidem adscriptos in Ecclesiam Dei, reprobos verò, uti à fide, ita ab Ecclesia excludi.

IX. Prædestinatos etsi peccent, eorum peccata ipsis non imputari: reprobos verò à Deo impelli ad peccandum; nec ullum ipsis peccatum remitti. Hæc Scripturis supra citatis, aliisque apertè advertantur.

Ista autem dogmata nefaria sicut ex ipsis Calvinii doctrina solidius pateant, pauca hic ipsius verba oculis subjicio. Calvinus *lib. 3. Institutionum cap. 21.* post multa §. 7. *circa finem*, sic concludit. Quod ergo Scriptura clarè ostendit, dicimus, aeterno & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursùm exitio devovere. Hoc consilium quoad electos in gratuita ejus misericordia fundatum esse asserimus, nullo humana dignitatis respectu: Quos verò damnationi addicit, his iusto quidem & irreprehensibili, sed incomprehensibili ipsius iudicio, vitæ aditum præcludi.

Et *cap. 22. §. 3.* Ubicumque verò hoc regnat Dei placitum, nulla in considerationem veniunt opera. Et §. 11. Si non possimus rationem assignare, cur suos misericordia dignetur, nisi quoniam illi ita placet; neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus, quam ejus voluntatem.

Et *cap. 23. §. 1.* Minimè consentaneum est, præ-

parationem ad interitum aliò transferre, quam ad arcanum consilium Dei.

Et *cap. 23. §. 8.* Hic ad distinctionem voluntatis, & *permissiois* recurritur, secundum quam obtinere volunt, permittente modo, non autem volente Deo perire impio; & paulò post: Non dubitabo igitur cum Augustino simpliciter fateri, voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessariò futurum esse, quod ille voluerit. Hæc & plura de his passim Calvinus, & cum eo ejus assecla.

Doctrinam horum singulis oppositam communi consensu profitentur, ac probant Catholici, uti à nobis illa exhibetur, & deducitur infra *part. 2. controversia 3. de prædestinatione absoluta ad gloriam &c.*

Objectioni Calvinistæ pro se potissimum locum Apostoli ad Roman. c. 9. ubi *ver. 9.* ait: Non est volentis neque currentis sed miserentis Dei. Et *ibid. ver. 17.* In hoc ipsum excitam te (scilicet Pharaonem) ut ostendam in te virtutem meam. Et *ver. 18.* Cujus vult miseretur, & quem vult indurat. Denique *ver. 21.* An non habet potestatem figulus lutæ ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam: Ergo Deus sua sola voluntate independenter ab operibus homines prædestinat sive ad gloriam, sive ad pœnam aeternam.

Respondeo neg. conseq. Hic enim agit Apostolus tantum de electione & reprobatione ad primam gratiam, & fidem independenter à præcedentibus meritis, non verò de electione ad gloriam aeternam, aut reprobatione ab illa, de qua loquitur & contendit Calvinus: Scopus enim Apostoli erat reprehendere Judæos qui propter opera legis & caeremonias præferebant se Gentilibus ad fidem Christi convertis, declarans illis vocationem & electionem ad fidem & gratiam Christi non dependere ab operibus legis, sed esse gratuitam, & ex beneplacito Dei hos præ illis ad fidem vocantis: ac proinde nihil facit pro electione ultimata & absoluta ad gloriam independenter ab operibus.

Obijciunt 2. Prædestinationem divinam cum libertate humana non consistere, hoc argumento. Præscientia Dei cui nititur prædestinatio, est certa & infallibilis, sic ut non possit non esse quod illa præcivit futurum. Ergo opera nostra, & ex illis salus aut perditio necessario proveniunt.

Resp. negando conseq. Potest enim aliquid esse certum & infallibile, quamvis ex necessitate proveniat, sed sit merè contingens ac liberum, quando scilicet non provenit illa infallibilitas ex intrinseca terminorum connexionem, uti fit in divina præscientia & prædestinatione quæ est extrinseca respectu nostræ operationis: hoc modo certum & infallibile est me jam loqui, quamvis omninò libere loquelam exerceam.

Obijciunt 3. Nemo potest resistere Decreto prædestinationis divinæ: Ergo omnia quæ Deus fieri decrevit circa hominis prædestinationem, aut reprobationem, sunt necessariò.

Respond. negando consequentiam. Sed sic tantum infertur potest, ergo omnia quæ Deus fieri decrevit sunt eo modo quo Deus decrevit ut fierent, sive velit fieri necessariò, sive liberè. Jam verò ex Scripturis passim constat, ut supra breviter ostendi, Deum decrevisse eo modo concurrere cum nostra voluntate ut huic in agendo sua libertas relinquatur. Ergo isto modo concurrat, nisi velis Deo suam omnipotentiam,

entiam, & veracitatem adimere. Tali autem Dei decreto nemo potest resistere, quia nemo potest impedire quo minus Deus, quo ipsi placet modo, cum homine etiam ad liberè agendum concurrat sicut ipse decrevit. Unde advertat Calvinista se illo argumento non tam hominis libertatem, quam Dei omnipotentiam, & veracitatem oppugnare.

Instant tamen ulterius. Deus ab æterno præcivit v. gr. Antichristum peccaturum: Ergo Antichristus peccabit. Antecedens hujus consequentiæ est necessarium, ergo & ipsum consequens, Antichristus peccabit; cum necessitate autem non potest stare libertas.

Resp. Antecedens illud est necessarium, necessitate antecedente, nego, necessitate consequente, concedo, hoc est, ex suppositione quod Antichristus se actu & liberè determinabit ad peccandum, necessarium est illud peccatum à Deo præcisci, qui nihil potest ignorare: hæc autem necessitas consequens non provenit ex aliqua causa antecedente quæ illum urgeat aut determinet ad peccandum, sed potius præscientia illa præsupponit exercitium libertatis, & est illo naturâ posterior, quamvis sit tempore prior, eo quod omnia quæ sunt in Deo debeant esse æterna: uti magis deducimus infra *part. 2. de scientia Dei, gratia, prædeterminatione &c.* Unde patet quam immeritò jactaverit *Wiclefus* argumentum prædictum adeo esse efficacem ut *Armacanus* per viginti annos in illius solutione laboraverit, ac tandem vi illius coactus dixerit, Deum in sua præscientia posse errare. Quod in *Armacano* nusquam legi, & falsò imponitur doctissimus *Thomas Waldensis*.

Ex prædicta Calvinistarum doctrina oritur illud hominum desperatorum Dilemma, ad omnem vivendi libertatem, ac flagitium viam apertam pandens. Vel ab æterno sum prædestinatus ad cælum, vel reprobatus ad infernum. Si prædestinatus, quid agam salvabor: si reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita esse sollicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia dissolvitur hoc modo: Si sum prædestinatus, per media scilicet in mea potestate constituta, certò salvabor, si illa media adhibeam; damnabor si illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum est, illa media amplecti, ex quibus debeo esse prædestinatus, vel ea omittendo efficere ut sim reprobatus: quod satis unicuique rectè vivendi curam imponit. Ut patet in hac ægotantis similitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris, sin minus, certò convalesces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod si putas vitam corporis per medicinam conservari posse, ne intereat, quomodo non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire posse ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, alique errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de his horum temporum controversiæ in sequentibus explicandæ erunt.

§. III.

De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio, Controversia Recentiores.

Post hæreses Lutheri, & Calvini de Gratia Christi, & Libertate humana, circa annum 1641. pro-

dierunt errores comprehensi in libro qui Augustinus Jansenii inscribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Professores Societatis Jesu in Academia Lovaniensi, ac ne latius serperent, illos publicis Theibus, ac validis argumentis oppugnarunt. Signum sustulerunt illæ cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adversus dogmata fidei Catholicæ perniciosæ omni ope & autoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quam calamo præstiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pæne Galliæ Antistites. Horum omnino supra octoginta doctrinæ aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum assensu, ut gravissimum ab Ecclesia periculum averterent, rem totam ad supremum controversiarum judicem Pontificem Romanum suo nomine deferendam censuerunt.

Fuerunt quidem præcipua Jansenii dogmata pridem proscripta inter propositiones septuaginta novem Michaëlis Baij per Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas postea confirmavit Urbanus VIII. ipsumque Jansenii librum tanquam damnata dogmata restaurantem omnibus sub anathemate interdixit. Sed cum non deessent qui vario ducti studio Pontificum Decretis obstrepent, placuit Apostolicæ Sedi ad novum, supremumque examen rem totam revocare.

Itaque Innocentius X. summâ curâ ac studio tam per se, quam per viros doctissimos, excussit Jansenii volumine, quinque ex eo propositiones selegit, quæ præcipuam libri doctrinam continebant, easque sæpius examinatas, de Apostolicæ potestatis plenitudine, gravibus censuris confixit, & Constitutione in perpetuum valiturâ condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novâ arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propositiones, quas antea ipsam esse Augustini doctrinam defendebant, postea aliqui mutato consilio easdem à Jansenii libro, ac mente longissimè abesse affirmarunt. Hos demum novo diplomate compescendos censuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eadem quâ prædecessores censurâ, profligavit, sed etiam ea in Jansenii libro eo quo damnata sunt sensu contineri Apostolicâ autoritate defini- vit.

Ut igitur has quoque propositiones in controversiis polemicis de Gratia quâ capimus methodo, Missionario Apostolico breviter proponamus, primò singula dogmata cum censura illis inusta profereamus, & quo loco ab authore tradita sunt, prolatis etiam ipsius verbis, demonstrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præsertim S. Augustini autoritati adversentur, cum faciliiori argumentorum solutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Jansenii Propositio.

Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia quâ possibilia fiunt. Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autè illa doctrina in libro Jansenii Tom. 3. lib. 3. cap. 13. col. 334. his terminis: *Hæc igitur omnia plenissimè*

Arde
kin

Theo-
logia

plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quedam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excoriatibus, obduratis, sed fidelibus quoque & iustis volentibus, conantibus secundam præsentibus quas habent vires, sint impossibilia, deesse quoque gratiam, quæ fiant possibilia. Idem patet ex iis quæ habentur eod. cap. col. 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum observationem, quod frustra fieret si ad hanc voluntati humanæ vires deessent, quin & gratiam qua præcepta impleri possint eadem Scripturæ disertè pollicentur. ad Corinth. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non parietur vos tentari, supra id quod potestis*: Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos est: ac Joan. 5. v. 4. Mandata illius gravia non sunt*. Quomodo verò gravia non essent, aut intra nostram potestatem constituta, si nec gratia, nec vires adessent, quibus per observationem mandatorum peccatum vitari possit?

Causam verò comminiscitur Jansenius Tom. 3. lib. 3. cap. 17. cur non frustra ad observationem mandatorum consilia, & monitiones adhibeantur: *Quia, inquit, habent usum significandi homini, ut si forte possit, faciat quod iubetur, si non possit, infirmitatem doceat: oretque pro viribus impetrandis*.

At quid juvant ista ad movendam peccandi necessitatem, si dum tentatio urget, nec spatium, nec gratia ad orandum necessaria concedatur? Hanc autem quandoque deesse, disertè fateretur ipse Jansenius supra cap. 13. *Est, ait, quedam voluntatis infirmitas qua non potest certas tentationes superare, nec adesse gratia, quæ superentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur*.

Reprobatur secundò, ex mente S. Augustini, quem frustra Jansenius doctrinæ suæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, de peccatorum meritis & remiss. lib. 2. cap. 6. *Dubitare, inquit, non possum, nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod iubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc potest homo, si velit, esse sine peccato adiutus à Deo*. Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem Sermone 191. de tempore: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum, & mandata Dei non à singulis, sed ab omnibus in communi posse servari*. Quinimo lib. de nar. & grat. cap. 67. pro evidenti principio statuit, neminem posse peccare in eo quod nullo modo caveri potest: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri potest.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Augustini sensum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemate confixum est. Sic enim primis illis Ecclesiæ temporibus de hac doctrina pronuntiavit Concilium Arausicanum Can. 25. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes Baptizati, Christo auxiliante & cooperante, qua ad salutem pertinent possint & debeant, se fideliter laborare velint, adimplere*. Et contra hujus ævi Novatores novum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Sess. 6. Can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato & sub gratia constituto esse ad observandum im-*

possibilia, anathema sit. Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adesse iustis vires, nec abesse Dei adiutorium disertius inculcat, eadem Sess. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*.

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis assertor? Argutias quasdam obtendit, scilicet, Impotentiam implendi mandata talem esse, ut peccatores non desinerent ea implere, si vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta est hæc responsio, eamque tam facile capio, quam claudum posse ambulare, dummodò ambulet: istud verò non concipio, quid ista potentia ad ambulandum juvet, si quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis potest gressus formare, quam assumptis alis in calum evolare. Neque magis concipi potest quo pacto peccator possit mandatis obtemperare, cui deest gratia & potentia, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquires, posset peccator implere præcepta in alio statu; quando scilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac pròinde dum peccat, est saltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat posse hominem in alia hypothesi servare præcepta, si nunc dum mandatum illi incumbit ita constitutus sit, ut auxilium in promptu non habeat, quo possit præceptum explere? Ut si quis in tenebricoso carcere conclusus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adesse obtemperandi potestatem, quamvis postea, si panderentur fenestras, luce affluente, legendi facultas non deesset. Nunquam sanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapsa est, potuisse à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti observationem: & tamen ejus doctrina ab Ecclesiâ reprobata est, eo quod asseruerit, in hoc statu homini iusto aliqua Dei præcepta esse impossibilia. Hac igitur viâ nullum datur effugium, nisi luceat Calvinus vepribus inhaerere.

Alia tentatur viâ, sed longinqua: ad Adamum scilicet, & Paradisum, & prima mundi exordia recurritur. Præteritur enim, peccatum quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuationem esse delicti ab Adamo in Paradiso pridem commissi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita ex utriusque peccato unum quodammodo actum constari, qui nobis hoc ipso sit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæstam, & bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi potest, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commissum, eam quam habet libertatem isto modo derivare ab alieno delicto, quod à sex millibus annorum suæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè est de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nullus omninò voluntatis nostræ actus requiritur.

Quod si possint actus à nobis elicti malitiam ponere æternâ plecendam contrahere, ex eo quod ab Adamo peccato causam & ortum habuerint, cur etiam per amertiam, cæcitatem, & alias hujusmodi affectiones necessarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæc quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimo si responsum illud aliquid veritatis haberet,

beret, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorsus culpa carere. Cum enim, ut ajunt, suam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, nisi ut conjuncta cum peccato Adami, sublato jam in nobis per Baptizatum primi parentis peccato, non possunt actus nostri, quibus præcepta transgredimur, formalem malitiam retinere, aut poenæ à Deo justè infligendæ reatum incurrere. Denique si actus illi aliena ex libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo sub reatu poenæ æternæ hominibus prohiberi; sic enim in statu naturæ lapsæ homini imperare non potest ut careat concupiscentia, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiscentiæ fomitem à posteris summovere. Ex quibus breviter, ac manifestè apparet, hanc doctrinam ab Ecclesia merito proscriptam, nullâ veritatis speciè à quocunque defendi.

Secunda Propositio.

Inferiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Janen. Tom. 3. lib. 2. cap. 5. col. 103. Nullum, inquit, adiutorium gratia, cuius usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat, aut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, ad medicinale adiutorium Christi ullo modo pertinere potest. Idem patet ex eod. lib. cap. 24. col. 100. & cap. 25. col. 102. & cap. 27. col. 210. Hanc propositionem Innocent. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò, testimonio Scripturarum, quæ docent hominem resistere vocationi divinæ, & sæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod frustra necum foret, si gratia per se voluntatem humanam ad consensum ita raperet, ut nunquam ei dissentiendo resisteret. Sic autem loquitur Scriptura Proverb. 1. vers. 24. *Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non eratis qui aspiceret.* Et Matth. 20. v. 16. *Multi sunt vocati, pauci verò electi:* Item Matth. 23. vers. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluistis.* Et Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Denique 2. ad Cor. 6. v. 1. *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* An non otiosa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in resistentes exprobratio, si talis esset natura gratiæ divinæ, ut à nulla possit voluntate repudiari?

Jam verò inspiciamus de hoc dogmate quis fuerit primæ Ecclesiæ sensus, ac imprimis S. Augustini lib. de Spir. & lit. cap. 34. *Misericordia Dei prævenit nos, consentire autem vocationi Dei aut ab ea dissentire, nostræ voluntatis est.* Eodem modo vim illam voluntatis, in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Christo vocanti obtemperare: *Ad illam cenam,* inquit, *nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire possent nisi vocarentur: itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, Qui ut venierat vocati, erat in libera voluntate.* S. Augustino testis accedat ejusdem Doctores & ævi discipulus S. Prosper lib. 2. de vocat. Gen. cap. 26. *Voluntas de sua habet mutabilitate si deficit, de gratia verò opitulatione si proficit: Et quod à multis refutatur gratia, ipsorum est nequitiæ, quod à multis recipitur gratia divina est, & voluntatis humana.*

Perpetuum hunc Ecclesiæ sensum veneratur Tridentina Synodus, & oppositum contra Sectarios nostri temporis sub anathemate proscrit Sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... non posse dissentire, anathema sit.* Nec minus apertè Sess. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis... inspirationem illam recipient, abjicere potest.* Eodem veritatis spiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonense anno 1528. Decreto fidei 15. *Non est tale trahentis gratia auxilium, cui resisti non possit.*

Si quæ igitur vis divinis eloquiis, si quæ veritas Sanctis Ecclesiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifestum evadit, hanc esse doctrinam omni ævo in Ecclesia Christi comprobata: adeo ut quisquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipso factis ostendat, se divinæ gratiæ posse resistere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obstinere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili necessitati subjicere, in propositionis 3. refutatione, ubi agitur de libertate ad meritum requisita, mox aperiemus.

Tertia Propositio.

Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hanc propositionem Innocentius X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Janenius lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6. & seqq. ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil esse quod impediatur libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter Tom. 3. lib. 9. cap. 12. col. 658. Sic pronunciat: *Nihil aliud libero generatim repugnat, quam necessitatis illius prementis, cogentisque violentiæ.* Et hinc asserit factis inesse libertatis ad meritum actui amoris quo Deus seipsum diligit, si Deus meriti capax esset.

Huic errori fat apertè quadrat hæresis Calvinii, qui disertè profitetur, se non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ sita est in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ scilicet præbeat liberam agendi vel non agendi potestatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: sic enim loquitur ipse in Antidoto ad Can. 5. Conc. Tridentini. *De verbo, inquit, ne moveamus rixam, sed quia per liberum arbitrium intelligunt (Catholici) eligendi facultatem, que sit in utramque partem libera & soluta, titulum sine re esse qui affirmant, Christum habent aurorem.*

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Ecclesiæ sensu, testantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuo averfantur.

Atque imprimis ex Sacris litteris manifesta intorquetur sententia Genesis 4. vers. 7. *Nomen si bene egeris recipies; sin autem male, sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Hanc expeditam ad utrumque libertatem in homine justo disertè agnoscit Ecclesiasticus cap. 31. vers. 1. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit.* Nec minus humanam libertatem, ut subsistat, ab omni necessitate remotam requirit Gentium Apostolus 1. ad Corinth. 7. vers. 31. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sui voluntatis.* Necessitatem à libertate sejungit Apostolus, illam cum liber-

Arde
kin

Theo-
logia

tate conjungit Janfenius: quis hic erravit, nisi quietare potuit?

Sed, inquires, quid de Augustino? Sat nota ejus mens & sententia, si non alius quam ille Ecclesie Augustinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controversia sententiam pronunciat Lib. de vera Religione cap. 14. *Quoniam peccari non dubium est, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim servos suos meliores esse Deus judicavit, si ei servirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent.* Audis S. Augustinum liberum arbitrium sic explicantem, ut nulla sit liberalitas, nulla libertas, si Deo non serviatur eadem voluntate quae omni careat necessitate. An non hoc iterum inculcat lib. de Spir. & lit. cap. 34. *Consentire vocationi Dei vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Iterumque de lib. arbit. lib. 7. cap. 18. *Ista est causa voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur, si autem potest, non ei ceditur, & non peccabitur.* Si quis Augustinum tam clara, tam sana suadentem audire nolit, videat ne ab eodem infania arguatur lib. de duab. Animabus cap. 12. *Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, summa est iniquitatis, & infania.*

Quid ergo mirum summos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, & Sanctorumque Patrum consensus toties condemnat.

Consensum hunc testatur Concilium Senonense in decretis fidei decreto 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium esse quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium asseveret. Horum demique vestigiis insistentis Concilium Tridentinum Sess. 6. Can. 4. sic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... Deo excitanti atque vocanti non posse dissentire, si velit, anathema sit.* Agit autem de potestate dissentendi, quae consistit in libertate indifferentiae ad merendum & demerendum necessaria. Si enim libertas ad meritum requisita stare posset cum necessitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuisset, ut statueret de libertate per quam voluntas moti praesentis & excitantis gratiae possit dissentire, cum hac alia esse non possit quam libertas in sensu composito expedita ad agendum vel non agendum, quae cum necessitate ad unum adstringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt istius dogmatis patroni? Aliquas excogitant subtiles remoras quae perspicuae veritati tenebras offundant. Ajunt enim se admittere in voluntate libertatem sive indifferentiam potentiae, non verò actionis: istam verò indifferentiam potentiae dicunt sitam esse in mutabilitate, & flexibilitate humanae voluntatis, quae annexa est statui vitae praesentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id necessariò velimus.

Sed quid hoc aliud est, quam voluntatem de uno actu necessario, in alium necessarium devolvi? cum quaevis actio voluntatis suam careat indifferentiam, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illum determinata. Aut quam potest ipsa potentia habere indifferentiam, quando, sine potestate ad oppositum, ad hanc tantummodo actionem adstricta re-

tinetur: Itaque tota quae hic praetenditur voluntatis mutatio, alia non est, quam concatenata commutatio unius necessitatis in aliam: interea in quavis actione catenam semper ad unum astringentem subit voluntas, sive auream operis boni, sive ferream actionis pravae: optio verò catenae quae astringitur non est ipsius voluntatis, sed providentiae gubernatricis, quae sive delectationem justitiae, sive concupiscentiae pro arbitrio dispense, debet illi voluntas humana inevitabili necessitate obsecundare. Haec illa est insignis larva libertatis, quam neque Manichaei quos impugnat Augustinus, nec Astrologi factorum assertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab Ecclesia damnatus, suam esse reculerant; ac proinde, si huic sententiae credimus, haeretici illi totam admiserunt libertatem, quae ad merendum & demerendum in naturae lapsae statu requiritur. Alia sanè libertate eget creatura ratione praedita, ut apud suum creatorem laudem vel vituperium, praemium vel poenam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipsa inflectatur, & sic agat, ut quantum est ex parte omnium quae actionem antecedunt possit ab agendo abstinere. Sine hujusmodi libertate nemo sui mancipii actionem mortalem poenam, vel praemio dignam censerebit.

Quarta Propositio.

Semipelagianam admittentem praeventis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc ane haeretici quod vellet eam gratiam talem esse cui possit humana voluntas resistere, vel obtemperare. Tradit hujus primam partem diffusè nominatus Author lib. 8. de haeresi Pelag. cap. 6. Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam brevissimè stringit col. 215. dum adversarium suum perstringit his verbis: *Quanta audacia, post condemnatos jam à tot saeculis Massilienses, asserere quod quia in statu Innocentia sufficiebat homini ad salutem gratia quae poterat perseverare si vellet, etiam nunc sufficere.* Declarata vero est ab Innoc. X. & Alexandro VII. hac 4. Propositio falsa & haeretica, & ut talis damnata.

Prima pars hujus propositionis, quae facti questionem continet, falsa declaratur ex historia haeresis Pelagianae in iis quae apertè tradit S. August. Prosper, & Hilarius, qui contra hanc haeresim decertarunt. Refert verò Augustinus lib. de Praedest. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad singulos actus non admisisse, sed censuisse, *initium fidei esse ex nobis, tanquam si fides non à Deo nobis donetur.* Idem, *Fidem non esse donum Dei.* Item, *Eos agnovisse quaedam merita sua, tanquam ipsi sibi ea fecissent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perseverare ita nostrum esse, tanquam non à Domino nos accipiamus &c.* Consentit fusè S. Prosper contra Collatorem, praesertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi disertè exprobat, quod diceret hominem posse bene agere sine gratia; non incitatum à Deo; ante gratiam; sine adjutorio Dei; per vires tantummodò humanae voluntatis; merito gratiam praeventientem &c. Quae omnia in illis adeo obvia sunt & manifesta, ut contrarium sustinere aliud non videatur esse, quam vel quodammodo lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propositionis damnatae asserit: *Haeresim esse Semipelagianam, talem admittente gratia, cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.* Haec au-

tem assertio non videtur reipsa dissidere à propositione secunda, quæ supra refutata est. Nempè interior gratia in statu natura lapsa nunquam resistit. Potest vero utraque Propositio Calvino auctore pridem gloriari. Docet enim ille lib. 2. Instit. cap. 5. §. 11. Errorem esse Scholasticorum, quod putarent in manu nostra esse respicere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuisse hunc errorem Pelagianorum, quos secuti sunt Semipelagiani, ibidem Calvinus disertè asserit §. 23. *Audiamus, inquit, nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne acatis nostra Pelagiani, hoc est Sorbonici Sophista, totam venustatem nobis adversari pro suo errore criminantur, in quo scilicet patrem suum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipse Augustinus protractus est.*

Porro, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus superiora reperamus, ex sola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli respondendum, qui orthodoxæ Ecclesiæ auctoritatem salvam velit. Tridentinum sic definit sess. 6. cap. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non posse dissentire si velit, anathema sit.* Censet igitur liberum arbitrium, hoc est, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam posse illi gratiæ dissentire sive resistere, vel consentire si velit, quod est obtemperare. Atqui propositio damnata ex adverso asserit, *Semipelagianum, sive hæreticum, esse admittere gratiam cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & fallà est definitio Tridentini, si vera est à Pontificibus damnata Jansenii doctrina; quod salvà fidei Catholici veritate nemo admiserit.

Frustra hinc quaritur effugium; nexus est quinec solvi, nec frangi potest. Frustra, inquam, cum quibusdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad sensum divinum respicisse, dum dixit liberum arbitrium posse dissentire si velit, posse autem velle dissentire pro eo statu quo præsentis gratiæ impulsu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè seria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo nisi nugando dicet, pauperem posse facere eleemosynam, si velit; siis media requisita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicitur ligatus posse currere, si velit, si præter voluntatem non adsit illi facultas quâ possit se vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem posse dissentire divinæ gratiæ si velit, necessariò definit, adesse potentiam proximam & expeditam, ut velit dissentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc possit dissentium elicere. Ergo necessarium est verba Concilii gratiæ Jansenianæ voluntatem ad assensum necessitantem, è diametro adversari.

Atque hinc ulterius satis inferri poterit, à Concilio definitum esse dari veri nominis gratiam merè sufficientem, cui voluntas actu resistit, quamvis in ejus potestate fuerit illi consentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controversias Scholasticas de gratia magis explicandum erit.

Quinta Propositio.

Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse. Hanc conclusionem ex suis principiis infert idem Jansenius, quam S. Augustino imponere co-

R. P. Arsdok. Tom. I.

natur, sic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salvat. c. p. 21. col. 390. *Qua sanè (inquit) cum in Augustini doctrinâ, conspicua certaque sint, nulla modo principis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro iustorum non perseverantium aeterna salute mortuum esse, sanguinem fuisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus sanè acerbissimum, Ecclesia Româna, varia censurarum fulmina pridem detorsit: sic autem post alios Innocent. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adversus propositionem quintam Jansenii, de ea doctrina pronuntiavit: *Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnâmus.*

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia aperte adversatur divinæ Scripturæ asserenti, Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus. Sic etiam loquitur Apostolus 1. ad Timoth. cap. 2. *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sublimitati sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo.* QUI OMNES HOMINES VULT SALVOS FIERI, & ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, QUI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Ubi sanè ulla exceptione Apostolus affirmat, Deum velle omnes homines salvos fieri, & mox rationem assignat, *Unus enim est Deus, unus & Mediator Dei & hominum &c.* Atqui absolutè & absque ulla limitatione, omnium hominum unus est Deus; ergo etiam, nullo excepto, unus omnium est mediator, pro omnibus mortuus est, & pro omnibus etiam reprobis in cruce sanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apostolus disertè affirmet Deum velle salvos fieri omnes pro quibus dicit orandum esse, cupit autem orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, cum tamen eo tempore essent Reges gentiles ac reprobi; ergo non potest Apostolus intelligi de Christo mortuo pro solis prædestinatis.

In eundem sensum verba Apostoli intelligit S. Augustinus lib. de Spirit. & litter. cap. 33. *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes iustissime judicentur, &c.* Ubi admittit S. Doctor. Deum ex parte sua velle omnibus salutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male utentes incidunt in iudicium & damnationem.

Ut sententiam Augustini tam manifestam declinet Jansenius, persuadere conatur, illum loco citato non loqui ex suo sensu, sed Pelagianorum dogma recitare, postea refellendum. Sed inane est hoc effugium; hanc enim doctrinam minime reprobat, sed pergit tantum disputare contra Pelagianos, an fides ideò sit donum DEI, quia provenit à libero arbitrio quod à DEO creatum est, demum addens, ideò fidem esse donum DEI, *Quia binis suasionibus agit*

Deus

Arsdok

Theologia

Deus ut velimus, & ut credamus, sive extrinsecum, per Evangelium, exhortationes, &c. sive intrinsecum, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriae voluntatis est. Quinimò iterum dictum suum de voluntate omnes salvandi tacite approbat, dum asserit, dari homini auxilium, cui consentire, vel dissentire sit propriae voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo possit aliquis dissentiendo perire, nisi velit ex parte sua etiam pereuntes salvos fieri?

Apostoli verò locum, quem in hac controversia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, nescio qua distinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apostolus sine exceptione ait, Deum velle omnes homines salvos fieri. Jansenius vult omnes homines in ea sententia sumi tantum generatim, pro generibus singulorum, non verò pro singulis generum, hoc est, Deum velle ex Judæis & Gentibus, ex servis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos salvos fieri, non tamen velle, aut gratia suae auxilia praeberere, ut singuli homines in individuo salvi fiant. Cum enim absolute negaret dari hominibus gratiam merè sufficientem, quam ut monstruosam & Molinisticam abolendam judicabat, sed doceret omnem gratiam esse suo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perseverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua salvos fieri, neque Christum pro eorum salute sanguinem suum patri obtulisse.

Idem gratia merè sufficientis odium in Calvino, ut eundem peperit errorem, ita enim Calvinus de aeterna Dei praedest. pag. 706. recitatis Apostoli verbis, de voluntate omnes salvandi, eandem distinctionem ita subiungit: *Quis non videt ordinem hic geri mentionem, potius quam singulorum hominum? nec verò ratione caret: ita illa distinctio, non singulos generum, sed genera singulorum notari.*

Et ne huic responso deesset assueti haereticis praesidentia, idem graviori tono inculcat lib. de occultis Dei provid. pag. 737. *Certo inquit, certius est. Paulum illic non de singulis hominibus agere, sed intelligere ordinem & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quantam concordiam.

Hinc sanè patet, quam longè dictus Doctor ab Augustini mente ac sententia recesserit, cujus tamen se praeter ceteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut existimo, illi Sancti Doctoris sensum reddidit, in ejus opere non satis observata distinctio voluntatis divinae, in eam quae vult absolute & efficaciter homines, actu ad salutem pervenire, quam certum est non ad omnes, sed solos electos pertinere, & in aliam, quae Deus quantum est ex parte sua velit omnes ad salutem tendere, & ex vi meritorum Christi omnibus praebere auxilia: quibus, si non obstat liberum hominis arbitrium, possint justitiam & gloriam adipisci. Et in hunc sensum doctrinam orthodoxam, atque adeò Augustino conformem exponit, firmatque Tridentinum sess. 6. cap. 3. *Esti Christus, pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed si dumtaxat quibus meritum passionis ejus communicatur.* Ubi manifestè mors Christi complectitur etiam eos qui ejus beneficio ad salutem non perveniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra

sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antverpiae Episcopus, in suis *Antisynodis* cap. 4. Vehementer esse formidandum, ne homines illi, qui negant Christum pro omnibus mortuum esse, eò tandem dementiae deveniant, ut cum Mahometanis sentiant, Christum pro nemine mortuum esse. Nec defunt qui testentur, plures Calvinii asecelas qui in primum hunc errorem inciderunt, postea in secundum se praecipitasse.

Opponunt aliqui recentius circa praedicta.

Primò; CHRISTUM quidem mortuum esse & sanguinem fudisse pro omnibus etiam reprobis, eo sensu, quod merita illius, quae sunt infinita, sint etiam omnibus sufficientia, quamvis non sint ab illo pro omnibus oblata. Sed satis refelli videtur breviter evasio illa, ex ipsis verbis propositionis 5. damnatae, quae asserit; Semipelagianum esse CHRISTUM pro omnibus mortuum esse, & sanguinem fudisse. Ergò vera est propositio contradictoria quae docet, Non esse Semipelagianum, sed omninò verum, mortem & sanguinem à Christo pro omnibus omninò hominibus data aut oblata esse: si enim pro omnibus omninò mortuus est, pro omnibus mortem suam Patri obtulit, intelligi vix posse, Quomodo Christus sit Redemptor omnium, si non impetraverit omnibus auxilium quo saltem possint liberari, quod aliqui negant.

Secundò opponunt, quomodo Deus per gratiam merè sufficientem sincere vult reprobos salvos fieri, cum Deo sciente, & aliam gratiam dare nolente, melius foret ipsis nullam, quam talem gratiam habere? Sed aequè solvendum est ipsis, id quod cum omnibus admittunt. Quomodo Deus Angelos reprobos per gratiam merè sufficientem sincerè voluerit salvos fieri? Quod igitur gratia sit merè sufficientis, nec fortiaur effectum, non provenit ex intentione Dei illam concedentis, aut ex natura talis gratiae: nam illa ex se actum bonum semper operaretur, nisi in hoc impediretur per liberum hominis arbitrium. Atque ita facilè intelligitur, melius quidem esse nullam gratiam habuisse, quam illam per contumaciam liberi arbitrii neglexisse, non tamen melius esse simpliciter non habuisse gratiam illam, quae hominem ad bene agendum inclinabat & incitabat, & cum qua poterat rectè operari & salvari, si illi inclinationi obtemperasset.

Tertiò opponunt, sicut sustineri potest gratia physice praedeterminans, quam tradunt Thomistae, aequè posse subsistere gratiam illam per se semper efficacem quam ajunt sitam esse in delectatione victricis gratiae caelestis &c. Sed hanc concordiam nec ipsa haecenus Schola Thomistica, nec ipse Jansenius admittit, qui gratiam illam praedeterminantem, uti aliorum gratiam congruam, discretè impugnat, & à gratia sua victrice vult utramque longè abesse. Differentiam gratiae Thomisticae praedeterminantis, & gratiae victricis Jansenianae, vide in hujus Thomi I. Parte II. Controversia VII. circa initium, *Ab hac Doctrina &c.*

Quartò opponunt, Non esse damnatum omnem omninò sensum quem possint habere Jansenii propositiones, vel earum Author, sed tantum aliquem sensum determinatum. Atqui probati non potest quòd sensus

sensus (quem illi sustinent) sit ille qui determinatè da-
innatur. Ergo potest sensus ille sustineri.

Sed ex hoc effugio sequeretur, si quis disertè dice-
ret se sustinere propositiones Lutheranas, Calvinianas,
Jansenianas, non posse illum redargui. Quia præ-
tendere semper potest, Non esse damnatum omnem
omniò sensum, &c. Quam latum sic ab Apostolicis
Decretis effugium semper captari possit, quis non vi-
det? Sensus igitur in his, & aliis ille censerì debet da-
mnatus, quem verba & contextus & status propo-
sitionis damnata per se important, juxta institutionem,
& proprium sensum verborum quibus propositio da-
mnata exprimitur: ita in omni tribunali sine tergiver-
satione proceditur.

Quintò opponunt, Recessus nimis à doctrina Hæ-
reticorum modernorum (qualis est de Christo pro o-
mnibus omninò mortuo, de gratia aliqua indifferen-
ti, & merè sufficienti) plurimum nocet eorum conver-
sioni, cum ab his longissimè recedant. Ergo potius
amplectenda ea doctrina quæ ab his minùs recedit,
sive, ad illos magis accedit, etsi cum illis non conve-
niat.

Resp. Accessum illum, de quo agitur, multò plus
habere periculi, ne Hæreticos modernos in suo erro-
re magis confirmet, & obduret. De hoc nemo me-
lius testari potest quàm ipsi Hæreticorum modernor-
um Doctores: inter quos Samuel Maresius in Hol-
landia celebris Doctor Calvinianus, in Præfatione ad
suum Catechismum de Gratia, sic loquitur: Ipsius
Pape auctoritas sensum labascit per has controversias
de Gratia, in quibus Pauli & Augustini sequaces (no-
tum est ex contextu de quibus loquatur) plurimas de-
fendunt propositiones, quas Pius V. Gregorius XIII.
& Urbanus VIII... damnaverant, &c. Sunt quidem
hæc verba Doctoris Hæretici, nec proinde judicis ido-
nei: Sed ex quo facile colligi possit, quid major ille
accessus etiam apud heterodoxos operetur.

De his infra plura scholasticè tradimus, & explica-
mus in hoc Tomo I. Parte II. de Gratia Divina, à Con-
troversia 4. usque ad Controversiam 10. Extant & The-
ses variæ, aliaque de iisdem recentius edita anno
1684.

CAPUT III.

De Christi presentia in Sacramento Eucharistiæ.

I. Catholicus omnes affirmant in Sacramento Eu-
charistiæ, post panis & vini Consecrationem,
Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut vir-
tute Consecrationis substantia panis mutetur in Cor-
pus, & vinum in sanguinem Domini, solis accidenti-
bus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum
constitui præsentem realiter, sed tantum figurativè,
sic ut nihil addit præter ipsum panem & vinum, tan-
quam figuram aut signum representans Corpus &
Sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc
sunt contrarii ipsis Lutheranis, qui admittunt saltem
in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed
remanente simul panis & vini substantia.

II. Probatum Catholica veritas ex manifestis Chri-
sti verbis Matth. cap. 26. *Hoc est Corpus meum quod
pro vobis tradetur. Hic est Sanguis meus qui pro vobis
effundetur.* Atqui non figura Corporis Christi pro
R. P. Arjdek. Tom. I.

nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus tradi-
tum, & ejus verus Sanguis effusus est. Ergo Christus
illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem
in Sacramento contineri. Sic ut in sensu proprio &
identico non possint illa verba aliud significare quam,
Contentum sub hac specie panis est Corpus meum.
Ut si Christus in Cana Galilææ, volens viberorum
aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset,
Hoc est vinum quod vobis fundetur. Si quis autem
negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum
propriè, sed Christi potentiam oppugnaret. Ne-
cessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in
Sacramento Eucharistiæ realiter constituere, vel Ec-
clesiam suam decipere, quod sic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se
filiis relicturum auri summam, sicut Christus promi-
sit se Corpus suum relicturum discipulis manducan-
dum, & idem parens postea in ultimo testamento scri-
pturam relinqueret cum his verbis: *Hoc est aurum
quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic
verum aurum, & non tantum auri figuram aliquam
contineri? vel patrem illum tunc delirasse.*

III. Regula apud omnes certa est cum S. August. lib.
3. de doct. Christi cap. 1. Quando verba Scripturæ sumi
possunt propriè, nunquam accipienda esse figuratè,
nisi aliunde constet id esse manifestè necessarium.
Quod hic minimè constat, cum Christus non minùs
potuerit se in Sacramento collocare vere, quàm fi-
guratè, idque verbis illis propriè significare. Quod
si nolis hic eam regulam retinere, eodem jure po-
terunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dici-
tur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate
aliquà impropriè dicta. Ut cum dicit Christus Joan.
10. v. 3. *Ego & Pater unum sumus,* illud rectè intel-
liget Arianus de unitate metaphorica, sita in concor-
dia voluntatum, non verò de unitate substantiæ pro-
priè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scri-
pturis Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare,
nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit
ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non
intelligantur.

IV. Hunc Christi sensum, & realem ejus præsen-
tiam declarat Apostolus Paulus 1. ad Corinth. 10. *Ca-
lix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio
Sanguinis Christi est: & panis quem frangimus nonne par-
ticipatio Corporis Christi est?* Et iterum: *Quicumq; man-
ducaverit panem hunc vel biberit calicem indignè reus erit
Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodo reus erit Corporis Domini indignè
manducati, si corpus Domini non manducet, sed ejus
figuram? Non admittet certè Calvinista eum, qui in-
dignè tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse
culpæ, cum Christum in sua imagine aut figura hono-
randum esse prorsus neget.

V. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Ev-
angelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba, *Hoc
est Corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Eodem mo-
do apertè & simpliciter proponunt: quòd certè mi-
nimè fecissent, si per Corpus Christi, figuram Cor-
poris Christi intelligi voluissent; quomodo enim illud
intelligi vellent, quod suis verbis toties repetitis non
expresserunt?

Quinimò Christus ipse Joan. 6. vers. 56. dicens:
Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus,
1 2 8c, Pa-

Arjdek
kin

Theo-
logia

& Panis quem ego dabo caro mea est profectus vita; rem se miram ac novam declarasse ac promississe ostendit, subiungens, *Hic est panis qui de caelo descendit, & qui manducat hunc panem vivet in aeternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticeæ panis buccella cur maxima cœlesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissime quadrare intelliguntur.

VI. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè; Ergo quando dixit, *Hoc est corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodem modo posse sic inferri, *Ego sum vitis*, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego & Pater unum sumus debet intelligi figuratè & metaphorice cum Arianis: atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præsentiam auferre moliris. Verùm hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superius assignatam retundi debent.

Nunc ulterius sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare: sed illa agnovit realem Christi in Eucharistia præsentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

VII. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonia.

S. Cyprianus *sermone de cœna Dom.* Panis, inquit, iste quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentia Verbi factus est caro. Quid quæso clarius dici potest?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu literali clarè agnoscit *Conc. 1. in Psalm. 33. Ferebatur in manibus suis.* Quomodo, inquit, hoc intelligatur in Davide secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum ait, hoc est Corpus meum; ferebatur enim illud corpus in manibus suis.

S. Joan. Damasc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc est, non corporis signum, sed corpus, non Sanguinis signum, sed Sanguis.

S. Epiphanius *in sepr. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres inruentem illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritatis oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas: De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergo manifestum est primitivam Ecclesiam nunquam ne-

gasse realem præsentiam, sed illam semper docuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

Præter testimonia Patrum primitivæ Ecclesiæ pro reali præsentia jam breviter adducta, juvat paulò expressius oculis objicere verba potissimum S. Ambrosii, & Cyrilli Hierosolymitani, qui quarto sæculo tam disertè rem hanc exposuerunt quàm si hodie contra Calvinii asseclas decertarent. S. Ambrosius ipsius S. Augustini primus in fide magister, & eximium primitivæ ecclesiæ oraculum sic loquitur *lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Sermo*, inquit, *Christi hoc conficit Sacramentum: Qui Sermo Christi? Nempe in quo facta sunt omnia. Jussit Dominus, & factum est caelum, jussit Dominus, & facta est terra, jussit Dominus, facta sunt maria, jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vide ergo quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant; quànò magis operatorius est, ut quæ erant, in alia commutentur? Cælum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem, ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Ergo tibi respondeam, Non erat Corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi quod jam Corpus est Christi. Ipse dixit & factum est. Si ex his nondum vides sensum primitivæ Ecclesiæ contra solam corporis figuram, & excœcatum, aut dementatum agnoscas necesse est.*

Audi ejusdem circiter ævi Cyrillum Hierosolymitanum in sua Catechesi mystagogica. *Cum ipse dixerit, Hoc est corpus meum, quis audebit deinceps ambigere? & cum idem ipse tam asseveranter dixerit, Hic est Sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat non esse ejus sanguinem? Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilæa, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in sanguinem transmutavit? Quomodo possit hodie in rem hanc similitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Verba te quo volueris, vel te ipsum, vel primitivam Ecclesiam erroris necessariò condemnabis.*

Addo aliud testimonium & argumentum invincibile ex apertis monumentis *Historia Ecclesiastica* de mente primitivæ Ecclesiæ.

Ex illa patet evidenter ab infidelibus sæpè ac vehementer accusatam & passim fuisse Religionem Christianam, quod Christiani essent *Antrophagi*, id est, comestores carnis humanæ, quia Christi sui carnem & sanguinem manducabant, ut infra testimoniis citatis, ostendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Christi in Eucharistia, Christianæ Ecclesiæ Patres tunc viventes nunquam negarunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus corpus & sanguinem Christi, sed tantum illius figuram, scilicet panem & vinum in passionis, & mortis illius memoriam.

Ergo ex illâ Infidelium accusatione, & Christianorum responsione manifestissimum est, doctrinam primitivæ Ecclesiæ fuisse eandem quæ nunc est Romana, Christi Carnem & sanguinem in Eucharistia verè ac realiter manducari.

In hujus argumenti, quod assumpsi, probationem evidentissimam, subjicio Patrum de illa accusatione tunc in primordiis Ecclesiæ sæculò tractantium aperta testimonia.

Accusatio ista patet primò ex *Tersulliano*, qui secundo

quando circiter Christi ævo vixit, *Apologia, cap. 7. & 9. l. 6. contra Celsum*; ubi sic loquitur: Dicimur scelerrimissimi de Sacramento Infanticidii. Qui ista credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipse quod & Christianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum satia, vescere libenter. Quod si non potes facere, non debes credere, homo est enim Christianus, quod & tu.

Adde hominis etiam Athei, ac Philosophi Celebris de hoc testimonium: *Averroes comment. in metaphys. mundum*, inquit, peragravi, multaque, adedque omnes regiones circuivi, varias sectas inveni, sed Christianam deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: *Quia Deum suum, quem colunt, devorant.*

En quid post accusationem istam supra, quid alibi dicat idem Tertullianus *lib. de Resur. carnis c. 8.* Caro corpore & Sanguine Christi vescimur, ut anima de Deo fingitur.

Quid ad eam *S. Cyprianus de cana*, sæculo tertio. Quam præclarus, inquit, est calix iste, quam religiosa hujus potus ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes sensum hujus mundi, sanguinem fugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriusque rubricati, à sapientibus hujus sæculi judicamur *Amentes*. Quomodo quæso, primi illi veræ Ecclesiæ Christiani, à Sapientibus ethnicis fuissent judicati *Amentes*; Quomodo accusati ut *Antrophagi*: Quomodo *Deum suum quem colunt devorare*? si illi in memoriam Christi sui, panem tantum & vinum in suis cæteribus more Calvinistico manducarent? Illi certe ipsi sapientes ethnici in memoriam amici absentis, aut defuncti, aut Cereris & Bacchi sui, non raro cum pane & vino convivia celebrabant: nihil proinde ipsis circa primos Christianos, absque reale Christi manducatione, mirum vel novum, vel supplicio dignum visum fuisset.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiva Ecclesia primi illi Patres, primi illi Christiani, imo & primi illi infideles qui Christianorum Ritus ubique explorabant, in Eucharistia realem Christi præsentiam apertè testantur: nec erat in sequentibus sæculis ulla secta quæ eam negaret usque ad Berengarium, qui & errorem illum convictus retractavit: eodemque tenore hodie tota Ecclesia Romana, imo quoad hanc realem præsentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiva Ecclesia fuit experta erroris, ut ipsi sectarii fatentur, & Romana semper, hodieque in hoc est primitivæ conformis. Ergo omnino fatuus convincitur, qui contra hunc apertum omnium sæculorum sensum, solius Calvinii desiramentis adheret. Quam tenues sint umbræ quas Calvinii assecleæ pro se objiciunt, ex sequenti earum solutione patebit.

Refelluntur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlai in Anglia.

Opponunt primò, si Christus esset realiter præsens in Eucharistia, deberet idem Christi corpus esse simul in duobus locis discretis, scilicet in cælo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore esse in duobus locis involvit contradictionem, quia sic esset in cælo, & simul à cælo abesset.

Resp. Negando minorem, Quia præsentia in uno loco, non est negatio præsentia in alio loco, in

quo solo consistit contradictio, sed sunt duæ affectiones positivæ ejusdem corporis, scilicet præsentia ad hunc locum, & simul præsentia ad alium locum separatum. Hoc si neges Deum alicui corpori posse concedere, non hoc Sacramentum, sed potius Dei omnipotentiam oppugnas. Quinimò reipsa unum corpus in duobus locis discretis divinâ virtute aliquando extitisse, patet *Actor. 9.* ubi Christus in via D. Paulo apparuit, & præsens adfuit, & palam locutus est, *Saul, Saul, quid me persequeris &c.* nec tamen ideo cælum & dexteram patris deseruisse dicendus est, juxta illud *Actor. 3. v. 21. Oportet illum cælum suscipere usque ad tempus restitutionis omnium*, id est, extremi judicii. Apparuit etiam corporaliter Christus Dominus Petro Romam cogitanti, cum diceret, *vado Romam iterum crucifigi*, ut testatur Divus Athanasius in *Apologia pro sua fuga*, & D. Ambrosius contra Auxentium.

Confirmantur hæc à paritate rationis. Quia possunt duo corpora divinâ virtute in uno eodemque loco simul constitui, & se mutuo penetrare: quod camen non minus est contra naturalem constitutionem corporum, quam unum corpus in duobus locis distitis collocari, Patet Joannis 20. v. 6. quando ad Apostolos venit *Jesus januis clausis*, ubi cum penetratione dimensionum in eodem loco fuit janua & corpus Christi, uti passim admittunt Sancti Patres, qui in hoc Christi ingressu manifestum miraculum agnoscunt, uti & in Nativitate ac Resurrectione Domini corpus Virginis & sacrum sepulchrale penetrant.

Opponunt secundò, de ratione corporis, sive quantitatis corporeæ est, in loco extendi, sive habere partes extra partes. Atqui corpus Christi in modica Hostia non habet suarum partium extensionem. Ergo nequit Christus corporaliter in Hostia consecrata contineri.

Resp. Majorem tantum esse veram de extensione intrinsecâ, sive, quod debeat habere partes intrinsecè inter se distinctas, & quoad situm internum: non verò quod debeat una pars esse uno loco, & altera pars alio loco quoad situm extrinsecum. Cum enim situs ille extrinsecus partium sit tantum proprietates naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquatur in statu suo naturali, non est cur Deus non possit istius exigentiæ effectum actualem impedire, sunt combustionem ignis, aut illuminationem corporis ex natura sua lucidi. Hic proinde à Doctis merito reprobatur opinio inanis *Carterisii* constituentis essentiam corporis in actuali extensione & impenetrabilitate partium, nisi ea aliter explicetur, ut aliqui conantur. Sed hoc pondus habere non potest apud heterodoxos qui passim profitentur se illius Principis adversari, uti fuscè, & adductis præcipuorum suorum Professorum & Academiarum decretis, ostendit Fridericus Spanhemius ex Academia Leydensi in Hollandia Professor in libro suo de novissimis circa res sacras in Belgio dissidiis, pag. 76. & seq.

Confirmatur apertè ex ipsis Scripturis hæc doctrina Luca cap. 18. v. 25. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum celorum*, ubi apertè indicatur Deo possibile esse ut camelus transeat per foramen acus, cum dicat hoc facilius esse quam divitem renitentem divitias intrare in regnum Dei, quod tamen cum divina gra-

Arde
kin

Theo-
logia

tia est absolute possibile: aliis & Abraham, & David, & Salomon, & omnes etiam pii Reges & Principes Catholici cælorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæja, & per se futilia, à quovis his principis instructo facile dissolventur.

Ex quibus manifestè corruunt nova Asserta D. Morlæi in suis Tractatibus de Controversiis Religionis Romanæ pag. 21. & 22. ubi majori confidentiâ quàm peritiâ asserit, *Transsubstantiationem* in Eucharistia rem esse impossibilem & incredibilem, utpote contrariam *Sensuum* testimonio, & necessariò inducentem ad delitia *Scepticorum* non tantum in aliis artibus & scientiis, sed etiam in ipsis Theologicis.

Sed, ut breviter concludam: Quisquis Theologus est, aut Philosophus mediocris, satis novit non tantum quatuor, sed quinque esse hominis sensus, Fidem autem non esse ex visu, gustu, &c. sed ex solo *Auditu*, ut testatur Apostolus ad Romanos 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Verba autem Christi de reali sua præsentia in Eucharistia adeò sunt clara apud præcellentissimos primitivæ Ecclesiæ Patres, quos supra recensui, ut non timeamus nos ad alios scepticos, quàm ad Christum Evangelistas, & primos Ecclesiæ Patres à D. Morlæo relegari.

CAPUT IV.

De Impanatione Lutherana & præsentia Christi in solo usu.

Argumenta quæ hæctenus evincunt in Consecratione vi verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est, panem cum Corpore Christi in Eucharistia non permanere, uti contra Lutherum docet Ecclesia Catholica cum *Trident. Sess. 13. cap. 4.* Non enim dici potest una substantia in aliam converti, nisi prima desierit, & altera in ejus locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ, forma ligni desierit: neque dici posset virga Moysis converti in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

II. Declarant autem hanc transubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi, mutari, converti &c. Audi quæso in quarto sæculo primitivæ Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hieros. *Catechesi 4. mystag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?

Idem eodem sæculo profitetur Gregorius Nyssen. *Orat. catech. cap. 37.* Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo significatum panem, in Dei Verbi corpus credo transmutari.

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri corpus Christi *lib. 4. de Sacrament. cap. 4.* Panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio de pane fit corpus Christi. Ac pergit ibidem ostendere nihil hic esse creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare.

III. Altera controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata

non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad ægros deferatur.

Sed contra, Postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistia aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus versabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent, Ergo si ante Communionem Christi erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub iisdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant, ubinam in Scripturis dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certè in Sacris literis exstat istius doctrinæ vestigium. Quinimò ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiam asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

IV. Probatum id primò ex Tertulliano, qui *lib. 2. ad uxorem.* testatur Christianos suo tempore consuevisse Eucharistiam ad suos domum deferre, ut eam opportuno tempore fumerent. Et in *Serm. de lapsis.* narrat mulierem quandam, cum arcam, in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentasset, igne inde surgente deterritam fuisse. En consuetudinem secundi post Christum sæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobata.

S. Justinus Martyr ejusdem sæculi in *Apolog. 2.* asserit, post Sacra peracta Diaconos solitos fuisse deferre Eucharistiam ad fratres absentes.

S. Ambrosius in *Orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem suum particulam Eucharistiæ ad colulum suspendisse in naufragii periculo, & sic salvum evasisse.

S. Hieronymus in epist. ad Rusticum, refert S. Exuperium Tolosæ Episcopum, Christi Corpus in canistro vimineo comportasse.

Denique hæc Fides, Usus, & Consuetudo in primitivæ Ecclesiæ adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus in *epist. ad Gallosyniam*, in terminis affirmare non dubitet eos insanire, qui asserunt Eucharistiam si in alterum diem asservetur vim suam amittere. Errare non potuit Fides, & Consuetudo primitivæ Ecclesiæ, aut qui eam sequuntur. Ergo errare necesse est eos qui solo Luthero duce illi adversantur.

CAPUT V.

De Sacrificio Missæ, & Communionem sub utraque Specie.

Docet Ecclesia Catholica contra Sectarios Modernos, Christum in ultimâ cœnâ non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum instituisse, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem &c.* prout à vera & primitivæ Ecclesiæ semper intellecta fuerunt.

I. Probatum primò, ex Apostolo ad Hebræos, *cap. 7. v. 17.* ubi declarat de Christo verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus sit offerre Sacrificium, non potest Christi Sacerdotium in Ecclesiam esse in æternum sine perpetuo Sacrificio in Ecclesia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium semel tantum offerri potuit, cum Christus sæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantum restat ut perpetuò offerat per suos Ministros incruentum Missæ Sacrificium, aliàs Apostoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud sub specie Panis & Vini offeren-

offerendum esse indicant eadem Apostoli verba, dum asserit Sacerdotium Christi fore secundum ordinem Melchisedech, cuius Sacrificium consistebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Genes. 14. vers. 18. Melchisedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altissimi.*

II. Probarur secundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Ecclesiam suam sine aliquo Sacrificio, quod in signum supremæ majestatis illi offerri debeat. Nam in statu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noë, Abrahamum &c. In lege Mosaica plurima erant instituta Sacrificia, holocausta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile est solam Ecclesiam Christi relictam esse omni vero & publico sacrificio destitutam, quo possit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hostiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoscere, quod oblatione sacrificii propriè præstatur. Quod divino cultui adèd proprium est, ut nulla unquam Gens Deum coluerit, quæ sacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodo igitur cogitari potest Christum, qui voluit Ecclesiam suam toto orbe diffundi, non ordinasse sacrificium aliquod publicum, & suæ Ecclesiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem sacrificio poterat populus Christianus melius conjungi, ac designari, quam per oblationem corporis, & sanguinis Christi in sacrosancto Missæ sacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Ecclesiæ Christianæ instituti sunt Sacerdotes, & erecta sunt Altaria. Ad quid enim serviunt Sacerdotes, & Altaria, nisi ut victimæ, & sacrificia offerantur, sine quibus totus ille apparatus inanis esset, & proprio usu destitutus.

III. Probarur tertio, ex perpetuo usu Ecclesiæ Christianæ Missæ sacrificium offerendi, ad hæc usque tempora continuato: adèd ut mirum sit, ab iis qui se primævam Ecclesiam venerari & sequi profitentur aliud unquam fuisse cogitatum.

Sacrificium hoc jam inde à Christi temporibus in Ecclesia ubique oblatum fuisse testis locuples est S. Irenæus, qui floruit secundo post Christum seculo, scribit enim *lib. 4. cap. 32.* Christum in cæna Apostolos novam novi testamenti oblationem docuisse, quam Ecclesia, inquit, ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo juxta Malachiæ vaticinium.

IV. Eundem Ecclesiæ primævæ usum prodit S. Augustinus in *Psal. 33.* Ipse Dominus, inquit, de corpore & sanguine suo instituit Sacrificium secundum ordinem Melchisedech; unde & ipsi Apostoli sacrificare leguntur. An ergo Apostoli à Christi doctrina aberrarunt.

Idem toto orbe Christiano sacrificium offerri scribit iterum Augustinus de *Civitate Dei lib. 19. cap. 22.* loquens de oblatione Melchisedechi, Ibi (inquit) apparuit sacrificium quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum. *Ex lib. 4. de Trinit. cap. 14.* Quid gratius offerri aut suscipi possit quam Caro Sacrificii nostri?

S. Ambrosius in *Luc. cap. 1.* Cum sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.

S. Hieronymus *super verba Malachiæ;* In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Israël, sed mundam, ut in ceremoniis Christianorum.

Eusebius Emisen. *ser. 5. de Paschate.* Melchisedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Eucharistia celebratur, Christi Sacrificium figuravit.

S. Justinus Martyr. in *Dialogo cum Tryphono.* Omnia Sacrificia quæ suo nomine facienda Jesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione usus Deus, sibi grata esse testatur. En iterum S. Justinus secundi sæculi testis Sacrificium Eucharisticum in omni loco à Christianis oblatum fuisse testatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Christiani primitivæ Ecclesiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarii huic Sacrificio contrarii.

V. Quoad *Laicorum Communionem;* docet Ecclesia Romana non esse necessarium præbere Laicis communionem sub specie vini, contra plerosque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum administrandi Laicis Eucharistiam sub specie vini, ut infra ostendam.

Secundò, Quia ipse Christus duobus discipulis in Emmaus porrexit Eucharistiam sub sola specie panis, *Luc. 24. & cognoverunt eum in fractione panis,* uti eum locum explicat Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & plures alii. Et tempore Apostolorum de fidelibus dicitur, *Act. 2. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis fit mentio, uti nec *Act. 20. Vna autem Sabbathi cum convenissemus ad frangendum panem.*

Tertio, quia de communionem data sub unica specie sæpe memorant Patres primitivæ Ecclesiæ, ut infra patebit, quod sine errore fieri nunquam posset, si extaret præceptum Christi de communionem sub utraque specie.

VI. Contra hæc, præceptum à Christo latum esse de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primò, ex *Matth. 26. v. 27. Bibite ex eo omnes.* Verùm ea verba ad solos Apostolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes,* scilicet Apostolice in cæna presentes.

Opponunt secundò, verba Christi *Joan. 6. vers. 53. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Ergo non habebit vitam qui non sumit Eucharistiam sub specie vini. Sed facile negatur consequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem sub specie vini, sed tantum ut bibant Sanguinem Christi quocumque modo id fiat: Jam verò sub specie panis necesse est totum Christi Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Christi non mortuum, sed integrum, gloriosum, & vivum prout modo in cælo existit, sub unica panis specie constituitur. Ergo hoc ipso quo aliquis Christi Corpus suscipit sub sola specie panis, Christi pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quam ut sumatur Sanguis Christi, non verò ut sub vini specie recipiatur.

VII. Et sanè graves admodum erant causæ cur Christus noluerit præceptum sumendi calicis omnibus Laicis imponi. Nam in quibusdam regionibus præsertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impossibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo sufficeret. Magnam quoque ac frequens adesset periculum effusio-

Arde
kin

Theo-
logia

nis, ac irreverentiæ, si deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici posse usum calicis ulli unquam Laico concedi, sicut Regibus Galliæ concessus traditur, sed docent de illo omnibus concedendo nullum omninò præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant sub utraque specie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, sed quod ad Sacrificium requiratur; ut per Sanguinem quasi seorsim sub specie vini sumptum, & oblarum, Mors & Passio Christi repræsentetur.

Nullum autem de præbendo Laicis calice præceptum à Christo constitutum, aut à primitiva Ecclesia agnitum fuisse vel ex eo patet, quod Paulinus Presbyter in vita S. Ambrosii narret, dum jam S. Ambrosius esset è vita excessurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuisse, & S. Ambrosio dominicum Corpus obrulisse, sine ulla sanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit emisit Spiritum. Et ipse Dominus non tantum manducanti carnem & bibenti Sanguinem, sed etiam seipsum sub sola panis specie sumenti vitam æternam promisit, *Joan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPUT VI.

De Confessione Sacramentali.

Docent Catholici, lapsis in peccatum mortale à Christo præceptam esse confessionem Sacramentalem, formaliter integram, & distinctam quoad speciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitime deputato.

Hanc confessionem, quam auricularem vocant, negant passim Sæctarii, existimantes sufficere se coram Deo peccatorem agnoscere. Quamvis nec in hoc inter se omnes conveniant: constat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Ministro suo peccata saltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores nostri cum hæreticis Novatianis à primitiva Ecclesia damnatis, qui oris confessionem, & Sacerdotis Sacramentalem absolutionem penitus sustulerunt: uti tertio post Christum sæculo testatur S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. & S. Augustinus de hæresibus Novatianorum. Fieri autem non potest ut doctrina illa nunc sit vera, quæ in primitiva Ecclesia fuit hæretica.

II. Probatum doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc absolvendi potestatem Sacerdotibus apertè concedunt Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in celo, & quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in celis.* Et Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item Jacob. 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Itaque ex illis Christi verbis sic argumentor. In Ecclesia Christi, quæ est perpetua, constituti sunt perpetui Judices cum potestate ligandi, atque absolvendi peccata. Atqui Judex non potest absolvere aut remittere peccata, nisi ad ipsius tribunal fuerint relata, & debitè exposita. Ergo ad peccatorum absolutionem à Christo institutam necessarium est, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim potest Judex absolvere à delictis sibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoscere nisi illi à pœnitente per Con-

fessionem aperiantur, cui soli peccatorum suorum malitia solet esse manifesta.

Neque refert quod Christus Magdalenam, & quosdam alios sine particulari peccatorum confessione absolverit. Christus enim, cum esset Deus, potestatem habuit absolutam peccata contra suam legem commissa quocumque modo condonandi. At ministri Ecclesiæ, cum à Christo constituti sint Judices ad ligandum aut solvendum juxta statum pœnitentis, debent ejus statum & delicta expendere, antequam sententiam ferant: hunc autem pœnitentis statum purus homo absque distincta peccatorum confessione cognoscere nequit.

III. Atque ut aperte pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quod diximus modo à Christo constitutum fuisse, & à primitiva Ecclesia perpetuò usurpatum, ipsam in suis Patribus loquentem audiamus.

S. Augustinus in *Homil. 49. cap. 3.* Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit quid in corde ago: Ergo sine causâ dictum est, *quæ solveritis in terra soluta erunt in celis:* ergo sine causâ sunt claves datæ Ecclesiæ Dei. Frustraneum Evangelium, frustranea verba Christi, promittimus vobis quod ille negat. En quomodo nobiscum has Scripturas Augustinus intellexerit: & confessionem occultam soli Deo, non Ecclesiæ ministro factam reprobaverit.

Audi iterum, & execrare tam apertum nostri temporis errorem. Augustin. *lib. 2. de Vitis. Infirm. cap. 4.* Sunt quidam, qui sibi ad salutem sufficere autumant, si soli Deo cui nihil occultum est sua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubescunt, sive delignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem Dominus constituit... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conscientiarum tuarum penitus participem. En quomodo penitus integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confessionem. Audi porro quæ censurâ hanc omitentes ibidem perstringat. Non seducar te, inquit, illa somniantium suspensio, quæ in visitando confirmat, quasi salvet, Sacerdote inconsulto, ad Deum peccatorum confessionem.

Idem inculcat antiquissimus Athanasius *Serm. in illa verba.* Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, soluta sunt vincula, tradas te ipsum discipulis Jesu, adsunt enim qui te solvant pro potestate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcumque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in celis.

Idem docet S. Basilius *Interrogat. 288.* Necessariò iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.

Idem necessarium esse confirmat S. Chrysostr. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Christiani, ultrò sibi persuadeant Sacerdotum curationi se submittere oportere.

S. Cyprianus tertio post Christum sæculo, *lib. de lapsis,* Confiteantur singuli delictum suum dum admitti ejus Confessio potest, per manus impositionem Episcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto post Christum sæculo, in vita S. Ambrosii. De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, sed quomodo nisi illi innoscant.

Ex his iterum aliud inferre non potes, quàm falli Scripturas, errare Patres primitivæ Ecclesiæ,

aut

aut certè illos à veritate deviare, qui Sacramentalis Confessionis necessitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

DOctrina Catholica est, præter infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ justorum, quæ in hac vita sufficienter expiatae non fuerunt, in altera vita expurgantur antequam ad caelestem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calvinistæ: & olim negavit Aërius orationes fidelium defunctis prodesse, cuius doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Augustinus de hæresibus Aërii.

Probatum primò necessarium esse talem locum expiatorium superesse. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pœnæ æternæ, non tamen ab omni pœna temporali. Sed homo discedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non potest in cœlum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cœlorum. Ergo debet superesse locus purgatorius in quo illa temporalis pœna persolvatur.

Major probatur manifestis Scripturæ exemplis.

Primò Moyles & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipsis remissum erat, puniti sunt morte temporali à Deo illis constitutâ, ne ingrederentur terram promissionis, uti patet Numer. 20. & Deuter.

33.

II. David post impetratam veniam adulterii, & homicidii, punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulterio geniti, Nathan Prophetâ tam remissionem peccati, quam pœnam superstitem declarante 2. Reg. 12. *Transiit quoque Dominus peccatum tuum, verum tamen parvulus qui tibi natus est morietur.* Idem patet in eodem Davide 2. Reg. 24. ubi iussus est unum ex tribus pestem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remisso restantem in hac vita non persolvi, manifestum est in altera vita debere expiari: at non in cœlo, nec in inferno, ergo in Purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læsæ Majestatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abesse, aut carcere ad tempus detineri.

III. Probatur secundo dari hunc purgatorii locum Matthæi 11. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.* Ex quo satis apertè colligitur aliquam esse peccatorum remissionem in seculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Augustinus lib. 21. de civit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apostolo 1. ad Corinth. 3. v. 15. *Ipsæ autem salvi erunt, sicut tamen quasi per ignem.* Quod de igne purgatorii interpretatur idem Augustinus in Psal. 37. *sub initium.*

Denique disertissimis verbis id Scriptura declarat 2. Machabæor. 18. ubi Judas Machabæus maximis impensis iussit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie occiderant, ut à peccatis solverentur: cuius factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à*

R. P. Arsdæ. Tom. I.

peccatis solvantur. Quod factum tam publicum in luce totius populi, & testificatio tam aperta, etsi Scripturæ non foret, satis ostendit quis fuerit sensus & fides antiquissima istius Ecclesiæ ante Christum, de pœna temporali post mortem remanente, & de virtute orationis, & sacrificii ad illam redimendam.

IV. Hoc autem esse indubitatum Scripturæ testimonium, hanc esse praxim & consuetudinem in vera Christi Ecclesiâ, ut ne vel minimum hæere possis, testabitur primitivæ Ecclesiæ Doctõr & oraculum S. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret autoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rursus, *ibidem cap. 4.* Non sunt præmittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica Societate defunctis suscepit Ecclesiâ.

En iterum & suam & Apostoli mentem inculcat & exponit August. lib. 20. Homil. 16. Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quendam purgatorium transibunt, de quo Apostolus ait, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

V. Eandem Ecclesiæ fidem ante Augustini temporis consignat Tertullianus. lib. de corona militis cap. 3. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.

Eandem declarat 4. seculo Conc. Nicenum Can. 63. Nunciatur de morte Episcopi omnibus Ecclesiis, & Monasteriis illius Diocesis, ut hæc oratio pro eo. *Et Carthaginense 4. cap. 79.* Pœnitentes, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quisquam ferè est SS. Patrum, qui hanc materiam attingit, quem non possim hujus doctrinæ testem adducere. Quid enim singulis opus est cum iterum & apertè, & sine dubitatione August. de verbis Apostol. serm. 31. testetur hanc esse fidem & suam, & Ecclesiæ universæ. Orationibus, inquit, sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & elemosynis, quæ pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari... Hæc enim à Patribus universa observat Ecclesiâ.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, securus esse potest se nunquam ad Purgatorium perventurum.

Ad Augustini de hoc testimonium supra allatum num. 4. en quam demum futiliter se expedire conetur Doctõr Morlaus nunc apud Anglos celebris, de hac controversiâ agens pag. 57. Augustinus, inquit, non ex propria sententiâ locutus est, sed ex aliorum scilicet Hieronymi, cum aliis viris magnis, quibus noluit Augustinus repugnare. Agnoscit igitur S. Hieronymum, & alios magni nominis viros in Ecclesiâ illa primitiva ita nobiscum sensisse, renuit tamen S. Augustinum, quamvis idem apertè pronunciantem, illis annuere, quia nempe ex quadam aliorum reverentia, aut respectu humano sic locutus est. Nescio certè quis Spiritus etiam privatus potuerit Morlæo revelare arcanum illud Augustini consilium, & dissimulationem tanto viro indignam. Sed unde provenire soleant, istiusmodi inania effugia docet nos ipse Augustinus

K

Arsdæ
kin

Theo-
logia

gustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 18. *Vis videri aliquid dicere dum tacere erubescis, & inania loqui non erubescis.*

CAPUT VIII.

De Indulgentiis.

Docet Catholicus dari in Ecclesia potestatem concedendi Indulgentiam, quæ consistit in remissione pœnæ temporalis debitæ peccatis actualibus commissis post Baptismum, & remissis quoad culpam, extra Sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiæ satisfactionum restantium Christi & Sanctorum: idque tam quoad vivos, quam quoad defunctos qui in Purgatorio versantur.

Negant hanc potestatem passim hæretici moderni: illis in hoc errore præverunt alii ab Ecclesia pridem damnati. Primò Waldenses, appellati pauperes de Lugduno, quorum octavus error fuit, indulgentias quæ à summo Pontifice conceduntur nihil prorsus valere: secundo, Joannes Wiclefus cujus errores damnantur in Synodo Constantiensi §. 8. in articulo Wiclefi 42. afferente, Fatuum esse credere Indulgentiis Papæ & Episcoporum: Cui Concilio generali interfuerunt supra mille Patres, Anno 1415. 3. Hunc fecuti sunt Hussitæ apud *Cochleum* de hist. Hussitarum. Hos majores habuit Martinus Lutherus qui ab Indulgentiarum oppugnatione scæte suæ principium fecit, uti patet in illius articulis à Leone X. & Trid. damnatis. Postremò Joannes Calvinus Indulgentias copiosius oppugnavit in sua Institutione Christiana lib. 3. cap. 5.

Contra hos probatur doctrina Catholica primò, Quia supra de Purgatorio ostensum est manifestè, talem pœnam temporalem frequenter superesse post culpæ remissionem.

Probatur 2. hanc pœnam temporalem per Ecclesiæ Indulgentias posse remitti, primò ex sacris Litteris, 1. ad Colossenses, 1. ubi Apostolus dicit, Nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. Ubi patet etiam esse passum pro fidelibus Ecclesiæ: quod verò dicitur, quæ desunt passionum Christi, non intelligitur, quod Christus plenè non satisfecerit, & non suffecerit ad redemptionem humanæ nature, sic enim falsum est, & hæreticum, sed intelligitur, quod Christus, & Ecclesia sit una persona mystica, cujus caput est Christus, corpus verò est congregatio fidelium, quilibet verò iustus est quasi membrum, ut habetur 1. Cor. 12. Deus verò suâ prædestinatione constituit, quantum meritorum deberet esse in tota Ecclesia tam in capite, quam in membris; his verò verbis demonstrat Apostolus arumnas Sanctorum excedentes peccata adjungendas passionibus Christi ad communem totius Ecclesiæ utilitatem &c. Cum ergo de excessu pœnalitatum suarum sancti non sint remunerandi in seipsis, nec alteri eum applicaverint, sequitur, quod hujusmodi merita reposita sint in thesauro Ecclesiæ distribuenda per Vicarium Christi, thesauri illius claves, sive potestatem habentem, ut dicitur in *d. cap. unigenitus*.

Probatur tertio ex 2. ad Corinth. 2. ubi Apostolus dicit, cui vos donastis, & ego, nam quod donavi, ex persona Christi donavi; scilicet, pœnam per indulgentias, per quas pœna condonatur in persona Christi, id est, in potestate sibi à Christo relicta. Idem

probatur, ex locis quibus ostenditur potestas clavium, ut Marth. 16. Tibi dabo claves regni cælorum, quodcunque ligaveris, &c. potest verò quis ligari, & quoad culpam, & quoad pœnam, ergo & absolvi. Et illud Joan. 20. Quorum remisistis, &c. intelligitur etiam quoad pœnam.

Probatur quarto eadem veritas ex Conciliis, & primò ex Ancirano, *can. 2.* ubi quibusdam Diaconis qui sacrificarunt idolis, revertentibus, conceditur relaxatio pœnæ, & *can. 5.* ubi conceditur facultas Episcopois indulgendi iis qui manducaverant sacrificata idolis, si resipuerint; & in Concilio Nicæno *can. 2.* idem Episcopis conceditur: & in Concil. Tribur. relato in *c. cum ex eo.* de pœnit. & remiss. damnatur abusus quidam concedendi illegitimè indulgentias, & idem abusus damnatur in Conc. Romano, de pœnit. & remiss. in 6. & in Concil. Constantiensi, sess. 8. in damnatis articulis Wiclefi, inter alios damnatus fuit hic, quod indulgentias negaverit.

Quintò, ex Patribus, idem confirmat Cyprianus *serm. 5. de lapsis*, ubi reprehendit sacerdotes, quod nimis sint indulgentes in remittenda pœnitentia, quod de indulgentiis indiscretis etiam potest intelligi: & aperte id probat D. Hieron. ut habetur *c. mensuram*, de pœnitent. distinct. 1. & Tertul. *lib. 2. ad uxorem* hortatur illam post mortem suam ad statum viduitatis, & inter alia, ad frequentandas stationes, pœnæ satisfactorias.

Frustra autem opponunt, quod per hanc indulgentiarum concessionem lædatur divina justitia: nam quomodo illa lædi potest, quando illi satisficit tam ex propria, quam ex aliena satisfactione ab Ecclesia illi summissè oblata? Nec obstat etiam quod dicatur Luc. 17. Cum feceritis hæc omnia, dicite servi inutilis sumus. Quia id tantum indicat merita & præmia bonorum operum non tam nobis, quam divinæ gratiæ & acceptationi deberi. Cum quo clarè consistit ista opera bona esse simul satisfactoria, & expiatoria pœnæ temporalis ex eadem Dei gratia & acceptatione, uti ex pluribus Scripturæ exemplis supra ostendimus. Et sic poterunt Sancti non solum pro se satisfacere quoad pœnas temporales, sed etiam pro aliis; constituendo inde thesaurum indulgentiarum, vel ut melius dicam, illum augendo jam per Christum constitutum, ut supra declaratum.

Plura de indulgentiis ac Jubileo resolvuntur infra *Tom. II. Parte III. Tractatu III. cap. 6. & ultra.*

CAPUT IX.

De jejuniis Ecclesiasticis.

Primò, docet Ecclesia Romana, certos jejunii dies ab Ecclesia constitutos sub præcepto observandos esse. E contra sustinent moderni Sæctarii, Institutionem jejunii pro certis diebus esse penes Communitates singulas pro opportunitate temporis, & occasionis occurrentis.

Secundò, docet Ecclesia Romana, meritoriam esse apud Deum abstinentiam à certis cibis diebus illis ab Ecclesia constitutis. Contendunt ex adverso moderni Sæctarii, abstinentiam illam impiam esse, & Christianæ libertati contrariam.

Tertio, doctrina est Ecclesiæ Romanæ, per prædictum jejunium aut abstinentiam nos posse satisfacere divinæ justitiæ pro pœnis temporalibus peccatis

oatis nostris debitis. Contra docent illi, hanc contra Christum gravem esse blasphemiam, uti inter Sectarios recentiores deducit Guilielmus Perkinus de Jeunio Controv. 12. cap. 2. §. 2. Horum singula quam evidenter falsa sint contra Scripturas, & testimonia Patrum primitivæ Ecclesiæ, insequentibus dilucidè expono.

Ac primò, de jeunio Quadragesimali doctrina Ecclesiæ Romanæ clarè probatur, Exodi. cap. 34. vers. 28. ex jeunio Moyſis quadraginta diebus & noctibus in ipsis Scripturis temper probato & laudato. 2. ex jeunio Eliæ 1. Regum c. 19. v. 8. qui jejunavit 40. diebus & noctibus donec perveniret usque ad montem Dei Horeb. 3. Matthæi cap. 4. v. 2. ex jeunio Christi 40. diebus piè ac sanctè suscepto.

Opponunt Sectarii jeunia hæc miraculosa fuisse, ac proinde verè Ecclesiæ non imitanda. Fateor quidem miraculosa fuisse in quantum illi omni alimento abstinerunt. At Ecclesiæ pro suo modulo per certorum ciborum, & quantitatis abstinentiam non tantum licitè, sed etiam piè suscepta, & postea dicto modo præcepta fuisse, ex testimonio Patrum primitivæ Ecclesiæ manifestè demonstratur.

I. Sub ipsum Ecclesiæ exordium anno Christi 80. Constituit Apostolicarum lib. 5. cap. 12. aperte id testatur his verbis: *Post dies Epiphaniarum, servandum nobis est jejunium Quadragesimæ, quod vita Christi & legis læta recordationem continet.*

II. S. Ignatius Martyr anno Christi 100. in Epistola sua ad Philippenſes, *Quadragesimale, inquit, jejunium ne spernatis, continet enim exemplum conversationis dominicæ.*

III. S. Ambrosius anno 374. sermone 7. de eodem jeunio sic pronunciat: *Hoc fecit causa salutis nostræ, ut remutilem non solum doceret verbis, sed etiam exemplis insisteret, ut eisdem vestigiis quibus ad fidem currimus, ad abstinentiam graderemur.*

IV. S. Hieronymus anno 390. ut de hoc prolixiora ipsius effata præteream, sic rem breviter declarat lib. 2. adversus Jovinianum cap. 11. *Ipsè Dominus quadraginta diebus Christianorum jejunium sanctificavit.*

V. S. Augustinus anno 420. in quaestionibus super Genesim lib. 1. cap. 169. *Non frustra quadraginta dies jejuniorum sunt constituti, quibus Moyses, & Elias, & ipse Dominus jejunavit.* Idem declarat pluribus in Psalmum 100. & Epist. 19. cap. 15. & Patres ceteri quos brevitati studens prætereo.

Sed ne dicas hæc Patrum testimonia rigidum præceptum non importare, audi inter primos Ecclesiæ primitivæ Pontifices Clementem Romanum anno Christi 80. in Canone Apostol. 68. *Si quis Episcopus vel presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor Sanctam Pascha Quadragesimam non jejunat, præterquam si propter imbecillitatem corporis impediat, deponatur, si laicus sit segregetur.* Si quem eo adducit ventris ingluvies ut hæc nec audiat nec intelligat, De eo cum veteri paræmia dicendum: *Venter aures non habet.*

Ex his factis convincitur, quod possit Ecclesia pro omnibus fidelibus in communi alios etiam jejunii dies præcipere. Patet id magis in particulari tam in antiquo quam Novo testamento, Lib. 1. Regum cap. 14. vers. 24. Lib. 2. Paralipon. cap. 20. vers. 3. Jeremiæ cap. 35. vers. 6. & 8. Lib. 1. Efdæ cap. 8. vers. 21. Estheris cap. 4. vers. 18. Act. cap. 16. vers. 4.

R. P. Arflek, Tom. I.

Testis hujus potestatis in ipso primo Ecclesiæ sæculo est S. Ignatius Martyr, in Epistola sua ad Philippenſes: *Post passionis Dominicæ hebdomadam jejunia quarta & sexta feria ne negligatis.*

Idque ab Ecclesia pro aliis etiam diebus statutum constat in secundo sæculo ex Decreto S. Urbani Pontificis anno 224. apud Gratianum Distinct. 76. *Statuimus, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum initio Quadragesimæ, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more solito fiat.* Ubi etiam judicatur hoc præceptum ejusque observationem temporibus anterioribus in more positum fuisse.

Doctrinam verò modernorum Sectariorum huic contrariam, etiam tempore S. Augustini pro Hæresi agnitam fuisse, patet ex ipsius libro de Hæresibus, hæresi 55. *Aeriani ab Aerio quodam sunt, qui in Arianorum heresim lapsus, propria quoque dogmata servit addidisse nonnulla, dicens, errare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec statuta solenniter celebranda esse jejunia, sed cum quisque voluerit, jejunandum, ne videatur esse sub lege.* Ab aliis Patrum ac Conciliorum in hanc rem testimoniis abstinco, ne sim prolixus: pauca tantum argumenta quæ apud Adversarios præcipui ponderis sunt breviter dissolvo.

Obijciunt igitur primò, Ecclesia nullum potest imponere præceptum quod obligat sub peccato, quod probant ex Matthæi cap. 15. Frustra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Atqui jejunia & abstinentiæ Ecclesiæ Romanæ sunt tantum mandata hominum. Ergo illa non obligant sub peccato.

Respondeo, negando majorem, ad probationem dico, tantum ibi damnari mandata hominum quæ sunt contraria legi divinæ, uti ex contextu patet, præceptum autem jejunii non repugnat legi divinæ, cum jejunium non sit res mala, & ipsa lex divina præscribat obtemperandum esse legitimo superiori rem non malam præcipienti. Unde ridiculè Adversarii, dum urgent servandum præceptum divinum, non obediendo mandatis hominum, volunt ipsum præceptum divinum contemni, quod mandat obedire præceptis superiorum, ut habet Apost.

Obedite Præpositis vestris,

Et passim in Scripturis.

Obijciunt secundò Dicit Christus Matthæi cap. 15. *Quod intrat per os non coinquinat hominem.* Ergo abstinentia à carnibus &c. non potest præcipi sub reatu peccati mortalis.

Respondeo, Quod intrat in os, per se quidem non coinquinat hominem, sed coinquinat hominem inobedientia illius hominis qui facit cibum vetitum per os suum intrare: Alias ne quidem peccasset Adam comedendo fructum vetitum, qui sanè per os intravit. Neque in novo Testamento peccassent Fideles comedendo sanguinem & suffocata quando erant ab Apostolis prohibita in Act. Apostolorum cap. 15. Ridiculos autem reddit Adversarios, quod Christus hic respondeat Phariseis, qui supersticiosum, & supremum urgentes rigorem, volebant illius Discipulos coinquinari, quod *manibus illotis manducarent.* Quid hoc facit ad solidum & expressum Ecclesiæ præceptum ex Scripturis & Patribus supra demonstratum.

Obijciunt tertio, Ex Apostolo 1. ad Corinth. cap. 10. v. 25. Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam... si quis vocat infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum qui iudicavit, & propter conscientiam, conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.

Respondeo breviter, interrogando, quid ibi dicat Apostolus, nisi ut quæ tunc prohibita non erant liberè manducarentur, quales erant carnes in macello venales, aut indiscriminatim appositæ, & quæ prohibita erant non manducarentur, quales erant carnes propositæ tanquam idolis prius immolatæ, & quasi in illorum honorem sumendæ. Quid quæso facit hoc pro manducandis sine peccato carnibus sicut cibis postea pro certis diebus ab Ecclesia absolute prohibitis? Si tunc poterint ritè ab Ecclesia prohiberi carnes appositæ tanquam idolis immolatæ, & *Altor. cap. 20. & 25. usus sanguinis & suffocati*, cur jam ab eadem Ecclesia non possint certis diebus carnes aut cibi alii interdici? Quinimò ex hac prohibitione carniū idolis oblatari mhi nostri carnis & ventris patroni suo potius argumento seipos jugulant. Sed maluit illi in suo *Egypto* super ollas carniū federe, quam ad terram promissionis per abstinentiam proficisci.

CAPUT X.

De Peccato originali, mortali, & veniali.

Docet Lutherus & Calvinus, peccatum Originale, quod ab Adamo contraximus consistere in Concupiscentia, sive inclinatione ad malum concupiscendum, quod Theologi vocant concupiscentiam in actu primo. Negarunt hoc omni tempore Catholici.

Probatur manifestè ex Ratione, & Scriptura. Quia, quidquid habet rationem peccati, id per Baptismum tollitur, uti agnoscunt omnes qui Baptismum admittunt. Atqui Concupiscentia illa per Baptismum non tollitur. Ergo peccatum originale in concupiscentia illa non consistit. Minor apertè probatur, tam ex perpetua experientia, qua etiam baptizati sentiunt inclinationem ad malum concupiscendum, quam ex testimonio Apostoli ad Rom. 7. v. 23. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee.* Ex qua lege proveniunt motus concupiscentiæ ad malum appetendum, ut idem testatur ad Galat. 5. v. 17. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Unde manifestum est in Apostolo, adedque in Baptizatis & Sanctis concupiscentiam illam remanere, in quibus tamen non permanet peccatum originale.

Obijciunt Adversarii primò, Apostolus concupiscentiam dicit esse peccatum ad Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore vestro mortali.* Secundò, Quod non est à Deo peccatum est: sed concupiscentia non est à Deo: ergo concupiscentia peccatum est. Minorem probant ex illo 1. Joannis 2. v. 16. *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est... qua non est ex Patre.* Tertio, Christus assumpsit omnes hominis miseria, excepto peccato: atqui non assumpsit ho-

minis concupiscentiam: ergo concupiscentia est peccatum.

Respondeo ad primum, Apostolum non monere ut peccatum, sive concupiscentia nullo modo sit in corpore nostro mortali, sed ut non regnet, scilicet per liberum voluntatis consensum, uti etiam SS. Patres explicant.

Ad secundum, distinguenda est minor. Concupiscentia nostra non est à Deo illam primò volente & creante in Adamo, concedo: non est à Deo illam postea permitte in pœnam peccati originalis, nego: & hoc sensu rectè dicit Scriptura illam non esse ex Patre: unde non sequitur concupiscentiam esse ipsum peccatum originale, sed tantum pœnam peccati originalis quod præsupponit.

Ad tertium, falsa est major: quia Christus non assumpsit ignorantiam, febres, aut alios morbos, non enim proderant hæc ad generis humani redemptionem. Unde quando de Christo dicitur ad Hebr. 2. vers. 17. Debit per omnia fratribus assimilari, clarum est illud non intelligi de omnibus miseriis humanis à peccato distinctis, ergo nec de concupiscentia etsi in illa peccatum originale non consistat.

Peccatum igitur originale in sensu Catholico situm est in ipso peccato Adami in posteros transfuso, sive in privatione iustitiæ originalis à posteris participanda nisi primi parentis peccatum obstitisset, uti cum aliis explicat. *D. Thomas in 2. 2. quæst. 82. art. 3.*

De peccato Mortali ac Veniali contra Catholicos docuit Gommarus, ac Pelagius, & post illos Lutherus ac Calvinus, Peccata omnia ex natura sua esse mortalia, & mereri pœnam æternam: & tantum quædam esse venialia hoc solum sensu quod ea iustis non imputentur. Ac Lutherani quidem affirmant, infidelium peccata omnia esse mortalia, & à Deo imputari, fidelium verò omnia peccata esse venialia, sive à Deo illis non imputari, excepto peccato infidelitatis, cum consequenter doceant per solam fidem hominem constitui iustum. Calvinistæ verò mordicus tenent omnia peccata quorumvis reproborum esse mortalia, & prædestinatorum peccata omnia esse venialia: sive ad damnationem non imputari.

Probatur contra hos doctrina Catholica. Quia dantur aliqua peccata quæ neque per se mortem animæ adferunt, neque pœnâ æternâ digna censentur: ergo dantur aliqua peccata quæ per se sunt merè venialia in quovis hominum genere. Probatur antecedens, Quia mors animæ consistit in privatione gratiæ: atqui sunt aliqua peccata quæ non privant animam gratiâ, aut eam constituunt pœnâ æternâ, uti patet ex illo Proverb. 24. v. 16. *Septies in die cadit iustus: & clarius ex illo Jacobi 3. v. 2. In multis offendimus omnes: ac denique clarissimè ex Evangelio Matthæi cap. 5. v. 22. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri suo, Racha, reus erit Concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehenna ignis.* Ubi apertè distinguitur triplex peccatum iracundiæ, quorum tantum tertium constituit reum ignis æterni: unde manifestum evadit alia quæ sic reum non constituunt esse tantum venialia.

Obijciunt primò illud Ezechielis 18. vers. 4. *Anima qua ipsa peccaverit morietur.* Ubi ad mortem animæ nulla statuitur distinctio peccati mortalis & venialis.

Resp. Sermonem illic esse de certis tantum peccatis gravioribus, scilicet, idololatria, homicidio, usura & rapina, quorum singula ex genere suo sunt mortalia: unde inepte inferes, nulla dari alia leviora ac venialia peccata.

Obijciunt secundò, Quodlibet peccatum offendit Deum infinite bonum. Ergo quodlibet est dignum pena infinita sive eterna, adeoque mortale.

Resp. Quodvis peccatum offendit Deum infinite bonum saltem leviter, concedo: offendit graviter, sic ut cum Deo dissolvat amicitiam & charitatem, nego: sicut enim potest Deus infinitus leviter & finite amari ac coli, ita potest leviter ac finite offendi citra amicitiae dissolutionem, sicut in offensionibus summorum Principum cum aliqua proportione ostendi potest.

Denique si fundamentum adversariorum, de peccatorum imputatione subsisteret, aperte etiam contra ipsos sequeretur, Baptisum & Penitentiam climinandam esse. Reprobis enim nihil illa profunt, si nullum ipsis peccatum remittitur, ut isti volunt, Neque prædestinatis sunt necessaria, si nullum ipsis peccatum imputatur. En ad quæ præcipitia hæc vertigo impellat.

CAPUT XI.

De Cultu, & Invocatione Sanctorum.

I. Fides Catholica docet primò, cultum lætitiæ soli Deo tribuendum esse, nullamque creaturam posse adorari, nisi adorationem improprie accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet secundò, solum Deum invocandum esse tanquam supremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam nature, quam gratiæ.

II. Admittit tamen Sanctos in cælo regnantes tanquam Dei amicos religioso cultu honorandos esse: & ut nostros apud Deum intercessores ac Patronos invocari posse. Utrumque negant omnes hujus temporis Sæctarii: & ante illos varii pro hæreticis à primitiva Ecclesia damnati, ut Vigilantius apud S. Hieronymum cap. 3. adversus Vigilantium: & Manichæus apud S. Augustinum lib. 20. cap. 4. contra Faustum. His autem à primitiva Ecclesia reprobatis consentire, aliud esse non potest quam à veræ Ecclesiæ sensu aberrare.

III. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis constat utile ac pium esse invocare homines sanctos in hac Vita existentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cælesti gloria cum Christo regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum constitutos.

Antecedens patet ex Apostolo 2. ad Thess. 3. Fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos. Et ad Coloss. 4. v. 2. Orationi instate, orantes simul & pro nobis. Et ad Roman. 15. v. 30. Obsecro vos fratres per Charitatem sancti Spiritus ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Suda. Denique ad postulandum hujusmodi patrocinium hortatur ipse Deus, Job. cap. 42. v. 8. Ite ad servum meum Iob & offerite holocaustum pro vobis; Iob autem servus meus orabit pro vobis, fidem ejus aspiciam, ut non vobis imputetur stultitia.

IV. Sanctos quoque in cælo existentes nobis patrocinari, & utiliter ac pie invocari, patet Danielis 3. v. 35. Ubi Azarias ita orat. Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum. Et S. Petrus promittit se post obitum suum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. Et ipsa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifestè ostendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem esse.

V. Nec ullam proflus vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sæctariis opponuntur, hoc modo: Deus vult solus invocari, ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipsos valet eadem consequentia: Deus vult solus invocari, ergo non licet invocare Sanctos in hac vita existentes; quod tamen falsum esse coguntur ipsi fateri ex apertis Scripturis n. 3. supra citatis.

Eodem modo si bona est hæc quam formant consequentia. Solus Christus est mediator hominum, ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo existentes; Bona etiam erit hæc sequela: Solus Christus est mediator hominum: ergo peccant Sæctarii invocando Sanctos in terra constitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum esse. Nam si velint ut particula solus universaliter accipiatur, æquè Sanctos vivos ac mortuos excluder.

Neque minùs frivolum est quod assumunt, Sanctos scilicet in cælo non posse preces nostras, & interna desideria cognoscere. Sed peto, an admittant Samuellem cognovisse omnia quæ erant in corde Saulis. ut testatur Scriptura 1. Reg. 9. v. 19. Et Eliseum scivisse omnia quæ à Giezi absente gerebantur, & secreta consilia Regis Syriæ longè remoti 4. Reg. cap. 5. vers. 6. Et Danieli cognitum fuisse occultum somnium Nabuchodonosoris, ejusque interpretationem? Dicant ipsi quo modo potuerint hæc absentibus in terra revelari, & simul exponant quâ ratione possint Sancti in cælo preces nostras & desideria cognoscere.

VI. Probatur autem secundò, hunc esse sensum Scripturarum, & primitivæ Ecclesiæ, ex consensu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam sanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origenes qui tertio post Christum sæculo vixit Homil. 23. in Numer. Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.

S. Hieronymus 4. sæculo contra Vigilantium cap. 3. Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris... quanto magis post victorias, coronas, & triumphos. Et ibidem affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro peccatoris sui tanquam cænosam spurcitiâ evomere.

Audi S. Augustinum Catholicorum more pro se orantem Medis. cap. 40. S. Michaël, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de ejus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambrosius quid in Ecclesia fieret, ac fieri debeat aperte docet lib. de Viduis. Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præsidium dati sunt Marty-

Arsde
kin

Theo-
logia

Martyres obsecrandi sunt... possunt pro peccatis nostris rogare. Et *Orat. 2. de Preparat. Missæ*. Apostolorum intercessionem imploro, Martyrum preces depono, confessorum orationes expostulo, salium Domine Deus preces nunquam spernis. Longior forem si eodem modo loquentem adducerem S. Chrysostomum in *Liturg.* S. Cyprianum de *Stella & Magis.* Cyrillum Hierosol. *Catech. Mystag. 5.* Eusebium Alex. *Hom. de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Ecclesiæ testes: ex quorum consensu quomodo nostri temporis Sectarii erroris convincantur jam supra tradidimus.

Doctōris Morlai Angli de his nova quadam esfugia refelluntur.

Doctōr hic in Anglia celebris, & jam grandævus, qui & Belgium pridem lustravit, in suis Tractatibus circa dogmata aliqua Ecclesiæ Romanæ pag. 31. sic pronunciat. *Negari non potest, quin talis sit in Ecclesiâ Romana nunc Sanctorum & Angelorum, qualis olim apud Gentiles Heroum & Damonum cultus fuit.*

Doctōr eximie Accusator es: Inane ergo est effatum illud tuum, *Negari non potest*, cum tibi incumbat istud positivè probare. Sed ut gratis gratiam faciamus, nos cum Augustino, Theodoro, Cyrillo &c. latam in eo cultu differentiam facilè assignamus. Gentiles suos Heroes veros esse Deos credebant, nos Sanctos nostros tantum ut Dei amicos agnoscimus & veneramus. Et hinc ulterius, illi Heroibus istis tanquam Diis Sacrificia offerebant: inter Catholicos nihil per umbram simile, qui omnia sacrilegum esse profitentur alteri quam soli Deo sacrificare. Nescio quomodo possit aliquis hoc ignorare qui res Catholicorum tanto tempore non oscitanter exploravit. Instat tamen sic Morlaeus pag. 22. *Cultus Damonibus exhibitus erat illorum invocatio, in imaginibus veneratio, templorum & Altarium dedicatio, votorum in morbis & periculis nuncupatio &c.* ex quibus inferri cupit hæc eadem in honorem Sanctorum & Angelorum facta, cedere in Dei & Christi contumeliam.

Non potuit ergo Doctōr tantus distinguere inter Objecta quibus illa invocatio, dedicatio, nuncupatio præstatur. Eximie Domine, Invocatio, dedicatio &c. non est res per se mala. Sed invocatio Dæmonis res pessima est. Vobis igitur incumberebat ostendere, eodem modo sacrilegum esse Dæmones Dei inimicos, & Sanctos Dei amicos invocare. Nolo tantos viros à me doceri: audiant in eandem sententiam duo suprema Religionis Christianæ oracula. S. Augustinus contra *Fausum cap. 18.* sic loquitur. Dicit Apostolus, Quæ immolant Gentes dæmonis immolant & non Deo: Non quod offerebatur culpans, sed quia illis offerebatur. Consentit S. Hieronymus *lib. cont. Vigilantium cap. 3.* Illud fiebat Idolis & ideo detestandum: hoc fit Martyribus, & ideo recipiendum. Expende an *Morlaeus* his primæ Ecclesiæ oraculis præferendus.

Instat iterum pag. 25. Neminem ex Angelis vel Sanctis invocare possunt cum fide, quin illum cordis scrutatorem agnoscant, & præterea in illum tanquam Deum credant &c.

Sed neutrum veri speciem ullam præfert. Jam enim supra manifestum fecimus, quomodo Sancti

sine tali cordium scrutatione in visione Deitatis ut speculo lucidissimo Fidelium invocationem cognoscere possint non minus quàm Sanctos in terrâ existentes absentium cogitationes & acta cognovisse Scriptura pluribus exemplis testatur, quod nec Adversarii audent inficiari. Quod autem non possit aliquis invocari nisi in illum tanquam in Deum credatur, assertio est maximè inficitia, ac si invocari non possit alius ut supremus Dominus, alius ut mediator aut patronus qui apud illum intercedat. Quid est in rebus etiam humanis communius?

Instat porro *Morlaeus pag. 27. & 28.* Orant Papista Sanctos non solum (Patronos) ut impetrent, nobis aliquid à Deo, sed etiam ut ipsi ea præsentent, quod patet legenti Breviarium Romanum &c.

Respondetur facile, Papistas orantes rogare Sanctos ut ea præsentent, intercedendo apud Deum ut illa oranti per illum præsententur. Hoc certè est ex parte eorum præstari quod ab illis ab homine fidei depositum, nisi velis lufum in verbis excitare. Sic fanè & vos loqui oportet cum Scriptura *Apocalypses cap. 4.* Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem Spiritibus qui in, conspectu Throni ejus sunt. Ita nempe, ut sicut Deus per omnipotentiam, ita spiritus illi suo modo gratiam & pacem largiantur. Si quis profectò Catholicus, sicut Joannes Apostolus in *Apocalypsi* loqueretur, quod à vobis lites, & verborum aucupia pateretur!

Plura in hujusmodi Commentationes novas & inanes præbet L. W. *Revisio.* eruditissima, de judicio Doctōris Morlai, anglicè conscripta.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quadam moderna refutantur.

Doctrina Catholica est primò, D. Virginem esse verè ac propriè Dei Matrem & Genetricem, contra Nestorium.

II. Eandem semper Virginem permanisse ante partum, in partu, & post partum.

III. Illam supra omnes Angelos & Sanctos cultu Hyperdulie honorandam esse.

IV. Virginem Deiparam nullo unquam peccato actuali inquinatam fuisse, definit Tridentinum.

V. Illam à labe originalis peccati semper immunem fuisse, communis est in Ecclesiâ sensus & sententia, non de fide.

VI. Virginem Mariam esse omnium Fidelium apud Deum Mediaticem, Dominam, Advocatam, Cæli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Misericordiæ, dogmata sunt & Privilegia sine controversia à Christi Fidelibus semper recepta.

Contra hunc Ecclesiæ sensum nullam vim habent, *Monita quadam salutaria, B. Virginis ad Cultores suos indiscretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper sparso, cum magno Fidelium scandalo.

Primò, quia libellum istum, & suspectam illius doctrinam, & loquendi modos, cum summa offensione & scandalo rejecit communis Fidelium consensus.

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apostolicæ decreto reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertio, Quia in Virginis cultu & invocatione carpit

carpit varias fidelium praxes, titulos, & eucomia sensui Sanctorum Patrum maximè conformia, uti facile patebit ex paucis ipsorum testimoniis, quæ hic brevi methodo subjiciam.

Audi S. Bernardum, sermone de Nativitate Virginis, in communi sensu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* nostram invocantem. „Exaudiet ubique Matrem Filium, exaudiet Filium Patrem. Hæc peccatorum scala, hæc mea maxima Fiducia est, hæc tota ratio spei meæ &c. Quæ verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem explicat: Opus est, inquit, Mediatore ad Mediatorem istum, nec alter nobis utilior, quàm Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. „Sicut Luna lucet & illuminat, luce non suâ, sed ex Solo concepta: Sicut, ô Beatissima, hoc ipsum quod tam lucida es non ex te habes, sed ex gratia divina, gratia plena... Quia sicut ex te natum Dei Filium, solem verum, solem æternum adoramus & colimus, ut Deum verum, sic & Te honoramus atque veneramus ut veri Dei Genitricem. Scientes (nota) quia totus honor impensus Matri sine dubio redundat in gloriam Filii.

Consonat his Doctor Seraphicus Sanctus Bonaventura in Speculo B. Virginis cap. 5. Abyssus, inquit, est Maria in Bonitate & Misericordia profundissima; unde etiam profundissimam Misericordiam Filii sui pro nobis interpellat, quasi abyssus abyssum invocat.

Accedit S. Antonius 3. part. tit. 15. cap. 22. §. 9. Deus misericordiam nedum magnam, sed Maximam fecit in Virgine pia, ut meritò nominetur Maria Mater Misericordiae, & Regina ejus... hanc (Misericordiam) qui petit sine ipsa duce, sine pennis tentat volare.

Nec minor canit S. Ephrem. de laudibus Deiparæ, Ave, inquit, Dei & hominum Mediatrice optima, Ave, totius terrarum orbis Conciliatrice efficacissima.

Huic doctrinæ innixus S. Basilius orat. de Nativitate Deip. sic concludit: „De Virgine qui omnia illustra, & gloriosa dixerit, nunquam à veritatis scopo aberraverit.

Frustra igitur *Monior* quicumque importunus Fideles huic doctrinæ insistentes carpere conetur, tanquam indiscretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente & sententia ea facile intelligere & explicare, quæ in deteriorem sensum invidiosè detorquet: quod qui porro tentabit, contra hanc Lunam frustra larrabit.

CAPUT XII.

De veneratione Imaginum Christi & Sanctorum.

Honorandas esse Imagines Christi ac Sanctorum docet Ecclesia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur Sess. 25. de Invocat. & Vener. Sanctor. ubi declarat Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præferrim habendas & retinendas, iisque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur inesse aliqua in iis dignitas vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, sicut olim fiebat à Gentilibus: sed quia honor qui il-

lis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ repræsentant; ita ut per Imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.

II. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarii: & eundem contra primitivam Ecclesiam impugnant hæretici ab ea olim damnati: nam Manichæi docebant Imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, ut testatur S. Augustinus contra Faustum lib. 20. c. 14. & postea ipsa Ecclesia in Concilio Nicæno 2. congregata.

Idem 4. sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob causam in Synodo Nicæna Aët. 6. Eusebius tanquam Arianus accusabatur. Ergo vel erravit primitiva Ecclesia hanc hæresim reprobando, vel errant moderni Sectarii eam amplectendo.

III. Probatum autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis aliqua creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem singularem quem habent ad Deum & res divinas, sicut habent Imagines ad Christum, & Sanctos. Nam de Arca testamenti dicitur *Psal. 98. Adorate scabellum pedum ejus quia Sanctum est.* Et Exodi 25. vers. 18. jussit Deus Moysen supra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus simul cum Arca honos deferretur: *Facite duos Cherubim aureos, & producite eos utraque parte oraculi.* Denique Num. 21. vers. 8. Deus mandavit erigi statuam sive imaginem serpentis aeneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aspectu à serpentum morfu sanabantur, tum quia figura erat Christi in Cruce pendentis. Ergo etiam Imagines sint rationis expertes, potest illis deferri aliquis honor, quid ad ipsum Deum, Christum, aut Sanctos Dei amicos referatur.

IV. Opponunt Sectarii, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deuteronom. 4. Non facies tibi sculpsile ut adores illud*, & alia hujusmodi loca quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc frustra, & malignè Catholicis objiciuntur, cum apertè profiteantur se non facere sibi sculpsile aut Imagines, ut illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus capituli ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longissimè remota est. Quomodo ergo possunt exercere illum cultum quem ipsi damnant ac detestantur? Aut qua fide possunt Ministri, qui hæc sciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere ut eos populo reddant exosos. Vera certè fides nunquam per tales artes, ac fraudes propagata fuit.

V. Probatum secundo, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jam inde à temporibus Apostolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Christi, & Sanctorum. Ipse enim S. Lucas Evangelista venerationis ergo B. Virginis Imaginem depinxit, ut testatur antiquissimus Metaphrastes in vita S. Lucae.

Secundi post Christum sæculi consuetudinem refert Methodius *Oratione 2. de Resurrect.* Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipsius principatus & potestates referentes, eas ad honorem & gloriam Dei conficimus.

S. Athanasius tertio circiter sæculo, ad *Antioch. cap. 38.* Absit ut quemadmodum Græci faciunt, nos Christiani tanquam Deos imagines adoremus, affectio-

Arsde
kin

Theo-
logia

affectionem dumtaxat & charitatis nostræ studium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus.

S. Chrysostom. *Tom. 5. in liturgia.* Sacerdos autem egreditur... & conversus ad Christi imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Augustinus *lib. 3. de doct. Christi. cap. 9.* dicit, Signa utilia divinitus instituta veneranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit.

Denique S. Ambrosius in *Oratione de Obitu Theodosii*, laudat Helenæ sapientiam, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus honorandam exposuerit.

Et ut scirent hi, alique primitivæ Ecclesiæ testes, satis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioso cultu fidelibus à Deo omni ævo concessa, quæ non possunt nisi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, nisi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT XIII.

De Sacris Reliquiis.

I. Argumenta supra allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore pie, utiliterque habenda esse prout docet Trident. *Sess. 25. sub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarii, cum antiquioribus hæreticis, quales erant secundo post Christum sæculo Marcionite, qui docebant Martyrum corpora esse abominabilia, ut refert *Magnes. libro 4. contra Theosonem*: deinde post Diocletianum, & Julianum apostatam Vigilantius, qui volebat reliquias coli, aurillis cereos accendi, cujus hæresim impugnat *S. Hier. l. 2. contra Vigil.* Videant quæso & advertant nostri Sectarii quales habeant primos suæ doctrinæ Patres, ac Patronos.

II. Probatur porò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna esse. Nam *lib. 4. Regum cap. 14.* sic memoratur: *Projecerunt cadaver in sepulchro Elisai, quod cum tetigisset ossa Elisai revixit homo, & stetit supra pedes suos.* Deus tanto miraculo ostendit quanto in honore habeat ossa Prophetæ, & tu illa honore indigna esse affirmas.

Actorum 19. vers. 12. narratur, quomodo sudaria & femicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. En ipse Deus tot prodigiis ostendit se velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, demones expellere: ergo satis declarat se velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; aliàs ipse talibus signis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potius divina sapientia per hunc sacramentum reliquiarum cultum & æstimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum resurrectione, dum vident sanctorum hominum ossibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria constitutis, uti loquitur Apostolus, *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti*, i. ad Corinthios 6.

III. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonstratur, est primitivæ Ecclesiæ usus, & fides indubitata; aut enim hæc penitus erravit, quod nemo admiserit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquias exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus statim primo post Christum sæculo de honore Reliquiarum id testatur *lib. 6. constit. Apostol. cap. 29.* Eorum qui apud Deum vivunt ne Reliquiæ quidem corporum sunt inhonoratæ: siquidem Eliseus Propheta postquam defunctus est mortuum suscitavit... quod quidem nunquam accidisset nisi corpus Elisei sanctum esset.

S. Justinus Martyr qui secundo sæculo fidem suam sanguine consignavit, hoc quoque attestatur *quæst. 28.* Sanctorum, ait, corpora, & sepulchra Martyrum dæmonum amoluntur insidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt sanationes.

Sed ne adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Ecclesiæ monumenta. Instat omnium sit prolixum, & publicum S. Augustini testimonium, qui primo *Epist. 105.* sic scribit: Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas vestra (sicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deinde *lib. 22. de Civitate Dei cap. 8.* fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervasii & Protasii Mediolani, & quo modo se præsentè cæcus fuerit subito illuminatus coram innumera populi multitudine; adeo ut miraculum à nullo ibi poterit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipse quoque testis interfuit, declarat quomodo dum Episcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate subito liberata fuerit, populo universo Deum in suis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ testatur intra suam Dioccesim fuisse numero septuaginta.

IV. Quis quæso his inspectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Nisi Augustino, & toti antiquitati, & primitivæ Ecclesiæ diffidat, aut ipsi Deo qui per tot signa & prodigia hanc doctrinam Ecclesiæ suæ tam apertè testatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii Anno 1667.

CAPUT XIV.

De numero Sacramentorum.

Sacramentum apud Catholicos, est sensibile signum, & causa gratiæ sanctificantis. Numerum Sacramentorum docent esse septenarium cum *Trid. Sess. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantum propriè dicta novi Testamenti Sacramenta admittunt Sectarii, nempe Baptisimum, & Eucharistiam sive Cœnam Domini, quamvis nec in hoc numero omnes inter se conveniant.

Sed hoc argumento unico satis redarguuntur: Nihil credunt esse de fide Sectarii moderni, quod in claro & aperto Dei verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantum esse novi Testamenti Sacramenta. Ergo non est fide credendum duo tantum esse Sacramenta.

Si repònant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici septem esse novæ Legis Sacramenta. Respondetur,

detur, Catholicos non credere ea tantum esse de fide, quae in Scripturis clarè & disertè continentur, ut Sectarij, sed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obscura est, traditionem & definitionem Ecclesiae necessariò pertinere, uti probavimus supra part. 1. cap. 7. & 8.

§. I.

De Confirmatione.

Primo itaque Confirmationem verum esse Sacramentum ex Scriptura, cum primitivè Ecclesiae traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap. 8.* narratur quod cum audissent Apostoli quòd Samaritani receperunt verbum Dei, & baptizati essent in nomine Domini Jesu: *Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum.* Atqui illa impositio manuum post Baptisum erat signum sensibile vicus conferebatur Spiritus sanctificans. Ergo erat Sacramentum distinctum à Baptismo, quod Ecclesia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare consuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut sit signum sensibile, à Deo constitutum, ad conferendum gratiam sanctificantem, sine qua Spiritus sanctus accipi non potest. Quae institutio iterum *Act. 19. v. 6.* declaratur, ubi narratur, quomodo Paulus postquam in nomine Jesu baptizavit, *imposuit illis manus, & venit super eos Spiritus sanctus;* cum aliis donis externis, quae illi erant annexa.

Hic autem Scripturae sensus ex traditione, & consensu primitivè Ecclesiae aperte colligitur. Nam *Clemens I. epist. 4.* primo saeculo ab initio Ecclesiae illius usum his verbis declarat. Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, septiformem Spiritus sancti gratiam percipere... quia aliter esse perfectus Christianus nequaquam potest... ut à B. Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæso in rem hæc clarius, quid antiquius? utpote ab ipso Petro, cæterisque Apostolis continuò per manus acceptum.

In tertio saeculo *Fabianus epist. 2.* Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda... quia novum Sacramentum est.

Melchides Papa, qui quarto post Christum saeculo Ecclesiam gubernavit *ad Episcopos Hispanie* sic scribit. Quæsitus utrum majus esset Sacramentum manus impositio Episcoporum, quam Baptismus? Scitote utrumque magnè esse Sacramentum: & sicut unum à Majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.

S. Augustinus *lib. 2. contra Iulianum Petilianum c. 104.* In hoc, inquit, unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilibus signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Alios primitivè Ecclesiae testes prætereo plurimos: quia ex his manifestum est aut primævam Ecclesiam errasse, aut Ecclesiam Romanam Confirmationis Sacramentum ritè usurpare.

§. II.

De Extrema Unctione.

Sacramentum extremae Unctionis fundatur in Scripturis *Marc. 6.* Ubi de Apostolis dicitur. "Et ex-

R. P. Arsdæk, Tom. I.

cuntes prædicabant ut poenitentiam agerent, & demonia multa eiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant. Materia autem, forma & effectus hujus Sacramenti distinctus declaratur *Jacob. 5.* *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiae, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis sit remittentur ei.*

Ex his argumentandum est ut supra: Signum sensibile ex institutione divina, à Presbyteris Ecclesiae, ægris conferendum, quo causatur gratia remissiva peccatorum, necessariò est verum Sacramentum; nam ut ipse Baptismus sit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Unctio est tale signum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Unctio est verum Sacramentum.

Accedit usus & declaratio primitivè Ecclesiae, quæ non potest à vero Scripturae sensu discrepare, aliàs aut ipsa, aut Scriptura falsitatis arguenda esset.

S. Augustinus *lib. 2. de Vitis. infir. cap. 4.* Olei sacra delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. *Ex tract. de relict. Carb. conv.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde corpus suum ungetur, & secundum Apostolum oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non solum Corporis, sed & animæ sanitatem accipiet. Ubi vides D. Augustinum hanc Jacobi Apostoli Scripturam, cum Ecclesia Romana, de extremae Unctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique universæ Ecclesiae primitivæ ea de re proximè & consensum discere ex *Concilio Nicano I. can. 69.* Transacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut fit in Baptismo, neque sicut benedicuntur Chrismata, sed sicut Oleum infirmorum.

Ex his dilemmate sæpius formato, facile ostendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Ecclesiam, vel modernos Sectarios errare.

§. III.

De Ordine.

Sacramentum Ordinis quo Ministri in Ecclesia ad functiones sacras assumuntur & consecrantur, patet ex scripturis *1. ad Timoth. 4.* Noli, inquit, negligere gratiam quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyteri.

Cum enim ad exercenda ministeria divina opus sit aliqua Dei vocatione, ut declarat Apostolus ad *Heb. 5.* *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est, non enim quisquam sibi assumit honorem sed qui vocatur à Deo:* hinc necesse est signo aliquo sensibili à Deo instituto hanc vocationem innoscere, quod exprimit Apostolus per impositionem manus, quæ confertur gratia, & potestas sacra ministeria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primo post Christum saeculo Clemens Romanus *lib. 3. constit. Apost. cap. 27.* Ordinem Ecclesiasticum per gradus distinguit in Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Lectores, subdens, Hic est Ecclesiasticus Ordo & Contentus.

S. Cyprianus saeculo tertio docet, Ordinem esse Sacramentum quod iterari non potest, æquè ac Baptisma, in libro de Cardinal. Christi operibus cap. de lotione pedum, sic scribit; docemur quæ sit Baptismi & alio-

Arsdæk

Theologia

& aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti Ecclesiastica prohibent regula... & nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat.

S. Augustinus *contra Epistol. Parmeniani c. 13.* Ostendens ab Episcopis hæreticis ordinatos, non esse iterum in Ecclesia Christi ordinandos, Ordinem esse Sacramentum non minus quam Baptismum aperte declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipsi explicant quomodo & Sacramentum Baptismi non possit amitti, & Sacramentum Ordinati possit amitti... si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est. Et iterum lib. 1. de *Baptismo contra Danastus cap. 1.* Sacramentum Baptismi est, quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptismi est, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptismo æquiparatur ab indubitato teste, & Doctore istius primævi temporis, quod ab ipsis Sæctariis inter aurea Ecclesiæ sæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc saltem cum Ecclesia Romana conveniunt Anglicanæ Ecclesiæ protestantes, quod admittant in vera Christi Ecclesia necessarios esse Episcopos, & Ministros, qui ab ipsa Ordinem suum, & jurisdictionem accipiunt, quamvis negent esse Sacramentum. Nam absque ordine non magis eorum Episcopis & Ministris quam cuius de plebe propria esset potestas baptizandi, conficiendi Eucharistiam, aut exerecendi alia Ecclesiæ ministeria.

Verum hinc summa emergit difficultas, quo modo Ecclesia Anglicana, postquam à Romana defecit, possit ostendere se habere veros Episcopos, & consequenter veros Ministros, qui per legitimam ordinationem potestatem suam à Christo participarunt. Nam sine legitima ordinatione non potest esse verus Episcopus, sine vero Episcopatu non potest esse verus Clerus, sine vero Clero nequit subsistere vera Christi Ecclesia.

Porro in Anglia ultimum, qui Episcopalem Ordinem suscepit, fuisse Polum Archiepiscopum Cantuariensem aperte ostendit Stapletonus, Hardingus, Bristo, Reynold, aliqui Catholici Doctores, qui circa ea tempora scripserunt, & ad respondendum huic difficultati adversarios frustra provocarunt. Et hinc solidè demonstrant neque Parkerum, qui post Polum Archiepiscopi Cantuariensis nomen in hæresi primus usurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prelatis ab ullis unquam Episcopis fuisse ordinatos. Adversarii autem de hac re toties postulati ut per tabulas, aut testes declarent à quibus Episcopis, quando, quo loco fuerint consecrati, nunquam spatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut testimonium proferre. Quod anglicè fufus deduxit Archiep. Dubl. Talbotus tract. edito anno 1659.

Questiones alia de singulis Sacramentis, & de praxi Hæreticos Ecclesiæ reconciliandi, traduntur infra in Resolutionibus Theologicis Parr. III. in fine, &c.

§. IV.

De Cœlibatu Clericorum, & votis Monasticis.

Negant horum temporum Hæretici passim omnes, Clericos, sive sacros Ecclesiæ Ministros, ad Cœlibatum sive carentiam uxorum ullo jure teneri.

Contrarium tam in doctrina, quam in praxi docet Ecclesia Romana.

Probatur primò, Quia Cœlibatus Clericis jam inde à tempore Apostolorum constitutus est, & in primitiva Ecclesia confirmatus & observatus. Patet id 1. ex Apostolo ad Titum cap. 1. v. 7. *Oportet Episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem &c.* ubi prescribitur Continentia illa quæ consistit in abstinencia ab uxoribus uti disertè interpretatur D. Hieronymus in hunc locum & Patres alii primitivæ Ecclesiæ in eundem sensum infra citandi. Idem deducit S. Hieronymus ex Apostolo 1. ad Corinth. cap. 5. vers. 7. *Nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Sic enim loquitur ad cap. 1. Epistolæ ad Titum: *Si laicus imperatur ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu, quid de Episcopo sciendum est qui quotidie pro suis populique peccatis illibatus Deo oblaturus est victimas.* Et lib. 1. contra Jovinianum post medium: *Si laicus, & quicumque fidelis orare non potest nisi careat officio conjugali: Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt Sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, ergo semper cavendum matrimonio.* Hæc autem (quæ præmissa) non consilium (ut adversarii volunt) sed præceptum denunciare, aperte convincitur ex Decretis ipsius primitivæ Ecclesiæ, quæ hic subijcio.

Probatur igitur secundò, ex ipso Concilio Apostolorum Canone 27. Innupti autem qui ad Clerum provehi sunt præcipimus, ut si voluerint uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque tantummodo. Ubi clarè id conceditur tantummodo Lectoribus & Cantoribus & iis qui Minores ordines susceperunt: excipiuntur autem disertè, qui sunt in Majoribus ordinibus constituti sic ut illis uxores accipere non liceat. De hoc Apostolorum Decreto conformiter loquuntur primi Patres Concilii Carthaginensis II. circa annum Christi 396. can. 2. ubi hanc cœlibatus legem confirmantes rationem hanc addunt: *Ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.*

Hanc porro legem semper agnovisse & servasse Ecclesiam primitivam, patet ex Concilio Eliberitano, quod habitum est anno circiter Christi 313. ubi sic declarat Canone 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis positus in ministerio, abstinere se à Conjugibus suis, & non generare filios. Quod quicumque fecerit ab honore Clericatus exterminetur.*

Idem eodem sæculo declarat Siricius Pontifex in Epistola ad Himerium Taraconensem Episcopum cap. 7. *Plurimos Sacerdotes &c.* Et Innocentius I. circa annum Christi 400. in Epistola ad Exuperium cap. 1. *Proposuisse &c.* Extant prædicta in Conciliorum Tomo I.

Idem reperies confirmatum in Conc. Agathensi Tomo II. Concil. anno Christi 506. can. 9. *placuit etiam &c.* Et in Conc. Aurelianensi III. anno Christi 537. can. 7. *Clerici verò &c.* Ac rursus in Conc. Aurelianensi IV. anno Christi 547. can. 17. *ut Sacerdotes &c.* Et in pluribus deinceps. Hæc sunt Testimonia & decreta primitivæ Ecclesiæ cujus doctrinam Adversarii se admittere profitentur: quantum verò in hoc puncto ab ea recedant nemo non videt, nisi illi quos Venus & Cupido excæcavit.

Pergunt

Pergunt insuper hi Veneris Patroni & docent, vota Castitatis Religiosæ, & totum (ut vocant) Monachus statum abolendum. Dicunt enim nec licitum quidem esse Deo Castitatem vovere. Imò Calvinus lib. 4. Infit. vota Monastica vocat Dæmonis retia, & ipsos Monachos Sophistas cucullatos, ac Schismaticos Ecclesiæ, diabolo devotos. Nec minus Lutherus in suo Libro de Votis Monasticis, optat eos ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ igne & sulphure cœlesti demergi.

An fortè tanta bile contra Monachos illi exarde- scunt quia per Augustinum Monachum Angliæ, & per alios similes Regiones orbis pluriimæ Ecclesiæ Romanæ doctrinam amplexæ fuerunt, & assiduo amplectuntur. An quia suo exemplo, & prædicatione ubique terrarum Castitatem, continentiam, & à singulis erroribus, & vitis abstinenciam, inter ipsos fideles strenuè induxerunt, easdemque virtutes ad salutem necessarias iisdem mediis hodie conservant. Vide quæso, quisquis es modernus, singulorum Ordinum annales, aut si malis, Baronium, Spondanum, & alios historice Ecclesiasticæ Scriptores.

Expende insuper, an Monachorum institutum non sit in Ecclesiæ sine comparatione Novatorum hujus temporis quinto Evangelio antiquius. An non etiam in vetere lege Elias, & Elisæus, & alii eorum institutum semper secuti sine uxoribus & divitiis in hoc mundo vixerunt? Audi primitivæ Ecclesiæ testem S. Hieronymum in Epistola ad Rusticum: *Fily*, inquit, *Prophetarum quos Monachos in veteri Testamento legimus, adificabant sibi casulos prope fluenta Jordanis: & turbis urbium derelictis polentâ, & herbis agrestibus victitabant.* Et ab ipso exordio Legis novæ Joannes Baptista in continentia & rerum abdicacione in solitudine Monachorum Duce[m] præbuit, ut notant passim Patres cum S. Chrylostomo Homil. 1. in Marcum. Hunc porrò Statum approbarunt & commendarunt prolixè ipsi Patres primitivæ Ecclesiæ, uti videre est in S. Dionysio D. Pauli Apostoli discipulo in Epistola ad Demophilum monachum: & in libro de Ecclef. Hierarchia cap. 6. ubi prolixè Monasticæ professionis formam describit.

Idemque præstat S. Augustinus in Tractatu de vita communi Clericorum, & alii passim Patres. Sed & ipso factò idem Institutum secutus est S. Augustinus pluresque alii; ac tempore subsequenti S. Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alique votis monasticis alligati, quorum continentia, puritas, ac sanctitas vitæ miraculis manifestis à Deo comprobata, & toto orbe agnita, incontinentiæ suæ ruborem Adversariis merito incutiat.

Hinc nimis manifestum est, continentiam rem esse bonam, & Deo acceptam. Nunc subsumo: Atqui manifestum est Deo gratum esse rem bonam vovere, uti patet ex innumeris Scripturæ Locis, ut Pl. 75. v. 12. *Vovete, & reddite Domino. &c.* Ergo licitum & sane laudabile est Deo Castitatem vovere. Idque magis in particulari indicat illud oraculum Christi Matth. 19. v. 12. *Et sunt Eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum calorum.* Et ut doceat rem esse Consilii addit. *Qui potest capere capiat.* Rursus Consilio tam arduo præmium annectit immensum Matth. 29. v. 27. *Qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut Patrem aut Matrem, aut Uxorem &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.* Quam verò præf-
R. P. Arsdæ. Tom. I.

sè Apostolus in commendando statu continentie, Christi doctrinam secutus fuerit, fusius ipse deducit 1. ad Corinth. 7. *Beatior erit si sic permanjerit sicut & ego, &c.* Nescio quis hæc nisi surdus, non audiat, nisi cæcus, non videat & intelligat.

§. V.

De Baptismo Infantium.

NEgant Anabaptistæ infantes esse baptizandos tum quia existimant illos non contraxisse peccatum originale: tum quia censent illos non esse capaces Baptismi, eo quod sint incapaces fidei profitendæ, quam Christus ad Baptismum prærequirit Matth. 29. vers. 19. *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.* item Marci 16. v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit: atqui infantes non possunt credere, ergo nequeunt etiam baptizari.*

Sed Catholica doctrina est, Baptismum ad salutem esse necessarium etiam infantibus. Probatum primò, Quia infantes sunt capaces peccati originalis, uti definitum est generaliter in primitiva Ecclesiæ contra Pelagianos tempore S. Augustini, pro quo & ipse Apostolicam agnoscit traditionem lib. 10. de Genesi cap. 23. Atqui in novo Testamento nullum est remedium ordinarium contra peccatum originale præter Baptismum. Ergo infantes sunt capaces Baptismi, illoque indigent pro remedio peccati originalis. Quod autem infantes capaces sint gratiæ justificantis clarum est ex oraculo Angeli ad Zachariam de Joanne Baptista Luc. 1. v. 15. *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.*

Probatum secundò, ex Scripturis in quibus dicuntur baptizati integræ familiæ, in quibus dubitandum non est aliquos etiam infantes fuisse, uti patet Actor. 16. v. 15. *Cum autem baptizata esset Lydia & domus ejus.* Et eodem capite vers. 33. *Baptizatus est ipse, & omnis domus ejus continuo:* ubi tò omnis etiam infantes comprehendere debet. Denique 1. ad Corinthios cap. 1. v. 16. *Baptizavi autem & Stephanæ domum.* Quomodo fieri potest ut qui populo imponunt se Scripturis ad amulim adherere tam manifestis ejus testimoniis suum imbecille judicium præferre audeant?

Annon demum acquiescent, si hunc fuisse sensum & praxim primitivæ Ecclesiæ (in quam jurant) ex ipso S. Augustino qui in ea vixit & præ aliis floruit apertè comprobemus? De ea sic disertè testatur. lib. 10. de Genesi cap. 23. *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, nec ullo modo superflua deputanda, nec omninò credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Ubi pro baptismo infantium manifestam agnoscit Apostolorum traditionem: & iterum expressius lib. 4. de Baptismo cap. 24.

Ad fundamentum Adversariorum, quod baptizandi debeant prius in fide doceri, depromptum ex Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Respondeo, Christum ibi præscribere ordinem quo Apostoli deberent procedere in Baptismo infidelium adultorum, ad quorum conversione illos tunc mittebat. Nempe ut primò, gentiles adultos in fide instruerent: Secundò ut eos sic instructos baptizarent: tertio ut docerent illos Dei præcepta servare.

L 2

Ubi

Arsdæ
kin

Theo-
logia

D. IV
25

Ubi manifestum est Christum non de omnium, sed de adultorum ad fidem convertendorum baptismo loqui. Baptismum autem omnibus in communi adeoque infantibus necessarium declarat Joannis 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei.

Mirum sane est hanc hæresim contra consensum totius Ecclesie, etiam primitivæ, ut ostensum est, permitti in Hollandia & Anglia tantoperè grassari: cum nec ipsi hæretici Pelagiani, qui tamen Peccatum originale negabant, ausi fuerint negare Baptismum infantibus necessarium esse, saltem ut fierent capaces Regni cælestis consequendi, ut disertè testatur S. Augustinus de Hæresibus cap. 88.

§. VI.

De Matrimonii Sacramento.

NOlunt passim moderni Sectarii Matrimonium esse Sacramentum, sed tantum contractum civilem. Oppositum docet semper Ecclesia Romana.

Probatur doctrina Catholica, Quia utraque pars consentit, Triâ ad Sacramentum requiri. Signum aliquod externum sive sensibile: Institutionem divinam: & Gratiâ sanctificantem illi annexam. Primum in Matrimonio reperiri patet ex Apostolo qui de illo agens pronunciat ad Ephesios 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo & Ecclesia.* Ubi asserit contractum visibilem inter virum & feminam apud Christi fideles magnum esse Sacramentum. Atque ita hunc locum exponunt Patres primitivæ Ecclesie Hieronymus, Chryostomus, Nazianzenus, ceterique. Secundum, de Institutione divina, patet ex verbis Christi Matthæi 19. Quod Deus conjunxit, homo non separet. Ubi & vinculi connubialis insolubilitas in novo Testamento declaratur. Tertium de Gratiâ tali contractui matrimoniali annexa colligitur ex loco Apostoli supra citato. Nam conjunctio viri cum femina significat conjunctionem Christi cum Ecclesia. Hæc autem conjunctio est per gratiâ & charitatem: & ratione hujus dicitur Christus sponsus, & Ecclesia illius sponsa. Ergo ut matrimonium viri cum femina possit significare hanc unionem Christi cum Ecclesia, oportet ut sit inter conjuges fideles non tantum unio quædam naturalis aut carnalis, qualis etiam inter Gentiles reperitur, sed etiam unio spiritualis, quæ in gratiâ & charitate consistit: ac proinde Sacramentum illud matrimonii hanc gratiâ conferre debet, ut in eo subsistat significatio perfecta unionis Christi cum Ecclesia ab Apostolo asserita.

Hic autem sensus Scripturæ ac primitivæ Ecclesie ab illius ævi Patribus communi consensu declaratur, ac nominatim à S. Augustino tam alibi quam in lib. de bono conjugali cap. 18. *In nostrorum Nuptiis plus valet Sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uteri.* Et ibidem cap. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in causa generandi est; & in fide castitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in Sanctitate Sacramenti per quam nefas est etiam intercedente repudio, alteri nubere.*

Hæc ad convincendum rationem Sacramenti in Matrimonii fidelium abundè sufficiunt contra modernos Affectas Lutheri ac Calvinii, qui lib. 4. *Institut.* cap. 19. audeat impudenter asserere, Sacramenti ratio-

nem non magis convenire Matrimonio quam agriculturæ aut arti futuriæ.

Plura de Matrimonio, & de singulis Sacramentis in Conc. Tridentino definita, & à Cardin. Bellarmino fusius explicata, annotatis utriusque locis hic opportunè subijcio, si quando opus fuerit studioso Lectori ea prolixius investigare.

Dogmata alia de singulis Sacramentis à Tridentino definita, & à Bellarmino fusè explicata indicantur.

DE Baptismo, Trident. Sess. 7. Canonem 1. explicat Bellarminus Tomo III. pag. 277 & 303. Canonem 2. expl. Bel. pag. 215. & 221. Canon. 3. Bel. 251. Canon. 4. Bel. 88. Canon. 5. Bel. 221. Canon. 6. Bel. 260. Canon. 7. Bel. 260. & 266. Canon. 8. Bel. 260. & 269. Canon. 9. Bel. 260. & 270. Canon. 10. Bel. 260. 272. Canon. 11. Bel. 164. Canon. 12. Bel. 241. Canon. 13. Bel. 241. Canon. 14. Bel. 241.

De Confirmatione, Trid. Sess. 7. Canon. 1. explicat Bel. 299. Canon. 2. Bel. 318. Canon. 3. Bel. 331.

De Eucharistia Sacramento Trid. Sess. 13. Canon. 3. expl. Bel. pag. 591. 606. 660. Canon. 4. Bel. 591. Canon. 5. Bel. 648. Canon. 6. Bel. 640. 699. Canon. 7. Bel. 591. Canon. 8. Bel. 359. Canon. 9. Bel. 372. Canon. 20. Bel. de Sacerdotio Canon. 11. Bel. 650. 651.

De Sacrificio Missæ, Trid. Sess. 22. Canon. 1. Bel. 712. Canon. 2. Bel. 795. 799. 805. Canon. 5. Bel. 811. Canon. 6. Bel. 832. Canon. 7. Bel. 832. Canon. 8. Bel. 712. Canon. 9. Bel. 621. 828.

De Pœnitentiæ Sacramento, Trid. Sess. 14. Canon. 1. Bel. 914. Canon. 2. Bel. 930. Canon. 3. Bel. 914. Canon. 4. Bel. 914. Canon. 5. Bel. 905. Canon. 6. Bel. 1028. Canon. 7. & 8. Bel. ibidem Canon. 9. Bel. de absolutione. Canon. 10. Bel. 83. & de Sacerdotio. Canon. 12. Bel. 1090. Canon. 13. Bel. 110. 1104. Canon. 15. Bel. 1098.

De Extrema Unctione, Trid. Sess. 14. Canon. 1. Bel. 1248. 1258. Canon. 2. Bel. 1262.

De Ordinis Sacramento, Trid. Sess. 23. Canon. 1. Bel. 1280. Canon. 2. Bel. 1277. Canon. 3. Bel. 1216. Canon. 4. Bel. 1280. Canon. 5. Bel. 1282. Canon. 7. Bel. 1274.

De Matrimonij Sacramento, Trid. Sess. 24. Canon. 1. Bel. 1286. Canon. 2. Bel. 1324. Canon. 3. Bel. 1400. Canon. 4. Bel. 1364. Canon. 5. Bel. 1336. Canon. 6. Bel. 1376. Canon. 7. Bel. 1343. Canon. 8. Bel. 1337. Canon. 10. Bel. 1425. Canon. 11. Bel. 1427. Canon. 12. Bel. 1425.

§. VII.

De Ceremoniis, quibus utitur Ecclesia Romana.

Sicut dæmon Crucem, ita horrent Sectarii moderni Ceremonias Ecclesie Romanæ, quales sunt quæ adhibentur in administratione Sacramentorum, ut in Baptismo Exorcismi, Cruces, Exufflationes satanæ &c. Item Benedictiones aquæ, quam dicimus benedictam, olei sacri, cinerum, ramorum, vestium Sacerdotalium, &c. Item, Institutio Festorum, Vigiliarum, nec non Rosaria, Cruces &c.

Docent enim Adversarii 1. superstitiosum ex his,

aut similibus uti, nisi illis tantummodò quæ in Scripturis exprimuntur. 2. Ecclesiam potestatem nullam habere Cæremonias aliquas instituenti. Sic inter alios Calvinus, Cæremonias illas, ac præcipuè in Baptismo Exorcismos & Exsufflationes, non ratione, sed vulgari petulantia aggressus. 4. Institutionum, cap. 15. §. 19. Ubi ait esse, *adventitiam sarraginem, Satana imposturam, ludibrium, nugam, theatricam pompam, exorticas sordes, &c.*

Probatur autem solidè Catholica veritas; Primò, Licetum erat Ecclesiæ veteris Testamenti aliquas Cæremonias sacras sibi congruentes influere. Ergo etiam Ecclesiæ Novi Testamenti: cui constat circa Sacramenta &c. etiam plus concessum potestatis, ut ipsi Adversarii prædicant. Antecessis clarè constat ex Libro *Estheris cap. 9.* ubi Synagoga Judæorum auctore Mardocheo instituit novum diem Festum omnibus celebrandum, qui tamen à Deo antea institutus non fuerat. Idem alio tempore factum constat ex Libri *Judith capite ultimo: Dies autem victoria hujus festivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum Dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in hodiernum diem.* Simile est in Machab. libro 1. cap. 4. ubi constituitur Dedicatio altaris, & illius Festum, ad quod celebrandum *Joannis 10.* constat ipsum Christum in Hierosolymam ascendisse. Neque hic refert quod Sectarii libros illos forte pro Canonicis non admittant, sufficit enim in hoc puncto admitti pro legitima eorum temporum historia.

Probatur etiam secundò ex Novo Testamento *Actuum capite 15.* ubi Apostoli in Concilio congregati novam Cæremoniam constituerunt, ut Gentiles conversi abstinere à *Sanguine & suffocato:* quæ quidem Cæremonia nupiam à Deo nisi solis Judæis præscripta fuerat, & jam per Christi mortem cum cæteris abrogata, unde & *Actuum 16.* dogma Apostolorum appellatur. Nulla autem est ratio, cur jam non possit Ecclesia, quod tunc poterat constituere ex ordinaria gubernandi potestate à Christo concessa, quam supra de potestate Ecclesiæ agentes latius probavimus.

Confirmatur, Quia aliæ fuerunt postea in aliis Cæremoniis dissentiones, quas sua autoritate determinavit Ecclesia, de delectu ciborum, de diebus festis, de peregrinationibus, vigiliis, cereis, aliisque Cæremoniis, propter quas impugnatas inter Hæreticos numerati sunt Enekratæ apud Epiphanium *heresi 46.* & apud S. Augustinum *heresi 23.* Item Manichæi qui pluribus Ecclesiæ Cæremonias oppugnabant apud eundem S. Augustinum *libro 20. contra Faustum capite 4. & 5.* Postea Eustaciani apud Socratem *lib. 2. cap. 33.* Denique Vigilantius apud S. Hieronymum in ipsius *libro contra Vigilantium:* & plures alii.

Hæc præter omnia, ac si præsentia tempora spectaret, nervosè complectitur S. Augustinus pro Exorcismo, & pari ratione pro aliis Ecclesiæ Romanæ Cæremoniis agens contra *Julianum Pelagianum lib. 6. cap. 2.* *Verum est, inquit, quod antiquissimi veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Ecclesiam totam, qua filios fidelium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebatur, & à Principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut respondes, positum est. Sed tu id commemorare timuisti, tanquam ipse*

à toto orbe exsufflandus esset, si huic exsufflationi, qua Princeps mundi & à parvulis ejicitur foras, contradicere voluisset.

Et ibidem, idem Augustinus capite 29. contra Julianum pro Cæremoniis illis citat adhuc Ecclesiæ primitivæ Patres antiquiores, ac subdit: *Hos iste audeat dicere Manichæos, & antiquissimam Ecclesiæ Traditionem isto nefario crimine aspergat, qua exorcizantur & exsufflantur parvuli. Nos autem paratiores sumus cum illis viris, & cum Ecclesia Christi in hujus fidei antiquitate firmata, qualibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cujuslibet eloquij prædicatione laudari. Quid possit hodie magis appositè pro hac Ecclesiæ Romanæ doctrina contra Calvinum, & alios ejus affectas intorqueri?*

Ad hoc quod passim objiciunt, Cæremonias illas nec gratiam conferre, nec ad aliud quam inanem pompam, & oculorum ludibrium valere.

Respondeo. Nos hoc illis non attribuere, ut ex opere operato causent gratiam sicut Sacramenta, quod Adversarii imperitè supponunt. Asserimus tamen illas aliunde multas magnasque utilitates fidelibus adferre. 1. Quia per illa signa externa homines rudes, aut in divino cultu torpentes mirificè ad pietatis fervorem excitantur. 2. Cæremonie illæ visibiles instruant vivacius fidelium mentes in fidei mysteriis, quam sola verba, aut Scripturæ, quas modo valde mortuo percipiunt, aut intelligunt. Sic benedictio & applicatio Cinerum significat illis pœnitentiam, & vivam mortis memoriam, ac præparationem. Careus Paschalis gloriam & splendorem Resurrectionis Domini. Palma Benedictæ, victoriam Christi, suorumque fidelium de Dæmone & peccato. Formationes Crucis, memoriam Passionis Christi: Aqua benedicta, puritatem & ablutionem animæ, per actus pios & meritorios quos in hujus applicatione eliciunt, & sic de cæteris. 3. Per Cæremonias illas, quasi per Emblemata, mysteria sacra plurimum exornantur & elucescunt, ac Fideles fidem suam protestantur, & ab hæreticis discriminantur. 4. Ex Ecclesiæ institutione vim accipiunt, per modum Instrumenti, ad arendas fraudes & præstigia dæmonum, ut exorcismi & exsufflationes in Baptismo, abrenunciatio satanæ, fidei professio, tactus aurium, & narium, aut aliorum sensuum, aut partium inunctio in aliis Sacramentis. Certè constat ex Scripturis, Christum Apostolis & Ecclesiæ dedisse potestatem ejiciendi dæmonia *Marci 3. vers. 15.* ac consequenter instituendi signa facta quibus id in Christi nomine præstare possint.

Denique hic ipsum Calvinum, ejusque affectas modernos aggredior. Calvinus ipse, in suo *Libello de formula Sacramentorum administrandorum*, has Baptismi Cæremonias in Scriptura non expressas præscribit. 1. Ut infans deferatur ad Baptisimum die Dominico, vel alio die celebri: en Cæremoniam temporis in Scriptura non expressi. 2. Ut qui infantem deferunt interrogentur, an spondeant se infantem adultum instructuros, & ut illi certum nomen imponatur. 3. Ut forma Sacramenti pronuncietur lingua vernaculâ. 4. Ut recitetur tunc Symbolum Apostolorum, oratio Dominica, & aliæ preces. Si has, & similes Cæremonias ex præscripto Calvini admittant Adversarii, quâ fronte, aut veritatis specie, alias Ecclesiæ Romanæ Cæremonias impugnant, quales

Arde
kin

Theo-
logia

quales à tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia usurpatis, supra ex ipsius Ecclesie primitivæ testibus & Patribus dilucidè demonstravimus.

CONCLUSIO.

Aduersus modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.

HÆc quicumque legis, quicumque audis, aperi tandem oculos, tuæque felicitati gratulare; quod semotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacramentum introire, & ex sinceris primitivæ Ecclesie suffragiis ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri secura possessio. Acquiesce illis Iudicibus, primæius quos ipse erroris expertes esse agnoscis: sequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei semitam ad salutis æternæ metam pervenisse. Atque ex aduerso obliquam crede Novatorum viam, quam antiquitas ignorat, quam sacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipsa tot modis deviam & præcipitem esse demonstrat. Ubi tot Tibi veritatis testes ad viam salutis faciem præferunt, nullum superest erroris periculum, nullum ignorantie patrocinium.

At, inquis, longè alia Ministri nostri, quàm Patrum libri, declamant. Quid inde? Veritas non est clamor, nec Ministri sunt Patres Ecclesie. Clamitant fortissimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò est, ne decipiaris, clamorem à veritate discernere. Ministri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Ecclesiam Romanam magno stipendio, & amplis Ecclesie spoliis conducti sunt; hæc arte familiam sustentant, uxores ornant, filias elocant, pro domo sua, non pro salute tua negotiantur: hujus tibi curam relinquunt, qui brevi stabis ante tribunal Christi, pro teipso rationem redditurus.

Confugies fortè ad popolare argumentum. Vivimus felices, aspirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulatur; jacent passim in tenebris & inopia Romana Religionis cultores; manifestis igitur cæli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæso, quantum tibi fortunæ splendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix imperium Turcarum, maximâ orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus est Lutherus, si cum Mahomete conferatur. Manifestis igitur cæli documentis præcæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur Fortunam non colis, sed Christum, ipsum audi longè alias Ecclesie sue notas ingerentem *Joan. 16. vers. 20.* Vos contristabimini, Mundus autem gaudebit. Et *vers. 33.* Vos quidem in mundo pressuram habebitis, sed confidite quia ego convici mundum. Vera Christi Ecclesia in stabulo & pauperie cæpit, in pressuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit. Aliam ad cælum viam tuus Tibi genius, non Christus commendat.

Sed quomodo, inquires, fieri potest ut tot Viri graves, vitæ & virtutibus in Republica Lutherana conspicui à veritate & salute aberrent? Virtutem si à Fide sejungas, nil nisi virtutis inane simulacrum ostendas. Veritas & virtus comites sunt individuae: absque veritatis consortio nulla virtus adeo speciosa est,

ut in Dei conspectum admitti possit, teste Apostolo; *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Notæ tibi sunt Reipublicæ olim Romanæ virtutes eximiae, mira prudentia, clementia singularis, decantata toto orbe iustitia. Tanto virtutum comitatu, verâ fide destituito, orbis quidem imperium, sed non cælum obtinuit, Perierunt Cæsares, ardent Catones, cruciantur graves illi Reipubl. Patres, olim ostro splendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum Umbra, quâ nihil fallacius. Non aura fluctuantis Populi quâ nihil incertius. Non speciosa Fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis cursu in errorum syres abducant. Periculosa est omnis ad salutem remora. Præterit vita, festinat mors, iudicium præ foribus expectat: dum tempus finit viam tutam amplectere. Nulla enim satis magna est securitas, ubi periclitatur Æternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

Commune vitium est naturæ lapsæ, Antiqua fastidire, ad Nova semper anhelare: Semper, inquit Seneca, præsentibus est infesta levitas, & proprium est ægni animi, nihil diu pati. Hinc passim nova videnti, delibandi, audiendi, summa cupido. At quoniam Veritas, & virtus perstat semper immutabilis, & novitatis nescia, hinc Novatorum commune studium est, novitatem falsæ doctrinæ, Veritatis, ac Virtutis fuce convestire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Augustini, & ipsius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor styli, & conciliatrix animorum facundia, quibus simpliciores capi necesse est, nisi sæpius recolant necessarium illud Christi monitum: Venient ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex aduerso, ne Lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen imponunt: Miseret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & ejus asseclis in fraudem induci, tuum statum miserum & infelicem altè ingemiscunt. Sed si ad fucatam hanc Charitatis speciem ritè attendas, facile deprehendes illam in vocis sonitu consistere, nec omne aurum esse quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi ostenditur, ut de tuo lapsu nimis credulo, novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ Charitatis grassati sunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favores, & ipsa dona tu suspecta haberes cautè monet his verbis S. Augustinus *lib. 2. de Symbolo cap. 13.* Lupus est, agnoscite, Serpens est, ejus capita conquassate: Blanditur, sed fallit, multa promittit, sed decipit. Venite inquit, defendam: si necessitas est, pascam: Si nuditas, vestiam. O lupo male! ô Serpens inique! Vestis nudum, ut expolies intus Christo Vestitum. Pascis esurientem, ut animæ auferas cibum cælestem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis specie cavendum: Novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum primâ fronte externa probitatis, & modestiæ species ostenta-

EPITOME,
ET COHÆRENTIATractatuum Præcedentium, In una Demon-
stratione evidenti.*Quâ omnes in toto Mundo à vera Religione dissidentes,
de Religionis Romane necessitate breviter convinci
possint, deductione manifestâ.*

ostentatur. In vase etiam aureo venenum non raro propinatur. Est, inquit *Origenes*, quedam etiam diaboli castitas; est etiam diaboli modestia, gravitas, demissio. Hinc rectè monet *S. Ambrosius lib. 7. in Luc. cap. 10.* Cave versutæ disputationis venenâ, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt. Nec vos moveat quod formam præterevidentur humanam, etsi foris homo cernitur, intus bestia fremit.

Usque adeo potens est in propinandis erroribus forma ista eminentiæ virtutis, ut non raro viris etiam perspicacissimis fucum fecerit. Apollinarem hæresiam pestiferos olim errores disseminasse, nemo est etiam Sectarius qui modo non agnoscat. Ille ipse non exiguo tempore fallaci specie simulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de se, aliisque fa- tentem audi *Epiphanium*, Hæresi 77. Egregius ille, ac venerabilis senex, quem nos & beate memoriæ Papa Athanasius, imo verò Catholici omnes unice dileximus Apollinarius Laodicenus, hujus dogmatis author & propugnator extitit, neque nos verosimile putabamus à tanto viro errorem istiusmodi profectum. Nec minus Pelagii specie gravi & modestâ captus fuit *S. Paulinus*, & alii viri doctrinâ conspicui. Nestorii severa frons, & ostentata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipsius errores induxerit, nobis describit *Theodoretus lib. 4. cap. 12.* ubi sic concludit, Hoc habitu, & hac simulatione populum inescans, magnam ætatis partem transegit, Christianus videri potius, quam esse studens.

Hanc artem à præcis illis quis non videt quam bellè hauserint plurimi nostri temporis Sectarii, in tradenda dogmatum novitate ad morum severitatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Ecclesiæ reformationem toti compositi. Quorum versutias nisi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quam ut in fraudem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quisquis es, unquam eveniat, Remedia quædam in promptu esse debent. Primo, in novis Scriptis, & primis congressibus, non temerè credere, sed assensum suspendere, & rem ulteriori sapientium judicio ponderandam reservare; ne quidem Angelo salutanti, & novum mysterium annuncianti assensum præbuit Virgo prudentissima, nisi prius maturè expenderet, *Quæ & qualis esset ista salu- tatio.* Secundò, suspectam habere doctrinam omnem à communi Ecclesiæ consuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ sinceritatem nondum satis perspectam habeas, restat Remedium omni ævo certissimum: Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc est, ad Petram immobilem doctrinæ Apostolicæ, quam nobis sine periculo erroris exponit Christi in terris Vicarius, cui ipse Christus oves suas sinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commisit. Quem in decidendis Fidei, motumque Controversiis Judicem esse infallibilem supra demonstravi-
mus.

SI aliquid in mundo est verum, necessariò est *verus Deus*: Cum de hac veritate præ cæteris mundus pat- nè universus ratione ductus consentiat: quod deducitur supra initio Tract. 1.

Si autem est *Verus Deus*, necessariò est aliqua *vera Religio*, quâ verus Deus colitur. Enti enim primo, summo, & perfectissimo, à quo cætera entia in creatione & conservatione dependent, necessariò debetur supremus cultus, & veneratio: sicut aliquam veneratio- nem & obedientiam debent parentibus, ratione origi- nis & dependentiæ, ratio ipsa nos evidenter docet: su- pra ibidem.

Si est aliqua *vera Religio*, evidens est quod illa Reli- gio sit à Deo *Revelata*. Nam etsi lumen naturæ nos doceat in genere Deum esse honorandum, illique obe- diendum, non tamen nobis ostendit in *particulari* quibus modis sit honorandus; & in quibus rebus certis ac determinatis illi obtemperare debeamus: Debet igitur accedere horum à Deo determinata revelatio.

Si est aliqua *vera Religio Revelata*, perspicuum est quod ea sit *Religio Christiana*. Quia de illa manifestè ostendi potest, quod fuerit miraculosè, hoc est, solâ virtute divinâ à Christo & Apostolis propagata, non vi armorum, aut corporis illecebris, aut aliis mediis humanis: ut ibidem supra elucidatur.

Si *Religio Christiana* est vera, necessariò vera est *Religio Catholica*, sive *Romana*. Nam si veritas Religionis Christianæ rectè convincitur ex eo, quod illa modo su- pra indicato propagata fuerit, ut omnes Christiani ad- mittunt, veritas etiam Religionis Catholicæ ex simili & miraculosâ in orbem universum propagatione ritè demonstratur: quod supra tract. 1. cap. 3. & sequen- tibus declaratur. Ergo à primo ad ultimum si neces- sariò verum credas *Deum existere*, necessariò credere debes Religionem Romanam esse veram, quod erat demonstrandum.

Porrò, Si *Catholica* sive *Romana* Religio est vera, evidenter sequitur eam nihil docere tanquam arti- culum Fidei, quod non sit verum, adeoque immune ab omni superstitione, ac corruptela. Nam hoc ipso quo illa Religio demonstrata est vera, debet omnino libera esse ab omni errore in Fide divina. Quia aliàs fe- queretur, Religionem Romanam esse veram & non veram, revelatam à Deo & non revelatam, Christianam & non Christianam, immunem ab errore in Fide & non immunem, uti præcedentia combinanti perspicuum est.

Cum igitur apud omnes, etiam Sectarios, in con- fesso sit, Religionem Catholicam Romanam, tan- quam articulos Fidei divinæ credere ac docere Invo- cationem Sanctorum, Purgatorium, Transubstantiationem, Primatum Pontificis, Canonem Scriptu- rarum, Ecclesiæ Catholicæ infallibilitatem, nume-
rum

rum Septenarium Sacramentorum, aliaque dogmata cum quibuscumque Sectariis controversa; necessariò & demonstrativè sequitur, nullum ex illis Dogmatibus erroneum esse, aut superstitionem, aut corruptelam continere.

Ex quibus clarè & demonstrativè concluditur, Nullam prorsus esse Sectam qua non debeat Religioni Catholicæ sive Romanæ se adungere, si suæ salutis æternæ prospectum esse velit.

Ad hoc exequendum, ut Gratia divina, sine qua nihil ad salutem possumus, copiosè accedat, frequens

& sincerus ad Deum recursus, per orationem sequentem, aut similem, sæpius erit iterandus.

ORATIO.

Deus qui corda Fidelium ab initio Sancti Spiritus illustratione docuisti. Da nobis nunc in eodem Spiritu de Religione tua vera & unica rectè sapere, & cum per illam Fidelibus tuis æternâ Societate in cælo gaudere. Per Christum Dominum Nostrum, Amen.

TRACTATUS TERTIUS NOTÆ MANIFESTÆ FALSÆ ECCLESIAE IN SECTIS MODERNIS.

Exposuimus omnium oculis, manifestis argumentis, concordiam & consensum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Ecclesiæ, cum sensu ac mente Ecclesiæ Romanæ, in dogmatibus controversis cum novis nostri ævi Sectariis: & horum Sectariorum dissensum ab illis, & consensum cum hæreticis in primæva Ecclesia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus discordias ac pugnas Novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Ecclesia, sed etiam cum sacris Litteris impiè depravatis, cum seipso sibi contrario, & cum suis Afflictis per Sectas innumeras ab ipso dissidentibus, dum confusione plusquam Babylonicâ idem ipse destruit & ædificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit; dum tamen totius Ecclesiæ consensui se opponit, quod manifestum est erroris, ac Spiritus sathanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni Sectarii quam devios sibi duces in Via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestivè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quib⁹ sibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confusionem plusquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifestas in Ecclesiam Romanam confictas.

Quintò, Imposturas particulares Antonii Egani, & Andrea Sall recentiorum Apostatarum.

Sextò, Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICULUS I.

Proferuntur varia loca Scripturæ sacra à Sectariis fraudulenter depravata.

Non potest vera esse Religio quæ imposturis & fraudibus propagatur. Nulla verò est impostura sceleratior quam verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adicere, quo in oppositum sensum transferatur. Quam nefario ausu moderni Sectarii verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monstrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina iudicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum dis-

crepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à sinceris ac Catholicis discerni possint, quæ sæpe alio modo non dignoscuntur.

In Epist. 2. Petri c. 1. Editio vulgata & antiquissima sic habet: *Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vocationem vestram & electionem faciatis.* Lutherus sua autoritate in suis Scripturis delevit, *per bona opera:* quia verba illa apertè adversantur ejus errori, quò docet, bona opera homini ad salutem non conducere, sed sufficere sola merita Salvatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentiâ in Epist. ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem,* Lutherus adjungit, *per solam fidem,* ut iterum excludat bona opera tanquàm ad justitiâ non necessaria.

In Evangelio Marci & Lucæ c. 20. v. 20. apertè legitur, *Hoc est Corpus meum:* cujus loco imprimunt pleriq; Sectarii, *Hic est Corpus meum,* ne particula *Hoc* relata ad *Corpus Christi*, significet veram mutationem panis in Corpus Christi, quam Sectarii illi non admittunt.

Ob eandem causam, ubi Joan. 6. v. 50. Biblia antiquissima etiam Genevensis sic loquuntur, *Ego sum panis vivus qui de Cælo descendi,* pro voce *vivus* cum Calvino substituunt *Vivificans*, ut intelligatur panis usualis qui hominem vivificat, etiam panis ipse non vivat, ut sic excludatur vivum Christi Corpus, quod in Eucharistia admittere nolunt.

In Epist. S. Jacobi c. 5. v. 16. semper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata vestra:* imò sic habetur in impressione Genevensi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquissimam adversari novæ doctrinæ, quæ negat Confessionem Sacerdoti aut alteri quam soli Deo faciendam esse, coegerunt scil. Spiritum Sanctum aliter loqui in Bibliis impressis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata vestra erga invicem.* Aliud namque est peccata erga invicem commissâ Deo exponere, quàm ea peccata alterutrum, id est, sibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebræos capite 13. vers. 4. sic habet, *Honorabile connubium in omnibus,* id est, nihil est in connubio quod non sit honorabile. Hi autem Veneris Patroni liberales, sic cum sensu verba transferunt, *Honorabile connubium inter omnes,* ut nempe sic defendant matrimonium etiam Sacerdotum,

tum, Monachorum, Monialium, ex Apostoli sententia licitum esse ac honorabile.

Iterum Apostolus in Epist. ad Ephesios c. 5. v. 32. De matrimonio differens sic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Sed loco hujus verionis, quæ ipso S. Hieronymo antiquior est, Novatores nostri substituerunt, *Secretum* hoc magnum est, ne cogereatur admittere matrimonium esse Sacramentum, quod volunt ipsi contractum esse merè civilem.

In Epist. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit: *Sine consilio vestro nihil volui facere, ut ne velis ex necessitate bonum tuum esse, sed voluntarium.* Ad excludendum arbitrii libertatem, quam post lapsum Adami remanere negat doctrina Religionis reformata, sententia Apostoli venenum suum in fine asperferunt, addendo *velis* voluntarium, ne ex Apostolo verum voluntarium sine necessitate admittere cogereatur.

In Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 15. Apostolus monet: *Frates state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Sed hi Reformatores Ecclesiæ, reformarunt etiam Apostolum, ut in eorum Bibliis alio modo loqueretur; Frates state & tenete *documenta* quæ didicistis &c. Nolunt enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas esse Traditiones, cum ipsi, qui aliter sapiunt, eas admittere reculent.

Epistola 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apostolus, *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus *sorore* minime contentus, adjungit, *in uxorem.* Docet enim Apostolos uxores habuisse, easque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxisse, uti ipse Lutherus ejusque novi Apostoli, novo in Ecclesiâ Dei exemplo, facere consueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei in violabili à modernis Sectariis illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Parisiis exusto, & pluribus aliis qui sacras Litteras corruptelis innumeris fadarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, summum foret sacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare scelus est læsæ majestatis ferro aut igne plecti solitum, quam enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro sua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbet certissimum doctrinam suam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ sacræ veritatem immutare necesse est.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Ministri istis Sacrilegiis novas calumnias consarcinare. Testatur inter alios illustrissimus *Cassoviensis* in eruditissimo *Traclatu* nuper edito, nihil esse magis familiare modernis Ministris quam passim & publicè vociferari, Sacrosancta Scripturarum Oracula apud Catholicos summo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum classe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæso potest esse magis conspicuum quam apud Catholicos, in publico Missæ Sacrificio Scripturam sacram summa cum veneratione populo assidue prælegi? quid magis notum quam illam in sacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & solemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ sacræ primo semper loco haberi, & in ipsius Tridentini Decretis *Seff. 5. de Re-*

R. P. Arsdæ, Tom. I.

form. cap. 1. eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnimè necessariam summo ubique studio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Ecclesiâ Romana Editiones spurias, corruptas & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & fidelium manibus subductas velit, hoc ipsum probat summam Verbi Dei apud Catholicos æstimationem, quod nempe divinum hunc thesaurum purum sibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto semper studio conservet. Sed & hoc ipsum est quod illos Novatores adurit, quod in puras ac primævos Scripturarum nostrarum Fontes, impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICULUS II.

Exhibentur ex multis quadam insignes Antilogia, quibus, ipse Lutherus, & alii in sua doctrina sibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

Septem ponenda sunt Sacramenta. Ita scribit *Lutherus, de potestate Papa.*

Tantum tria sunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de captivitate Babylonica.*

Duo tantum sunt Sacramenta, *Lutherus ad Waldenses.*

Si juxta Scripturas loqui velim est tantum unum Sacramentum. *Luth. de captivitate Babylonica.*

In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulus & Christum simul conculcare. *Luth. in Assertionibus.*

Baptismus omnia peccata remittit. *Luth. in Captivitate Babylonica de Baptismo.*

Confirmatio Sacramentum est. *Luth. de potestate Papa.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. *Luth. de captivitate Babylonica.*

In Sacramento Altaris non est panis, & vinum, sed species panis & vini. *Luth. in Sermonem de Eucharist.*

Thomistica doctrina est transubstantiari panem & vinum; liberum est, & citra salutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere substantiam panis & vini. *Luth. de captivitate Babylonica.*

Impius & Blasphemus est, si quis dicat panem transubstantiari, Catholicus autem & pius est qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vinum transubstantiatur: ita & nos in spirituale Corpus transmutamur. *Luth. in serm. de Euch.*

Impiissimus usus est, in Ecclesia persuaderi Missam esse opus bonum & Sacrificium. *Luth. de captivitate Babylonica.*

Missas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Ecclesia. *Luth. de decem Præcept.*

Sacerdotes à subditis honorandi sunt. *Luth. in Decalogum. Contra.*

M

Nullum

Nullum est in novo testamento Sacerdotium, nisi quod est humanis mendaciis à fathana creatum. *Luth. de captiv. Babylonica.*

8.

Confessio auricularis in Ecclesiâ, etsi ex Scriptura probari non possit, utilis tamen est, imò necessaria. *Lutherus de captivitate Babylonica.*

Confessio auricularis est fictio hominum. *Luth. de 10. Leprosis.*

9.

Matrimonium non solum sine ulla Scriptura Sacramentū censetur. Verū eisdem traditionibus quibus Sacramentum esse jactatur merum ludibrium factum est. *Luth. de Captiv. Babylonica.*

Matrimonium in Ecclesiâ Dei Sacramentum est. *Luth. de potestate Papa.*

10.

Ordo in Ecclesiâ Dei Sacramentum est. *Lutherus de potestate Papa.*

Sacramentum Ordinis Ecclesiâ ignorat, inventumque est ab Ecclesiâ Papæ. *Luth. de captivitate Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum est. *Luth. de potest. Papa.*

Si usquam antea deliratum est, in extrema unctioe nunc præcipuè deliratum est. *Luth. de captiv. Babyl. De Papatu.*

Si potestas Papæ non esset à Deo, nec jure divino, tam diu subsistere non potuisset. *Luth. de potestate Papa.*

Certus sum Papatum regnum esse Babylon. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Quod sæpè repetit ibidem, & in lib. adversus Regem Angliæ.

De Fide sola.

Sola Christi fides necessaria, quâ justī simus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Christiana est credere & diligere, at diligere nihil est nisi benefacere. *Luth. de decem leprosis.*

De Ecclesiâ.

Ecclesiâ errare non potest. *Luth. de 10. præcept. Ludificatio Sathanæ est affirmare quod Ecclesiâ si quando errat aut peccat, idè non sit Ecclesiâ.*

De Traditione.

Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem. *Luth. de captiv. Babyl.*

Idè positi sunt Canones Patrum ut dirigant populum, *Luth. in decem præcept. cap. 5.*

De invocatione Sanctorum.

Rectè conclusi, meritum Christi thesaurum esse Ecclesiæ, & Sanctorum meritis juvari certum est. *Luth. conclus. 10. contra Ectium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adjuvarent, quia seipsum juvare non potest. *Luth. in art. 4. q. 6.*

De Indulgentiis.

Contra veritatem Apostolicarum Veniarum qui loquitur, sit ille anathema & maledictus. *Luth. in Resol.*

Indulgentiæ nihil sunt, nisi Romani Pontificis impostura. *Luth. de capt. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutiusest totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luth. abrog. Miss.*

Non solum credo, sed etiam certissimè scio Purgatorium esse. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illà ad tuum abuteris libitum non est libera, sed magis servitutem apud te servit. *Luth. in explic. orat. Dominica.*

Liberum arbitrium figmentum est in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua cogitare quidquam mali aut boni, sed omnia ut Wiclefi articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. *Luth. in Assert. art. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio est qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, sicut contigit in Nicæno Concilio ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Sermon. Attendite à falsis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, sed omnium sacratissimum fuit Nicænum. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

Calvini quadam Antilogia.

1.

Deum esse absolutè omnipotentem fatetur Calvinus, ad cap. 1. Lucæ. Verbo, inquit, Dei nulla impossibilitas objicienda.

Negat verò ad cap. 23. Isaia, Istud somnium de potestate absoluta in Deo quam Scholastici introduxerunt execranda blasphemia est.

2.

Nomen Jesu Christi venerandum esse asserit Calvinus ad Matthei cap. 1. vers. 23. Ita reputanda est nobis in hoc nomine (Jesu) divina Christi Majestas, ut reverentiam apud nos obtineat quæ unico debetur & aeterno Deo.

Negat idem ad cap. 2. Epist. ad Philipenses. Plurimum ridiculi sunt Sorbonici Sophistæ qui ex præsentiloquo; Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, genu flectendum esse colligunt quoties nomen Jesu pronunciat, quasi vox esset magica quæ totam in sono vim haberet inclusam.

3.

Sine Baptismo Christi neminem salvari docet Calvinus ad cap. 3. Joan. v. 3. Si uni hoc dixisset Christus vel paucis non posse eos pervenire in regnum cælorum, nisi prius renati essent, possemus conjicere certas duntaxat personas notari, sed de omnibus sine exceptione loquitur.

Idem negat *Instit. lib. 4. cap. 16. §. 36.* Explodendum est eorum commentum qui omnes non baptizatos aeternæ morti adjudicant.

4.

In cena Domini miraculum agnoscit Calvinus. *Tracl. de Concordia inveniunda*: Ergo (inquit) in sacra Cæna miraculum agnoscimus, quod & naturæ fines & sensus nostri modum exuperat, dum Christi vita nobis fit communis, & ejus caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè. *Instit. lib. 4. cap. 17. §. 24.* agens contra Lutheri asseclas: Isti, inquit, boni ejus zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus cum sua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Christi verbis, Hoc est corpus meum, miraculum ab ejus mente remotissimum imaginantur.

Sectæ

Secta Lutherana moderna, & antiqua in Anglia antilogia & discrepantia manifesta.

Patella, in mutatione Libri authenticæ publicarum precum, quem sibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei suæ instrumento Secta Lutherana proposuit. Nam in prædicto Libello sub Rege Eduardo & Elisabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobie Caput quintum, sextum & octavum. Danielis Caput 14. & quedam ex 13. Ex Ecclesiastici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, sub Jacobo Rege eadem Ecclesiæ ex Libro publicarum precum tantquam apocrypha penitus expunxit: uti aperte ostendit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. quomodo verò potest esse eadem Ecclesiæ quæ eandem non habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admisit, hæc pro apocrypho modo expunxit? Manifestum sanè est vel illum pro Scriptura ista approbando, vel hanc reprobando in fide errasse.

Prætereo in his, aliisque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus secum aperte pugnavit, atque instar fallacis Prothei, uti reserebat, sese in varias doctrinæ formas transfundit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non potest ex Dei Spiritu loqui qui vel semel in doctrina fidei proponenda sibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit sæpius eloquitur contradictoria. Ergo non potest Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam se Dei nomine scribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei scripto, si vel semel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evanescit. Videant igitur, ac seriò agnoscant horum Sectatores, quam fallaces sint Prophetæ ac divini Spiritus penitus vacui, quibus ab initio fidem suam ac salutem crediderunt.

in Hollandia inter Doctores Heterodoxos de ipso Deo, ejusque Attributis aperta repugnantia.

Constat ex publicis eorum utrimque scriptis ab anno 1606. divisos illic Calvini assèclas in Remonstrantes, & Contra-Remonstrantes, qui contra alios ex pura & rigida Calvini doctrina, statuunt absolutè, Deum esse Auctorem peccati. Unde illos Deum sibi statuere à cæteris Christianis diversum facile demonstratur hoc syllogismo: Deus Calvinistarum est auctor peccati: Atqui Deus Christianorum non est auctor peccati: Ergo non est idem utrorumque Deus.

Quinimò fingere sibi Deum, qui ut sit Deus debet esse bonitas infinita, & simul sit author peccati, est admittere Deum, qui non sit Deus, adeoque ad Atheismum apertè declinare, uti ex ipsis Sectariorum aliqui intulerunt, ut *Tilmanus Hesbuisius*, Lutheranus in *lib. de Errorib. Calvini*, & *Sebastianus Castilio*, Calvinista in *lib. de prædestin.* ad Calvinum.

Nullum certè potest esse de ipso fidei Capite & Authore luculentius dissidium: & consequenter in illis Sectis nullus apertior defectus Fidei ad æternam salutem necessaria.

R. P. Arjdek. Tom. I.

Quin & his similia, quæ idem nimis abundè convincunt, in sequentibus proferam.

De Unitate & Æternitate Dei etiam inter se mutuo dissentire deprehenduntur. Nam si admittantur plura increata, necessarium est plures esse Deos. Plura autem increata cum Remonstrantibus statui à Vorstio ostendit *Sladius* in Disceptatione. pag. 51. Scilicet hæc quatuor: Dei locus, tempus, materia, Domicilium, quæ Vorstius contendit illius esse naturæ, ut à Deo nec creata fuerint, nec potuerint creari.

Simplicitas in Deo, quæ opponitur omni reali compositioni, ab orthodoxis semper & necessariò admittitur. Hanc autem negare Vorstium cum Remonstrantibus, ex illius Scriptis pars opposita demonstrat. Sic enim in illis Vorstius agit pag. 426. ut omnino reprehendat *Zanchium* proprium Contra-Remonstrantium Doctorem, quod doceat Dei essentiam, vitam, & actionem prorsus idem esse: Contenditque ipse hoc in Deo esse diversitatis, ut aliud sit ipsa Dei substantia vivens, aliud vita, sive vis illa per quam vivit. Et pag. 209. Cum Deus in scriptura dicitur irasci, dolere, reminisci, aut simile quidpiam agere, asseritur aliud & aliud in eo esse, nimirum subiectum & accidens. Denique geneatim pag. 208. *Totidem in Deo accidentalibus sunt, quot decreta de rebus foris efficiendis.*

Omnipotentiam Deo quis unquam negavit præter Ethnicos, & Hæreticos indubitatos? inter quos ipsi heterodoxi qui sunt factionis oppositæ, numerant cum Remonstrantibus suis Vorstium de Deo pag. 226. sic docentem: *Quedam Deo sunt impossibilia: Ergo Deus non est omnipotens: Ant. probatur: Deus non potest mentiri, pati, mori, aut fallere: Ergo cum non possit hæc omnia non est omnipotens.* Præclara in Calvini Ecclesiæ de ipso Deo utrimque controversia.

Infinitem Dei substantialem (nam molis nullam habet) cum Remonstrantibus suis quos representat, in quomodo evacuet Vorstius pag. 234. *Deus non est simpliciter infinitus neg. essendo, neg. operando,* & pag. 235. *Est quidem Deus purus actus, sed hoc non vetat quin simul sit in sese finitus.* denique pag. 237. *Quidquid est hoc aliquid, ut seipso finitum est. & ad certum aliquod genus Entis contrarium est.* Ac si apud talium Philosophorum gregem repugnantiam involveret, esse actu hoc aliquid, & simul esse ens infinitæ sive illimitatæ perfectiōis. Testatur hæc præter alios Contra-Remonstrantes fusè *Sladius* in Disput. cum Vorstio de blasphemis hæresibus, & *Atheismus à Jacobo Rege in Vorstii de Deo tractatu.* & *exegesi Apologetica*, nigro theta notatis.

Immensitatem Dei, quæ ubique realiter & substantia-liter existit, admitti necessariò, non debere scribunt utrimque ex Calvinistis plurimi ex mente Calvini qui *lib. 1. institutionum capite 13.* sic loquitur: *Scite sibi unus ex veteribus dicere visus est. Deum esse quidquid videmus, & quidquid non videmus: At qui hoc modo in singulas mundi partes divinitatem transfusam esse finxit. &c.* Negatq; alibi tã ipse quam Vorstius immensitatem illam ex scripturis satis probari. Figmentum ergo censent illi realem illam divinitatis in omnes partes transfusionem, docentes sufficere virtuaalem, quæ ubique operatur, etsi ibi non necessariò immediatè existat. Clare id tradit Vorstius pag. 235. *Non sequitur, ait, Deum immediatè illic suâ substantiâ a se esse, ubicumq; & operatur, quia per causas medias opera-*

ri potest, ut Rex aliquis per suos ministros. Tandem illi Deum terris relegatum suo cælo circumferberent, cum impio apud Psalmistam Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.

Quantitatem in Deo, quæ sine divisibilitate non concipitur, constituit à Remonstrantibus cum Vorstio, ostendunt & accusant Contra-Remonstrantes. De hac enim quantitate sic loquitur Conradus Vorstius lib. de Deo pag. 239. ut dicat negari non posse magnitudinem etiam propriè dictam Deo in S. Scriptura attribui: ac porò interrogat: *Quid veter etiam Spirituum, imò & Deum ipsum suam habere Spiritualem magnitudinem, non sensibilem quidem, sed aliquo tamen modo intelligibilem.* Et pag. 240. contradictionis insinuat quod dictum est ab Augustino lib. 5. de Trinitate cap. 2. Deum esse magnum sine quantitate. Denique pag. 241. *Cum, inquit, Deus respectu substantiæ suæ magnus esse dicitur, certè aliquam hinc Quantitatem & cogitari, & esse oportet.* Ac pag. sequenti: *Firmiter credo Deum respectu substantiæ verè magnum esse.* Quis tales de Deo ex schola Calviniana errores non abhorreat, nisi, ut quidam loquitur, pro cerebro cucurbitam habeat?

Immutabilitatem Deo adimunt Remonstrantes: Quod adeò perspicuè ostenditur, ut de eo etiam ipse Jacobus Rex Angliæ anno 1611. per litteras ad suum Legatum, illos graviter accusaverit. Patet error ille gravissimus ex eodem Remonstrantium Doctore summo Conrado Vorstio pag. 212. *Divina voluntas semper principium cuiusdam mutabilitatis est, etiam in ipso Deo, quippe per quam Deus aliter atque aliter habere se & potest, & solet, tum volendo, tum contemplando.* & pag. 213. *Absoluta & simplex immutabilitas hac in parte Deo attribui non debet. Hoc enim nihil aliud esset, quam actionem Dei liberam, hoc est, à libera causa pendentem, cum ipso Deo confundere, sive essentiam & voluntatem, hoc est actionem volendi, seu volitionem Dei unum idemque esse affirmare.* Et sæpiùs alibi. Nec in hoc dissimilis est ejusdem farinae Doctor Socinus tract. de Deo &c. pag. 92. *Aliud, inquit, est Deus ipse, aliud virtus ipsius.*

Audi & in hoc non minus absona, & Deo prorsus indigna docentem Martinum Lutherum lib. de Concil. & in Confess. de cana domini, ubi præfatè affirmat Christi divinitatem esse passibilem, imò & reipsa passam. Theodoretus illa phrasî, *Christus in quantum Deus impassibilis est, nunquam ferenda est*; effatum est commune Lutheri asseclis Selneccero, Gerlachio, Smidelino, Illebio, Musculo. Consideret hæc serid quilibet Sectis illis salutem suam fidendam putat.

Supposita Dei immutabilitate illà quam Catholici profitentur, Libertatem Deo ademptam volunt Remonstrantes, de quo illos vehementer inculant Contra-Remonstrantes. Sic loquitur Vorstius lib. de Deo pag. 448. *Deus penam non nisi aliquatenus irritus, hoc est, cum quadam animi tristitia & displicentia infligit.* Aliter sanè Augustinus lib. 5. de civit. Dei, cap. 10. *Dicitur, inquit, Deus omnipotens, faciendo quod vult, non pariendo quod non vult, quod si ei accideret, nequaquam esset omnipotens.*

Impeccabilitas Dei manifestè destruitur per hoc quod Contra-Remonstrantes, secuti Lutherum, & Calvinum, illum asserant esse authorem peccati, quod hic supra ab initio ostensum est. Declaratur illud breviter hoc Syllogismo. Qui Deum facit authorem peccati, negat il-

lius impeccabilitatem: Atqui asseclæ illi Calvinii ac Lutheri faciunt Deum authorem peccati, ad illud impellendo, ac necessitando: Ergo negant illi Dei impeccabilitatem. Annoremus hic unum, ex pluribus, Calvinii effatum brevissimum lib. 3. instit. cap. 23. §. 8. *Lapsus est primus homo, quia Dominus ita expedire consuevit.* Et ne intelligas de voluntate Dei tantum permissiva, prohibet ipse Calvinus lib. 1. cap. 18. §. 3. *Itam, inquit, satis apertè ostendi, Deum vocari eorū omnium authorem, quæ isti Censores volunt, otioso tantum ejus permissu contingere.* De veracitate & sinceritate Dei, accusant Remonstrantes non rectè sentire Contra-Remonstrantes. Hi tamen videri possunt Calvinio conformes, qui modum Dei agendi sic describit: lib. 3. Instit. cap. 24. §. 13. *Ecce vocem ad eos dirigis, sed, ut magis objurdescant: lumen accendit, sed ut reddantur cæciores: doctrinam profert, sed quæ magis obstupescant: remedium adhibet, sed ne sanentur.* Demum ad prædicta generatius advertet, si quando vili sunt illi paulò aliter loqui, deprehenso esse vel fucum facere voluisse, vel contradictionis convinci.

Sapientiâ, bonitate, & justitiâ, Deum velle spoliare Contra-Remonstrantes, contendunt Remonstrantes, idque ex eorum doctrina deduxit Jacobus Arminius, & Hollandiæ Ordinibus demonstravit in declaratione sent. de prædest. Ecce inter quas procellas, & errorum fatales charybes Navicula religionis Bataviæ non tantum miserè fluctuat, sed pridem submersa est, de quibus præter memoratos Maxim. Sandeus, aliique quædam fufus deducunt.

Ex his facile colliges primò, Antilogias manifestas Doctorum Batavicoꝝ circa prima & essentialia Religionis Christianæ fundamenta. Secundò, illa nullatenus posse consistere cum veritate & unitate Fidei Christianæ ad salutem necessariò requisita. Tertio, Neminem his perspectis, sine summa temeritate, posse suam salutè æternam credere Sectis sic fluctuantibus, ac dissidentibus in ipsis primis fidei Christianæ principiis, ubi ante oculos habet Ecclesiam Romanam ab ipsis Apostolorum temporibus in unitate fidei toto semper orbe diffusam, & aliis veræ Ecclesiæ Notis manifestis insignitam, quas supra Partis I. cap. 3. demonstravimus.

ARTICULUS III.

Confusio & discordia tot Sectarum quæ ex Lutherano, & aliis prodierunt.

NON potest esse unitas, aut veritas Fidei in Ecclesia Lutherana, cujus præcipua membra & quasi primi Apostoli, in sua doctrina neque cum Lutero, neque inter se concordant, sed ubi mox prodierunt in Sectas varias sibi, Lutero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonstro.

Ac primò, ipse Lutherus in Saxonia circa annum 1517. ubi matrem suam Ecclesiam Romanam viperino more laniare exorsus est, mirum dictu in quot se figuras moreque transmutaverit, ut novum aliquod Religionis monstru efformaret. Etenim ex ipso non Secta unica, sed tres immundi Spiritus (quales Apocalypsis cap. 13. dicuntur exire de ore pseudo-Prophete) primo velut partu prodierunt. Hi sunt Homologistæ, Anabaptistæ, & Sacramentarii. Et quia tres sunt qui veritati testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, Baptistam Aquæ inquinaverunt Anabaptistæ, Spiritum

veritatis in potestate Clavium oppugnantur. Homologistæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarii, ne ullum veritati testimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptistarum* Spiritu cænofo quot illico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alii à cæteris divisi se *Adamici* appellant, quod Adamum in statu innocentie se imitari profiteantur. Alii dicuntur *Sabbatharij*, quia Sabbathum more Judæorum, non diem Dominicum colendum esse docent: neque de Christi divinitate rectè sentiunt, ad Judæorum Messiam proclives. Alii se *Clanularios* Christianos vocant, quod existiment sibi sufficere fidem clam solo corde profiteri, & si rogentur an sint Anabaptistæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alii contra *Manifestarij* nuncupantur, qui prorsus impium esse docent, si rogentur, se Anabaptistas inficiari. Sunt & alii dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius esse docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus sit, ut verbum Dei audiat. Sed & alii reperuntur dicti *Enthusiastæ*, eo quod jactent se divinis revelationibus intrus è cælo doceri, ac diu velut mortui jacent, quasi interea divinis colloquiis fruerentur.

Jam verò ex secunda Lutheri sobole, qui sunt *Sacramentarij*, quanta Sectarum colluvies effluerit inspiciamus. Cum enim Lutherus scribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Missæ doceret in Eucharistia neutram speciem, sed solam Sacramenti fidem ad salutem sufficere, occasionem præbuit Carlostadio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarii hæresim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & substantiale Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento contineri.

Verum de hoc dogmate en quanta mox inter illos dissensio oborta est; quot pane capita, tot de vero hujus dogmatis sensu sententia prodierunt. Alii ex Zuingliani dicti sunt *Significativi*, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum, sic intelligi volunt, ut verbum, Est, idem sit quod, significat Corpus meum. Ast alii dicti *Tropistæ*, qui verbo, Est, in propria significatione relicto, contendunt tropum esse admitendum in voce, Corpus, ut intelligatur tantum in Eucharistia Corporis figura. Ab his omnibus dissentiunt *Energici*, qui ut propius ad verba Christi accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Christi, hoc est, pro effectu quod Corpus Christi in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his sentit Calvinus. Alii dicti *Arabonarii* statuunt aliud ab his omnibus diversum, nempe Cœnam Domini præberi tanquam arabonem, investituram, aut pignus Corporis Christi nobis donati. Præter hos sunt & alii ex eadem Lutheri sobole qui Corpus Domini in Eucharistia omnino adesse concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei discordia! Alii admittunt Corpus esse sub vero pane illic permanente, alii in pane, alii circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei mysterio cæterorum pugnantia inter se deliria recensere. Ex quibus luce meridiana clarius ostenditur, Lutheri Sectam non veram Ecclesiam, sed errorum inter se dissidentium sæcundum esse seminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologistæ*, cujus Sectæ præcipuus semper scopus fuit Sedem Apostolicam, & in ea potestatem Clavium à Christo traditam funditus evertere; in hanc Confessio Augustana, & cum ea Melanthon totus conspirat. Sed & hi *Confessionistæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alii dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c. qui profitentur se Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum esse homini liberum arbitrium, opera bona non esse necessaria ad salutem, ritus & cæremonias omnes ab Ecclesia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in summo rigore defendenda suscipiuntur, Quin & ipsi *Rigidi* in varias factiones, & opinionum portenta dissecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samosatenenses*, *Inferiani*, nec non *Antadiaphoristæ*, qui nullas cæremonias veteres, sed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani* qui contra Calvinum credunt verum Christi Corpus in Eucharistia contineri, ac *Bisacramentales* qui duo tantum statuunt Sacramenta, Baptismum, & Cœnam Domini; ac *Trisacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter *Rigidos* pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidos opponuntur *Confessionistæ Molles*, quorum Princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces accessit Major, Fursterus, Pomeranus, neo-Theologi Lipsienses. Hi contra *Rigidos* docent dari in homine liberum arbitrium, & post fidem, bona opera saltem minus principaliter ad justitiam requiri. Sed, quod hæresi proprium est, nec isti quidem in fidei suæ fundamento concordiam colunt. Alii enim *Majoristæ* dicti, quia Majorem ut ducem sequuntur, docent absolute bona opera ad salutem esse necessaria. At *Adiaphoristæ* repugnant in hoc, quod asserunt Ecclesiæ constitutiones ac cæremonias esse res indifferentes; quas licitum sit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alii inter *Molles* sunt *Quadrifacramentales*, qui ex septem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptismum, Eucharistiam, Claves, & Sacrum Ordinem. Alii *Luthero-Calviniani*, qui Berengarii dogma de Eucharistia sic temperant, ut persuadere velint Calvinii hæresim Sacramentariam in Confessione Augustana à Principibus Lutheranis approbatam esse, uti ipse Calvinus in sua adversus Westphalum admonitione de Melanthon testificatur. Alii dicuntur *Medi-Osiandriani*, quia cum Osiander hominem essentiali Dei justitia justum esse docuisset, & contra *Illyricani* assererent hominem solum imputativè justum haberi, correxerunt utrosque *Medi-Osiandriani*, quasi mediâ viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputativè justum reputari, in vita autem beata illum fore justum eâ justitiâ quâ ipse Deus per essentiam justus existit. De his ac pluribus aliis *Molles* illi Lutheri affectu inter se non molliter digladiantur.

Ab his ac *Rigidis* recedunt *Confessionistæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipsius Lutheri doctrinam ausi sint apertè calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confessione Augustana deficere, sic tamen contra priores Sectas, ac contra se mutuo in multis decertant, utin alienis castris militare

litare videantur, quales sunt Osiandri, Stancariani, alique quorum dogmata non recenseo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidei Scriptorum monumentis collegisse, atque in hunc ordinem claritatis causâ redegit sufficit. Ut quisque propriæ, aut alienæ salutis consulturus, dilucide perspiciat, ex uno Luthero ejusque triplici Secta, quot iterum novæ Sectæ inter se toties dissectæ, resectæque assiduo pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque dissidiis natæ, & adultæ, potius palæstræ alicujus gladiatoria, quàm unius Ecclesiæ speciem habent.

Sed nondum finitæ sunt istæ Sectarum dissensiones, Transeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæresi nova dogmatum dissidia. Hæc inter Hollandiæ Ministros hodie flagrantia, eleganti stylo describit *Fridericus Spanhemius* apud ipsos Sectarios Sacrarum literarum Professor, in *Epistola ad Amicum*, de novissimis illic circa Res Sacras dissidiis, edita Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

CONCLUSIO.

ET verò ex harum Sectarum discordiis quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis nostræ historia, ac superiorum temporum feræ ruina. Quis enim ignorat ab ipso exordio quid per Germaniam acciderit in rusticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confederatos Tigurinos prælia exarserint, quo pacto harum discordiarum occasione Prusiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymanus Hungariam, nec Suecus pauciora vastaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias, quàm internecinis odiis hæc Sectarum furia sacra omnia ac profana miscuerint, testantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præriorum vestigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidissimum Lutherani furoris incendium, ne Angliam universam novis dissidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriâ retinemus, quàm infectis in se invicem odiis, atque armis incurrent Protestantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine, Sectarum de novo nascentium confusa progenies: quæ ad illum furoris apicem progressa est, ut non dubitaverit supremum Religionis suæ Caput excutere, ac dicatas sceleri manus Regio sanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut serio in animum inducat suum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresim inter se mutuo dissectarum atque armatarum colluviem in orbem immisisse. Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi merè Babylonicam constituat, quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, nisi rationis penitus expertus, qui sibi sinat persuaderi, huic portentose toti capiti Hydræ Spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra auctoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ, quæ constanti Sedecim sæculorum decursu suam Fidem, cælestibus signis comprobata, summo animorum, dogmatumque consensu, per orbem panè universum propagavit.

Restat igitur ut ex his Sectarum dogmatumque dissidiis hæcenus explicatis, hoc porro firmum, in-

victumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo suæ fidei articulo proficitur, se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam. Sed collectio Sectarum sibi mutuo contradicentium non potest esse vera, aut reformatrix Ecclesiæ, ut jam ostensum est. Ergo moderna collectio Sectarum, quæ proficitur se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam, non potest esse vera Christi Ecclesiæ, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas esset norma recti; & falsitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto salutis æternæ naufragio versetur, quisquis extra gremium Ecclesiæ Romanæ inter has Sectarum fyrtis miserè fluctuatur.

ARTICULUS IV.

Calumniæ quadam aperta contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus conficta.

Calumniæ prima: In cultu Imaginum.

FAMILIARE est Sectariis quamvis labem Catholicis aspergere, quâ apud ignarum populum deformes aut monstrosi appareant. Colunt hi vetusto majorum ritu imagines Christi ac Sanctorum: hinc fecunda sæges Calumniarum. De Papis, inquirunt, conclamatum est: fugienda hæc hominum pestis: non tantum impii sunt, sed etiam Sacrilegi, neque sacrilegi tantum, sed etiam cultores idolorum; Christiani hominis nomen exuerunt, cum ethnicis infaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno crassiore. Orant Catholici ad statuas lapideas Sanctorum, infers, ergo statuas lapideas adorant. En tibi in simili forma formosum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore isto nos facile liberabis, si tu prius errare desinas. Fides nostra est, cultum divinum nulli creaturæ deferendum; si tu aliam nobis invitis affingas, tuum istud figmentum, non nostra religio est. Imaginem Sancti hac ratione veneramus: primo ut ea conspecta ad cultum sancto absentis deferendum moneamur, sicut tibi, Sectarie, visis in conclavi tui Regis effigie subit animum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoc tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilegii? Altero modo imagines ipsas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos representant: sicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento confata, præ aliis libris in honore habes & oscularis, quia in illis descriptum Dei verbum continetur: neque sua altari aut calcibus in sacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abusum in Rege Balthasare cælestis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus universum in Deum ipsum redundare, cujus unius gratiâ præ aliis homines Sanctos honore prosequimur. En quo recidit immanis illa Papisarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Esto, inquis, ista ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatriæ maculam detergant, at populus passim eo errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut pote-

potestatem naturæ viribus majorem inesse. Hinc illis genita sœcunt, oscula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras Sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc est calumnia, quam peperit disciplina Catholica crassa nimis ignorantia, hanc tibi palpanam præbeo. Quarto enim, an populus nolite existimet se crimen aut sacrilegium admittere, si Sancti alicujus statuam argenteam aut aeneam confingat, contractam comminuat, & in pateras, lances, aliosque usus convertat, quando id publicæ, aut etiam privatæ utilitatis ratio fieri deposcit. Nemo est inter nos qui hunc Ecclesiæ suæ pervulgatum usum & institutum ignoret. Numen scilicet inesse credit statuæ quam frangit, ligno quod scæat, imagini quam in publica Ecclesiâ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non sunt hæc nostri Popelli, sed tui Ministelli deliria, cui parum est in re aperta cæcurire, modò vel sic Religioni Romanæ aliquam impietatis larvam, imponat, contra quam possit è Cathedra fallitatis, adcaptandum populi sui plausum, liberius denotare.

Calumnia secunda: De signo Crucis.

Altera calumnia est, Catholicos ligna in Crucis modum transversâ populo adoranda proponere: sibi persuadere in hoc signo latere internam & æcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet demonum potestatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, se neque adorare, neque invocare aliquam internam ligni virtutem, sed adorationem, ac fiduciam suam ad Christi in Cruce passî personam referre, surdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, sed quid Sectarii ipsi asserant, tanta est convitiandi libido. Ut verò exornando huic convitio populare ludibrium adjiciant, Catholicum percunctantur: An si parens illius aut avus in patibulo exspirasset, propterea veller Patibulum in familiæ suæ insignia adoptari? O pium, ac dignum Christiano homine argumentum. Quæro ego vicissim: An si parens tuus in Cruce exspirasset, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem adoras? Absit, inquires, istud nefas: alius enim Homo est Christus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili responso ipse tuam nerves ludicram quæstionem. Si ergo humanitatem Christi pro nobis passam propter unionem cum Verbo tanquam instrumentum redemptionis nostræ adorare non recusas, cur signo Crucis ob singularem conjunctionem cum Christi humanitate nullum genus sacræ venerationis deferendum censes? At, inquis, populus ignarus non Christum, sed ipsum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum constituit non aliena cogitatio, sed propria intentio. Audi ergo & paucis cape, In Cruce non colit lignum, sed in ligno Christum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc, Crucem in quo passus est tanquam passionis instrumentum & signum in honore habet. Tunc audeas apertâ fronte profiteri, te non magis Crucis signum, quam latronis patibulum venerari? Tam sacrilegam vocem non tantum demones, sed etiam plerique horum temporum Sectarii exhorrescunt. Non adeo possunt

primæ Ecclesiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Augustini, Tertulliani, Constantini, ac Helenæ nihil in aures animumque admiserint. Obvium est quod narrat S. Augustinus *lib. 22. de Civit. Dei cap. 8.* matronam quandam Carthaginensem nomine Innocentiam, cum immedicabili morbo sinum illi cancer excederet, signo Crucis repente curatam esse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, post mortem Juliani, maria suos terminos egressa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumorem maris gurgitem signum Crucis in arena formavit, confestimque stetit indomitum elementum, ac retro relapsum in suum sese alvum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posteros transmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papissa luculentè refutatur.

Modernis Sectariis, maximè Anglis, objiciunt Catholici, quod regnante Elizabethâ, sceminam Sacræ potestatis & Ordinis incapacem, in Ecclesiæ suæ Caput exerierint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hæctenus invisum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum aliâ arte monstri Capitis deformitatem abstergere nequeant, aliud monstrum non dissimile Catholicis asserunt. Ajunt enim anno Christi 855. Leoni IV. in Sede Romana successisse sceminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Joannes VIII. & in eo sedisse annis duobus, & mensibus quinque. Hanc verò Joannam voluit fuisse origine Anglam, sed natam Moguntia in Germania, & à quodam amasio in habitu virili ductam Athenas, postea scientiis instructam venisse Romanam, ibi ementito sexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo peperisse, & se sceminam prodidisse.

Videamus quam bellè inter se hujus figmenti membra cohereant. Assumpta est, inquit, in Pontificem 855. interea per quadringentos annos usque ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes historiæ Ecclesiasticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quasi conjuratione factâ, homines tot sæculis dissiti in suis scriptis penitus siluerunt; in quorum Monumentis immediate post Leonem IV. consignatur Benedictus III. nullâ istius fabulosi Joannis aut Joannæ facta mentione.

In gratiam, inquires, Romane Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro præterierunt. At quamvis ista tam admiranda tot sæculorum conspiratio Latinos Scriptores invasisset: Græci tamen authores ut est Zonaras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales scripserunt, pro suo erga Sedem Romanam odio & invidia, historiam tam enormem minimè reticuisserunt: multò minus istorum temporum hæretici Sedis Apostolicæ hostes insensibilissimi. Audiverint fortè hujus fabulæ primi authores, sceminam aliquam in alicujus privatæ Ecclesiæ sedem irrepsisse, statimque odio stimulante rumorem illum Sedi Romanæ asserere non dubitarunt.

Deinde

Deinde ipsa quæ circumfertur facti narratio aperte fabulam prodit. Magdeburgenſes *centur. 9. Cap. 20.* ajunt fuiſſe Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntia. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, aſſerunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Anglia habitam, eo quod Monachus Anglus eam ementito habitu, per Galliam & Italiam circumduxerit. Alii demum tradunt eam non fuiſſe eruditam in Anglia, ſed Athenis operam ſtudiis dediſſe; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur eâ tempeſtate litterarum ſtudia uſque ad Bardam Cæſarem in tota Græcia extincta fuiſſe. Quam quæſo hæc tam pugnantia teſtimonia referunt ſpeciem veritatis? Denique quis credat, hanc feminam ſagaciſſimam, quæ in reliqua ætate ſexum tanto ſtudio & arte celaverit, adeo fuiſſe imprudentem, imo dementem, ut, cum ſciret ſe tot menſibus utrum gerere, in publicum proceſſerit, ſuamque infamiam toti populo ſpectandam ac vindicandam prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehenſa factum fuerit, quomodo poſtea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipſos etiam Adverſarios altum ſilentium, ac ſi ipſa una cum hac fabula è rerum natura ſubito evanuiſſet. Apage indignum ſano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant noſtri Sectarii, quam infamiam, cæcamque contra Eccleſiam Romanam columniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, ſi quid habeant frontis, tandem erubeſcant: Conſulant de ea conſultationes *Blondelli* ex ipſa Calvini Secta viri litteratiſſimi, qui poſtquam ex antiquioribus monumentis hujus fabula authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendiſſet, demum aperte demonſtrat, nullam ſubefſe veri ſpeciem, totum eſſe inane figmentum, & ſuis architectis maximè probroſum. Adeo nempe luculenta eſt veritas, ut ſuis etiam adverſariis ſuffragium extorqueat.

Referuntur Calumnie quadam aperta à Miniſtris præſertim in Anglia conſicta.

ASerunt imprimis Catholicos in pœnitentiæ Sacramento impune omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrands abſolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Miniſtrorum infamis ignorantia, aut verſuta ignorantia ſimulatio, ſufficiat ad ſingulorum Catholicorum teſtimonium, & conſcripta paſſim fidei noſtræ monumenta appellare, in quibus de abſolvendis peccatis in futurum committendis, ne tenuè quidem veſtigium deprehendes: quinimo omnes paſſim Sectarii, cum ipſo Luthero, Confessionem peccatorum apud Papas crudeliſſimam conſcientiæ carniſcinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter ſe concordant, quàm ſolent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium ſcelerum carniſque licentiam, ajunt graviffima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Joan. *Berclaius*, ſe præſente à Sereniſſimo Angliæ Rege interrogatum ex ſuis Episcopis aliquem: ecquid Catholicus de Fornicatione ſentiret? Atque illum ſine cunctatione reſpondiſſe, inter Scriptores Catholicos eſſe qui Fornicationem in Venialibus numerent. Com-

motus mendacio tam ſplendido *Berclaius* liberè repoſuit, Non viſum eſſe inter Catholicos probatum authorem cujus doctrina tam infandum præbeat Veneri patrociniū. Dum inter hos de ea quaſtione pluribus diſceptatur, ſubintrat conclave regium Episcopus alter non levis fama Sectarius. Rex ad hunc converſus: hic, inquit, diſputatur, an Catholicus doceant Fornicationem mortalem eſſe culpam, an venialem. Ille conſeſtim, ac ſi de re notiſſima ſententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex Sereniſſime) Venialem culpam exiſtimant. En quales hi ſunt Seniores populi, qui Eccleſiam Romanam, ut innocentem Suſannam, ſuis calumniis & convitiis opprimunt. Hi ſunt idonei Judices controverſiarum fidei, hæc oracula fallere & falli neſcia, ex quorum ore populus diſcernat quid Apoſtoli, quid Patres antiqui, quid præſca Eccleſia docuerit, qui in doctrina præſenti & ante oculos poſita tam malignè cæcitant.

Plures alia particulares Impoſtura, ac Maledictiſſima Sectariorum, præſertim Calvinistarum.

Gabriel Povelus Calvinista in priori ſuo libro de *Antichriſto*, in ipſa præfatione de Pontifice Romano ſic loquitur: *Deum ſanctè teſtor, me iam certò ſcive Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum, quàm Deum ipſum eſſe in celo. Creatorem viſibilem & inviſibilem. & Jeſum Chriſtum verum illum eſſe Meſſiam Patribus olim promiſſum &c.* En ſymbolum Calvinisticum, ad cujus articulos non magis ſpectat Deum eſſe in celo, & Chriſtum verum eſſe Meſſiam, quam Pontificem Romanum verum eſſe Antichriſtum. Hoc tamen Apoſtoli ſuo Symbolo nuſquam appoſuerunt. Plura ſcilicet de hoc revelata ſunt Povelis cum ſuis, quàm ipſis Apoſtoliſ.

Pergit Povelus *l. 2. de Antichriſto c. 2.* contumelioſè affirmans. *Cardinales, Episcopos, Canonicos, Monachos, eſſe Locuſtas, vaſtarios, eſſe mendaces, eſſe homicidas &c.* Quam effrenata hæc contumelia in præcipuas orbis Chriſtiani familias ad Cardinalatus dignitatem evectas.

Quid mirum ſi hic cum Paræo, Burdo, aliſque ejuſdem Scholæ, vocitent *Jeſuitas*, membra Diaboli, progenies viperarum, ranas coaxantes, Caudam Antichriſti &c.

Sed nec parcit horum Spiritus horrendum iam modum maledicere Chriſtis Domini, hoc eſt, ſuperemis Eccleſiæ Chriſtiane Principibus, & Monarchis. Sic enim illos tractat *Brederodius* Calvinista in libello cui titulus: *Fæderatorum inferioris Germaniæ deſenſio tertia &c.* ubi non dubitat pronunciare, *Quod Philippus Rex Hiſpania ſit raptor, & notorius hæreticus, ideoque omnibus omnium Calvinistarum viribus è regno ſuo expellendus. Quod Archiduces Auſtriæ ſint perfidi. Dux Sabaudia crudelis & perfidus. Sigismundus tunc Rex Polonia non diſſimilis &c.* Hunc Spiritum hauſerunt poſteri à ſuis majoribus, ipſo Calvino, Beza &c. *Calvinus in Caput 6. Danielis* ſic ſcribit: *Principes terreni ſe contra Deum extollunt, ſua ſe ipſi potentia privant, imò verè indigniſſimi ſunt qui hominum catni ac numero reponantur. Potius igitur illis eſt facties conſuenda, quàm ipſorum imperiis obtemperandum, niſi omnem ſuperſtitionem extirpent, & funditus tollant.* Hæc & alia hujus generis atrociffima fuſius deducta reperiuntur apud Ludovicum Richeomunt in ex-

in expostulatione Apologetica ad Regem Navarra, cap. 28.

Auctoritatem antiquorum ac Sanctorum Patrum contra suos errores quantum vilipendant Calvinista, patet in particulari ex Francisci Junii Animadversionibus circa lib. 3. Bellarmini de Pontifice, ubi passim sic pronunciat: Patres à vero plurimum aberraverunt. Ha sunt mera Parrum conjectura. Sunt vana suspiciones quibus boni Patres plus satis indulserunt &c. Et in hoc Antiquorum Patrum contemptu non alii quam sui Calvinii vestigiis egregie insunt.

Agens enim Calvinus de concupiscentia insit. lib. 3. §. 10. *Neque opus est (inquit) multum investigando laborare quid hic Veteres senserint &c.* De satisfactione, insit. lib. 3. cap. 4. §. 38. *Parum me movent, quæ in Veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt.* De Laicis in necessitate baptizantibus, insit. lib. 4. cap. 15. §. 10. *Quod autem multis ab hinc seculis adeoque ab ipso ferè Ecclesie exordio usu receptum fuit, ut in periculo mortis Laici baptizarent, non video quam firma ratione defendi queat.*

Ex his patet simul mirus Ecclesie Christianæ contemptus, simul manifesta halucinatio, Quod cum hi Sectarii appellent ad primitivam Ecclesiam, quam agnoscunt infallibilem, nihilominus antiquorum Patrum auctoritatem sic vilipendant, ut suam illis iudicium præponant.

In contemptu Sanctorum cum Christo regnantium, en Calvinum eo progressum ut eos *larvas, Carnifices, bestias* appellent lib. 3. Insit. cap. 20. §. 27. *Inde, inquit, colligimus nihil eos Christo reliquum facere, qui pro nihilo ducunt ejus intercessionem nisi accedant Georgius, & Hippolytus, aut similes larva.* Et in libro de ratione Reformandæ Ecclesie. *Omitto Dominicum, & similes carnifices: Omitto Mehardum, Lubinum, & similes bestias.* Et Insit. cap. 20. §. 24. *Quis consue longas illis (sanctis) esse aures revelavit, quæ ad nostras voces porrigantur? Respondeat huic maledico nomine totius Ecclesie primitivæ S. Augustinus Sermon. 27. de Sanctis: Quisquis, inquit, honorat Martyres, honorat & Christum: & qui spernit Sanctos, spernit & Christum.* Atqui Calvinum cum asseclis sanctos spernere, ex dictis manifestum est. Ergo illos Christum etiam spernere nimis perspicuum evadit.

De fallaciis eorum & equivocationibus in articulis fidei, specimen ex multis unum adnotare juvat. Beza Calvinii discipulus ut Lutheranos in suam Sectam specie concordie fallaciter attraheret, anno 1556. scripsit Confessionem fidei in qua asseruit, *Corpus Christi verè & realiter esse præsens in Cæna & communionem Eucharisticam.* Sed cum Lutherani conclamarent, Beza teste, Zuinglianos Calvinistas jam suam doctrinam & Sectam deseruisse, idque hi Beza graviter exprobrarent. Tum demum Beza insigni astu respondit, se quidem id scripsisse, sed per hoc intelligendam non esse *Cenam Domini quæ celebratur in terris, sed Cenam illam quæ celebratur in celo, ubi Christus verè & realiter præsens est.* En quales Prothei! quam fideles pro reformanda Ecclesia Apostoli: Hoc Beza factum disertè tradit Bellarminus lib. de Eucharistia, cap. 2. & testatur Cladius Sanctus in Responson. ad Beza apologiam.

Ostenditur Impostura iniquissima ANTONII EGANI de quaestione Simoniaci Ecclesia Romana per Apostolicos Missionarios.

PROdiit non ita pridem pestifer Libellus Antonii Egani, qui desertâ avità fide, & religiosa professione, ex Hibernia in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam venenatum in suo gremio sustinere potuit. Vulgavit ille contra Apostolicos Missionarios calumniam mirâ arte confictam, de quaestione sacrilego ac Simoniaci, quo singula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum absolute aut dispensatione corrigere debent: tanta solet esse transfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus persequi, sed tantum paucis, & absque ullius offensione calumniam adeo perniciosam dissipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac testibus hanc accusationem gravissimâ in publica orbis luce confirmas? Hoc ut prætes omnium leges, & ipsius Angliæ statuta requirunt, quæ jubent Accusatorem legitimâ criminis probatione destitutum Impostoris infame nomen ac penam subire. Hic verò, in accusatione gravissimâ nihil aliud Eganus nisi suam unius fidem, eamque levissimam, in causâ suæ testimonium adducit. Cum tamen Jus omne tam civile, quam Canonicum, & ipsum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apostatam, à testimonio numero penitus excludat. Vide si quid Juris delibasti C. *Cum oporteat* de Accusat. Et l. *Justa* ff. de manu vin. Et in C. *Alieni erroris*, 3. q. 4.

Ex quibus manifestè conficio tantum abesse ut tuo testimonio susceptæ accusationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius te ipsum execrandæ calumniæ auctorem, & impostorem pœnis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitris ipsa A Catholicorum tribunalia adeo esse æquitati inimica, ut audiendos censeant fugitivos in suos Dominos crimina producentes, nullo alio teste, nullis tabulis, nullâ veri specie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi est Eganus, quo pacto fieri possit ut Missionarii Apostolici impune, & ex præscripto Cancellariæ Romanæ, ut ipse fingit, quaestum Simoniacum ubique exercent, quem ipsa Ecclesia, cum Pontifice Romano, in œcumenicis Conciliis congregata, severissimis semper legibus damnat, ac pœnis infectatur? Legantur censurae ac pœnæ gravissimæ contra Simoniacos ab Ecclesia Romana constitutæ in Concilio Romano primo sub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eosdem Decreta Concilii Placentini, ubi traduntur fuisse quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & sententia Patribus ex toto orbe Christiano congregatis in Concilio generali Lateranensi VI. sub Innocentio III. cap. 36. Nec minor nostro ævo cura incessit omnes Ecclesie Præsules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è suo corpore, aut aliud Ecclesie membrum execranda Simoniaci pestis afflaret, contra quam firmissimos legum obices opponit sess. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt gravissima Pontificum diplomata, quaestui

quæstui Simoniaco omnis in Ecclesiam aditus severissimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorum vestigiis insistens suo diplomate, post multa in hanc rem decreta, his verbis concludit. Statuentes præterea quod universi & singuli, etiam præmissa (quævis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiserint, aut ut illa fiat Mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapsu temporis vel in minimo laxaretur, proximo sæculo diserte innovantur à Leone X. in sua Constitutione quæ incipit *Superna*. §. 37. Constitutiones, inquit, per Antecessores nostros, etiam in Sacris Conciliis contra huiusmodi Simoniacos editas innovamus, easque inviolabiliter servari præcipimus, ac pœnas in eis contentas pro expressis & infertis haberi, & delinquentes, etiam auctoritate nostra, affici volumus. Atque has Constitutiones perpetuo valituras & in quovis Ecclesiæ tribunali severissimè observandas, non minori semper curâ alii, atque alii Pontifices instaurant.

Quis ergo, nisi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apostata, & Ecclesiæ Romanæ hosti jurato, contra hæc quæ adduxi testimonia, ac publica Ecclesiæ Jura, ac tribunalia toto orbe notissima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienses, qui Eganilibello testimonium apposuistis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia sedulo circumspiciatis anteaquam autem huiusmodi Transfugis, multò minus fidem præbeat, qui prius honestatem omnem quam fidem exuerunt.

Veniunt illi ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupirapaces, qui non dubitant quævis calumniâ Ecclesiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte vestram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, later intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danias mentitur, paratus interea, si res ferat, vestram quoque Trojam incendere, eoque se proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit. Tales, inquit *Erasmus* ad Unibaldum, tantum quærunt censum, & uxorem, cætera præstat illis Evangelium, hoc est, potestatem vivendi ut volunt. Neque hic de genio irrequieto quo transfugæ illi agitantur nostri tantum temporis sensus aut censura est. Innotam illis levitatem ac depravatam indolem vis coloribus depinxerunt nobis primi Ecclesiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non existimes, ait S. Cyprianus de unitate Ecclesiæ, bonos de Ecclesiâ posse discedere; triticum non rapit ventus, nec arborem solidâ radice fundatam procella subvertit, inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incursionem evertuntur. In eandem sententiam notat Tertullianus per huiusmodi Ecclesiæ spumas ac vilia purgamenta, sincerum illius corpus magis purum, integrumque conservari. Avolent quantum volent paleæ levis fidei quocunque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in levissimis Egani moribus quàm aperte eluceant quisquis observare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab huiusmodi protheo, quàm malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuisse.

Contra fatuam Conclusionem Andreæ Sall pro Sectâ Protestantium suscipienda.

A Sêritille, in sua Recantatione, post diuturnum studium, ac considerationem Ecclesiæ Romanæ, & Lutherane, setandem *Conclusisse*, Fidem Ecclesiæ Anglicanæ tutiorem & securiorem esse pro sua salute, quàm viam Ecclesiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendisti igitur, te fatente, pro veritate Ecclesiæ Romanæ totius panè orbis Christiani commune testimonium, per mille quingentos annos à Christo usque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium consensu receptum. Adeo ut toto illò sæculorum decursu, præter Romanam, nullam omnino possis designare Ecclesiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus illius symboli articulus, Credo in Sanctam Ecclesiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id est, universalis Christi Ecclesia, vel sola debuit esse Romana. Et tu ex hæc præmissâ concludis, rejecta Religione Catholicâ ac Romanâ, securiorem tuæ salutis fore Confessionem Protestantium in Angliâ, quam & tota Ecclesia Catholica, & alia Sectæ per orbem diffusæ, & maxima pars ipsius Angliæ tanquam falsam, erroneam, ac hæreticam profusè damnant, & execrantur. Adeo ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi possis demonstrare, qui in constituendo Capite, primatu, & hierarchia Ecclesiæ, cum Anglicana Protestantium Sectâ conveniat.

Tunc Sall, & Sal, ut ipse putas, magnæ sapientiæ, tunc sanâ mente ponderasti pro Ecclesiâ Romana tantam tamque constantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipse Christus publicam veræ Ecclesiæ notam ac testimonium esse pronuntiat. Non ignoras quanta Compostellæ, ubi aliquando vixisti, edantur prodigia omnibus conspicua, quanta Laureti in ipso sinu Ecclesiæ Romanæ, ut alia fileam toto orbe notissima. Sat tibi nota constantia tot Martyrum signis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ suo sanguine ita consignant, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minus unius pseudo-Episcopi blanditiis) à primævæ fidei confessione dimoveri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ salute tibi deferendam concludis, & amplectendam Sectam patrum Protestantium, cujus originem, aut progressum omni ævo à Christo usque ad Lutherum, & tu, & orbis universus ignorat. Pro cuius veritate, præ aliis Sectis, quæ ipse condemnas, nullum particulare Dei testimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum sæculorum aut gentium consensum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro Cætu protestantium sive ærcano, tibi quæ ignoro Spiritus testimonio, sive ex Scripturarum intelligentia illis folis à Deo donata, prætendes; idem sibi Puritani, idem Anabaptistæ, idem independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici suffragio, sed tuo etiam iudicio constrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall Imiserande, Sal infatuare; ad eone tuus ille in Christo Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere

eipere, ut in Conclusionem tam stolidam, tam caecam, tam infamem te adactum fateare: Quâ tandem factum est, infausta metamorphosi, ut qui poteras tibi & aliis sal esse Christianæ Sapientiæ, nunc ut insulsum cadaver ad nihilum valeas ultra, nisi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnosce infelix, agnosce tandem, quanta te involverit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyssum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infaustum gradum, quo ad interitum festinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox caliginosa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata serò agnosce, nunquam reparare. Respice vel nunc statum animæ tuæ miserandum, in quem te ultro demeristi. Extra sinum matris Ecclesiæ tanquam abortivum te proiecti: sacrum Sacerdotii ministerium tot modis temerasti; vota Deo nuncupata ausu Sacilego proculcasti: omnia salutis remedia tanquam inane ludibrium longè abiecasti. Et adhuc tot scelerum reus haud serò advertis, quàm horrendum te iudicium, quàm dira sententia, quàm immane barathrum expectet. Quid dico expectat? Jam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta est, omnium iudicio condemnatus, & vinculis tuæ conscientie constrictus teneris, in profundum gehennæ, nisi respicias, quâ nescis horâ abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo infausta Hæresis, ejusque Ministri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidisti. At luget ex adverso finus tuum Patria charissima quæ te olim genuit: luget Ecclesiæ quæ te à teneris in sinu fovit: luget Cæcus ille Sanctissimus, qui te optimis legibus & exemplis instituit. Si enim censum communi luctu descendendum corpus quod deseruit anima, quomodo non descendenda est anima quam deseruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipsum desere incipias: neque verò poteris, nisi ferreus es, à salubri luctu ac lachrymis temperare, si oculis tuis serò proponas statum animæ tuæ tot modis horridū ac luctuosum: deformata omnia pristina Religionis vestigia, obliteratam pietatis speciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ sacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ sinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum esse novit labi & errare, sed dæmoni proprium in errore perdurare. Unica ad salutem restat via, à lapsu gradum revocare, errores agnoscere, ac palam abdicare. Non desunt tibi etiam in Angliâ non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulæ gratiâ, errores potius corrigere, & ad Romanæ Ecclesiæ gremium convolare, quàm certissimum æternæ salutis naufragium incurrere. Et tu tandem Saul, qui hossecutus es errantes, sequere dum licet penitentes: utque in oppugnanda Christi Ecclesiæ te subito in Saulum transformasti, ita in propaganda ipsius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te tuo jure deposcit toties indignè proculcata Religio, violata conscientia & æquitas & caput est, nunquam nisi sic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ supplicia.

Quod si in ista qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis oborti.

R.P. Arsdel. Tom. I.

ri, reflecte oculos ad Petram unde excusatus, neque pudeat post tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Ecclesiæ Catholicæ semitam respectare.

Utque tibi ad hoc non desint Considerationes idoneæ, quas in Dei conspectu sincero animo revolvas, non recuavi (utinam in tuam quoque salutem) laborem formandi in hoc Opere pauca quædam ac dilucida argumenta, quibus necesse est à Novatorū erroribus ad veram Ecclesiæ quemlibet adduci, qui apertam salutis viam animo non penitus obcæcato investigare voluerit.

Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Angliâ malignè conficta contra Patres Societatis ibidem.

Nihil omni tempore studiosius agunt Sectarii illi, quàm ut Patres Societatis præ cæteris persequantur, exterminent, & populo reddant execrabiles, ne illi suis erroribus pergant oblitescere. In hunc finem malignè illis affingunt opiniones maximè detestabiles, uti de licito usu æquivocationum ad tegendam conjugationem in Regis vitam: de absolutione, & negatione istius criminis etiam cum juramento in articulo mortis: de licita occisione Regis hæretici ut Religio Catholica introducat: & depositione illius per subditos si à Papa excommunicetur: & per dispensationem Papæ posse mendacium fieri licitum, & alia quæ hic sequuntur.

Sed contra has calumnias. Primò, Manifestum est ex Societatis probatis Doctoribus in Libris publicis, & toti orbi conspicuis, doctrinam illius odiosis illis, & calumniosis assertionibus prorsus adversari. De quibus, aliisque hujusmodi, pluribus *Martinus Becanus Opusculo 12.*

Secundò, Patet hoc evidenter ex publica Declaratione ipsius Regis Galliæ Henrici IV. qui in hoc contra Calvinistas calumniatores Jesuitarum patrocinium pridem suscepit. Sic enim inter alia pronuntiavit coram Senatu Parisiensi in pervigilio Nativitatis Christi anno 1603. Neque verò (illi) aliquid docent, quo Ecclesiastici illi non tribuant quod est tribuendum: Nec unquam inventus est qui ab iis necem Regum didicerit. Quare, totum hoc quod illis objicitur, nihil est. Ita hæc, aliæque manifestè confirmat *Antonius Possévinus in Apparatu sacro tomo 3.*

Tertiò, ut horum singula in particulari reddantur omnibus manifesta prorsus, & irrefragabilia, Ipsius Societatis Anglicanæ Declarationem de singulis disertè ad verbum expressam, hic ex ipsis actis fideliter subjiicio.

Declaratio Patrum Societ. JESU Provinciae Anglicanæ facta in Congregatione Provinciali habita Gandavi ad 1. Julii Anno 1681.

Cum non solum detestandam nobis conjugationem malitiosè affinxerint in Angliâ Hæretici, verum etiam varias à Christiana, & vera Theologia perquam alienas, summèque execrabiles opiniones atque sententias, videlicet.

I. Licet esse per æquivocationem susceptam in vitam Regis conjugationem tegere, etiam cum legitime quis à Judice interrogatur.

II. Possè quempiam qui criminis commissi absolutionem

tionem Sacramentalem acceperit, illud in articulo mortis legitime interrogatum, etiam cum juramento, negare, quamvis ipse sponte de illo sermone instituat.

III. Licere subditis interficere Regem Protestantem, ut eo amoto introducatur fides Catholica: & si Regicida eo titulo morti adjudicetur, cum Martyrii lauream coronandum.

IV. Regem à Papa excommunicatum à Subditis suis deponi, & occidi posse.

V. Papam suam dispensatione licitam posse facere in ullo casu mentiri, aliave contra legem Dei mala perpetrare, ut inde boni aliquid eveniat.

VI. Licere uxori maritum concubinarium è medio tollere.

Patres Professi Provinciae Anglicanae juxta triennalem morem congregari declarant, se neque didicisse, neque docuisse, neque audivisse ab ullo è Patribus nostris edoctas unquam fuisse praedictas propositiones: imò singulos, eas omnino detestari. Actum Gandavi in domo tertiae probationis Anglorum Societatis. Jesu 4. Julij 1681.

De *juramento Fidelitatis* ibidem sic decernitur. Ut uniformiter (quod in Congregatione rogatum fuit) inter Nostros in modo agendi circa juramentum Fidelitatis, uti vulgò nominari solet, procedatur.

I. Prosteamur omnes tantam à nobis singulis erga Regem nostrum cum res tulerit, sincerè jurandam, & exhibendam obedientiam, atque fidelitatem, quantum ab ullis ubivis Catholicis subditis quibuscumque Principibus exhiberi solet.

II. Juramentum Fidelitatis, uti jam est, variis heterodoxis inspersum clausulis, suscipi non posse, praesertim cum id summorum Pontificum Brevibus sit damnatum &c.

Actum in Congregatione Provinciali Patrum Anglorum Societatis *RESU* celebrata Gandavi in Domo tertiae probationis ejusdem Societatis die 5. Julii 1681. Nonne haec perfecta fidelitas est ex ipsa Christi sententia, Reddere quae sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei Deo?

Experimenta certè hujus Fidelitatis habuit Rex Carolus Primus, & Secundus, dum à suis subditis Heterodoxis & securi ille, & hic exilia passus, Patres, & Catholicos Angliae & Hiberniae habuerunt sibi fidelissimè & constantissimè adherentes, etiam cum fortunatum, terrarum, & bonorum paene omnium jaectura. Haec nemo ignorat qui in praeteritorum temporum rebus recenter gestis aliquid habet memoriae.

Quis non meminit, dum Rex exul in Gallia versaretur, quor legationibus ex parte Catholicorum in Hibernia sollicitatus fuerit ut eò securus adveniret, ab omnibus Regni Catholicis recipiendus, & ad extremum usque spiritum defendendus. Ac postea ipso in suum locum Proregem transmittente, quomodo contra Regis hostes heterodoxos pro ipsius jure ac corona usque ad extremum Patriae exitium fidelissimè decertaverint.

Recenti & ipse memoria retineo, dum idem Rex Carolus II. in Belgium profugus cum Fratribus adveniret, quantum fidelitate praeter aliis, Catholicis Proceres plurimi tam Angli, quam Hiberni ipsi adhaeserint; ac eorum Legiones integrè se Regis ac Ducis Eboracensis obsequio mancipaverint. Haec sanè, & alia quae praetereo, potentissima sunt Catholicorum erga suum Regem fide-

litis exempla, quae si memoriae recolantur, facile poterunt obstruere ora loquentium iniqua, & ab aequo, novoque Regè praemia potius, quam calumniarum fidem promereri.

ARTICULUS V.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hereses Calvinii cum Luthero communes.

Calvinus, qui fuit tempore posteriori Lutero qui emerit an. 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus est, & insuper novos addidit, quos superius variis locis singillatim refutavimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hic sub unum aspectum summam profereamus.

Docuerunt illi, Scripturam esse per se claram, & solam Regulam Fidei.

Traditiones non esse admittendas.

Ecclesiam Romanam successu temporis à vera Fide defecisse.

Pontificem Romanum non esse Caput Ecclesiae, nec judicem controversiarum fidei.

Sanctos non esse invocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sacramentum Confirmationis, extremae Unctionis, & quaedam alia non esse admittenda.

Sacrificium Missae abrogandum: Communionem dandam sub utraque specie.

Purgatorium non admittendum, nec indulgentias, nec preces pro defunctis prodesse.

Celibatum non requiri in Ministris Ecclesiae.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona, & mala per primum peccatum periisse.

Ex sola Fide hominem justificari, non ex Merito bonorum operum.

Jejunium, abstinentiam, & alia praecipua Ecclesiae explodenda esse. In his plura particularia dogmata continentur, & alia singularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine hujus Tractatus.

Dogmata Calvinii propria his addita.

Deum secundum essentiali perfectionem non esse infinitum. Nec ubique praesentem in hoc mundo, se ubique in caelo.

Decreta Dei non esse aeterna. Dei aeternitatem non esse indivisibilem, sed divisibilem & successivam.

Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis praedestinatiis.

Illum in cruce desperasse, nec verè ac propriè descendisse ad inferos.

Per suam mortem ac passionem nihil sibi meruisse.

Christum ab initio multa ignorasse, quae postea didicit. Sed in hunc errorem lapsus est etiam Lutherus.

Imaginem Christi honorandam non esse.

Praedestinos esse ab aeterno quosdam homines ad gloriam, & quosdam ad damnationem, sine ullo ipsorum merito, aut horum culpa, sed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum praedestinationis tam fixum esse ut tollat omnem arbitrii libertatem in negotio praedestinationis.

Gratiam per Christum dari solis praedestinatiis. Et his non dari gratiam habitalem sive sanctificationem.

rem, sed tantum actuale. Et hanc non sufficere ad servandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli usum liberi arbitrii.

Deum esse auctorem peccati; & homines ad peccata impellere.

De Baptismo infantium docet, Omnes filios fidelium nasci sanctos, & ut salventur Baptismo non indigere. Infidelium verò filios Baptismo non proficere: filios denique illegitimos ad Baptismum non admittendos.

De Sacramento Eucharistia, Calvinus cum suis, negat Corpus & Sanguinem Christi verè & realiter esse presentem in Eucharistia, sed tantum figurativè: quod est omninò contra Lutherum & Lutheranos, quorum dogmata propria, ut dixi, reperiuntur in huius Tractatus sine expressa prout ab initio damnata fuerunt.

Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium.

Protestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à cæteris protestantibus Germaniæ in multis diversam, uti supra cap. 2. ostendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Est autem Secta protestantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Calvinii, quibus & alia sunt adjuncta dogmata, ritusque ab utroque diversi. Nam primò, protestantes Regem statuunt esse Caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Ecclesiam debere constari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, supercilicia; non tamen realem Christi præsentiam in cæna Eucharistica. Estque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulae, cui per varias Leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ, nec nisi purum Dei verbum juxta Calvinii placita se admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierarchiæ Ecclesiasticæ: in eliminandis omnibus Ecclesiæ Romanæ ritibus, Protestantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur: eo quod velint Ecclesiam suam, exclusis Episcopis ac Ministris, à solis Senioribus laicis administrari.

Independentes, qui maximè *Cromwelli* tempore emerferunt, in hoc Puritanis ac Protestantibus adversantur, Quod neque Reges, neque Episcopos, neque Seniores ad Ecclesiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet sibi Ministrum esse: ac quemvis sine ulla personæ ac sexus distinctione esse legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum sentit se à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem frustra, neam, & è medio tollendam existimant. Pro suæ verò Sectæ defensione contra reliquos Sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Ecclesiæ Romanæ antiquos ritus ac Ceremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos usâ fuerat. Ergo nobis multò magis licebit vestros Ritus, Ecclesias, ac Ceremonias abolere, quæ tantum de novo emerferunt, neque parent cum Ecclesia Romana autoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Vide-

ant quæso Protestantes & Puritani, nisi à suo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento sese expediant.

Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliasque modernas.

Vox una & doctrina communis Sectariorum hujus temporis hæc est: Ecclesiam Romanam à vera fide defecisse, & in gravissimos errores prolapsam per mille ducentos annos. Et hanc esse causam cur Clerus & populus Angliæ, Hollandiæ, & Germaniæ ex parte non modica, Ecclesiam Romanam deseruerit, & oppugnare cœperit. Atqui non hanc, sed longè aliam ab ea deficiendi causam fuisse, ipsa defectionis primordia luce meridiana clarius demonstrant.

Primò, in Clero & populo Angliæ, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit, triumphavit Religio Romana, cum summa Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incusavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit subitò Henricum octavum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi conjugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obstat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis penas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Ecclesiæ Romanæ hostes advocat, opima illius spolia suis affeclis in prædam exponit. Res mira! per tot sæcula toto Regno Fides Romana ut sancta & salutifera, & sine ruga colitur, & defenditur: nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accusavit, nullus lapsam & prostratam advertit. Et ecce subitò, ut primùm, ob Bolenam, Romanæ Ecclesiæ Rex adversatur, & ejus prædia in præmium proponit, mox toto Regno proclamatur illa à fide pridem devia, erroribus deformata, vitis prostrata, nova Babylon: hæc scilicet omnia tot sæculis Clerum, populumque universum latuerunt, donec Regis offensi exemplum, gratia ac præmia, populo universo ad detegendos Ecclesiæ errores subitò oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentissimum est, non Ecclesiæ Romanæ errores, sed Regis libidinem defectionis causam Angliæ præbuisse.

Ad *Belgium* si pergamus, simili prorsus modo, & causa hæresis *Batavica* exordium sumpsit, nisi quod in Angliæ, Regis in Pontificem, in Belgio, Principis in Hispanos offensus, defectionis & hæresis causam ministravit. Notior hæc res est in recenti hominum memoria, & historis, quam ut hic exponi debeat.

In *Germania*, primam hæresis Lutherianæ causam & originem fuisse gravem Lutheri iram & offensionem in Pontificem Romanum, quod in prædicatione solenni Indulgentiarum Apostolicarum, æmulis assumptis, ipse neglectus & exclusus fuerit. Placuerunt ipsi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Ecclesiæ Romanæ, quam semper hætenus tenuit, & publicè prædicavit: displicuit suæ Personæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, tum demum omnia in Pontificem & Ecclesiam probra excogitanda, & evomenta fuerunt.

Hæc quisquis singula maturè expenderit priorum Defectionum modernus Sectator, fieri non potest quin evidenter perspiciat, causam suæ separatio-

nis

Hande
Kin

Theo-
logia

nis ab Ecclesia Romana, non esse hujus Errores, sed priorum, quos ostendi, Libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, moderne Sectator, sunt quæ te cum illis ab Ecclesia separarunt, hæc sunt propter quæ illi errores tot sæculis ignotos pro separationis suæ larva, Ecclesiæ affinxerunt. Hujus evidentiae seria consideratio plures salutis suæ studiosos adegit, ut ad Ecclesiæ gremium maturè redirent, quod & tu, nisi perire malis, facias necesse est.

Sectæ nova, Tremblantium dicta.

Non ita pridem anno Christi 1655, originem sumpsit in Anglia, nova Secta, Tremblantes dicti, qui cæperunt Londini, quasi astro quodam perciti, in compitis, ac triviis comparere solo indufio testis, cætera nudi. Hi miras visiones, suæque somnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore salutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accipere. Horum aliqui comprehensi sunt & flagellis cæsi, quorum præcipuus erat Jacobus Noilor, qui desertâ militiâ, in qua sub Fairfaxio agebat castrorum metatorem, his Fanaticis se ducem præbuit. Et quamvis publicè stigmatè inustus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergastulo demum inclusus fuerit; nihil tamen de sua infâniâ remisit. Pergitque etiamnum hæc malefana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quam novi Testamenti nequaquam esse Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad salutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac verâ ac salutari luce instructos esse, sic ut necessarium non sit ad eam docendam Ministros aut præcones ullos designari.

Quartò, Homines non justificari per fidem in Christum, sed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus post mortem, neque constitutum esse cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora nostra, postquam mortua & sepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualia hæc ætas etiamnum monstra parturiat: quæ facillè refelluntur ex iis quæ de Spiritu privato, aliisque fidei articulis supra tradidimus tract. 1. cap. 6. &c.

*Sectæ Anabaptistarum, & Menno-
nistarum.*

Menno in Frisia non contentus amplecti dogmata Anabaptistis propria, se novæ Sectæ ducem constituit, habetque per Hollandiam, Frisiamque affectas complures, qui à Menno passim Mennistæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptistis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Christianos Magistratu politico; de Juramento, ac de Bello inter Christianos semper illicito; de animabus justorum in cælum non recipiendis ante extremum judicium.

Mennistæ insuper male sentiunt de mysterio SS. Trinitatis, & distinctione trium Personarum,

quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum assignari, cum nomen Trinitatis, aut Personæ divinæ nullibi in Scripturis reperitur, ideoque videntur ad Arianismum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam Flandricam, esse purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ Flandricæ nusquam in verbo Dei scripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia convenire.

Mysterium autem Trinitatis, & tres Personæ, etsi non istis terminis, satis tamen re ipsa exprimuntur in Scripturis, ut in epist. a. Joan. c. 5. v. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt; & sapius alibi.*

II. Docent Mennistæ Christum de corpore Virginis Mariæ nihil accepisse, sed tantum per illius Corpus transisse, sicut lux vitrum pertransit: ideoque dici Joannis primo, *Erat lux vera; unde consequens esset, Christum non fuisse verum hominem.*

Sed contra hunc errorem clara est Scriptura ad Galat. 4. vers. 4. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere.* Et ad Romanos 1. vers. 3. de Christo pronunciat Apostolus. *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Non dicitur lux facta ex vitro: neque Jonas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil assumendo transierat.

III. Docent orandum non esse publicè, neque voce altiori: adeò ut dum mensæ orationem præmittunt moris sit vulum pileo, aliove modo obtegere. Quia scriptum est Matth. 6. vers. 6. *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio oraverem tuum in abscondito.*

At cur non dicunt, illis etiam interdictum esse in templo, aut mensa, aut alibi quàm in cubiculo orare? Hi sanè novi Doctores non dubitent S. Stephanum; & cum eo morem primævæ Ecclesiæ è suo cætu eliminare, qui *Actor. 7. vers. 59.* non in cubiculo, non in abscondito, sed in publico supplicii loco orasse memoratur: Positis autem genibus clamavit voce magnâ dicens; Domine ne statuas illis hoc peccatum.

IV. Arbitrantur homini verè Christiano piaculum esse crines longiores alere, aut collaria, aliumve vestis ornatum admittere: ipsi proinde in externa specie, vestitu, & verbis singularem modestiam sectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam suam probant ex Apostolo 1. ad Corinth. 9. vers. 14. *Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.*

At videant ne Christum, & Apostolos, ac plures Sanctos hoc piaculo involvant, ac reformatos velint. An non 1. Reg. 1. v. 11. Samuel, ceterique Nazareni comam alere jubentur? an hunc morem sequi non debuit ipse Christus, qui Matthæi, cap. 2. vers. 23. Nazareus appellatur. Quoad vestitus ornatum, laudatur quidem S. Joannes Baptista *Matth. 11.* quod spretâ vestitus elegantia cultum asperum & pilosum assumpserit, laudantur plures alii in Catholicorum cænobiis qui Baptistæ exemplum secuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant. At nulli hæcenus in cætu Mennistarum hanc laudem adscribi cognovimus. Satis notum est quam exquisitis artibus cutem suam curare consueverint. Sed hæc sunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus supra tract. 2. post cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Heresis

Heresis Gommari, & Arminii.

ANno 1605. Leida in Batavia exarsit gravis controversia inter Franciscum Gommaram, & Jacobum Arminium Professores Leidenses, quae tandem in apertum Schisma erupit, & reliqua Reipublicae membra in oppositas partes diffraxit. Tuebatur autem Gommarius rigidam Calvinii haesum, docens, Deum esse authorem peccati, ac decreto immutabili praedestinasse ab aeterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, ceteros vero ad gehennam reprobasse independenter ab eorum demeritis, & ante praevisionem peccati etiam originalis; eosque ultro in peccata impellere, ut suam in illis iustitiam exerceret. Contendebat ex adverso saniori doctrina Arminius. Deum non ita procedere, sed decretum praedestinationis, ac reprobationis ordine rationis posterius esse praesentia futurae perseverantiae, aut non perseverantiae in fide Christi. Dum haec discordia ityllum & arma per Hollandiam passim commoveret, convocata est a Statibus Synodus Dordraena anno 1619. multis Ministrorum ex Germania, & Anglia concurrentibus, ut sua auctoritate per sententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommario ope Magistratus fuffulto contra Arminium, lis ei magis adjudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius auctoritate, meritis, ac etate gravis, tanquam Arminii fautor, septuagenario major capite supplicium luit: atque ita Conventus ille insignis plus sanguinis quam erroris exhaustit.

Sed in hoc infelix Arminii Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus sine respectu ad Baptismum salvari, nempe ut filios Abraham, & in illius fœdere comprehensos.

Secta & Errores praecipui Turcarum sive Mahometarum.

Author hujus impiae Sectae fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus est in Arabia Felice, ex patre Ismaelita, Saraceni enim ab Ismaele filio Abraham ex ancilla originem traxerunt. Cum esset humili loco natus, nobilis matronae Camelos pascebat, cumque esset vaserrimo ingenio, tantum suis artibus effecit, ut Dominam suam in uxorem acceperit. Ac tandem post multa cum Judaeis, ac Christianis commercia, per varias fraudes & imposturas, Prophetæ nomen obtinuit; adeo ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, aliisque persuaserit, se ex conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus sparsis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis refertum conscripsit, dictum Alcoranum, quod sibi è caelo transmissum esse fingebat. Ut autem omne genus hominum ad suam Sectam colligeret, doctrinae suae articulos ex omnium paene gentium Religione conflagavit, suaque ipsius figmenta adjecit.

Docuit itaque cum Christianis, & adhuc credunt Turcae dari unum Deum Creatorem Caeli, & terrae. Negant tamen Trinitatem personarum cum haeticis Sabellianis, adeoque Verbum Dei esse Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judaeis utuntur Circumcisione, & abstinen-

tia à carne suilla: ideoque ab initio Judaei Mahometi tanquam Messiae adhaerebant. Sed cum adverterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abstinere, & circumcissionem non octavo die, sed circa 15. aetatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Christianis habent Turcae aliquod genus Baptismi, qui in nuda Ceremonia consistit, qua ferè quotidie certas lotiones, & Baptismata usurpant.

Credunt etiam Christum esse Filium Dei, eumque ex Maria Virgine sine virili femine generatum: agnoscunt quoque magnum esse Dei Prophetam, sed negant esse Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometi figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo singuli homines ad bonum, vel malum destinati sunt.

2. Quod Mahometi, tanquam fidei veritatis cultori, in die iudicii tradenda sint claves Paradisi.

3. In futura carnis Resurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatissimum Paradisum, ubi omnes ad cibum & potum deliciae abundant, ac mulierum pulcherrimarum ad usum libidinis copia supererit. Hoc scilicet Caelum est Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipse Mahomet damnare vincitur, dum Christum summum castitatis amatorem & praconem, magnum fuisse Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoscit.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis pluralitatem uxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipse uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in suis Sectis aut legibus salvari posse, sive sint Judaei, aut Christiani, aut Saraceni &c. Denique ut aedecias suos in perpetua caecitate retineret, prohibuit Mahomet sub poena capitis, ne de Alcorano, vel lege à se data disputarent; quod diceret nefas esse Mysteria disputando tractari.

Haec figmenta ut hominibus magis persuaderet, videri voluit varia miracula patrasse, & disertè in Alcorano *Azora 64.* dicit se in Luna miraculum fecisse; quod ejus aedeciae dicunt contigisse, quando Lunam in duas partes divisam ipse in manus acceptam reparavit, & in caelum remisit, sed istius prodigii neminem praeter Mahometem conscium fuisse.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha praedixit se ab Angelo Gabriele tertia die resuscitandum, sed cum Gabriele non comparente Corpus putresceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis successor sepulchrum illi magnificentum erexit, ad quod Mahometani saltem semel in vita ex longinquis etiam regionibus peregrinari solent.

Postremo adverte, ex amplitudine hujus Sectae, & multitudine hominum qui eam sequuntur, nullum posse formari argumentum pro illius veritate, uti formari solet ex amplitudine Catholicae Religionis. Quia illa tam late propagata est solà coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impune concedit. Neminem verò potest ad se trahere puritate doctrinae, aut divinorum miraculorum testimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honestati naturali aperte contraria. Quod sedulo notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine desumptum, ex ista Turcarum multitudine infringere conantur.

Gracorum

*Arde
kin*

*theo-
logia*

Græcorum Schisma, & Errores.

Ecclēsia Orientalis, sive Græcorum, conjuncta semper fuit Ecclesiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schismati initium dedit, qui post S. Ignatium, ex Sede Constantinopolitana ab Imperatore depulsus, in eam intrusus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non posset, ab illius obedientia se subduxit.

Idem schisma, ob similem causam, redintegravit Michael Constantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eandem Sedem euectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cepit eos damnare & persequi qui Latinos ritus Constantinopoli, & in Græcia observabant; Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibusdam articulis Ecclesiæ Romanæ hæreses labem aspergere. Donec post multas lites Græci suos errores in Concilio Florentino abjurarunt: sed non multo post, iterum græca levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo superbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Christi in terris Vicario subesse, crudelissimum Turcarum jugum subire coacta est.

Præter impium Schisma, quo se ab Ecclesiâ Romana Græci separarunt, in varias quoque hæreses prolapsi sunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à solo Patre spirari, sive suam processionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Ecclesiâ Latinam quod in symbolo expressè apponat nomen Filii, dicatque, *qui ex Patre, filioque procedit*, contra quam habeatur explicitè in symbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quarunt ex verbis Christi Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum solius Patris mentio habeatur.

Sed inepta est consequentia quæ desumitur ab auctoritate negativa, hoc modo, Christus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio procedere, ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, sequeretur, hunc mundum esse à solo Verbo sive Filio, non autem simul à Patre & Spiritu Sancto creatum, cum illo loco de solo Verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis satis disertè colligitur, Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere, ut Joannis 16. vers. 13. ubi Christus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet & annuntiabit vobis, omnia quacunque habet Pater mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet*. Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Christo accipere potuit, ergo ibi Christus sive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod esse increatum tanquam personæ divinæ.

Quod porro opponunt Græci, Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat, necesse erit ineptè statui duos illius Principia, sive duas causas, quasi Pater ad Paracliti spirationem per se non esset sufficiens.

Responderetur, inanes esse argutias: Etsi enim asserant Latini Patrem, & Filium duas esse personas, negant tamen duo esse distincta Principia, aut duas causas, sed docent utrumque simul unicum esse principium, & unicam causam. Sicut & ipsi Græci admittere debent non solum Patrem, sed tres personas

necessario simul causare omnes creaturas, non tamen ideo sunt tres causæ, sed unica causa habens eandem essentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum, neque hinc verentur Græci; ne aliquid Patris potentia aut sufficientia detrahat.

Alterâ Græcorum hæresis est, quod contendant *Eucharistiam* conficiendam esse in pane fermentato, & Christum in ultima cæna ita confecisse, ideoque docent apud Latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum esse invalidum.

At contra, Ecclesiâ Latina docet celebrandum esse in Azymo, quamvis nolit Sacramentum esse invalidum si conficiatur in fermentato, cum panis sive azymus, sive fermentatus in eadem specie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Christum celebrasse in pane azymo ex Matthæi capite 26. vers. 17. *Primâ autem die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Cum ergo in diebus azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato, manifestum est Christum more caterorum voluisse in azymo celebrare, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Præter hos, Ecclesiâ Græca postquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapsa est.

Hic verò ad institutum nostrum præcipue observandum est. Lutheri ac Calvinii asseclas insigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare suam Religionem omni tempore ab Ecclesiâ Græca, quæ amplissima est, agnitam & approbatam fuisse. Nam ex iis quæ supra disserui patet imprimis, Græcos utque ad annum circiter 869. cum Ecclesiâ Romana semper conjunctos fuisse, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana somnari poterunt. Secundo, satis constat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvinii, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuisse, imo in suis Scriptis horum errores acriter oppugnasse. Tertio, Ecclesiâ Græca quamvis schismatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana consentit. Admittunt enim etiamnum Græci septem Sacramenta: Missæ Sacrificium retinent. In Sacramento Eucharistia verum realeque Christi præsentiam, sine substantia panis, omnino agnoscunt: Confessionem Sacramentalem in usu habent: Pro defunctis orant: Jejunium quadragesimale accuratè observant. Quam igitur potest esse nostris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Misera certè eorum conditio, Matrem suam Ecclesiâ Romanam deseruerunt, nec ullibi terrarum Fratres inveniunt.

Ex dictis proponitur Idea miseranda Moderni, Sectarii.

I Imaginatur ille, se esse in nova quadam Christi Ecclesiâ, de qua ignorat, inter tot Sectas, ubi hoc tempore subsistat, aut ubi deliquerit per mille quingentos annos à tempore Apostolorum usque ad Lutherum, aut Calvinum.

II. Hanc tamen Ecclesiâ imaginariam vult omnibus adeò notam esse, ut quisque debeat relicta Ecclesiâ Romanâ, & quavis Sectâ, ad eam solam convolare, sicut columba ad Arcam Noe.

III. Per

III. Per hanc solam, recenter exortam, nullo adhuc signo aut miraculo à Deo comprobata, credit reformandam fidem Ecclesie Romanæ, hæcenus tot signis, miraculis, testimoniis toto orbe passim receptam.

IV. Credit suum Cætum ætate, numero, auctoritate exilem, & vix in reliquo orbe conspicuum, solum tamen præ omnibus sapere, & majores suos docere, & totam antiquitatis sapientiam, auctoritatem, experientiam illi cedere debere.

V. Proficitur se esse unum ex illis, qui se ab Antiqua Ecclesia segregarunt, neque tamen adhuc inter se convenerunt de Nova Ecclesia, quæ sit una & communis omnibus ab antiqua Ecclesia segregatis.

VI. Agnoscit se numerari inter illos homines, qui post Lutherum & Calvinum jam per centum annos se in varias Sectas formant & reformant: neque tamen ullum habet ille certius signum aut argumentum pro sua Secta, quam pro aliis, quas ipse damnat, & oppugnat.

VIII. Fateatur se pro norma fidei, & pignore salutis amplecti præ omnibus Confessionem paucorum Protestantium, quam constat à reliquis Christianis reprobam, neque hæcenus ab ullo Concilio generali, aut speciali Dei testimonio, aut ullius miraculi indicio confirmatam esse.

VIII. Confidit salutem suam novo & exiguo hominum Cætui, qui pro Regula suæ fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent privatum Spiritum, sive potius proprii Capitis sensum, per quem advertit illos hæcenus in varias Sectas discendi, neque de una fide, neque de necessariis ad salutem fidei fundamentis inter se convenire, ut supra ostendi.

Quo pacto poterit homo ille coram Dei tribunali suo errori excusationem prætere? Habet ante oculos ab ipsis Apostolorum temporibus Ecclesiam antiquam, unam, omni ævo miraculo à Deo, & communi consensu ab hominibus comprobata; in quam modo ipsi Protestantes fatentur nihil deesse in Articulis fundamentalibus ad salutem necessariis.

Interea sciens ac volens salutem æternam credit Cætui paucorum hominum, apud quos jam palam fecimus nihil minus quam veræ Ecclesie Ideam aut umbram extare. Hoc certe aliud esse non potest quam clausis oculis velle errare, ac sponte perire.

Poterunt hæc opportunè Persona convertenda per amicas interrogaciones proponi, ut statum suum sic claris advertat, & veræ Ecclesie se adiungat.

BULLA DOGMATICA LEONIS X. PONTIFICIS.

in qua distinctè exprimentur, & damnantur Errores Martini Lutheri, & Sequacium, cum Censuris & Pænis annexis.

Quos errores, censuras &c. per opportunum erit Lectori hic in promptu, & simul habere, & in propriis terminis, quibus illi authentice damnantur.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine & judica causam tuam, memor esto impropiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus sunt tota die: inclina autem tuam ad
R. P. Arsdæ. Tom. I.

preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quarentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcasti solus, & ascensus ad Patrem, ejus curam, regimen, & administrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicario, ejusque Successoribus instar triumphantis Ecclesie commisit. Exterminare nititur eam aper de Sylva, & singularis ferus depascitur eam. Refert fufius Lutheri contumaciam. Pro Pastoralis igitur officii, divinâ gratiâ nobis injuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei injuria nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur, & est talis.

I. Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta nova legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

II. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

III. Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu cæli.

IV. Imperfecta charitas morituri, fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere panam Purgatorii, & impedit introitum regni.

V. Tres esse partes Pœnitentiæ, contritionem, confessionem, & satisfactionem, non est fundamentum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

VI. Contritio qua paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

VII. Verissimum est proverbium, & omnium doctrinâ de contritionibus hucusq; datâ præstantius, de cetero non facere summa pœnitentiæ: optima pœnitentiæ, nova vita.

VIII. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas. Unde in primitivæ Ecclesie solum manifesta mortalia confitebantur.

IX. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordia DEI nihil volumus relinquere ignoscendum.

X. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote, credat sibi remitti: imò peccatum maneret, nisi remissum crederet; non enim sufficit remissio peccati, & gratia donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

XI. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem, sed propter verbum CHRISTI, Quodcumque solveris, &c. Hic, inquam, confide si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, vere eris, quidquid sit de contritione.

XII. Si per impossibile confessio non esset contrita, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.

XIII. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos: imò ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiam si mulier, aut puer esset.

XIV. Nullus debet Sacerdoti respondere, se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

XV. Magnus est error eorum qui ad Sacramenta, Eucharistia accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod

Arsdæ
Kin

theologia

P. IV

non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod pre-
miserint orationes suas, & preparatoria, omnes illi ad
judicium sibi manducant, & bibunt: sed si credant, &
confidant se gratiam ibi consecuturos, hac sola fides fa-
cit eos puros, & dignos.

XVI. Consultum videtur, quod Ecclesia in commu-
ni Concilio statueret licitos sub utraque specie communi-
candos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie,
sunt heretici, sed schismatici.

XVII. Theauri Ecclesia unde Papa dat Indulgen-
tias non sunt merita CHRISTI, & Sanctorum.

XVIII. Indulgentia sunt pia fraudes fidelium & re-
missiones bonorum operum: & sunt de numero eorum
quae licent, & non de numero eorum quae expediunt.

XIX. Indulgentia his qui veraciter eas consequuntur,
non valent ad remissionem poenae pro peccatis actualibus
debita apud divinam justitiam.

XX. Seducuntur credentes indulgentias esse salutaris,
& ad fructum spiritus utiles.

XXI. Indulgentia necessaria sunt solum publicis crimi-
nibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & im-
patientibus.

XXII. Sex generibus hominum indulgentia, nec sunt
necessaria, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, in-
firmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimi-
na, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui
meliora operantur.

XXIII. Excommunicationes sunt tantum externae poe-
nae, nec privant hominem communibus spiritualibus Ec-
clesiae orationibus.

XXIV. Docendi sunt Christiani, plus diligere excom-
municationem, quam timere.

XXV. Romanus Pontifex Petri successor, non est
CHRISTI Vicarius super omnes totius mundi Eccle-
sias ab ipso CHRISTO in B. Petro institutus.

XXVI. Verbum CHRISTI ad Petrum, quodcum-
que solveris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad
ligata ab ipso Petro.

XXVII. Certum est in manu Ecclesia aut Papae pro-
prium non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum,
seu bonorum operum.

XXVIII. Si Papa cum magna parte Ecclesia sit, vel
sit sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum
aut haeresis contrarium sentire, praesertim in re non neces-
saria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale
alterum reprobatum, alterum approbatum.

XXIX. Via nobis facta est eneruandi auctoritatem
Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & ju-
dicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quid-
quid verum videtur sive probatum fuerit, sive reproba-
tum a quocumque Concilio.

XXX. Aliqui articuli Joannis Husae condemnati in
Concilio Constantiensi, sunt Christianissimi, verissimi, &
Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

XXXI. In omni opere bono justus peccat.

XXXII. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.

XXXIII. Haereticos comburi, est contra voluntatem spi-
ritus.

XXXIV. Præliari adversus Turcas, est repugnare DEO
visitanti iniquitates nostras per illos.

XXXV. Nemo est certus, se non semper peccare mor-
taliter, propter occultissimum superbiam vitium.

XXXVI. Liberum arbitrium post peccatum, est res
de solo vitio, & dum facit quod in se est, peccat morta-
liter.

XXXVII. Purgatorium non potest probari ex sacra scri-
ptura, quae sit in Canone.

XXXVIII. Anima in Purgatorio non sunt secura de
earum salute, saltem omnes: nec probatum est ullis aut ra-
tionibus, aut scripturis, ipsis esse nec extra statum merendi,
aut augenda caritatis.

XXXIX. Anima in Purgatorio peccant sine intermis-
sione, quamdiu querunt requiem, & horrent poenas.

XL. Anima ex Purgatorio liberata suffragiis viven-
tium minus beantur, quam si per se satisfecissent.

XLI. Praelati Ecclesiastici, & Principes saeculares
non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis deleverent.

Qui quidem errores, respectivè, quam sint pestiferi,
quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum &
simplicium mentium seductivi, quam denique sint
contra omnem charitatem, ac S. R. E. matris omnium
fidelium, & magistræ fidei, reverentiam atque nervum
Ecclesiasticæ discipline, obedientiam scilicet quæ fons
est, & origo omnium virtutum, sine qua facile unuf-
quisque infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis
ignorat. Nos igitur in præmissis, utpote gravissimis,
propensius (ut decet) procedere, nec non hujusmodi
pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico
tanquam verpis nociva ulterius serpiat, viam præclu-
dere cupientes, habita super prædictis erroribus, &
eorum singulis diligenti trutinazione, discussione, ac
districto examine, maturaque deliberatione, omnibus-
que rite pensatis, ac sæpius ventilatis cum venerabili-
bus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardina-
libus, ac regularium Ordinum Prioribus seu Mini-
stris Generalibus, pluribusque aliis sacrae Theologiae,
nec non utriusque juris Professoribus sive Magistris, &
quidem peritissimis: reperimus eosdem errores, respec-
tivè (ut præfertur) articulos non esse Catholicos, nec
tamquam tales esse dogmatizandos, sed contra Eccle-
siæ Catholicæ doctrinam sive traditionem, atque ab
ea veram divinarum scripturarum receptam interpre-
tationem, cujus auctoritati ita acquiescendum censuit
Augustinus, ut dixerit se Evangelio non fuisse credi-
turum, nisi Ecclesiæ Catholicæ intervenisset auctori-
tas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel ali-
quibus, palam sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu
sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est uti-
que contra illud, quod CHRISTUS discipulis suis in
Ascensione sua (ut in sancto Evangelio Matthæi legi-
tur) promisit dicens: Ego vobiscum sum usque ad
consummationem sæculi. Nec non contra sanctorum
Patrum determinationes, Conciliorum quoque, &
summorum Pontificum expressas ordinationes, seu ca-
nones, quibus non obtemperasse, omnium hæresium,
& schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper
fuit.

De eorumdem itaque venerabilium Fratrum no-
strorum consilio & assensu, ac omnium, & singulo-
rum prædictorum, matura deliberatione prædicta, au-
thoritate Omnipotentis Dei, & beatorum Apostolo-
rum Petri & Pauli, & nostræ, præfatos omnes, & singu-
los articulos seu errores, tamquam (ut præmittitur)
respectivè hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut
piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium
seductivos, & veritati Catholice obviantes, damna-
mus, reprobamus, atque omnino rejicimus, ac pro
damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus utrius-
que sexus Christi fidelibus haberi debere, harum serie
decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute san-
ctæ

obediencie, ac sub pena majoris excommunicationis late sententiae, nec non quoad Ecclesiasticas, & Regulares personas, Episcopatum omnium, etiam Patriarchatum, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque, & Prioratum etiam Conventualium, & quorumcumque dignitatum, aut beneficiorum Ecclesiasticorum, secularium, aut quorumvis Ordinum regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, quo verò ad Conventus, Capitula, seu domos, aut pia loca secularium, vel regularium, etiam Mendicantium, nec non Universitatis etiam studiorum generalium, quorumcumque privilegiorum indultorum, à Sede Apostolica, vel ejus legatis, aut alias quomodolibet habitatorum, vel obtentorum, & cuiuscumque tenoris existant, nec non nominis, & potestatis studium generaliter tenendi, legendi, ac interpretandi quasvis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoque officii, ac amissionis studii generalis, & omnium privilegiorum ejusdem: quo verò ad seculares ejusdem excommunicationis, nec non amissionis cuiuscumque emphiteusis, quorumcumque feudorum, tam à Romana Ecclesia, quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: nec non quoad omnes, & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticae sepulturae, inhabilitatisque ad omnes, & singulos actus legitimos, infamiae, ac dissipationis, & criminis lese majestatis, & haereticorum & fautorum eorumdem in jure expressis penis, eo ipso, & absque ulteriori declaratione per omnes, & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis; à quibus vigore cuiuscumque facultatis, & clausularum eis in confessionalibus quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis contentarum, nisi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant. Omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, tam laicis, quam Clericis, secularibus & quorumvis Ordinum regularibus, & aliis quibuscumque personis cuiuscumque status, gradus, vel conditionis existant, & quacumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarcharum, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatibus, Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Ministris generalibus, vel particularibus fratribus seu religiosis, exemptis, & non exemptis: Studiorum quoque universitatibus secularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus nec non Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibusque Officialibus, Judicibus, Notariis, Ecclesiasticis, & secularibus, Communitatibus, Universitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Castris, Terris & locis, seu eorum, vel earum civibus, habitatoribus, & incolis, ac quibusvis aliis personis Ecclesiasticis, vel regularibus (ut præfertur) per universum orbem, ubicunque, præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, Ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perverſamque doctrinam huiusmodi afferere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publice vel occulte, quovis quaesito ingenio vel colore, tacite, vel expresse favere præsumant.

Insuper, quia errores præfati, & plures alii continentur in libellis seu scriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini, scripta seu prædicationes, in latino, vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliqui continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino rejicimus, & pro omnino damnatis, reprobatis, ac rejectis, (ut præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute sanctae obediencie, & sub penis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia, legere, afferere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se vel per alium, seu alios, directe, vel indirecte, tacite, vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, sive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post harum publicationem ubicunque fuerint, per Ordinarios, & alios supradictos diligenter quaerita, publice, & solemniter in praesentia cleri, & populi, sub omnibus & singulis supradictis penis, comburant. *Alia clausula susius sequuntur.*

Datum Romae apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo vigesimo, die XVII. Kalend. Julij, Pontificatus nostri anno octavo.

Pergit autem, in clausulis supra, terminum præscribere Lutherò & adherentibus ut respiciant. Non respicientes post elapsos sexaginta dies capiendos, fidelibus indicit. Loca in quibus illi commorabuntur interdicto subijcit. Derogat privilegiis si quæ essent his opposita. Mandat excommunicari alios, si qui impedirent Bullae publicationem: quam postea debite factam etiam ipse testatur in diplomate edito anno sequenti, quo Lutherum & sequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias penas incurrisse declarat. Prædicta omnia habet Bulla superius recitata, quæ integrè continetur in Tomo primo Bullarii Romani novissimi pag. 451.

Articuli quidam particulares in Joanne Wiclefo inter alios damnati à Martino P. Pont. in Bulla qua incipit, Inter cunctas Pastoralis curæ sollicitudines.

Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris. Accidentia panis non remanent sine subjecto in eodem Sacramento. Christus non est in eodem Sacramento identice & realiter in propria presentia corporali. Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinar, non consecrat, non conficit, non baptizat. Non est fundatum in Evangelio quod Christus Missam ordinaverit. Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis. Contra Scripturam sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones. Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Prælati excommunicant Clericum qui appellavit ad Regem.

Arsde
Kin

Theo-
logia

Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis & regni.

Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decima sunt pura elemosyna, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum eas auferre.

Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

Religiosi viventes in religionibus privatis, non sunt de religione Christiana.

Dirare Clerum est contra regulam Christi.

Ecclesia Romana est Synagoga satane, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

Juramenta illicita sunt, quæ sunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia cum Lutero & aliis hæreticis ferè communia.

Data est prædicta Bulla Constantiæ (ubi à Concilio damnatus Wiclefus) 8. Kalend. Martii Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarii Romani Tomo I. folio 136.

P A R S   S E C U N D A
R E S O L U T I O N E S
T H E O L O G I C A E
I N S C H O L I S   C O N T R O V E R S A E.

Quia necessarium est Missionario, & ceteris qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè Polemicas, à Quæstionibus Scholasticis quæ inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur: maxime quoque decet virum literatum quæstiones subtiliores in promptu habere quas passim in disputationem venire solent, & quarum ignoratio faciliè doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodàque methodo exponemus.

C O N T R O V E R S I A   I.

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. I.

Notio, ac divisio scientiæ divinae.

Primò: Deo nulla inest realis distinctio, præterquam trium Personarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non est, quam Deus per se intelligens, aut volens, sine ulla actuum distinctione, aut nova accessione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

II. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa: Sed omnis ejus cognitio perfecta scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro, per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subiectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subiecto removetur dum aliquid negat.

III. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarior cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non movetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul & per se perfectissimè comprehendit.

IV. Divisio scientiæ divinae communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno,

ante omne liberum decretum suæ voluntatis, cognovit res possibles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes sive quæ potuerunt aliter se habere v.g. Judam peccare.

Ea divisio aliter exprimitur, in scientiam simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibles quasi abstrahendo ab earum existentia: in scientiam Visionis, quâ videt totam seriem rerum existentium in quacunque temporis differentia: & in scientiam Mediam quâ cognoscit rem futuram sub conditione contingenti, sive quid homines & Angeli facturi essent pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

V. Ut hæc triplicis scientiæ distinctio clarius inhaereat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, antequam aliquid extra se producere statuisset, in mente sua, tanquam in lucidissimo speculo, complexum fuisset infinitos rerum ordines, quos si vellet, condere potuisset: Secundò distinctè percepisse, quid in singulis ordinibus futurum esset ex libero hominum & Angelorum arbitrio, si decerneret illos in his vel illis circumstantiis actu producere: Tertiò ex illis omnibus elegisse hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perseverat, & continua serie deinceps decurret: Quartò, hæc electione constitutâ, absolutè & determinatè ex parte sui actus vidisse omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præcivisse universa, quæ in quavis hypothesi futura essent: Atque hæc sub conditione tantum futura, alij per scientiam quam nuncupamus Mediam, alij aliter prænotosci contendunt, ut jam dicemus.

§. II. DE